

Kodolányi János

Boldog Margit

ELSŐ RÉSZ

A kislány nyűgösen, kedvetlenül ébredt.

- Soror, olyan rosszat álmodék - nyögdécselte, kelletlenül verdesve fekete bársonytakaróját s felkönyökölve fehér, vékony kis karjára.

Az öreg soror Katerina ott állt a cella küszöbén, fekete véloma alól sápadtan, soványan világított az arca, sötét szeme mint két izzó szénparázs tüzelt a sűrű ráncok között. Csontos ujjjaival megtörölgette szikkadt ajkait s mosolygott.

- Tám rosszul fekvével, aranyverágom - kellemeskedett aggódón. - Avagy tám nem mondád végig az imádságot az estve.

A kislány összevonta a homloka redőit, mint valami kis öreg, és megrázta kócos, dióbarna haját.

- Elmondám, elmondám, de Isten nem akar szeretni. Rossz álmot láték, soror.

A vén apáca odatipegett a kislány ágyához, és a szélére telepedett. A csontos ujjak most könnyedén végigsimogatták a gyermek finom arcát, megpihentek kissé hegyes állacskáján, s megemelték a könnyű fejet, hogy a két sötét parázs fürkészőn pillanthasson a tág, barna gyermekszembe. Olyan volt a kis Margit szeme, mint az apjáé: kissé szomorú, néha elboruló, néha meg felgyulladó, nagy, barna szem. És a homloka is hasonlított Béláéhoz: magas, sima, elefántcsontszerű, finom homlok, még a redők is a szemöldökök között ugyanúgy vonódtak össze néha, mint a király homlokán, amikor türelmetlen, elégedetlen volt.

- Halljam, mit álmodál? - tudakolta Katerina soror duruzsoló, vénes hangon.

A kislány szeme még jobban kitágult, s elmerült a messzeségbe. Mintha a fehér falon akart volna túllátni. És sűrűn kapkodva a lélegzetet, vékony, gyenge hangon mesélni kezdett. Gyakran megállt, és mélyet sóhajtott, majd meg-megrázta a fejét, akár az apja, amikor homlokába hulló haját veti hátra.

- Azt álmodám, soror... de igazán, ki ne ne vess...

- Hogy nevetnélek ki, aranyverágocskám.

- Messze-messze, magosan fenn, valaminő hegy tetejében, láték egy szép, kerek várat. Abból a várból nagy-nagy fényösség árada. Mintha ott valaminémű nagy úr, nagy kerál lakott volna.

Megállt, és ujjai, mint kis madár csőre, csipkedték a takarót.

- Mondd csak, kedveském, mondd csak - biztatta a vén soror mosolyogva, s csontos ujjai megint végigbizserélték a kislány selyempuha arcát.

- Osztán mintha azt a várat környös-környül szép, csudálatos högyek öveztek volna... Osztán nemcsak a fényösség volt olyan csudálatos, hanem mintha a nap is nagyobb hévvel süttött volna, mint itt, Beszpörémött... Én kedég lenn állék valami igön-igön nagy víz partján, tengör partján, s hát az a tengör igen háborodék, mind a velág széléiglen...

A gyermek dobott magán egyet félfektében, és megrázta a haját.

- Igön félelmetös vala, édös néném, amint a nagy víz háborga... Hát amint nézém a nagy vizet, látám, hogy embörök úsznak benne, édös néném, akár a tuskók, mert az embörök halottak valának, néném...

- Holtak! - riadozott a vén soror.

- Igenyöst azok, soror... de amint nézém őket nagy borzalomval, látám, hogy nem is holtak azok, hanem élők, de nem embörök, hanem valami szörnyetegök, néném, nagy, kövér szörnyetegök... *Ekkora* bajuszuk vala.

Félkarján mutatta, mekkora bajuszuk vala a szörnyeknek.

- Lásd-é, aranyverágom, igöncsak vagynak ám tengör mélységeiben olyan szörnyek, azkiket te látál - bólogatott a vén apáca, s megigazgatta a vélomát. - Küsded koromban mesélé öregatyám, hogy az ü egyik rokonya egyszer megjárá a tengört, mert Venéciába méne a gályán, osztán ü is látá olyan szörnyetegöket. Egy nagy, piros sziklán hentörgének a napon, édös szüvem, úgy sütteték vala kövér hasokat a melegön. Osztán hódvelágos éjszaka kedég övöltének rémületösen. De vala, azki kacaga is. Ezök szömérmetlen nöstényök valának, és a hajósnépet kacagák édösen. No, mondjad csak, kedvesöm, halljam.

- Hát olyan szörnyetegök valának, igenyöst - folytatta Margit nagy lélegzettel -, nagy, rusnya, bűdös, otromba szörnyetegök valának. S verék a vizet iszonytatóan maguk körül. És akkor én futni kezdék, néném, futék, futék a vár erányában. Hosszú, igenyös úton futék, s érzém, mindön jó, ha fölérök oda. Mert ott vala az a nagy úr, akinek a fényössége árada felém.

- Ó, húgocskám - sóhajtott rettentő nagyot az öreg. Még lapos, leszorított, sovány melle is feldagadt egy kissé a nagy sóhajtól.

- Gondolám, odafutok a várba. A nagy högyre, a kerek várba. Mert ott ül magas aranszékön, aranykoronával a fején, aranybottal a kezében az a nagyságos-nagyúr, akiből a fényösség árada mend az egész velágra. Osztán futék, és nem merék visszatekinteni. Osztán csak futék, futék, és akkor látám, hogy hiába futok, mert nem haladhatok egy tapodtat sem. Osztán futék... és egy nyommá se meheték... Akkor sírva fakadék, és kiálték nagy fennszóval: „Atyám, atyácskám, itt vagyok!”

- Ó, szüvecském... Ó, aranyverágocskám... - sóhajtozott a vénasszony, s megfogta a kislány remegő kezét. - No nédd, hogy megriadál...

Margit belefúrta arcát a kemény vánkosba, kis madártestét összehúzta, úgy lökte ki magából a szavakat a vánkosba.

- Osztán nem jöve sönki... Osztán esmég csak futék, de lerogyván a földre, mindön tagom megmerevüle... Lábam sem mozoghata... Míg osztán esmég felugrék s futék és kiáltozék, s megint csak lerogyék... S amint feltekinték, látám a nagy messzi várat nagy tündöklésben, környülfogván verágos, erdős ormokkal, s az ég kék vala, és mégis, mintha az egész velág környös-körül fekete lött volna...

Néhány pillanatig hallgatott.

- No, mondd csak - sürgette az apáca.

- Hát... osztán te bėjövé, néném, és én éppen akkor serkenék nagy ijedten, mert már szorongata a rémület, hogy ott kell vesznöm a hosszú úton, elhagyottan... Elhagyottan...

A kislány még jobban belefúrta fejét a vánkosba, s még kisebbre húzta össze magát. A vén apáca meg csak sóhajtozott, csóváltgatta a fejét, és bütykös, csontos ujjait a gyakori imádkozásban megszokott mozdulattal kulcsolta össze. Így hallgattak egy darabig mind a ketten. A cella kis rácsos ablakán vöröslő fénnel hullott be a kelő nap sugara, s beszűrődött az élet mindennapi zajának megszokott lüktetése. Az udvarról szapora női hangok fecsegése csobo-

gott, hallani lehetett a vödör csörömpölését a kút mellett és a nagy diófa leveleinek édes susogását a hajnali szélben.

- Vaj mit mond az álmom, édös néném? - kérdezte a kislány aggódalmasan, s hirtelen felült az ágyon. Finom vászoningét összefogta a nyakán, mint valami felnőtt a férfiszemek előtt.

- No, az álmokban gyakorta mögjelenti magát a mi fölségös urunk, Isten - kezdte oktató hanghordozással Katerina soror. - Ládd, az a magos, szép város jelönti Mönnyeknek országát, ahol fölségös atyánk, Istenünk székel angyelok és szentök fényös seregében. Hozzá iparkodál, húgocskám.

- Hát a tengör, édös néném? Mit jelönt a tengör? Meg a halottak? Meg a szörnyetegök?

- Lásd, tengör képében jelönti neköd Isten ez velági kavargásokat, hullámozásokat, örvénylésőket, melyek áradatiban úsznak ez velág hívságainak hajói, rakván kéncsökkel, fegyverökkel, ördöng szorgalmatosságának gyümölcseivel. Osztán a tengör mélységös mélyében laknak azok a gonosz érzések, gondolatok is, akiktől zavarodik, dohosodik ez velági élet. A meghóttak kedég valának amaz embörök, azkik eleven-hóttan úsznak a mocskos velág tengörén. Mert halottak ük, kedvesöm, akár mint forgolódnak a tengör vizében, akár mint ringattatják is magukat, akár mely messze úsznak is az örvényök között.

- Mért levének szörnyetegök a halottak, néném? - kíváncsiskodott a kislány most már vidámban, mint aki öreg dajkája meséire figyel.

- Hááát, azok kedég mindön ez velági bineinket jelöntik, húgocskám - folytatta szinte átmelegedve s felüdülve az öreg, s komoly képe egyre lelkesebbé vált, sötét, nagy, álmodozó, a sok virrasztástól megvörösödött héjú szeme még jobban ragyogott. Feltekintett először az alacsony gerendákra, azután a kislány feje fölött függő feszületre, s új ihletet merített Jézus vékony testének megnyúlt vonásaiból. - Mert micsodák a mü bineink, aranyverágom, ha nem tengörbéli szörnyetegök? Ha nem potrohos, bűdös, tohonya rémök? Ott hentörögnek ük, ördöng fajzati, a veres sziklákon, süttetik nagy hasokat a nappal, s bőfögnek, vonyítóznak meg kacagnak pokolbéli hangon. Olyik nőstény, kedveském, kacag az embörökre és csalogatja. Ük a legrondábbak, ük jelöntik a bujaság kényét. A másik meg a kevésység szörnyetege, a harmadik a fösvenység telhetetlen tengöri kélgyója, a negyedik irégység sárga fenevadja, az ötödik a torkosság bendőjét kényőzteti, a hatodik, mint mondám, a buja test víg színében kellett magát, a hetedik meg maga a hentörgés, a tétlen restség, a szörös potrohú, vakarózó, ásító tunyaság, ördöng legnagyobb remöke. Íme, ezek valának a szörnyetegök, ezeket jelönté neköd Isten.

A kislány elgondolkozva merengett a soror szavain, szemét annak ráncos, sápadt, sovány arcára függesztve.

- Hát osztán mért nem futhaték az úton a város felé? - kérdezte most már türelmetlenül.

- Mert még kicsiny vagy, kedveském, gyermeköcske vagy, lábaid gyengék a futásra. A szüvecskéd is gyenge még, húgocskám. De akarál futni Isten felé, és Isten megjelönté magát abban, hogy hívád őt.

- Akkor tám nem szeret, hogy nem felelt, amikor hívám? - nyitotta el rémulten a szemét Margit.

- Szeret, lánykám, már hogy is ne szeretne - nyugtatta meg a vénasszony éneklő hangon. - De ü csak akkor felel, ha az út végén vagyunk. Akár én is, ni.

- Te az út végén vagy? - kérdezte a kislány nagy tisztelettel és szinte suttogva.

Katerina soror ismét sóhajtott egy nagyot s bólogatott.

- Hát, úgy kell már lennie - dűnnyögte felragyogó szemmel. - Nincs már messzi az út vége, megpihen a futó, s boldogan hajtja fejét a fényös városban székelő Isten nyugtató ölébe. És boldog lesz a boldogok és szentök között, mert Isten eltevé számára az igazság koronáját...

Felállt, elrendezte hajlott, botszerű termetén a ruha bő redőit, s vidáman mosolyogva szólt:

- No, de kölj már, a nap fenn ragyog, mindön soror egybesereglék az Úr dicséretére.

A kislány kibújt az ágyból, mezítelen lábát fázósan tette a kőkockákra, az öregasszony pedig elővette az ezüstveretű ládából a ruháit.

*

A sekrestyés soror hosszú, hegyes orrát a föld felé fordítva, himbálózó lépésekkel ment kinyitni a sekrestyét. A harangozó soror pedig nagy buzgalommal húzta meg a csöngettyűző szavú kis harang kötelét a bejárat alatt. Udvarról, folyosókról, cellákból, kapitulumházból, az egész klastrom minden zugából sereglettek a sororok, hogy a reggeli misét meghallgassák. A kislányok is összeverődtek a maguk csapatába. Dobogtak a vastag lépcsők, amint a klastrom lakói felvonultak a karba.

Hosszú, bő, lebegő kappáikban, lesütött szemmel, fehérlő arccal, imbolyogva, mint akiket a Szentlélek szele hajt, vonultak az apácák illő sorban. Derekukon lengett a kötélöv, hosszú ruhájuk alatt láthatatlanul kopogtak a kemény saruk. A novíciák fejét még fehér fátyol takarta, fiatalok, üdék voltak még itt is, a homályos ablakok derengő íve alatt. A kislányok is hosszú, bő, nehéz ruhában caffogtak felfelé a lépcsőkön. Olyanok voltak, mint egy-egy lengő bokor. Többnyire előkelő családból való gyermekek. Sok ispánlány volt közöttük, s nem egy igen drága, ékes ruhában. Kócos kis fejeket, álmos arcokat, huncutul elnyomott mosolyokat lehetett itt látni, egy-egy kislány szökkenve lépett fel a lépcsőn, mint a kecskegida, akiből a tavaszi napsugáron kitör a visszafojthatatlan jókedv. Némelyek taszigálták egymást, majd meg riadtan tekintettek a priorisszára, nem vett-e észre valamit.

A templomban már ködlő fénnel égtek a gyertyák, a sekrestyés soror térdet hajtott a főoltár előtt, s hosszú orrát olyan mozdulattal fordította a földnek, mint amikor a varjú szem után kutat a barázdában. Körül, a rácsok mögött, halkan sustorgott, mozgolódott, kopogott az elhelyezkedő apácák tömege. Lassan-lassan beszállingóztak a klastromban durvább munkát végző „parasztatyafiak” is, majd a környékről a mezei munkára iparkodó nép, odakint hagyván a templomajtóhoz támasztott kapát vagy fejszét. A kis templom lassan-lassan megtelt, az orgonáló soror elfoglalta helyét a kis orgona mellett, a ministráns meghúzta a sekrestye ajtajánál függő csöngettyű széles szalagját, és Anselmus fráter kilépett. Megkezdődött a kora reggeli mise.

Margit a vele többé-kevésbé egykorú lánykák között állt, szemközt a prédikálószékkal. Mellette Bodoldi ispán úr leánykája, Csenge állott. Ez a Csenge igen eleven, nyughatatlan gyermek volt, a legnagyobb megerőltetéssel sem tudott egy helyben megállni. Nem tehetett erről, már ilyenek született. Hol az előtte álló zömök, fekete hajú, kunforma kislány vaskos hajfonatát babusgatta, cirógatta, mint valami kismacskát, hol a bal oldali szomszédja fülébe súgott valami érdekeset, hol Margithoz, a jobb oldali szomszédjához hajolt, hogy torzképet vágjon felé. Margitot mindig megszállta a rémület, ha e mellé a kislány mellé került. Hiszen megmondta Katerina soror nemegyszer, hogy az ördög incselkedik bennünk, amikor az Isten házában rendetlenkedünk. Az ördög eszközei sokfélék - magyarázta az öreg soror, amikor maga körül összegyűjtötte a kislányokat a nagy diófa alatt. - Példának okáért a fülünkbe súgja,

hogy huzigáljuk meg a pajtásunk haját, amikor Anselmus fráter fenn áll a szószékben és prédikál. Vagy arra biztat, hogy gondoljunk csúnyákat, amikor a Szent Szűz faragott képét nézzük. Avagy arra, hogy kívánjuk meg valamelyik kislány ruháját. Gyakran azt cselekszi az ördög, hogy fáj a térdünk a kőkockákon, s gyalázatos pusmogással súgja: jó lenne felkelni, kimenni, játszani a klastrom udvarán. Margitnak egyszer azt súgta, menjen bele térdig a kút körül összegyűlt vízbe, s hogy a ruhája vizes ne legyen, hát emelje fel. Máskor meg édes illatokat kever az ördög a tömjén füstjébe, amikor Jézus úr teste előtt meglóbálja Anselmus testvér a füstölőt. Így érzett egyszer Anna hagymaillatot a tömjénfüstben. (Meg is győnta Anselmus testvérnek.) Más alkalommal meg szinte csiklandoz az ördög, hogy ne vessünk, amikor valaki elvágódik az udvaron. Egyszer az egyik parasztatyafi moslékot vitt a disznóknak. Megcsúszott és elesett. Szoknyája szinte a nyakába csúszott, feje meg belémerült a kidőlt moslékba. Sok kislány kacagott akkor szegény Zsuzsi nénin, pedig ártatlan teremtménye az Istennek, meg is ütötte magát. Így foglalatoskodik velünk az ördög.

Csenge nem fért a bőrébe, s éppen Margit mellett állt. A kunforma, zömök kislány, akinek a haját huzigálta, rángatta a vállát mérgében, s természetesen, nem imádkozhatott. Az, akire torzképet vágott, összeszorította a száját, s úgy tett, mintha semmit sem látna, pedig ugyan csak nyomta az oldalát a pukkasztó nevetés. Margit meg, mert mindezt szintén látta, hiába függesztette szemét komoly áhítattal az oltáron függő, nagy feszületre, hiába gondolt arra, hogy Jézus úr megkínzott teste mint vonaglott a kínok fáján, csak ezt a fürge, gögös lánykát látta, aki sohasem férhet a bőrébe. Így az ördög őt is rossz útra terelte. De az ördög nem elégedett meg ennyivel. Noszogatta Margitot, hogy a kapitulomházban, amikor az egész klastromi község együtt van, árulja be Csengét, s kérje Olimpiádisz anyát, büntesse meg. Ez a kísértés volt a legerősebb. Nemhiába mondta annyiszor Katerina soror, hogy az ördög jótett képében kísért meg bennünket legsikeresebben.

Amint Margit észrevette, hogy szíve tele van keserőséggel ez iránt a Csenge iránt, s eltökélte magában, hogy bizony, beárulja ma este, nyomban eszébe jutott, hogy bűnt akar elkövetni.

- Bínos vagyok, bínos vagyok, Jézus urunk, bínos vagyok, szabadejts meg a gonosztól - ismételte magában vagy tízszer, hogy az ördögöt elkergesse. - Bidős vagyok, bidős vagyok - gondolta, s rémülten eszűdött rá, hogy kifordította a szót, s még nevetgél is rajta.

Az ördög hálója ráfonódott. Erőszakkal arra fordította a fejét, amerről a nap besütött a színes máriaüvegeken, s látta Csengét meg Annát, amint a táncolva guruló labda után fut az udvaron. És Kormos, a kis kutya, vidáman csaholva rohan a labda után, elkaparintja szőrpamacsos lábával, és a szájába akarja venni, de a lószőrrel keményre tömött bőrlabda kicsúszik a fogai közül. Kormos emiatt nagyon mérges, morog, lábai közé akarja keríteni a labdát, forgatja így, forgatja úgy, megkerüli, csodálkozik rajta, felnéz a kislányokra, és megkérdezi, mért nem tudja fogai közé kapni ezt a ravasz jószágot. Felcsendül a kislányok nevetése... És Margit egész testében megborzong... Lám, az ördög most idevarázsolta a labda, a kiskutya képét, pedig csak egy napsugár surrant be a piros és kék ablakokon.

Már most minden erejét összeszedve figyel. A karban vékony hangon szól az orgona, a sororok áhítattal énekelnek. Aztán kifelé fordul Anselmus testvér, s halk, egyszerű hangon mondja: „*Dominus vobiscum.*” A ministráns ráfelel: „*Et cum spiritu tuo...*” Vajon mit mond Anselmus testvér, és mit a ministráns? És a nagymiséen mit kiáltanak a karból olyan elnyújtva, olyan szépen? Csakugyan az Isten szava ez. Nem ember találhatta ki. Ilyen szóban szól Isten az emberekhez. Ilyen szavakkal társalkodnak egymással az égi szentek és angyalok.

Hát a pokolbéliek milyen szókkal társalkodnak vajon? Az ördögök milyen nyelven szólnak?

Végre egészen elmerült az áhítatba. Most, hogy az a kérdés megillette, egyszerre a mennyei nyelv zengése töltötte meg. *Oremus... Kyrie eleison...* Csupa égi szó. Így zengedeznek az Isten ülőszéke körül...

Most eltűnt mellőle Csenge, eltűnt a napsugár, a labda és a kiskutya eltűnt Katerina soror és Olimpiádisz anyja is, minden, minden eltűnt... Csak a vár maradt meg magasán, virágos-erdős hegyek között, egy igen magas hegycsúcson, csak a várból sugárzó fényesség ömlött szikrázva, csak a hosszú, széles, egyenes út látszott, fel, egészen a várig.

- Isten szeret téged - hallotta hirtelen Katerina soror öreges, dörmögő hangját, mintha az oltár felől hangzanék.

A kislány szívét édes boldogság öntötte el. Kimondhatatlanul édes volt ez az édesség. Amikor apja ölében ül, akkor érzi csak ezt a megnyugtató, tiszta édességet. Amikor apja nagy homlokát és kora ősz haját látja, akkor érzi ezt a boldogságot. Amikor apja szelíden duruzsoló, cirókáló-marókáló hangját hallja, akkor telik meg ilyen melegséggel a szíve. Leborul, mintha valakinek az ölébe bújna. Széttérjeszti karjait, mintha várná, hogy két erős, boldog kar a hóna alá nyúljon, s felemelje magasra, magasra, egészen az egyház boltozatáig. Behunyja szemét, s érzi rajta a szeretet csókjának illanó melegét.

Valaki megtaszigálja a könyökét. Felriad, és kábult szemmel tekint körül. Fel kell állni, vége a misének, a többiek mind állanak, s kifelé indulnak már. A kislányok csoportja nagy igyekezettel vonult az ajtó felé. Margit azonban úgy érezte, ott kell még maradnia. Hogy ismét elmerülhessen a puha ölben, ismét várhassa az ujjongó pillanatot, amikor két hatalmas kéz lenyúl érte, és felemeli a magasba, fel, fel, egészen a boltozatig. Ismét és ismét hallani akarta a megnyugtató hangokat. Hiszen őt már valaha felemelte így a mélyből valaki, fel, egészen a boltívekig, s ő sikongva kacagott. Valaha látta a magas boltívek rohanó közeledését, mintha az égbe szállt volna. És valaha érezte szemén a puha csók melegét. Ő már volt egyszer abban a várban, ahonnan a fényesség áradt egy hatalmas király koronás feje körül...

De a mögötte levők taszigálni kezdték, s erre megindult ő is kifelé, mintha álomban járna.

Amint kívül kerültek az egyházon, a kislányok nyomban nagy zsidvajjal-nevetéssel szétrebbentek, és a konyha irányába futottak. Éhesek voltak, mint a hajnalban kieresztett csirkék. Sikongtak, kacarásztak, hadonásztak a szárnyukkal, s hogy jobban futhassanak, térdüknel megemelték egy kissé az ékes ruhácskát. Margit kezét fogva s őt magával hurcolva, Anna is a konyha felé futott.

- Nézzük, mit mível Zsuzsa néne - kiabálta Annus, és erre Margitnak is hirtelen nagy jókedve kerekedett.

- Nézzük, nézzük Zsuzsi nénét - kiabálta szaporán, s olyan könnyen futott hosszú, nehéz, sűrű ruhájában, mintha testét odabent hagyta volna az egyházban.

A szűk kis konyhában Zsuzsi néni meg a hetes soror: Katalin szorgoskodott. A tűzhelyen izzott a parázs, sistergett a rostokon a hús. Hatalmas fazékban tej púposodott. Zsuzsi néni piszkos vászonruhájában, bekötött fejével éppen a széles tűzhely mellett állt, és nagy óvatosan a tejesfazekat akarta elhúzni, hogy a tej ki ne fusson. Katalin soror fürgén forgatta a piruló húsdarabokat egy hosszú, kétágú villával. Amikor a gyermekhad berohant a konyhába, nagy zajjal kiabálva a „Zsuzsi néni, Zsuzsi néni”-t, néhányan a nagyobbacska lányok közül meg a sistergő húsokat szaglászta körül, akár a mezőről hazafutó, éhes kiskutyák, Margit ügyetlenül meglökte Zsuzsi nénit, és a szegény öregasszony (mert már nem szolgáltak jól a lábai) meg-ingott. S elsikoltotta magát kinyájában:

- Beste kölyke!

A forró tej előntötte a kezét könyökig. Elugrott a tűzhelytől, kezét sziszegve a szájához kapta, különös módon táncolt fájdalmában, s hol nézegette, hol keservesen fújkalta a hólyagos bőrt. S vonított, mint a csapdába lépett állat.

- Ajjajaj, Ukkon verje, Ukkon verje... Ajjaj, hogy az Isten áldja, áldja meg. Ajjaj, ez a rusnya kölyök megöölte a kezemet...

Egyszerre nagy csend támadt a konyhában. A kislányok megnyúlt képpel bámultak Zsuzsi néniére. A hetes soror aggodalmaskodva hajolt a leforrázott kéz fölé, s úgy tapintotta meg, mintha parázsba nyúlna.

- Hol a zsír? - kiáltotta harciasan, s örökké komor tekintetét körülhordozta a konyhán. - Amott vagyon, nyúlj már érte, Alincsa.

S miközben Alincsa, egy szép, tejképű, nagyocska gyermek, a zsírt odatartotta, s ő vigyázva kenegette a vörös hólyagokat, mérgesen dohogott:

- Csak bajt mívelnek ezek a buta gyermekesék. Nem tudtok megférti a bőrötökben, ti esztelenök? Ó, még én is vétközöm miattatok, mert esztelenöknek mondalak...

Margit rémulten állt a kavarodás közepette. Szinte megmeredt egész testében. Csiklandó sajnálat bizsergett végig rajta, szeme kerekre nyílt, arca elsápadt, majd szájába gyömöszölte öklét, és keserves sírásra fakadt.

- Nem akartam... Nem akartam... - zokogta, s apró lábai szaporán topogtak.

- Ó, én kis bogaram, kerälleánykám - dörmögte Zsuzsi néni, kínjai közül kibukkanva és szemét körülhordozva a népségen. - Még szidalmazalak, kedveském... Megengedj, de nem tudom, mit mondok... Ó, kárba méne majd az egész tej...

Úgy tartotta a kezét a soror ápolása alá, mint valami megsérült állatot. Esett madarat vagy félholt macskát.

Margit csak sírt, topogott keservesen. Fejét elfordította, hogy ne lássa a zsírtól fénylő, vörös kezét, de szeme sarkából csak oda-oda kellett pillantania. Valami úgy húzta ahhoz a pecsenye-forma kézhez. Szerette volna megcsókolni, hogy ne fájjon, s hogy érezze ajkain a hólyagos bőr tüzes érintését. Aztán meg mintha a maga kis keze égett volna. Még erősebben rágta most a kezét, mintha édesgyökeret rágott volna.

- Te is okosabb lehetnél már - dohogott tovább a soror, s visszaadta a zsíros bögrét a szolgalatkész Alincsának. - Tudhatnád, a gyermek csak gyermek. Játszódik, ugrabugrál, akár a kecske. Mit szidalmazod Béla úr leányát...

Olimpiádisz lépett nagy sebbel-lobbal a konyhába. Már kívül hajtogatta a magáét:

- Ostoba népe, mit tevé mármeg? Ahol én ott nem vagyok... Mi lelt bennötöket, ti Isten szegényei? Hát veled mi történe, he? Mit ríssz, te kis verág?

Nem tudta hirtelenében, hová forduljon, pörölgjön-e vagy sajnálkozzék.

Eliana soror csitító hangon mondta el, mi történt. Margit most nem toporzékolt, csak sírt csendesen, és vörös kezecskéjét bámulta.

- Nédd csak, még te is megégetéd magad? Hadd lám.

Megnézte a kislány kezét.

- Ó, ó, nédd csak, csupádon-csupa hólyag a keze szegénykémnek. Láttatok már ilyet? Mit tevé, te kis verágszálam, egyyöm? Ki bántott? Mi lelte a kezecskédet?

Mintha nem is Zsuzsi néni égette volna meg a kezét, hanem a szepegő, riadtan pislogó gyermek, mind odasereglettek köré, s rámeredtek a madárszárnyként remegő kézre. Csakugyan, vörös volt, vörös, mintha leforrázták volna.

- Nem akartam... Anyám, én igazán... igazán nem akartam... - szepegte csukladozó hangon. - Az ördög...

- Az ördög, hát, az ördög... - nyugtatta Olimpiádisz soror, nagy lomhán leguggolva, és a széles csuhában még terebélyesebben elterpeszkedve, akár valami óriási kotló. A kicsi ujjakat egymás után megcsókolgatta, sőt meg is szopogatta. - Elmúlik, kegyösöm, nem fog fájni, egyyöm. Az a rusnya ördög tévé, de majd elkergetjük. Hess innen, co ki, ronda döge. Eredj a pokolba. Megfújkaljuk egy küsség a kezedet, hogy ne fájjon. Mire megnősz, nem is látszik. Úgy-é, nem fáj már? Ne vess, no.

A kislány elmosolyodott, s megrázta a fejét. Könnyei még ott csillogtak az arcán.

- Apolgass meg, no - biztatta Olimpiádisz, odatartva a kislány elé széles, pirospozsgás képét.

Margit megcsókolta, majd hevesen átölelte Olimpiádiszt.

- Engedj meg, anyám... Úgy-é, nem haragszol? Nem akartam...

S megint felcsuklott benne a zokogás.

Olimpiádisz ezután a gyermekeket kikergette a konyhából, megszidta Zsuzsi nénit, mert túri, hogy örökké a konyhában rendetlenkedjenek. A torkosság bűnét növeli bennük - mondotta. - Idejönnek szaglászni, mártogatni, ínyeskedni. A gyermek esze csak a hasán, a játékon meg a malackodáson jár.

- Mit szól kerál urunk, kerálné asszonyunk, ha látni jönnek a gyermeket, s megpillantják gyenge kezén a piros foltot? Még azt hiszik, nem törődünk véle. Egyszer csak belécsik valami forró vizes vödörbe. Avagy a kútba. Híre megyen, rajtunk a szegyon. Ó, vén fejem, egyik már úgyis meghótt, az az első Margit... Csak az kell még, hogy ez a szegény kis lélök is elveszék. Kedig Istennek szántuk.

Elvégezvén a dorgálást, kiment a konyhából. Mentében elkergette a kiskutyát, pedig nagy örömmel futott elébe, hogy reggelre kelvén, üdvözlje.

Margit kisomfordált az udvarra. Megszeppent pajtásai némán kullogtak utána. Elvonultak az udvar egyik távoli sarkába, ahol lila orgonabokrok virágoztak, és cifra fecskefarkú lepkék meg zümmögő méhek szedegették a mézet.

- Te, mutasd csak - suttogta a kunforma, zömök kislány, bizonyos Toma úr leánykája, Virág.

- Mutasd csak... hadd lám... lássam... - sugdolóztak a többiek is, tolongva vevén körül Margitot.

Ő felmutatta halványpiros kezét. Némán szemlélték valamennyien.

- Hogy lött? - tudakozta végül hitetlenkedő tekintettel Csenge.

- Hát csak úgy támada magától, te ostoba - szólt rá rendreutasítólag Anna. Szaporán beszélt, finom ajkacskaín egy kis hab keletkezett.

- Nemhiába vagy kerál leánya - vonogatta a vállát egy nagyocska, büszke, hollófekete lány, a besenyő Apaj leánya, Gyöngy.

- Mit teszen az? - fordult felé felszikkázó szemmel Margit. Olyan volt most a szeme, mint az apjáé. Sárga fények kígyóztak benne.

- Hah, mit teszen, sömmit is teszen - biggyesztette el a száját Csenge s félrefordult. - Megyek is, nem tudom, mit vagyok örökkön kis taknyosok között.

Azzal elballagott. Büszkén vonogatta a derekát ezüsttel hímzett ruhájában.

Margit utána akart szökni, de hirtelen megmerevedett, és összeszorította a száját. Isten mindent lát a tavaszi báránnyelűvel ékes égből.

- Igaz is - hadarta szaporán Virág. - Igaza vagy. Mit vagy te kerál leánya? Belétszítod Zsuzska néni a forró tejbe, ríssz egy küsség, osztán rémültödben megrágod a kezét, jön Olimpiádisz soror, osztán majd csudát lát benne. Jaj, a kerálkisasszonyka keze piros.

Hangosan felnevetett.

- Neköd kedég pogány neved vagy - vágta oda homlokát összeráncolva Margit.

- Igaz is, vélünk tám nem tehet csudát Isten? - fanyalodott el az érzékeny Anna. - Mért, mert nem vagyunk kerál úr leányai?

- Gyerünk, együnk már - indult bosszúsan Virág. - Legyön csak neköm pogány nevem, azért veled sem teszen csudát Isten, mert kerál lánya vagy.

Azzal otthagyták Margitot.

A kis csengő evéshez szólította a lányokat a refektóriumba. A könyöklőn ácsorgó, udvaron jövő-menő apácák eltűnedezték. Eliana soror, a hetes apáca, nagy tálon cipelte a gőzölgő húst a refektórium felé. Az udvar kiürült, csak a kapirgáló tyúkok maradtak ott meg az unalmában hentergő, morgó kiskutya. (Kakas nem volt az udvaron.) Zsuzsi néni egy darab köleslepenyt rágicsálva kiült a konyha küszöbére, bekötözött kezét a térdére nyugtatta, s békésen belebámult a világba.

Meg Margit maradt ott egyedül.

Nagy-nagy keserűség szorongatta a torkát. Tehetetlenül állott az illatozó orgonabokrok alatt, szeméből könny szivárgott. Igen, mért nem büntette meg Olimpiádisz anyja a vétkéért? Mért csókolgatta meg a kezét, holott meg sem égett? Mért király leánya ő? Mért nem olyan, mint a parasztatyafiak, akik itt dolgoznak a klastromban? Akkor senki sem mondaná neki, hogy királykisasszony. Nem csúfolnák az apjáért, az ő édes, jó apjáért. Mért király az ő apja? Büszke királyné az anyja?

- Menj már bé, mert nem kapsz enni - szólt rá a konyhaküszöbről jóakarátulag Zsuzsi néni.

Margit elfordult, és egy orgonalevelet kezdett tépegetni.

- Margita, hallod? - ismételte a figyelmeztetést hangosabban Zsuzsi néni. - Az engödelmesség tetszik Istennek.

Margit tett egy lépést a refektórium irányában, de megállt. Hiába, nem akart a lányok közé menni, nem akarta hallani megint, mint már annyiszor, hogy király leánya.

- No, szép kis soror leszen belőled - dünnyögte feddően Zsuzsi néni.

Erre nagy elhatározással mégis elindult a refektóriumba.

Olimpiádisz már kifelé tartott, hogy megkeresse.

- Hol maradsz, kedvesöm? - hajolt le hozzá, s megfogta a kezét. - Gyere csak, együtt vagyunk az egész község. Evés üdeje vagyunk. Nem vagy ehős?

- Nem - suttogta a kislány alig hallható hangon.

- No, csak gyere azért.

Helyére vezette, a kisebb lányok közé, Anna mellé. A nagy refektóriumban mély csend volt. Csak a tányérok fakó zörgése hallatszott. A hetes felolvasó beleült a székbe, kitette maga elé a vastag könyvet, véloma csücskével megtörölgette gyenge szemét, s lassú, szótagoló olvasással, erős hangon mondani kezdte Szent Damakos atyánk egyik cselekedetét. Az apácák mélyen a tányéruk fölé hajolva, áhítatosan figyeltek, mintha a gyomor kívánságai nem kínoznák őket. Fekete vélomok hosszú sora hullámszórt a nehéz fatányérokra rakott asztal mellett, az alsó végen a fehér fátylas, fiatal novíciák csoportja ült. A refektórium távoli sarkában, külön asztaloknál a kislányok, koruk szerint. Látván, az apácák mily alázattal esznek, ők is lehajtották a fejüket, csak a szemük sarkából figyelve, ki milyen húst kapott.

- Kerál leányának aranytányér való - suttogta alig hallhatóan Csenge, meglökvén a szomszédját. Az lebiggyesztette a száját.

Margit ímmel-ámmal evett egy falatot a vertarany tányérkából, s ivott egy korty tejet az arany pohárból. Mélyen lehajtotta a fejét, mint a többi apáca, erősen odafigyelt Szent Damakos atyánk történetére, mint méne a szent az országúton, s mint találkozott a jámbor fráterrel. Közben pedig fehér arcát elöntötte a keserű harag pirossága. Hallotta a suttogásokat, bár nem tudta tisztán megérteni, mit suttognak. Csak érezte, róla beszélnek. És az ajkbiggyesztés felkavarta a haragját. Szemét még jobban lesütötte, fejét még jobban lehajtotta, s elkapott néhány szót Szent Damakos atyánk és a fráter beszélgetéséből.

- Megmondom Olimpiádisz anyának, hogy nem akarok kerál leánya lenni - gondolta.

De mikor eszébe jutott, hogy az ő édes jó atyja a király, elviselhetetlen szomorúságtól szorult össze a szíve.

*

A gyermekek tanultak. Katerina soror oktatta őket. Be kellett menniök a boltíves, széles, fal-festményekkel ékes kapitulumházba, s annak egyik szögletében telepedtek le. A soror szerette a gyermekeket, azok is szerették őt. Csak a deák írást-olvasást nem szerették. Azt megtanulták akarva-akaratlan, hogy „*Pater noster, qui es in coelis*”, s az *Ave Mariát* is tudták, de amikor ujjukkal az iromba betűkre kellett mutatniok, s hangos szóval mondaniok, mintha követ nyeltek volna. Csenge meg is mondta:

- Soror, megélök én deák szó nélkül is. Mért kell hát neköm deák szóval kínlódnom?

A lányok helyeslőleg nevettek, csak a soror csóválta megbotránkozva ősz, öreg fejét.

- Apámnak kétszáz lova vagyon, s lovagolni is tudok - hadarta sebesen, habzó ajakkal a kunforma kis kövér lány.

- Engödelmesség, lánykák, engödelmesség - intette őket az öreg soror. - Atyátok idehozott bennötöket, hogy Istennek tetsző életre nevelődjétek. Lám, a tartárok mily szörnyen végigrombolták, irtották, gyötörték szegény országunkat, mert elfeledték az embörök Isten parancsolatait.

- De ládd, a tartárok elmenének - okoskodott Csenge.

- S hátha visszajönnek? Ha esmég bínökbe esünk, visszajönnek. Az a kutyafejű Batu megmondá, hogy esmég jön, mihelyest érkezése leszen.

- Soror, kedves, hogy vala bínös az egész ország? - kíváncsiskodott Apaj úr szép fekete lánykája.

- Csitt, gyermek, te még ezt nem érthetöd - intette le a soror. - Lássuk az írást.

És maga mellé vonva egy-egy kislányt s annak ujját a tarka betűkre nyomva, kérdezgette: „Ez mi, az mi?” A lányok nyögtek, akadoztak, rázták a fejüket, s topogtak kínjukban: Egyiknek hamar szükségére kellett mennie, a másiknak a feje fájt, a harmadiknak a dereka, a negyedik tudta, de elfelejtette, amit tegnap hallott, az ötödik „dominus” helyett örökké „domus”-t értett. Kinn sütt az édes májusi nap, a magas ablakokon színes sugarak ömlöttek be, illatoztak az orgonabokrok, Kormos, a kiskutya, elepedt az unalomtól, s nekik itt kellett ácsorogniok a soror térdénél, s ujjukkal keservesen szántaniok a hártya vastag lapjait. Az öreg soror ismerte kínjaikat és vágyakozásaikat, éppen ezért gyűjtötte össze őket az ilyenkor elhagyott kapitulumház szögletében. Az ördög napsugár, báránypelhő, lepke, virág, kiskutya képében is megkísérti az embert, amikor szent dolgokkal kíván foglalatossá válni. Példának okáért elbámészkodik az ember, s észre sem veszi, máris azon töpreng, milyen alakú felhő ez, milyen az, hogy telepszik le a cifra lepke az orgonafüstre, hogy karikáz a szellő egy darabka ronggyal, hogy füstöl a konyha kéménye, s hogy bolhászkodik a kiskutya a diófa alatt. Még a kapirgáló tyúkok is elterelik az ember figyelmét a szent szavaktól.

- Ne nyűgösködj, ézös lányom - korholta nagy türelemmel Juditot a soror. - Ördög bujkál a derekadban, az nem akarja, hogy figyelmezz. Egyikötöknek fejébe bújt az ördög, a másikötöknek talpába. Nem szégyenölitök magatokat, he? Mit szól atyátok-anyátok, ha megtudja, hogy engedtek az ördög incselkedéseinek?

Margit is odaállott végül a soror térde mellé, bár kisebb volt, mint a többi leányka. És megilletődött, cérnavékony hangon zümmögte a deák szavakat, néha össze-összevonva a homlokát, s jobb kezét beledugva az övébe, akár az apja.

- Ez a kicsi megszegőnejt bennötöket - tekintett fel a nehéz könyvből a vén soror. - Alig bútt ki a földből, s már valóságos deák.

- Csuda ez - szólt közbe ártatlan képpel Csenge.

Katerina soror bekapta a csalétket.

- Csuda bizony, hogy ilyen gyöngye gyermekökcske megértheti az Úr szavát.

A klastrom más részeiben is folyt a munka. Némely sororok a betegházba mentek, hogy ellássák a betegeket, némelyek a parasztatyafiak gondjaival-bajaival törődtek az egyik teremben, ahol ezek a szegény, jámbor, szomorú özvegyek a pádimentomra telepedve várták a sororokat. Mások megint a kapu vasrácsa előtt egyenként elvonuló koldusoknak adogatták ki az alamizsnát nagy, fonott vesszőkosarakból. A férfínépnek ott kellett várnia sorára, nem léphetvén be a klastromba. Mostanában különösen sok volt a szegény. Egyiknek a keze, másiknak a lába hiányzott, volt közöttük vak, kitépett nyelvű, megsiketített s olyan is, akinek levágták orrát-fülét, sőt ennél is szükségesebb testrészét. A keserves sirákozás behallatszott a klastrom belső udvarára.

- Ézös egy néném, gondolj rám... Ézös néném, itt vagyok én is... Jó néném, Jézus urunk nevében... Isten fizesse meg... Jaj, néném, bár öltek volna meg a tartárok...

Volt egy féleszű, az egész klastrom ismerte. Akkor háborodott meg, amikor a tartárok a szeme láttára taposták szét kisfia fejét, s feleségét meggyalázta egy egész horda. Az asszony belehalt, Isten kegyelméből. De a férfi él, s él még sokáig, fiatal. Úgy jön a rácshoz, mintha lovagolna. Tartja a kantárt, csettintget a nyelvével, kócos, tetves hajába madártollat tűzött, sarkával az ülepét veri futtában. És nevet, fehér foga messziről villog. Bajusza hosszan lecsüng mezítelen mellére, inge, gatyája rongy, süvege nincs. A rács előtt leugrik a lováról, fejét hetykén félreveti, s kackiás lépésekkel billeg a rácshoz. Mintha aranyveretű kard csörögne az oldalán.

- Nagyságos uram, esmét elverénk egy hordát.
- Jól vagyon, Mika - mosolyog rá a soror. - Itt vagyon vitézségöd jutalma. Könyörüljön rajtad Isten.
- Nagyságos uram - rikoltja a háborodott vitéz -, a fiam már *ekkora*. - S diadalmasan mutatja, mekkorára nőtt a fia.
- Jól vagyon, Isten könyörüljön rajtad.
- Feleségöm állapotos - teszi hozzá ragyogó szemmel a tébolyult.
- Imádkozunk érte is.

A vitéz felkap lovára, megcsapkodja az ülepét, és csettintgetve elnyargal, hóna alatt a kenyérral, iszákjában a hússal, sóval, szalonnával.

A sekrestyéres soror, hosszú orrával bókolgatva, az oltárok előtt térdet hajtva s magában egyhangú mormolással hadarva az *Ave Mariákat*, az egyházat söpri, tisztogatja a reggeli mise után, hogy a második misére tiszta legyen ismét. A munkába menő földművesnép telehordja a köveket sárral, szeméttel, szalmaszállal. A szent zászlóknak is rendesen kell állaniuk a helyükön. Szűz Mária anyánk faragott képe előtt is úgy hevernek a virágok egy halomban, ahogy az ájtatos asszonyok odatették. A terítöket és takarókat nagy gonddal rendezgeti a mormoló soror. Felballag a karba is, ahonnét az apácák hallgatják a misét. Törölget, söpörget. A sekrestyébe is betér, rendet tesz.

A konyhán most egy kis pihenőhöz jutott Zsuzsi néni is. Ott ül egy kis zsámolyon, bekötött kezét lelógatja a térdéről, s néha nagy sóhajtozás közt megtapogatja. Egy másik parasztyafi dézsát sikál helyette.

Olimpiádisz soror kemény léptekkel suhogtatja terebélyes, bő ruháit, lengeti a derékkötő bütykeit, s kedves tekintete szétvizslat a ház minden zugába. Pirosposzsgás képén titkolózó áhítat dereng, amikor elsutogja: Margit keze olyan piros volt, mintha leforrázta volna... Pedig *ő tudja*, hogy nem forrázta le. Isten ujjai ez!

Olimpiádisz mindenkinek a lelkére kötötte, hogy a gyermek előtt ne emlegesse a csudát.

- Alig vala kétesztendő, és már megmondá, kerál urunk miként végez a karantán herceg ellen. Úgy is lött, szórul szóra. Most kedég tűzpiros lön a kezecskéje, mert ü okozá, hogy Zsuzsa atyánkfia megégeté magát. Csuda ez, halljátok-e, ézes néném... De ha ü maga is csudát lát benne, szívébe fészkelődik a hiúság. Már kedég ez az a métely, amely leginkább megrontja az embört.

A gyermek előtt hát nem beszéltek az esetről. Maguk között annál inkább. A jó Katerina soror, aki Margitot olvasni tanítja, még azt is látta, hogy a piros foltoknak „majdnem olyan alakjuk volt, mint Krisztus Urunk kézsebének”.

- Ó, mely igön nagy érdöme lenne öreg fejemnek, ha szentöt tanejthatnék deáki szóra - sóhajtott vágyakozva, s vörös héjú szeméből kigördült egy könnycsepp. - Én csak gyöngé, tehetetlen szolgálja vagyok Jézus Úrnak, nem vála belölem még csak jámbor lélök sem. De ha sok imádásaim érdöméért szentöt tanejthatnék, nem veszött lönne kárba annyi fohászkodásom...

Margit észrevette, hogy sutognak körülötte, s hogy a sororok még nagyobb szeretettel, jósággal, kedvességgel bánnak vele. Egy-egy soror néha hosszan, vizsgálódva tekintett rá, majd kezébe vette a kicsiny kezét, s megcsókolta ott, ahol a halvány pír látszott. A foltok eltűntek hamarosan (ebből is meg lehet ítélni, hogy nem voltak közönséges égési foltok), de a sutogás tovább gyűrűzött. A lánypajtások két csoportra szakadtak. Az egyik csoport ugyan-

olyan bámulattal nézett rá, ugyanolyan féltő gonddal vette körül, mint a sororok - s most közéjük tartozott Annus is -, másik meg, így Alincsa, Csenge és Virág - tovább is királyi származását hánytorgatta, gúnyosan biggyesztette az ajkát, s terefere közben sűrűn botlott a nyelve az „égett kéz” kiszólásra. Ha az udvaron játszottak, az egyik csoport mindig neki dobta a labdát, a másik mindig elkaparintotta előle. Evésnél a legszebb húsdarabot Margit tányérjára tették, mire amazok összenéztek, s Alincsa azonnal kijelentette, hogy kövér, puha húson még senki sem lett szentté. Margit torkát elszorította a keserűség. A labdához nem nyúlt, hanem magában évődve visszahúzódott az orgonabokor alá, lefeküdt a fűbe, s miközben gondolatai vágyakozva szálltak az erdőkkel koszorúzott hegyeken, a kék tavaszi égen is túl, maga sem tudta hová, keze önfeledten simogatta a puha pázsitot, mintha valamely szelíd, kedves állat gyapját simogatta volna. Azután elbámulta a dús orgonafürtöket, a lepkék villódzó táncát, a szorgalmas méhek sürgés-forgását, s keserűsége lassan-lassan mély és édes bánatba fordult.

Asztalnál követelte, hogy a legkisebb, legrosszabb húst adják neki. Késével verte a tányérját, s kiabált:

- Olimpiádisz anyám, én ebből nem eszem! Adjatok nekem mást. Adjatok nekem fatányért, nem kell az arany...

Olimpiádisz soror nyomban hozzásietett, s iparkodott a lelkére beszélni.

- Evéskor szilencium van, lelköcském. Nem tudod-e a szörzést? Nézd csak, mindönki hallgat, s megeleégzik azzal, amit adnak néki. Hallgassuk csak, mit olvas abból a nagy szép könyvből Ágota soror. Mit mívele Szent Damakos atyánk. Különb-különb csudákat teve ám, s nem rikoltozék, hogy ü ezt nem eszi, azt nem eszi. Hanem engödelmes vala, amint illő.

Margit elhallgatott, s ímmel-ámmal ette a húst az aranytányérból, itta a tejet az aranypohárból, s hallgatta Szent Damakos atyánk külön-különb míveleteit és bölcs mondásait. Hallgatta, de nem hallotta. A nagy csendben, a soror recitáló hangja mögül, kihallott valami halk, túhegyes suttogást: „Könnyű engedni akkor, amikor a legjobb húst teszik elem aranytalacsán, a tejet aranypohárban... Mert kerál lánya vagyok...”

Lassanként magára maradt a lányok között. Hallgatott, ha szerető pajtásai körülvették, minduntalan az motoszkált benne, hogy a király leányát látják benne. A többiek közül pedig elhúzódott. Kedves helye volt a kis partszegély, ahol az orgonabokrok virítottak, s ahol legdúsabb volt a fű. Ott üldögélt leginkább, mióta *az a jel* megmutatkozott a kezén. Üldögélt vagy heverészett, s egy-egy psalmust ducikált magában csendesen. Hosszan-hosszan bámulta a hangyákat, amint sietve hurcoltak valami morzsát, bogártetemet, összeérintették a bajuszukat, mintha kezet fognának, s ismét elszaladtak más-más irányban. Nézte a kergetőző lepkéket, amint ki-kigyulladt lángocska gyanánt libbentek a napfényben, a fecskéket, amint villanó röpüléssel, fecsegő vidámsággal suhantak el az udvar fölött, az ég végtelen magasában libegő sast, a lassan, pirosan meg hófehéren tovaszálló felhőket. S ebben a ringatózó magányban és csendben megtörtek a konyha felől hangzó, mindennapi zajok, a vödrök csörömpölése, a víz locsogása, a zsír sistergése, a tereferelő sororok és parasztatyafiak duruzsoló hangjai... S az ég kinyílt, mint a tenger, a mélykék vizeken rózsaszínű és fehér vitorlák libegtek nesztelenül, a zsongó csend mint hullámok csobogása töltötte meg a világot. Margit úgy érezte, mintha szállana, szállana a semmiben, könnyedén, akár a tengeren suhanó vitorlák.

Aztán hirtelen felült, behunyta a szemét, összeráncolta kis sima homlokát, mint az öregek - mint Béla király -, kezét az övébe dugta, és minden erejét megfeszítve töprengett. Már látta valahol ezt a végtelen kék tengert, ezeket a vitorlákat, érezte ezt a lebegést, ezt a repülő suhanást, hallotta ezt a susogó neszt... És ezt a zörejt, ezt a csikorgó zajt, ezt a sistergést, mintha a vizet hasítaná valami... S álmában is ezt a tengert látta, ezt a csobogást hallotta...

Türelmetlenül felkelt, és megkereste Olimpiádisz anyát. A mívelőházban nem találta meg, csak öt-hat soror volt ott, csendes beszélgetés közben kappákat javítottak, a szegények számára varrtak, a betegek kendőit foltozták. A refektórium üres volt most, a hosszú, nehéz, barna asztalok álmosan nyúltak el a meleg félhomályban. A kapitulomház ugyancsak üres.

A kislány hosszú, nehéz ruhájában tipegve sietett végig a sötét, szűk folyosón. A cellák ajtaja nyitva volt, mindegyikből kibámult az egyszerű, nehéz ágy, a kövön a gyékény, az asztalkán a lecsurgott hegyű gyertya. És a fehér falról mindenünnen mereven tárt szét megkínzott karjait a lehajtott fejű Jézus úr. Margit eleinte térdet hajtott a ki-kitekintő Krisztusok előtt, de azután elfáradt, s türelmetlen is volt. Így hát csak éppen meghajtotta egy kissé a térdét, majd megcsupán keresztet vetett, s gyorsan tipegett tovább. Fejét jobbra-balra kapkodva ment a hosszú folyosón, a kőkockák csengtek a sarka alatt. S itt is, ott is keresztet látott. Eltűntek s elővillantak a keresztok, ugyanolyan barna fából volt valamennyi, ugyanaz a lehajtott, töviskoszorús fej tekintett rá mindenünnen, ugyanazok az átszegezett, dermedt karok tárultak felé. Végre a folyosó végén, a fal beszögellésénél, elérkezett Olimpiádisz soror cellájához. Az ajtó be volt téve. Margit megállt és figyelt. Nehéz sóhaj hallatszott ki onnan belülről. Kopogott.

- Lőhet - szólt Olimpiádisz hangja.

Margit belépett. A soror ott ült az ágyán, terebélyes, bő ruharedői elterültek mellette, mint a szürke szénarendek. Mosolyogva nézett a kislányra, de szeme héja vörös volt, s az arca fáradt.

- Mit kívánsz, lelköcském? - kérdezte kedves, szelíd hangon, s nyomban felkelt, magához ölelte a kislányt.

- Anyám, most nem lát sönki, nem hall sönki - suttogta titkolózva Margit, s gondosan betette az ajtót.

- No csak, no csak.

- Anyám, parancsold meg Eliana sorornak, hogy neköm ne tegye többé asztalra az aranytányéromat meg az aranypoharamat. Parancsold meg.

Elszántan nézett a soror barna szemébe.

- Hát osztán mért nem, te?

- Én is óntányérbul akarok önni, ónpohárbul inni - folytatta sebesen, akadozó lélegzettel, de elszántan a kislány.

- Mért, no?

- Mert nem akarok.

Olimpiádisz soror hosszan, fürkészve nézett Margit tágra nyílt, okos, barna szemébe.

- Egészen az apja - suttogta önkéntelenül. - Egészen a mű jó Béla urunk... Isten tartsa soká erőben-egészségben... De ládd-e, mit szólna kerál atyád, kerálné asszony anyád, ha nem adnánk elébed a te kis tányérodát, poharadat? Gyermek vagy még, kedvesöm, gyöngye gyermek. Nem kell még neköd a szörzés szerént élnöd. Majd ha nagyobbacska lész, kedveském, majd akkor.

Margit maga elé bámult, s hosszan hallgatott.

- Tudom én, mért nem akarjátok - suttogta azután keserűen. - Azért, mert kerál lánya vagyok.

- Hát kerál urunk leánya vagy, no - hagyta rá Olimpiádisz.

- De én nem akarok kerál leánya lenni.

- Hohó, nem löhet ám, kedveském - nevetett széles, piros képpel Olimpiádisz. - Isten röndölése vala, hogy kerál urunk leánya légy. Majd ha Jézus urunk leánya lesz, akkor hagyhatod el atyádat-anyádat. De mért gondolád el ezöket, kedveském?

Margit ismét hallgatott egy darabig, és saruja orrával vonalakat húzott a kövön. Majd odaballagott Olimpiádisz soror ágyához, leült a vastag pokrócra, térde közé fogta a kezét, s felbámulva a kicsiny ablakra, csendesen mesélte:

- Álmodtél, el is mondom Katerina sorornak. Tengőrt láték, nagy-nagy tengőrt, kék tengőrt, mint az ég. És láték hosszú utat egy magas várhoz, meg környös-körül magas högyeket, erdőket. És hóttakat meg szörnyetegöket is láték a tengörben. Mondd, anyám, hogy vala ott a tengör mellett? Mikor még ott valánk?

Olimpiádisz asszony a kislány mellé telepedett, rengeteg nagyot sóhajtott, széles keble szinte megkétszereződött a csuhája alatt. Szemét hosszan a feszületre függesztette s elszomorodott.

- Hát ott vala a tengör, csakugyan, Kilissza alatt, meg osztán Trau alatt, ezök a várasok éppen a tengör mellett vagynak. Ott vagynak a nagy högyek is. Ott, Kilisszában születél, mindnyájunk öröme, amikor szegény kis nénédet elragadá közülünk a fekete halál. Tudod, Margit vala ü is. Igön kedves leányka vala, jó kis lány, szép kis lány, néhai Vilhelmus úr vala vőlegénye néki. Engöm a kis Margit nénéd igön-igön szeretött vala...

Ujja hegyével kitörölt egy könnycseppet a szeméből, s halkan folytatta:

- Gyalázatos ördög fajzati, bestye kurafi tartárok üzenek odáig bennünket, mint hallád. Nagy, fekete gyász vala az, kedveském, ott szorongánk sokan abban a szűk kis várasban. De a tartár odáig is utánunk jöve, Trauba is. A kutyafejű Kádány úr bélovagola a tengörbe, s onnét kajátoz vala fel a falakra, hogy adják ki néki a magyar kerált, mert röttentő bosszút vösz rajtunk. De a jó várasbeliek nem adák, sőt lekiabálák neki, hogy szart bizony, nem a mü kerálunkat. Kedég Venécia is jóban vala a tartárral. Mégsem adák ki. Hát ott szenvedénk, ott hala meg a te kis nénéd is, nyugtassa az Isten.

Margit töprengve ült az ágyon, s elképzelte Kádány urat, amint a tengerből kiabál, fenyegetőzik fel a várba. S most is, mint már sokszor, halott nénjére gondolt, ahogy ott feküdt betegen, a fekete halál karjaiban. Így hallotta ő ezt, így is gondolta. Fekete lepelben, fekete képű, fekete kezű alak. Nem lehet tudni, ember-e vagy asszony. Ott ül az ágy fejénél, senki sem látja. Csontos karjaiban ölelve tartja Margitot. A kis beteg arca is fekete, keze is fekete. A szeme is az, ajka is. Liheg, de nem tud szólni. Apja, anyja, az udvari nép ott áll körülötte. Az ágy lábánál az orvos fráter. Így vitte el Margitot a fekete halál...

- Milyen vala ü, amikor még ép vala? - kérdezte végül kíváncsian.

- Hajjaj, milyen vala. Hát kedves, szép kis lány vala, piros, mint a vér, feje, mint a hó, szöme, mint a csillag, szája, mint a virág, homloka, mint a galamb bögye, keze, mint a lilium. Szölédsége, mint a jó májusi nap, vidámsága, mint a kis föske. Istenem-atyám, hogy nyűgös-ködék egyszer, amikor beteg vala, mindenképpen le akará dobni magáról a medvebűrt... Mintha most is látnám... Mesét mondék neki, s megnyugodott. Ez még Budán vala... Később jüvének a tartárok, s mindent elpusztítának ország mélységös bínei miatta, mely már az égre kajátott...

- Azt mondad, anyám, Margit nénédet a fekete halál ragadá el.

- Azt hát, kedveském. Úgy is vala.

- Hát osztán hol vagyon ü most?

- Fenn játszódik az égben, Isten angyelainál, kedveském.
- Akkor az Isten ragadá el, nem a fekete halál?
- Isten vevé magához, mert ű adta s ű veszi el az életöt.
- A fekete halál képében?

Olimpiádisz bosszúsan fordult a kislány felé.

- Isten küldi a halált - mondta suttogva.
- Tamás úr, a te urad, hogy hala meg?
- Megölék a tartárok, kedveském, a nagy vészben.
- Akkor üt meg a tartárok ragadák el?
- Hajjaj, azok bizony, szegény Tamás urat.
- A tartárokat is Isten küldé?

Olimpiádisz soror megint rápillantott a gyermekre. Összeráncolt homlokkal nézte, s csak sokára felelt:

- Ű engedé, hogy jöjjenek... Ű akará... Ű tudja, miért. Mert ha nem ű bocsátotta lönne a halált annyi szörnyűségös alakjában, kétségbe kellene esnünk... No, de itt vagy te, kedveském, kerál atyád, kerálné anyád, ország s mindnyájunk öröme. Margit helyött Margit vagy. Az Istené vagy...

Még elnézte a töprengő gyermeket, azután homlokon csókolta, s felemelte az ágyról.

- No, eredj szépen dolgozdra. Anyád nem ülhet itt veled.

Margit vonakodva ballagott az ajtóig, megfogta a kallantót, de habozva megállt.

- És én nem akarok a tányéromból enni, a poharamból inni - mondta makacsul.

- Eredj.

- Nem, nem - toppantott a lábával, és kipirult az arca.

- Jaj, mit tegyek hát veled, gyermek - fakadt ki Olimpiádisz. - No, jól vagyon hát - tette hozzá némi habozás után. - Engödetlen vagy. Jézus úr haragszik majd rád.

- Könnyű engedni, ha aranytálból eszik, arany pohárból iszik az embör - jelentette ki erélyesen a kislány, s egyenest belenézett a soror szemébe.

Majd gyorsan térdet hajtott a feszület előtt, felugrott, és kifutott a cellából.

Boldog volt. Elérte, amit akart. Ő sem eszik más edényből, mint a többiek, nem iszik más pohárból. Csenge, Virág nem sugdolózhathat ezután.

A folyosón szökdelve haladt végig. Beáta, a hosszú orrú sekrestyés soror éppen szemközt tartott vele. Mogorván rászólt:

- Ne éretlenkődj, hallod. Nem mulatozás helye ez.

Margit elszégyellte magát, csendesen lépkedett tovább, de amint kiért a kerengőre, nem bírt magával. Halk kis rikkantásokat hallatva, szökdelve futott, a lépcsőkön hármával ugrált le, majd Kormos kutyával versenyt futva, lobogó hajjal iramodott Anna felé. Nem bírt magával, ki kellett kiabálnia az örömét.

- Ónedényből eszök, ónpohárbul iszok - lelkenedezte.

Csenge megállt mentében s vállat vont.

- Akkor sem történik csuda a kedvedért!

*

Az estebédet teljes diadallal ülte meg. Büszkén zörgött fakó hangú tányérján a késével, s győzelmesen tekintett körül. Igen, a tányérja ugyanolyan, mint Olimpiádisz anyáé, mint a többi sororé. A pohara is nehéz, öntött ónpohár, semmi cifraság rajta, csak a kereszt jele. Olyan lett ő is, mint a nagyok. Anna, Csenge, Virág, Gyöngy, Aglent, Judit, mind a maga edényéből eszik, hazulról hozták. Ő azonban nem. Ő a klastroméból.

A sororok mind elismerően pillantottak rá s bólintottak. Amikor a hetes soror kirakta óntányérjára a húst, kölest, kiöntötte ónpoharába a tejet, Margit egyszerre heves éhséget érzett. Figyelmét a felolvasó soror szavaira vetve, nagy erővel tartotta vissza magát, hogy a húst disznó módjára be ne falja, hanem csücskét szépen a fogai közé csípve, a késsel vágjon belőle egy-egy falatot. De a kölest már gyorsan s mohón kanalazta, a tejet egy hajtásra kiitta, s még a könnye is kicsordult a gyönyörtől.

Az olvasásból nem értett semmit. Annyira elmerült az evés-ivás gyönyörében, hogy csak hallotta a szavakat, de nem értette. Megijedt. Az ördög étel-ital alakjában kísérti meg legkönnyebben a lelket. Torkosság bűne, szőrös, hájas hasadat a napra kivető szörnyeteg, távozz...

Elhatározta, hogy még buzgóbban mondja el az esti imádságot, s a torkosságért penitenciát kér Olimpiádisz anyától. Erre megnyugodott egy kissé.

Az olvasó soror hangja éneklő duruzsolással töltötte be a refektóriumot.

- Valának két doktorok. Mikoron ez doktorok az tanolságnak helyéről hazájokba tértenek volna, s hogy immár menének az úton, jutának egy nagy erdőben. És mikoron elestvelődött, félnek vala, hogy őket vadak megszakgatnák. Azért imádságra adák magukat, hogy az hatalmas Úristen őket megmentenéje szernyő haláltul. És íme, látának távol való földön egy klastumot. És az két doktorok az klastumhoz tartának. Mikoron az klastum kapujához jutottak volna, kezdének csengetni az klastum kapuján.

A kislányok mind feszülten figyeltek. Margit is felkapta a fejét: vajon mit mívelt a két doktor a klastumban? Az egész úgy kezdődött, mint Olimpiádisz soror egy-egy meséje, amit akkor dunnyogott neki, amikor még odahaza, a királyi palota ágyasházában nem tudott elaludni mennydörgéses estén.

- És az klastum fejlődeme hozzájuk jöve - folytatta az olvasó soror magasztos, lassú, éneklő hangon -, és befogadá őket igen örömet. És az fejödelem ada önekik ételt és italt és nyugodalmat. Mikoron jutottak volna éjféltre, felkelének az klastum bráti, és menének az veternyére. Az egyik doktornak es szokása vala, hogy éjfélen idején nagy ájtatossággal az ő zsolozsmáját megmondja vala. Mikoron bément volna az doktor az egyházba, látá, hogy az barátok kétfelé állottak az karban, miképen szokások szerzetösöknek, és nagy siralmas szóval csak ezt mondják vala: „Ó, Úristen, mire hagyál el engömet.” És az gyortya, ki előttük ég vala, csak alig ég vala.

Margit előtt egyszerre megjelent az egyház, az alig pislogó gyortyákkal, a karban a kétféle barátokkal, s a fejedelem éppen olyan volt, mint Anselmus fráter. És hallotta a keserves siránkozást.

A soror maga is átélte a történetet, nagyot sóhajtott, mintha szíve legmélyéből vonná fel a sóhajt, akár valami kútból, véloma csücskével megtörölgette vörös szemhéját, s megrendült hangon folytatta:

- Megrettene ezeken az doktor, és kiméne az egyházból, felkölté az ő társát, és mindketten bemenének az egyházban. Láták ez dolgot, és hallják vala ez feljül megmondott ígék: „Ó, Úristen, mire hagyál el engömet”, és igen csudálkoznak vala rajta. Mikoron immár megvirradott volna, mondák az doktorok az klastum fejlődémének: „Kérünk tégödet, szerető atyánk, hivasd bé a brátokat mind, mert íme, egyikünk prédikációt teszen nekik.” Monda az fejlődém: „Örömet teszöm, uraim.”

A fejek ismét az étel fölé hajoltak, a figyelem meglankadt. A kislányok már nem vártak mesét, most prédikáció következik, s bármint össze akarták is szedni magukat, az ördöng incselkedése erősebb volt náluk. De aztán, amikor az olvasó soror elébb-elébb haladt a történetben, figyelmük ismét fellobbant.

- Mikor egybegyülének az brátok, elkezdé az egyik doktor a prédikációt im ez igiken: „Szolgáljatok Úrnak nagy vigasságban.” És mikoron az doktor nagy édességgel prédikállana az brátoknak, az brátok egyenként, ki-ki nagy sírással kimennek vala az egyház ajtaján. És csak az fejlődém marada meg egymaga. Ezeket látván az doktorok, ennél es jonkább csudálkoznak vala ez dolgon. Monda az fejlődém az doktoroknak: „Uraim, ne alétsátok azt, hogy itt mostan klastum volna, avagy mü eleven embörök volnánk, de íme, ma nektök az Úristen igen nagy csudát jelöntött meg. Mert régön itt klastum vala, és mind ez brátok, kiket láttatok, itt laktanak, és én önekik fejlődémök voltam. És mü az mü regulánk szerént való zsolozsmát tunyán, resten, ájtatlan mondjuk vala meg, de íme az áldott Úristen nem vete minket pokolra, és el nem kárhoztata érette az ő nagy jorgalmassága szerént, de itt vagyon minekünk kénunk mindaddig, mígnem megtisztulunk nagy fogyatkozásunktól. Ennek bizonyására, íme, én titöket kikésérlek az kapun, és én magam bétérök az kapun, legottan továbbá nem látjátok az klastumot, hanem csak nagy langas füstöt.”

A kezek letették a húst, a kést, az arcok felemelkedtek az óntányérok fölött, a szemek tágra nyitva bámultak az olvasó soror felé, nehogy elszalasszák azt, amit a fül talán elszalaszt. Margit arca kipirult az izgalomtól. Nyelt egyet-egyet, mint a hal, melyet a szárazról ismét visszavetettek a vízbe. Kicsiny gyermekajkai meg-megrándultak.

A soror felemelte a hangját, s maga is nyelt egyet izgalmában. Ezt a könyvet mostanában kapták Budáról, igen szép írással írta meg az író fráter. S bár a soror már elolvasta magában többször, hogy zökkenő nélkül hallhassák az asztalnál, most mégis megremegettette szívét a történet félelmessége. Szavai szárnyra keltek, zengtek a nagy boltíves teremben.

- Ezök meglévén, kikéséré az doktorokat az fejlődém az kapun, és ő maga bétére. Legottan előttük elenyészék az klastum, kit elébb láttak vala. És látának az klastum helyén nagy langas füstöt, és az langas füstből ilyen szózat jó vala ki: „Jaj minekünk, hogy nem szolgáltunk az mü teremő Istenünknek gyorsan és vígan.” Ezeket látván és hallván az két doktorok, nagy hálát adának az Úristennek, hogy ilyen nagy csudát mutatott volna meg nekik. Miért ez velágban élének, mindenöket erre tanejtnak vala, hogy zsolozsmájokat ájtatossággal megfizetnének az Úristennek.

A soror itt keserves sóhajásra fakadt, s fájdalmas hangon fejezte be felolvasását.

- Valjon mi lészen, én Istenöm, azoknak, kik nemhogy csak ájtatlan mondják meg regula szerént való zsolozsmájokat, de jonkább haragosságnak, dagályosságnak miatta elhagyják... Bizonynal egyebet nem mondhatunk, hanem csak szent Ágostonnak mondását: „Átkozott embör az, ki az Úristennek szolgálatját tunyán, resten és gonoszul teszi.” Ezt szent Ágoston

doktor mondja - tette hozzá nyomatékosan, s megrendült arcát felemelte a nagy könyv vastag hártványáról. - Jézus, Mária, ámen - dunnyogta végül, s lassan keresztet vetett.

Sokáig dermedt megdöbbenés csendje ülte meg a refektóriumot. Az elborult szemek előtt ott kavargott a csudálatos klastrum lángja és füstje, a fülekben ott duruzsolt a jajgató barátok bűnbánó siralma. A kislányok szinte remegtek a félelemtől és csudálkozástól. Alincsa és Csenge is megszeppenve hajtotta fejét üres tányérja fölé, s elkerülte Margit tekintetét. Amikor ebéd végeztével mindnyájan elmondták a közös imádságot, a szokottnál nagyobb alázattal kulcsolták össze kezeiket, s a szavak olyan mélyről szakadtak fel, s olyan forró áhitattal szálltak, mintha csak most imádkoztak volna igazán szívük szerint.

Vége lévén az étkezésnek, mindenki dolga után látott. A hetes soror Zsuzsával elhordta az edényeket, a novíciák suttogva vonultak a kertbe, egy csoport soror a betegházba ment, egy másik a művelőházba. Voltak, akik visszavonultak cellájuk magányába vagy az egyház csendes, elhagyatott zugába, hogy külön vállalt penitenciájukat elmondják. A kislányok az udvarra mentek játszani, Olimpiádisz soror meg ugyancsak a cellájába vonult.

Ahogy végigsietett a sötét, hűvös folyosón, hallotta, hogy apró, tipegő lépések kopognak mögötte. Megfordult, s bosszúsán összevonta szemöldökét. Margit ment utána.

- Mit akarsz megint, te gyermek? - kérdezte türelmetlenül. - Nem tudod tám, hogy imádságomat akarom megmondani?

- Engedj meg, anyám - suttogta könyörgő hangon a kislány. - Hadd lehessek nálad egy kus ideig.

Olyan odaadóan, olyan szeretettel, olyan tisztán nézett rá, hogy megsajnálta, ölébe emelte s megcsókolgatta.

- Jer, no, de nem maradhatsz sokáig.

Magával vitte, s letette a durva pokróccal takart, alacsony ágyra. Margit egyszerre megvidámult, barna szeme nevetően csillogott. Elnézte, amint Olimpiádisz asszony megigazgatta a feszület alá helyezett csokrokat, kinyitott egy tenyérnyi szellőztető lantornát a kicsiny ablakon, s véloma lebegtetésével megkísérelte néhány szemtelenül sütkérező és zümmögve szeretkező légy kikergetését. A betűző napsugár kévájében porszemecskék úsztak, mint aranyfüst. Minden érdekelte Margitot, amit Olimpiádisz soror művelt. Odaadón figyelte nyugodt, lassú mozdulatait, elgondolkozó, becsületes, széles ábrázatát, egyenes, erős, jóságos tekintetét, gömbölyded alakját, mely a kappa bő redőiben még természetesebbnek látszott. Végre leült a soror a kislány mellé, s Margit fecsegni kezdett, mint a vidám fecske.

- Múltkoriban hallám az ajtód előtt, hogy igön csöndben valál, és fájdalmasan sóhajtottál. Mi bánt, anyám?

Olimpiádisz féloldaltól rápillantott a kislányra, s elkaccantotta magát.

- No nézd, a kis békát. Mért kell azt neköd tudnod, gyermek?

- Hát hogy én is imádhassak azért, akit te kívánsz.

- Ó, a kis prücsök - kiáltotta a soror, s magához ölelte, megcsókolgatta Margitot. - Nem kívánok én már egyebet, csak azt, hogy sömmi gondom ne legyen az külvelági életre.

- Hát akkor azért imádom - tökélt el magát erősen a kislány.

- Mit tudsz még te abból, gyermek - sóhajtott megint Olimpiádisz és elkomorodott. - Majd ha megélöd (de nem élöd meg, kicsim), hogy a te jó uradat felkoncolja a kutyafejű tartár hatvan tömén derék magyar vitézzel, egyben osztán futnod kell velággá, mert mindön romladék,

hamu és füst, magad maradsz ez világon kicsiny leánykád, mint én az enyémmel... De lásd, Isten bínömül ne vegye, vétkezék ellene. Mert meglátogatott ugyan, de ezért csak hálákat kéne adnom neki. Bínősek vagyunk valamennyien, kicsim, bínös vala ez ország mind, s Isten azzal fordéjt bennünket magához, hogy megver... - Hallgatott egy darabig, azután végigsimította a homlokát, s megigazgatta fehér homlokkötőjét. - De az ördög néha egy légy képében is megkésért bennünket, verágocskám - folytatta csendes hangon s elgondolkozva. - Lásd, mikor ilyen szép tavaszi üdö vagy, süt a nap, verágoznak a fák s bokrok, döngicsélnek a méhecskék, csicserögnek a madarak, csak megszállja az embör gyöngé szüvét a bánat. Gyarló asszonyi állat vagyok, méltatlan Jézus Urunk jorgalmára. Mert lásd, bármiképp s bármi ájtattal imádok is hozzá, csak fáj, fáj az nagyon, hogy az én egyetlen lánykám, Örszébetöm, nincs itt mellettem. Hát ez kedég az én világi bánatom.

Margit figyelmesen hallgatta, s olyan mélyen elgondolkozott, hogy sima, fehér kis homlokán, akár az apján, mély, függőleges ráncok húzódtak.

- Akkor imádni fogok Jézus Urunkhoz, hogy jöjjön ide a te lánykád is közénk - suttogta szilárd, vigasztaló hangon.

- Már úgy vagy, hogy bérjön ő is - folytatta a soror, s két térde közé szorítva összekulcsolt kezeit, gyengén ringatta magát előre-hátra, mintha meleg hullámokon ringatóznék. Merengve tekintett ki az ablak parányi kockáján. - De úgy véleködöm, hogyha ü idejön, csak az én kedvemért jön, s ha út idehozom, csak a magam öröme hozom s nem Jézus Urunk öröme. Az ördög gyakran még egy legyekse képében is megkésérti az embört.

- Tamás urat, az uradat, jó helyön tudhatod, anyám - mondta szaporán a kislány, s a soror erős kezére tette a maga gyenge, kis fehér gyermekkezét. - Ott örvendözik ü a szentök seregében, a Mönnyek országában.

- Igenyöst... - dünnyögte Olimpiádisz, mintha csak fél füllel hallgatná Margitot. - Szegény bínös fejének tám megbocsátott az Úr sok szernyő szenvedéséért s kínos haláláért...

Margit figyelmesen nézte a soror arcát. A máskor oly nyugodt, kerek, kedves vonásokon most lassan sötét szomorúság lopakodott keresztül, mint nyári boruláskor a réten. S a félig behunyt szemekből két kövér, gömbölyű könnycsepp pergett alá. A soror felriadt elrévültségéből, véloma csücskével gyorsan letörölte a könnyeket, s elfordította a fejét. Margit azonban szívébe nyilalló bánattal vetette magát a soror ölébe, s forrón átkarolva derekát, hevesen suttogta:

- Ne sírj, anyám, ne sírj, mert akkor én is sírok...

- Jó, jó, mért is sírnék, te csacska gyermek, te - mentegetőzött a szokottnál erősebb hangon. - Honnét vesződ, hogy sírok? Nem sírok, no.

Úgy tett, mintha nevetne, de szorosabban ölelte magához a félig az ölében fekvő gyermeket. Az hallgatott, fejét egészen befúrta a soror ruhájának redőibe, s mint a szopó kisborjú, megmegtaszigálta a soror derekát. Olimpiádisz most már csakugyan szívből mosolygott.

- Mond, anyám - kapta fel az arcát hirtelen Margit -, mi van itt a derekadnál, a ruhád alatt?

Kis kezei kutatva tapogatták végig a soror vastag kappáját az öve körül.

- Sömmi, no. Hallgass, osztán eredj játszódni.

- Mért nem mondod meg, hogy mi?

- Mondom, hogy sömmi, no.

- Anyám, nem tudod-é, hogy csak igazat szabad szólnod? - kérdezte most már szigorúan, s olyan keményen nézett a soror szemébe, hogy annak arcát elfutotta a halvány pír, s a mosoly megmerevült rajta.

Aztán nyugalmat erőltetett magára, s hosszan, kutatva nézett a gyermek arcába. Meghökkentette annak elszántsága, egyenes bátorsága, szinte ridegsége. Margit már kétesztendős korában különös gyermek volt, s most ismét meg kellett hátrálnia előtte. Mert a barna szemekben az az aranyárga fény kígyózott, ami Béla királyében, ha az indulat örvénye elragadta. Úgy érezte, ez a kislány belelát a veséjébe is. Töprengett még egy kicsinyég, mit feleljen neki, de hiszen ő oktatta arra, hogy a kis bűnöket kell kiirtanunk magunkból, ha a nagyokat el akarjuk kerülni. Hogy mindig igazat kell szólnunk, másoknak is, magunknak is. Hát megadta magát előtte, bár, Isten tudja, miért, valami szégyenkezést érzett.

- No, jól vagyon - mondta akadozó, csendes hangon. - A ciliciumomat érzöd az övem alatt, kicsim.

Margit most már megnyugodott, ismét a szokott, kedves, mosolygó tekintettel nézett a soror arcába, s vékony, csevegő hangon ment tovább a megnyitott úton.

- Te is viselsz olyat?

- Én is.

- Miért?

- Hogy eltávoztassam ördög kísérteteit.

- Mutasd.

- Ugyan már, eredj játszódni, gyermek - hörkent fel a soror bosszúsan. - Ciliciom, hát ciliciom. Mire azt neköd látnod?

- Mutasd - sürgette makacsul Margit, s megint felparázslott szemében az aranyárga, kígyózó fény.

- Engedj a szavamnak, eredj. Imádni akarok, mondám.

- De én is akarok olyat.

Olimpiádisz most ismét nevetett.

- Nem való még a te gyöngé derekadra, verágocskám. Eredj no, anyád megharagszik rád, ha nem mégy. Tudod, engödelmesnek kell lennöd.

- De... de én csak azért nem akarok engedni, mert azt akarom tenni, akit te - fakadt ki Margit elkeseredve.

Erre megint nem tudott mondani a soror semmit. Hanem elnevette magát.

- Jól vagyon no, nem bánom - mondta. Odament a ládájához, övéből kihúzta a kulcsot s kinyitotta.

Margit kíváncsian furakodott hozzá.

- Eredj odébb - szólt rá szigorúan Olimpiádisz, s arrébb tolta a lelkesedő kislányt. - Nem tudod-é, hogy kíváncsiság az ördög legerősebb fegyvere?

Elővett egy lószőrből durván font, kemény ciliciumot, s elébe tartotta.

- Itt vagyon, nézd. És lásjad, nem való ez még a te gyöngé derekadra.

Margit áhítattal nyúlt a cilicium után. Elvette, forgatta, bámulta.

- Úgy-é, ilyen más sororok is viselnek?

- Viselnek hát, többen is.

- Ilyet viseltek vala a szentők is?

- Ilyet, kicsim, de még különb-különb ciliciumokat is. Szögekvel kivarrottakat, vasból valókat. De én, Istennek gyarló szolgálója, nem viselhetöm meg. Csak ezt a szörből valót viselhetöm.

- Add rám, anyám, én is viselni akarom - követelőzött Margit.

- Jer hát, adta kölyke, ha már úgysem hagyod békén szegény anyádat - hagyta rá nevetve Olimpiádisz, és hozzáfogott, hogy ráadja a ciliciumot.

Lehúzta a kislány vastag, nehéz, bő szürke kappáját s vászoningét is derékig. Meghatottan szemlélgette a kis fehér, napsugártól nem érintett, gyenge testet, mely olyan volt, mint a sötétben nőtt virág. A vékony, sovány bordákat, a szíromhoz hasonló nyakacska lüktető ütőerét, a vállak hajlékony pereceit, a puha, gömbölyded karokat, a kicsiny, szégyenlősen megborzongó csípőt. Megcsókolta nagy gyengéden a kislány vállát, s arra gondolt, hogy fogják majd szántani ezt a fehér, sajnálni való vállat a korbács tüzes ujjai. Arra gondolt, hogy ez a büntelen királyi szűz talán el is kerülheti a kemény diszciplinákat, s Isten elfogadja szolgálatait anélkül, hogy a szerzet reguláit be kellene rajta tölteni. Eszébe jutott az ő Örzsébetje, annak gyenge válla, fehér nyaka s a barna lencse a bal mellbimbója alatt. Nagyot sóhajtott, és elkomorult arccal övezte a kis derékra a kemény ciliciumot. Margit áhítatos izgalommal, büszkeségtől sugárzó szemmel nézte önmagát és a szorgoskodó, jól ösmert kezeket.

- Szorétsad meg jobban, anyám. Úgy, ahogy a magadét - unszolta türelmetlenül a sorort.

- Hová szorétsam no. Jobban nem szoréthatom. Nem szokás. Így szokás csak, ni.

- Nem szólasz igazat, anyám. A tiéd szorosabb.

- Ej no, úgy szorédom, hogy majd megszakadok belé - mímelte a nagy erőlködést Olimpiádisz asszony. S úgy húzta, szorította az övet, hogy majd megszakadt belé, még el is vörösödött. Az öv viszont csak nem akart összebb szorulni.

Margit elégedetten szemlélte a soror erőlködését s megnyugodott. Gyanakodott egy kissé, hogy csak mutatja a nagy szorítást, de a kedves arc kipirult vonásai megnyugtatták. Mikor megvolt, egy darabig büszkén szemlélte mezítelen derekát az övvel, azután felvette a ruháját, hálásan megcsókolta a soror képét, s kiszaladt a cellából. Olimpiádisz hosszan bámult az ajtóra, amikor már eltűnt mögötte.

Margit boldogan rohant végig a folyosókon, ki, a kerengőre. Örvendezve, büszkén érezte derekán a kemény fonadék meleg szorítását. Igen, ő már el tudná viselni a szöges vagy vasciliciumot is. A jó Isten erősnek teremtette... Most lenéz rá a magas égből, s elmosolyodik örömeiben. Az ő szolgálója, Béla király lánya, Margit, már ciliciumot visel. Senki sem tudja, csak Olimpiádisz soror meg a Jóisten, Jézus Úr, Szűz Mária, meg az Úr szentjei. S a többi lányok nem viselnek ciliciumot.

Az udvar egyik sarkában hosszú teknő mellett mostak, Zsuzsa vállára vetett rúdon hordta a vizet. A párolósajtár gőze felhőbe borította a sororokat. Eliana soror nagy kosárban tátogó, ficáncoló halakat cipelt át az udvaron a konyha felé. Két keservesen vernyákoló macska nyugösködött körülötte. A kislányok egy csoportja a nagy diófa alatt ült, a gyepen, s figyelmesen hallgatta Csengét, aki valami komoly dolgot magyarázott, egy másik csoport meg a fekete kiskutyával futkározott. Szelíden sütött a délutánba hajló, májusi nap. Csendes,

illatozó békesség lebegett a klostrom nagy, belső udvarán s a falakon túl, a tavaszi pompában zöldellő hegyeken.

Soha ilyen szép nap nem volt még, mint ma, amikor első ízben kapott ciliciumot Margit...

A kerengő túlsó sarkáról Judit, Ipolt ispán úr leánykája tartott felé. Judit lábát váltogatva szökött egyet, majd tapsolt, s ugyanakkor vigyázott, hogy minden harmadik kőkockára lépjen a jobb lábával. Ehhez a művelethez vékony hangon dúdolta egy psalmus befejező kádenciáját. Mikor Margit közelébe ért, hirtelen abbahagyta a szökdécselést és tapsolást, futni kezdett a lépcső felé, s harsányan kiáltotta:

- Játszódjunk farkast, játszódjunk farkast!...

Margit megbotránkozva állt a lépcső fejénél. Derekat kihúzta, hogy jobban érezze a cilicium csípését, arca komoly volt.

- Most nem játszódunk - mondta.

- Mért nem? Azt mondad ebédedszaka, hogy igen - bámult rá elszomorodva a kislány. Barna képű, fekete szemű, erős kislány volt, s bár egyidős Margittal, fél fejjel magasabb nála. Margit szavai elkeserítették, ujjai, melyek a bő ruhát fogták, hogy el ne bukják futás közben, elernyedtek.

- Most nem mehetők, tudod - suttogta Margit titkolózva, s körülnézett, mintha attól félne, valaki áll a közelben.

- Mért nem?

- Azt nem mondhatom meg... Az az én titkom. Gyere, játszódjunk úgy, hogy bemenjünk az egyházba, köszöntsük Szűz Mária anyánkat, s mondjunk neki *Ave Mariát*. Jó?

Mindezt sebesen, suttogva hadarta el a csodálkozó Juditnak.

- Jó - mondta nem túlságos lelkesedéssel Judit. - De akkor megmondod, mért nem játszol farkast.

- Tudod, azt nem mondhatom meg, Juditkám...

- Hát akkor engedőd, hogy egy könyvből tanuljak veled. Megmondod a deákot, akit nem tudok.

- Örömet - hagyta rá Margit. - Most gyerünk, titkon, hogy ne lássák.

Judit észrevette, hogy miközben átmennek az udvaron, Margit szüntelen húzogatja a derekat, s pipeskedve lépked. Eleinte csodálkozó pillantásokat vetett rá fekete szeme sarkából, de az egyház kapujában mégiscsak megállt, s komoran összevonva sűrű szemöldökét, rászólt:

- Mestöröm arra tanejt, hogy a gőg, dagályosság fertelmes bűn.

- Engöm is erre tanéjt Olimpiádisz anyám - felelt Margit ártatlanul.

- Akkor mért lépögetsz olyan igön dagályosan? Vagy tám bizony a balhák bántanak?

Margit jelentősen ránézett Juditra, de nem szólt, hanem belépett a hűvös, borongós egyházba. Judit követte, de ajkát összecsiszította sértődöttségében.

- Ha bánod a deákot, vagy azt hiszöd, az én apám küsebb férfiú a kerálnál, nem kell velem jönnöd - suttogta keserűen.

Margit intett neki, hogy hallgasson, s odatipegve Szűz Mária oltára elé, letérdelt, s keresztet vetett. Boldogan érezte, hogy a cilicium ugyancsak metszi, égeti a derekat. Lassan susogta az

imádságot, s szemét közben a Szent Szűz faragott képére emelte. De miközben imádkozott, egyre erősebben kínoztta a szőrfonadék. Jobbra fordította a derekát, de nyomban eszébe jutott, hogy Isten látja, miképp akar szabadulni a szenvedéstől, s megjelentek előtte a sorban álló barátok, az alig pislákoló gyortyák fényében, hallgatta a szörnyű sirámot: „Ó, Úristen, mire hagyál el münket.” S hallotta Szent Ágoston doktor szavait is: „Átkozott, aki lustán, resten szolgálja Istenét.” Megrémült, s hamar visszahelyezkedett eredeti helyzetébe. Lám, most nem töri úgy a cilicium. Sőt úgy érezte, édes, zsibbasztó gyönyörűség járja át a testét. Eleinte csiklandozó érzés volt ez, azután forró szorítássá lett, s mint meleg hullám, sajgott végig rajta. Margit elsápadt, de szeme boldogan ragyogott. Ajkai tovább mormolták az imádság szavait, szeme tovább bámulta a faragott képet, de minden figyelme a ciliciumra irányult. Most már jó volt, édes volt, zsibbasztóan kéjes volt az öv szorítása.

Befejezte az imádságot, keresztet vetett, s mélyen leborult a lépcsőre. Ekkor éles, tüzes nyilallás futott végig a csípőjén. Nyelvét beharapta, hogy fel ne sikoltson, szemébe könnyek szöktek. Felállt, s ajkát, ökleit összeszorítva lépegetett kifelé az egyházból. Judit mögötte lépkedett, az üres padokra, a kar rácsaira s az oszlopok aranyindáira bámuldozva. A ragyogó napverés vakítóan sütött szembe velük.

Margit ismét vonogatta a derekát, s még begyesebben lépegetett. Judit nem tudta mire vélni ezt az új viselkedést. Még jobban megsértődött, és szembefordulva vele, haragosan mondta:

- Penitenciát kapsz ezért a szernyő járásért, Margit...

De hirtelen elhallgatott, fekete szeme kerekre nyílt, arca elfehéredett ijedtében. Mert Margit nekidőlt a kapuboltív oszlopának, mindkét kezét a derekára szorította, szemét behunyta, fejét hátrahajtotta, s feszült, gyötrelmes mosollyal pihegte:

- Engedj meg, Juditkám... engedj meg... de nem viselhetöm meg...

Judit rábámult egy pillanatig, azután rémulten elsikította magát. S otthagya Margitot a templomkapuban, szaporán futott, futott át a nagy udvaron, arra, ahol a sororok mostak. A visítésre abbamaradt a munka és terefere, lecsapták a ruhákat, felborítottak egy dézsa vizet, s összevissza kiáltoztak. Judit végre ki tudta nyögni, hogy Margit... Margittal valami baj történt, valami leli... Erre mindnyájan eszüket veszve az egyházhoz rohantak.

- Kórsága vagyon... Elévévé ördög... Jaj, Jézus Úr, segélj...

Mire odaértek, Margit szeme ismét nyitva volt, s megkísérelte, hogy semmit se vegyenek rajta észre. De nem tudta elrejteni arca sápadtságát, reszkető ajka vonaglását, s mintha görcs gyötörné, csak a derekán tartotta a kezét.

- Mi lelt, verágocskám? Mi van veled? Mondd hát... Az ördög, úgy-é... - kérdezgették összevissza hárman is, közöttük Zsuzsa.

- Jaj, ez azért vagyon, mert Ukkonnal átkoztam - jajgatott a szegény paraszatyafi keservesen.

- Bintess, Istenöm.

Felfigyelt az egész udvar. Olimpiádisz soror éppen a gyortyaöntő mellől jött ki, s a konyha felé tartott, amikor a lármát meghallotta. Első gondolata nyomban az volt, hogy Béla úr lánykájával történt valami baj. S majdnem összerogyott, amikor a kerengő lépcsőjéről látta, hogy az egyház kapujában csakugyan Margitot veszik körül a sororok, s arrafelé futnak a kislányok is. Termetes derekát keményen megfeszítve, hármásával ugrált le a lépcsőkön, s mint a vihar, tört át az udvaron. Mindenki utat engedett neki.

- Margitom, bogaram, kicsim - szölongatta harsányan. - Mi lelt?

Margit haragosan állt a sororok között, s karjaival hadonászva el akarta hessegetni őket maga mellől. De egyre sápadtabb lett, vállát, derekát egyre görcsösebben rángatta, s a mosolya sem sikerült, amikor meglátta a felé rohanó Olimpiádiszt. Az felkapta az ölébe, megcsókolgatta, s gügyögve, duruzsolva, mint valami kis bárányt, vitte magával a lépcső felé.

- Dehogy az ördög, dehogy - dünnyögte megnyugtatón. - Dehogy a kórság... A cilicium öl tégöd, verágocskám... Ó, én bolond fejem, még megölöm ezt az ártatlant. Ó, én bínös asszonyállat... Lásd, mondtam, hogy ne vedd rád, úgy-é. Lásd, el nem viselhetöd, úgy-é. Nem neköd való még ez...

S még futtában oldozgatta a kislány ruháit, s vesződött a szőrövvvel, hogy letépje a gyenge testről.

- Hagyd, anyám - nyöszörögte Margit a szerető karok között -, nem is attól... egészen jó... igazán, anyám...

Sírva fakadt, mint akinek eltörött a játéka, s fejét befúrva a dédelgető soror kebelébe, keservesen zokogott.

*

Aznap nagyon hallgatag volt. Nemcsak azt tűrte némán, hogy Olimpiádisz asszony nagy gonddal dédelgesse-ápolgassa a cellájában, hogy az öreg Katerina soror abajgatva sűrűgöngyörögjön körülötte, hanem később is, amikor ismét kint volt az udvaron, a szokottnál is csendesebben elvonult az orgonabokrai alá. A lányok, Anna, Judit, Sabina, Virág, odasomfordáltak hozzá, s kérdezték, mi történt vele, de amikor látták, hogy csak a vállát vonogatja, s elhúzódik tőlük, végre is magára hagyták.

Torkát keserűség fojtogatta. Gyűlölt mindenkit. Hogy jajgatnak, ha valami kis baja van. Mert a király lánya. Hagyták volna, míg megszokja, a szentek is megszokták. S ha nem fáj a cilicium marása, mire akkor a cilicium?

Aztán önmaga ellen keseredett el. Mért nem nagy már? Hogy hordhatná a ciliciumot, mint a felnőttek? Nemcsak a szőrövet, hanem a szeges övet is. Szájába vette a hüvelykujját, s egyre erősebben harapta. Az első pillanatban fájt, később csiklandósan bizsergett. Így volt a ciliciummal is. Isten gyönyörűséget okozott neki. Ha rajta hagyták volna, később egészen jó lett volna. Mért is árulta el magát... Nem volt olyan rossz, hogy ki ne bírta volna. Judit az oka, hogy észrevették...

Szorította, vadul szorította kis éles fogaival az ujját, éppen a köröm alatt. Felmeredt az égbolt szálló felhőire, a nyílsebesen villanó fecskékre, s harapta, harapta az ujját teljes erejéből, míg csak meg nem érezte nyelve hegyén a kiserkedő vér sós ízét. Akkor elszomorodott, tenyereibe temette az arcát, hasra fordult a fűben, s úgy elmerült zavaros fájdalomában, hogy semmit sem hallott az udvar és a kolostori épületek megszokott zajából.

Megjelent előtte Segösd, az úriház tornácos képe, a tágas, füsttől barnára mart gerendák otthonos melegsége, a falak mentén futó, széles lócák, a medve- és farkasbőrök tömege, a vaskos, nehéz asztal, az ételestálak és borosserlegek, a lengedező gyortyák fénye s az asztalfőn az apja, szótlánul, csak néha-néha bólintva a körülötte folyó beszélgetésre. Anyja hosszú, sötétvörös bársonyban, fején magas dísszel, leomló fátyollal lép be az ajtón, ölébe veszi őt, odaviszi apjához, s ő boldogan öleli magához a szótlán embert, megcsókolja meztelen arcát, s érzi rajta a dióolaj illatát. Hallja a csendes, megnyugtató szavakat:

- Eredj, lánykám, eredj aludni. Imádj szépen s aludj.

Aztán viszi az anyja hosszú, nyugodt, ringó lépésekkel, az ajtó betevődik mögöttük, s már csak alig hallja a reggeltől estig szüntelenül tanácskozó férfiak hangját. És az ágyasházban elnyúlik a puha medvebőr alatt, anyja megcsókolgatja, Olimpiádisz asszony leül az ágya szélére, s kedves duruzsolással mesélni kezdi, milyenek voltak a tartárok, s hogy hajtották ki a falvakból a siránkozó népet. Szeme félig leragad már, de egyre előtte kavarnak a komor, lándzsás, bőrvértés alakok, száguldoznak a tömzsi lovak, Batu magasan léptet fölöttük, ő is, a lova is öllel magasabb a többinél, fegyvere aranytól és rubintoktól ragyogó, lova szerszámain csörögnek az ékkövek, arca sebhelyektől éktelen, pofacsontja megnyúlt, orra lapos, mint a kutyaé, kezei, melyek a kantárt fogják, alvadt vértől mocskosak. S látja körülötte a vezéreket, Szubbotáj arca fekete, mint a cserzett, megvénhedt bőr, Sejbán sárga és vékony, Kádán úr farkasképén kegyetlen düh vonaglik, öklét magasra emeli, s ordítva kiabálja, hogy adják ki neki a királyt. Kavargó, tolongó, örvénylő hadak fornak Margit körül, a Duna jégtől zajlik, partján templomok lobogó tüze villog. Befurakodik a meleg medvebőr alá, arcát simogatja a bunda, orrát megnyugtatóan bizsergeti a vad szőrszag. S távolról, nagyon távolról hallja Olimpiádisz egyhangú dünnyögését, mint távoli vízimalom csobogását. Néha kinyitja egy kissé a szemét, oly lustán, mint a napon heverő kiskutya, s ilyenkor megjelenik előtte a tűzhely, vörösén izzó parázshalmaival, a fekete kürtő felé nyalakodó, sárga lángokkal, s megborzong. Boldogan kuporodik össze, s elmerül az álom tengerében...

S látja magát azon a bizonyos napon is, amikor behozták ide a beszpörimi Szent Katerina klastumba. Örült neki, hogy most már Isten lánykája s majd Jézus Urunk jegyese lesz. Egész úton boldogan nézegette a tájat, gyönyörködött a Balaton messzi, kék tükrében, a sás fölött szálldosó gémekben, kócsagokban és vadludakban, a part sekélyesében hentergő tehéncsordákban, tapsolt a sirályok sikongatására. Üszkös, romba dőlő falvacskákat is látott, s anyja elmondta neki, hogy erre vonult el a tartárok egyik csapata. Nyár volt, Margit kinyújtott kézzel élvezte a hűvös szellő simogatását, s íme, kezére egyszer csak piros szárnyú lepke szállott. Megült ott néhány pillanatig, csillogó szárnyát billegtette, mintha igen megfáradt volna a nagy útban. Ragyogott, villogott, mint a pipacs. Ő nevetett, s vigyázott, hogy meg ne mozdítsa a kezét. Anyja is nevetett, s Olimpiádisz asszony is, még Tomaj nádor özvegy felesége is nevetett. Aztán felrebbent a pillangó, s kerengve, lengve elszállt a napsütésben.

S este megérkeztek ide, szent Katerina klastromába. Minden olyan izgalmas és olyan új volt. A vaskos, barna falak, a széles, nagy boltívű kapu csikorgó hangja, a széles udvar, a magas épületek, az ablakokban csillogó gyortyák fénye. Anyja kíséretében csak nők voltak, így mindnyájan bemehettek a klastromba. Apja már otthon elbúcsúzott tőle, s ő az indulás izgalmaiban nem is igen törődött vele. A kapus soror kezében lámpa lengedezett, az udvaron sietve jött eléjük a priorissa, fehérén lengedező kappák, fekete és fehér fátylak karéjában. A fák feketén álmodoztak a holdvilágtalan estében. Nagy köszönetés, kérdezősködés támadt, a kiskutya vadul ugatott, a lovak horkoltak. S Margitot ölbe kapta a jó Olimpiádisz, megcsókolta, s nevetve így szólt:

- Most már itt leszön a te otthonod, kicsim, s ezek a jó nénék lesznek anyád és testvéreid...

Arra is emlékezett tisztán, amikor anyja másnap a kapitulumházban a priorissától elkészönve, őt is magához ölelte, forrón és hosszasan megcsókolgatta, s könnytől fátyolos szemmel nézve rá, suttozta:

- Istennek ajánlottunk ez ország igön sok vétkeért, kislányom... Légy hát Istené azok helyötte is, azkik gyarlóságunkban nem löhetünk Istenéi. És imádj érettünk, atyádért, anyádért, mindön feleidért... Isten áldjon.

Még egyszer megcsókolta, azután lelkére kötötte Olimpiádisznak, hogy vigyázzon rá nagyon, s elment. Ő pedig itt maradt a nagy szörnyű idegenségben.

Eszébe jutott István bátyja, látta bársonyban, kardosan, büszke pejlova hátán, eszébe jutott a kis Béla. S eszébe jutott az apja. Ott ül az asztal mellett, nagy homlokát tenyerébe hajtva figyel, szeme szelíd és szomorú, arca sápadt. És amint ott feküdt a kislány a fűben, arcára szorított tenyereibe temetkezve, gyötrő vágyakozás lepte meg minden után, amit otthagyott. Torka égett, mintha forró vizet ivott volna, halántéka lüktetett, egész teste meg-megremegett. De könnyek nem törtek fel a szívéből, nem tudott sírni. Csak égett, égett egész valójában, s kínzó vágyakozás mardosta és tépte kegyetlenül.

Alkonyodott, be kellett mennie. Összeszorított szájjal lépett be a kapitulumházba, tette, amit tennie kellett, hallotta és látta, ami körülötte történt, de mintha semmi köze sem lett volna ma mindehhez. Beállt a kislányok csoportjába, mint rendesen, elmondta a többivel együtt a zsolozsmákat, bámulta az egyházban Jézus Urunk felfüggesztett, faragott képét, a lobogó gyortyákat, az oltárokat és padokat, a munkájukból hazatérő parasztok piszkos vásznait és fürtös fejait, a színes zászlókat... S csak az apja magas homlokát, sápadt arcát, sötét, szomorú szemét látta, az ő csendes, megnyugtatóan édes hangját hallotta. Kompléta után, amikor a sororok és novíciák mind bevonultak megint a kapitulumházba, hogy számot adjanak egész napjukról, minden rossz gondolatukról, vágyukról és cselekedetükről, s amikor a kislányok bementek az ágyasházba, Margit kilopakodott cellájából, s mezítláb, vastag vászoningében, szellemként lebegve, Olimpiádisz asszony cellájába suhant.

Ott ült a sötétben az ágyon, dideregve húzta maga alá vézna lábacskáit és várt. A sötét cella falán csak alig lehetett sejteni a feszület barna ágait, a láda sötét tömegét, a kicsiny ablak lantornái hályogosan ködlöttek. Meghalt minden zaj a nagy épületben, siket csend ülte meg a régi, vastag falakat. Csak egy légy sírt keservesen valahol. Pókhálóba jutott, s egyre elhalóbb zümmögéssel jajgatta szerencsétlenségét, míg csak egészen el nem csitult. Margitot kétségbeesett rémület szállta meg, amint a mérhetetlen csendben hallotta ezt az elhaló, panaszos zümmögést. Aztán elhidegült a teste, s a szíve is megkeményedett. Kényszerítette magát, hogy a légyre figyeljen, elképzelte, hogy vergődik a hálóban, hogy keveredik bele szárnya-lába egyre jobban, hogy fonja be a fürge pók, hogy futkos, dolgozik körülötte kövéren és kegyetlenül.

- Ördög légy képében is megkésértheti az embört - jutott eszébe Olimpiádisz intése. Erre még jobban megijedt, erősen behunyta a szemét, de a vergődő légy és a sürgő-forgó pók képétől s a siránkozó zümmögés hangjától nem tudott szabadulni. Borzongva bújt a pokróc alá.

Mennyi idő múlhatott el, nem tudta. De egyszer csak nyílt az ajtó, s gyortyával a kezében megjelent Olimpiádisz asszony. Margit akkor már a vastag pokróc alatt volt. A soror az asztalhoz ment, letette a gyortyát, nagyot sóhajtott, a térdeplő megreccsent nehéz térde alatt. A nagy csendben tisztán hallatszott a sóhajtozása és rebegő fohászkodása.

Margit moccanni sem mert.

- Ó, Úristen, mire hagyál el engömet - hallatszott a soror suttogása. Margit összeharapott ajkkal hallgatta.

- Elhagyád, Úristen, gyöngé szolgálodat, magára. Ó, ézös uram, ézös uram, Tamásom, mért kellett néköd oly csúful vesznöd az tartár fegyverétől. Mért kellett itthagynod engöm, szerető feleségödet, özvegyön. Nem ölel már a karod, nem csókol már az ajkad, nem mondog már, hogy ézesöd vagyok. Meddő marad már a méhem, elhervadnak orcáim, megszikkad nyelvem, lehanyatlik karom. Ó, mely nehéz az én életöm. Naponta vétkezöm Isten ellen, mert nem nyugodhatom. Naponta kívánlak, ézös uram, naponta vagyok bínös.

Elhallgatott, s a nagy csendben csak mélyről szakadó sóhajtásai susogtak. Margit ijedten fojtotta vissza lélegzetét a meleg pokróc alatt. Moccanni sem mert.

- Ó, járv közben Istennél, ézös uram - suttogta tovább forrón Olimpiádisz asszony, s visszaszívta könnyeit, melyek nyilván bőven omlottak -, járv közbe a te szegény feleségödért, hogy ne kívánja látni erős karjaidat, sudár derekadat, piros orcádat, kedves szömeidet, kevély járásodat. Járv közbe, ézös uram, hogy ne halljam hangodat, ne érezzem kezed simogatását, hajad, szakállad illatos olaját. Lásd, még könyergésömben is vétkezöm Isten ellen, mert csak reád gondolk.

Hosszabb csend után egyhangú mormolással folytatta:

- Atyám, Istenöm, ne hagyj el. Adj feledést, hozz reám boldog álmot, vagy végy magadhoz, bínös szolgálódat. Adj erőt, ha már kiválasztottál. Tedd ézössé az én uram ölelése helyébe ciliciom ölelését, az ő arca helyébe Jézus urunk arcát, az ő hajának illata helyébe temjénnek illatát. Az ő suttogó szavának helyébe zsolozsmáknak suttogását adjad, az ő szerelme helyébe a te szerelmödet...

Ekkor elhallgatott, mintha figyelt volna. Majd gyorsan felállt, hallani lehetett bő ruháinak nehéz suhogását. Odalépett az ágyhoz, s lassan felemelte a pokrócot. Margit behunyta a szemét, és szívdobogva várt.

- Nédd csak - kiáltott fel a soror bosszúsan -, hát te meg itt vagy?

Margit felült, pislogva nézett a gyortyafénybe.

- Engedj meg, anyám.

- Mi dolog ez, Margit? - feddte szigorúan összevont homlokkal a soror, és szelíd, barna szemében harag csillogott. - Mért nem vagy a te cellácskában, mért nem alszol? Hát már örökkön engödetlen maradsz-é?

A kislány lehajtotta a fejét, könnyei leperegtek az arcán.

- Ide akarék bújni hozzád, anyám - rebegte riadtan. - Meg akaralak várni.

- Mi lelt? Beteg vagy-é? - csillapodott le ijedten a soror, s meleg, erős kezét a lányka homlokára tette.

- Nem nyughaték, anyám - suttogta tágra nyílt szemmel Margit, s feltérdelve az ágyra, átölelte Olimpiádisz derekát, arcát ölébe rejtette. - Riadozék, rettegék, anyám... És... és sírhatnék, anyám... Neköm... neköm sönkim sincs, anyám...

Keservesen sírt.

A soror elborult arccal nézte a vonagló gyermeket, fél karjával magához ölelte, másikkal ráhúzogatta a pokrócot, hogy meg ne fázzék. S egyben letelepedett mellé az ágy szélére.

- No, jól vagyon - kezdte az ő szokott, megnyugtató, békéltető hangját. - Légy hát itt egy kicsinyég, dajkád vagyok, szegény apád öngysága, jó anyád, mü kerálné asszonyunk rám bízott. Ők tudják, kire bíztak, kicsim... - Elmerengett s könnyedén simogatta a gyermek kuszált, dióbarna haját. - Hát mondd csak, kicsim, mi bánt? Önts ki szüvecskédet anyád előtt. Halljam.

- Haza akarok menni - suttogta Margit, s szégyenében még szorosabban fúrta arcát a soror ruhájának redői közé.

- No csak - riadozott Olimpiádisz túlzott riadalommal. - Osztán mért, te?

- Haza akarok menni - ismételte Margit. - Apámuramhoz. Anyámasszonyhoz.

A soror hallgatott. Várta, hogy a kislány magától öntse ki a szívét. S némi várakozás után lassan-lassan meg is eredtek a szavak. Egyenként lökte ki magából őket, de aztán mind folyamatosabban beszélt, végül az arcát is felemelte, s kipirulva, elkeseredve nézett a soror szemébe. Ujjacskái szaporán tépdesték Olimpiádisz véloma csücskét.

- Itt nincs sönki és sömmi... Ki vagyon itt? Csupa soror meg novícia meg lányok, akik engöm nem szeretnek. Mindég itt kell lennöm az udvorban. Mindég imádnom kell. Istvánnak lova is vagyon, neköm sömmim sincs. És a ciliciomot sem tudnám megviselni. Isten nem szeret engöm...

- Hát ez a te bajod, verágocskám - mosolyodott el a soror. - A ciliciom. Hogy nem tudod még megviselnöd. Ezért hentörögtél egész nap a füben, mint egy lusta kiskutya. Lám csak, mily hiú vagy, Margit.

- Istennek adátok - folytatta Margit elkeseredve, s megrázta a fejét -, de hogy legyek Istené, ha azt a gyenge ciliciomot sem viselhetöm meg?

- Sokan vagynak, azkik meg nem viselhetik, még közöttünk is - vigasztalta Olimpiádisz.

- Akkor inkább maradtam volna kint, a velágban - fakadt ki, kezével olyan széles mozdulatot téve, mint Béla király, ha valaki az urak között helytelenül vélekedett. - Hát azki odakint vagyon, mind bínös?

- Mind - bólintott a soror.

- S azkik idebé vagynak, nem bínösek?

- Bizony, bínösek azok is, lánykám.

- De azkik idebé vagynak, Istennek adák magukat?

- Azok annak.

- S azkik odakint vagynak, nem Istenéi vajon?

- Olyik Istené, olyik ördöngé.

- Mért teremtove hát Isten olyanokat is, akik ördöngéi?

- Távoztasd el a késértést - emelte fel a hangját szigorúan Olimpiádisz. - Gyermök vagy, s máris kételkedsz Isten bölcsességében.

De Margit csak egy pillanatra hökkent meg, azután tovább sodorta a keserűség örvénye. Szeme sárgán villogott a gyortyafényben, öklével apró ütésekkel mért a soror térdére.

- Mért nem lakozik közöttünk apámuram, anyámasszonyom is? Mindön feleim? Mért vagynak ők odakint a velágban, csak engöm adának ide, hogy Istené legyek? Apámuram jó embör, anyámasszony jó asszony, mindég imádnak, szegényöket megsegélnek, hazudságot kárhoztatnak, hát ők nem Istenéi? Mért vagynak ők mégis odakívül, s én, bátor ciliciomot sem viselhetök, idebé?

A soror szomorúan hallgatta a kislány áradó keserűségét.

Margit tovább hadart.

- Itt élnek szüzességben sororok...

- Mit tudod, mi az a szüzességben való élet? - mosolyodott el ismét fanyarul a soror. - Gyermök.

- Hát osztán nincs uruk, gyermekük, csak szüzek. De mondd, anyám, azki odakívül vagyon, és vagyon néki ura is, gyermeke is, tehát az mind gonosz? És míg Tamás úr élt, s neköd társod vala, mind a ketten ördöngéi valátok? Lányod is vagyon, Örsébet, ő is ördöngtül leve? Meg apámuram, anyámasszony, egymásnak társi, Kinga néném, Anna néném, mind-mind valahány feleim, mind ördöngéi?

Olimpiádisz megdöbbenve hallgatta.

- Nem ösmérek rád - suttogta lesújtva.

Izgatottan fészkelődött, nem tudott mihez fogni. Margit elhallgatott. Dideregve húzódott a pokróc alá.

- Félők, anyám - nyöszörögte gyermekesen. - Itt akarok lenni nálad. Itt jó. Úgy-é, nem küldesz ki?

Könyörögve tekintett rá. Olimpiádisz nem szólt, csak szorosabban ölelte magához.

- És elmehetök innét, haza, apámuramhoz? - könyörgött tovább a kislány.

- Lázadozol, gyermek - suttogta a soror szemrehányóan. - A jó Szűz Anya most elfordul, kötőjébe rejti arcát és sír.

Margit elmerengett. Nyomban látta Szűz Máriát, amint ott áll a nagy, égi fényességben, elvonulva a szentek és angyalok ragyogó, éneklő seregétől, arcát kék selyemkötőjébe rejti és zokog. Szíve elszorult.

- Ha engednéd, hogy itt legyek nálad, nem akarnék hazamenni - mondta csendesen.

- Hát maradj itt ez egyszer, no - hagyta rá meghatottan a soror, s megsimogatta, jól betakar-gatta. Azután hosszan nézte, amint boldogan, megnyugodva mosolyog, szemét behunyja, lélegzete elcsendesedik - alszik.

Vigyázva felkelt, lábujjhegyen a térdeplőhöz ment, keresztet vetett, kezét összekulcsolta.

Mélyen elmerült imádságaiba és zsoltáraiba, míg csak el nem érkezett a veternye ideje.

*

A sororok és novíciák, mint minden este, valamennyien együtt voltak a kapitulumházban. A fal mellett, a főhelyen a priorissa: Katerina ült, kétoldalt ültek a többiek.

Először a legöregebb soror, a sovány, szinte halottnak látszó, ráncos képű, köszvénye miatt már csak vonszolódva járó, görnyedt Bernálda tipegett a szabadon hagyott helyre. Reszkető kezeit előrenyújtva a gyertyák libegő fényében, nehezen, nyögve vetette, vagy inkább csúsztatta magát véniába, leborult a földre, s halk, motyogó hangon suttogta a nagy csendben:

- Ma es bínös vagyok ellenetök étkeknek megkívánásában. Imádjatok, hogy Jézus Urunk tekéntse vénségömet, s ne forduljon el tőlem.

- Hát csak nem tudsz ellenállani torkosság ördöngének - korholta szelíden a vézna természetű, nagyon világos arcú, kék szemű priorissa. - Mondj ötven psalmust és ötven *Ave Mariát*.

- Diszciplinálatok keményen - könyörgött a vén Bernálda siránkozó hangon. - Mert jonhomban szüntelen érzöm a kívánságot, s csak a konyhán szeretnék lenni, már a húsok, halak és kásák szagára vétközöm.

- Vén vagy, Isten tekénti gyöngeségödet, ézös néném. Csak állj ellene a gonosznak, s tarts egy nappal több böjtöt hetente, hogy ördög késérteti eltávozzanak tőled. Eredj békével. - Lenyúlt hozzá, hogy felemelje és megcsókolja.

Egy soror odalépett hozzá, hogy felsegítse fektéből, maga erejéből már nem tudott volna feltápáskodni. Nyögött, sóhajtozott, siránkozott, helyretyepegett, s leült bűnbánó képpel, orrát szívogatva, egy alacsony, vaskos, támlátlan székre.

Soror Eliana következett, véniába terült, karjait elnyújtotta, s halk, nehezen feltörő szavakkal vallotta, hogy mérgében átkozódott, mert elbotlott egy kőben, s kiejtette kezéből a ruhákat, melyeket a betegházba vitt.

- Azt mondtam magamban, az Isten pusztítson el mindön betegöt - mondta reszketeg hangon. - És szernyen dühös valék rájuk.

- A harag a te legnagyobb bínöd, néném - olvasta a fejére a priorissa erős nyomatékkel. Hangja reszelős volt, mit nem lehetett volna tőle várni, olyan vézna, fehér képű és kék szemű volt. - Naponta halljuk s látjuk, hogy bár alázatosan jársz, s lesütöd a szemed, szüvedben fellobban a harag tüze. Nem tudod-é, hogy szerzetősnek legnagyobb éke, ördögnek legnagyobb bosszúsága a békesség és tűrés? Mi dolog ez, Eliana néném? Keményebb diszciplinát kell reád kiszabnunk, hogy el ne vessz haragnak zavarosságában. Tíz vesszőcsapást kaptál vala tegnapelőtt, ma tizenkettőt ad neköd szeretetvel, alázatval Margaréta soror. S mondj száz psalmust, kétszáz *Ave Mariát*. És tarts a szörzésen kívül hetenként két böjtnapot. Eredj békével.

- Köszönöm, Isten nevében - mormogta Eliana, felkelt, megcsókolta a priorissát, s lesütött szemmel, alázatosan a helyére ment. Senki nem tudott olyan alázatosan járni, olyan szemlesütve, mint ő. - Engedjetök meg, néném - mondta még, amikor már leült.

Katerina soror is öregesen ment a priorissa elé, a véniát azonban elég frissen csinálta. Arca mély megrendülést árult el. Hangja dörögő volt, mintha most is a kislányakkal bíbelődnék.

- Én ézös néném, imádjatok bínös lelkömért - könyörgött hangos szóval, töredelmesen. - Rám bízátok ez gyenge lánykákat, hogy tanejtanám, nevelném őket, de jaj, ma is elhagyott a türelmem irántuk, s hanyagul tanéjtám őket. Mert vagynak közöttük, kiknek esze fog, mint a lang, s vagynak, kiknek esze tompa, akár a kihült hamu. S én gondolám, mért bíbelődöm én öregségömre butácskákkal, mért nem vetjük ki őket a klastrumból, mért is születnek olyanok, azkik semmit meg nem tarthatnak eszükben? S nem oktatám azokat, azkik ostobácskák, hanem csak oktatám, azkik okosok. Tanéjtám kerál urunk önagysága lánykáját s Ipolt úr önagyságáét, Juditot, s megént László úrét, Annát, holott tudván tudom, az Úr előtt kedves az együgyű, gyakran kedvesebb, mint kinek langeszi vagyon. S engedém, hogy ördög maga hasznára fordejtsa fáradságomat, kedvetlenségömet. Ó, én gyarló mestöre a szegény gyermeköknek, mennyivel gyarlóbb vagyok nevendékeimnél.

Katerina soror panaszait szinte minden este hallhatták a községben. Szüntelen vádolta magát, szüntelen rosszabbnak érezte magát tanítványainál. A priorissa elmosolyodott, s röviden rárótt húsz *Ave Mariát*, inkább, hogy megnyugtassa. Az öreg soror hálásan köszönte a penitenciát, feltápáskodott, és sóhajtozva ült a helyére.

Így került sor az egyre fiatalabbakra. Az öregek vagy idősecskék megszokott lépésekkel járultak a gyülekezet elé, gyorsan a földre vetették magukat, s panaszos, öregesen éneklő hangon vallották be gyöngeségeiket. A fiatalabbak azonban izgatottan tekingettek jobbra-balra, arcuk kigyúlt, szemük elhomályosult, kezük remegését nem tudták titkolni. Hevesen vetették magukat a kőcockákra, mintha jéghideg vízbe ugrottak volna, elszántan vallottak,

meg-megakadtak, testük vonaglott a nehéz kappa redői alatt, hangjuk rekedt volt vagy túlságosan is suttogó. A novíciák gyermekes arca pedig parázként izzott, topogtak, mint a rettegő paripák.

Olimpiádisz soror olyan erővel dobta magát véniába, hogy mindenki megijedt. S erős, magát keményen vádoló hangon beszélt.

- Ki akarék menni közöletök, nénéim. Mert kívántam az uramat, Tamás urat, azkivel szerelömben éltem. Szűvemet marja a kívánság utána, ha csak egyszer is megfoghatnám erős kezét, szemöm velágát adnám érette. Ó, ézös nénéim, szeretet és bánat képében késért az ördög, noha jól tudom, hogy szegény uram Jézus Urunk és szentjei érdöméért, sok kénlődása, tartár által való felkoncoltatása, élete feláldozása érdöméért bínbocsánatot nyert, s az örök fényösség fényösködik neki. És én mégis kívánom, vajha itt élne, járna-kelne ez siralom völgyében, embörök között, velem együtt, ki társa valék jóban-rosszban. Mely igön nagy vétkem ez neköm, ézös nénéim. Jobb lett volna nem születnöm inkább, mintsem naponként vétközzek ellenetök a kívánság miatta.

- Hát csak nehezen felejtöd, néném - szólt közbe sajnálkozó, de reszelősen éles hangon a priorissa.

- Nehezen, igön nehezen - sóhajtott Olimpiádisz, mintha jajkiáltást hallatott volna. - Hütes uram ünagysága mint büszke sólyom jelönik meg előttem, s álmomból ma is arra serkenék, hogy erős karjai között égök földi szerelöm tűzében. Tudjátok, ézös nénéim, mily gyötrelem, azmikor pokol langol az ágyban, tüzes a vánkös, parázs a takaró, eleven szén az üng...

A sororok tömegén izgalom szele borzolt végig. Némelyek sápadtan, némelyek pirosra gyúlt képpel hallgatták Olimpiádisz panaszát. Ó, ismerték ők ezt a szenvedést, a legerősebbet. Tudták, mily gyönyörűséges kínjai vannak a vágyódásnak. Az öregebbek bölcs nyugalommal tekintettek emlékeikbe, a klastromi élet első, hosszú esztendeire, a végtelen imákra és zsolozsmákra, a böjttökre és penitenciákra, a kemény diszciplinákra és gyakran a cilicium kínzó ölelésére. A fiatalabbak és az ifjú novíciák most járják a nehéz próba könyörtelen útjait. Álmaik ma is tele vannak vad és tüzes képekkel, merengéseik közben meg-megjelenik egy arc, egy szempár, ajkuk ég és a keblük hullámozik. Éjszakáik gyakran múlnak el álmatlan forgolódás vagy a térdeplön való görcsös imádkozásban, nemegy a pusztá kövekre fekszik, hogy testének ura maradhasson. A földön leborulva panaszkodó Olimpiádiszra szegezték meredt tekintetüket, vagy behunyt szemmel néztek önmagukba.

- Nyugodj meg, s légy erős - vigasztalta a priorissa, megkísérelvén éles, érdes hangját puhává s meleggé lágyítani. Előrehajolt a székén, vélomát összefogta az álla alatt, vékony kis arca fehérén világított ki a fekete redőkből. - Jó ilyenkor a ciliciom. Hogy emléköztesse a testöt bínere, s bintesse azt.

- Este bėjöve hozzám kerál urunk ünagysága leánykája, Margita - folytatta Olimpiádisz asszony -, mert megriada a magányosságban. Gyermöki fejjel kérdözgetött, ha vajon a velágban élök mind az ördögéi-e? Arra gondolék, ézös nénéim, vajon ördögé maradtam lönne-é, ha kint maradok a velági életben? Hogy nem lött lönne-é jobb inkább élnöm, mintsem égnöm? Itt égnöm bínös vágyaiban... S igazat adék Margitának.

- Apage - riadt fel a priorissa, s a sororok során halk sóhaj suhant végig.

- Imádjatok érettem, ézös nénéim, hogy erős maradjak az Úr szolgálatában.

Csend volt, a gyertyák sercegését is hallani lehetett. Cirill atyánk írott képe a falon mintha mozgott volna a sápadt világosságban.

- Tégy hét napig naponta ötven véniát, regulázzad testödet, néném - tanácsolta a priorissa, szinte lehajolva a földön fekvőhöz. - S mondj naponta ötven *Avét* s ötven psalmust a késértés ellene. Eredj békével.

Felemelve a földről, megcsókolta Olimpiádiszt. Az mély sóhajjal lépegetett a helyére, leült, s látszott rajta, hogy megnyugodott. Arca ismét egészséges, pirosposzgás volt, szeme érdeklődve tekintgetett körül.

Jött Aglent, szelíd, kedves mosolyú, csendes mozgású fiatal soror, ledobta magát a földre, s bevallotta, hogy mindig erős vágyat érez társai csókolgatására. Eddig azt hitte, testvéri szeretet ez, de az éjjel álmában *másképp* csókolta meg a társát. Jött egy másik, az viszont arról vallott, hogy a társát megütötte hirtelen támadt dühében, maga sem tudja miért. Az ördög unszolta, hogy üsse arcul. Egy harmadik sírva vallotta be, hogy nem tud imádkozni a misén, mert szüntelen Anselmus fráter tonzúráját nézi, nem is tud máshová nézni. Egy negyedik régi bűnéről tett ismét vallást: gyűlöli valamennyi társát, a priorissát is, de legfőként a kislányokat. Ha a nevetésüket hallja, játékaikat látja, elvakul a gyűlölettől, szeretné őket kikergetni a klostorból, hogy egyedül maradjon benne. Így jöttek és vallottak sorban, ki mit gondolt a másiktól, mi rosszat tett a község ellen, szabadulni szeretne belőle. Így múltak az órák, s koppantak a kövön a saruk, zuhantak a véniába terülő testek, lobogtak a fekete és fehér vélomok.

Mikor vége lett, a kislányok nevelkedését beszéltek meg. Most már körbeültek valamennyien, s kiről-kiről beszámolt a mestere. Alincsa, Csenge és Virág ellen hangzott el a legtöbb panasz.

- Gőgös, rideg gyermek az én Alincsám - sóhajtozta keserűen mestere, Jolent soror. - Esze élős, szíve hideg.

- Csenge nyelve mar, mint a kígyóé - toldotta meg Csenge mestere, Mária soror.

- No, s amit szegény kis Margitával, Béla úr únagysága lánykájával mívelnek - hányla fel keserű kifakadással Olimpiádisz.

- Igazad vagy - erősítgette Katerina soror. - Még olvasás közben is egyre röttög szegény gyermek, hogy gúnyolják.

- Virág makacs, megveti embörtársait - számolt be aggodalommal a kis kunforma leányról mestere, Margaréta soror.

Sorra vették minden tettüket, minden szavukat, egész viselkedésüket. Apróra szétszedték őket. Mindenki mondott, hallott, tapasztalt vagy legalábbis gondolt valamit. Olimpiádisz Margitáról számolt be. Aggodalommal látta, milyen rossz hatással vannak reá a kislányok, különösen a féltékenyekedők.

- Igön hiú gyermek - mondta. - Jó akar lenni, de hiúságból.

Meghatott figyelemmel hallgatták, mint menekült hozzá este, mint kérte, hogy vigyék haza innét, s mint talált ki honvágyában ördöngi, kételkedő szavakat. S amikor Olimpiádisz mindezt elmesélte, az arcok végül is felderültek.

- Mint egy felnőtt - csóváltatta a fejét mosolyogva a priorissa.

- Hát fáj néki, hogy István küsebbik urunknak lova vagy - nevetett egy soror.

- Csak nem akar olyan lenni, mint mink vagyunk.

- Keráli tükéből bimbóza.

- Bizony, nénéim, könnyebb átalmennie a tevének a tő fokán, mint a hatalmasnak a Mennyeek országába - motyogta gyámoltalanul a vén Bernálda soror.

- Gyermök még, mit tud ő gazdagsághoz, hatalomhoz, világi élethöz - védelmezte Olimpiádisz.

- Kerál gyermeköke ne tudna?

- Különösképpen ilyen okos?

- Nem ártanék olykor-olykor megverni... Megpálcázni - vetette közbe óvatosan Aquinata soror. Fiatal volt, szemöldöke szelíden ívelt, ajka, mint a szírom, kezei finomak s fehérek.

Mindnyájan felzúdultak, mire szégyenkezve elhallgatott, s alsóajkát beharapta éles, apró, hófehér fogaival.

Imádkoztak, s ki-ki cellájába vagy az ágyasházba ment, hogy veternyéig pihenjen, vagy könyvével, imádságaival, gondolataival foglalatostkodjék. A folyosók sötét öblei üresen tátogtak, csak a foklatartókban pislogott füstös lánggal egy-egy gyertya. Szent Cirill atyánk is elmerült a sötétben, kialudván a gyertyák a kapitulomházban. A nagy épület nehéz csendjét csak néha-néha szakította meg halk lépések nesze, sóhajok suhogása, zsolozsmák szél-duruzsolása.

A refektórium felé vezető, szűk folyosó lépcsőin imbolygó tipegéssel suhant egy szürke, görnyedt árnyék. A foklatartó fénye ráesett: sápadt, ráncos arc, félénken csillogó, sötét szempár villant meg a homályban. Gyorsan megfordította a refektórium ajtajának nehéz kallantóját, s keskenyre nyitva az ajtót, besuhant. Az ajtó résén derengett csak be egy kis világosság a folyosó sarkából. Az imbolygó, keservesen sóhajtozó árny előrenyújtott kézzel tapogatózott a hatalmas teremben. Még görnyedtebb, még nyomorúságosabb volt, mint az imént. Végigcsoszogott a hosszú főasztal mentén, rátalált egy kisebb asztalra, amelyre a hetes soror a kondérokot, tálakat szokta állítani étkezés közben. A reszkető, sóvár kéz körül-tapogatta az asztalt, rátalált a fiókra, óvatosan kihúzta. A fiók nyöszörgött. Azután kotorászás zaja hallatszott. Végül szapora csemcsegés.

Valaki ott dugta el azt a darabka húst, amelyet valamelyik böjtölő soror meghagyott. Ezer gonddal, furfanggal s lelkiismeretfurdalással dughatta el.

Hosszú idő elteltével a lomha, görnyeteg árnyék ismét kibukkant az ajtón, visszafordította a kallantót, s megindult keserves vánszorgással, halk nyögéssel és sóhajtozással a foklatartó világa felé. A sápadt, ráncos arc, a csontos kezek derengő fehérsége, a szempár sötét szene ismét felvillant a fekete vélom redőiben.

- Gyöngye vagyok, öreg vagyok... ennöm kell... - motyogta félig hangosan a suhanó alak. - Uram, te tudod... Uram, te tudod, hogy megrövidítettek...

Kint harsányan ugatott a kiskutya, s éjszakai őrzáratait megkezdve, szaporán rohangált a vén épületek körül.

*

Csenge magasra emelt fejjel, merev arccal vonult át az udvaron. Nyomában lépegetett az udvara: Alincsa, Virág, Gyöngy, s kissé távolabb somfordált Anna.

- Tudsz valamit? - kérdezte izgatott, suttogó hangon Alincsa. Úgy akart viselkedni, mint akit nem fűr a kíváncsiság, lévén a kíváncsiskodás bűn. Ezért lebiggyesztette az ajkát, lesütötte a szemét, s bő ruhaujjjaiba dugta a kezét, ahogy az öreg Katerina soror szokta.

Csenge nem felelt, csak átsuhant az ajkán egy leheletnyi mosoly.

Gyöngy, a besenyő, nem tudta így elrejteni kíváncsiságát. Sebesen hadaró szóval fordult Csengéhez:

- Volt valami, he? Mi volt? Csak teszöd magad, mintha bizony lőtt volna valami, kedég ugyan mi lőtt volna? Úgy-é, mi lőtt volna?

Ekkor már ott csoportosultak az udvar legtávolabbi sarkában, néhány dús illatú, ernyős virágú bodzabokor körül.

A kövér kis Aglent, szerennai László úr lánykája szaladt feléjük. A nagy, bő ruhában alig tudta cipelni gömbölyű testét, hadonászott a karjaival, mint a repülni nem tudó verébfióka.

- Alincsa, Alincsa - kiabált lelkendezve -, mit míveltök ott? Vegyetök bé engöm is.

Csenge magasra vonta a vállát, ajkát büszkén lebiggyesztette s odakiáltott:

- Maradj csak ott, kis taknyos, nem érünk rá veled bajmolódni.

A kislány hirtelen megállt, mintha falba ütközött volna.

- Mindönt elmond a nénjének, Örzsébet sorornak - magyarázta szaporán Csenge a körülállóknak. S hirtelen utánozni kezdte Aglentet, nevetségesen felpuffasztva a képét, meggörbítve a karjait, hogy a kislány kövérségét jelezze: - Tudod, néném, Alincsa azt mondá... Tudod, néném, Csenge ezt mondá... Tudod, néném, az a бүдös kun Verág itt vala... Az a бүдös besenyő Gyöngy ott vala... Ha-ha, csak ide ne jöjj, kis béka.

Mindnyájan hangosan nevettek a mókán. Csak Anna oldalgott odébb felháborodott arccal. Szelíd, kék szeme sötétre vált.

- Hová mégy, lelköm, aranyom? - kiáltott rá Csenge hirtelen. - Maradj csak itt, ne vond ki az orrod.

Hirtelen nekiugrott, fojtón magához ölelte, s vadul csókolgatta szelíd, fehér arcát, elborult szemeit, s majdnem feldöntötte jól megtermett teste és bő redőjű ruhái súlyával.

A csendes, szelíd, kis szőke lány szenvedő arccal nézte különös kínzóját. Mert Csenge volt az ő kínzója. Öleléseivel, csókjaival, vad kedveskedéseivel gyakran szinte megfojtotta, sírásra indította, kétségbeejtette. A csókok és ölelések akkor következtek többnyire, amikor Csenge, nem tudván ellenállni ördög incselkedéseinek, meghúzogatta a kislány puha szőke haját. (Olyan haja volt, hogy okvetlen meg kellett húzni.) Most megrémült, hogy előbb törtek rá a csókok, nyilván ezután következnek a hajhúzás, az arccsipkedés szenvedései. Még inkább el akart hát menni, de mint mindig, most sem volt hozzá elég ereje. Kínzója úgy varázshatalmában tartotta, mint solymár a sólymot a kis sapkával s ezüst láncsal.

- Hát... hát... - kezdte Csenge suttogva, kigyúló, diadalmas arccal és szépen ragyogó, sötét szemmel - ma esmét látám, amint a vén Bernálda soror elcsene egy darab halat a rostról a kohnyán.

Rémüldöző sóhajok hangzottak fel a kislányok ajkáról.

Csenge titkolózva hadarta tovább:

- Vajon mily tűzben égetik majd az ördögök szegény Bernálda sorort pokol fenekén? Mindönnap megrövidíti a községöt.

- Mindönnap megvallja, megbánja - vetette közbe gőgösen Alincsa.

- Képmutató - mondta ki az ítéletet Csenge összevont homlokkal. - Az ilyenök örökké fetrengenek a legnagyobb tűzön.

- Hát Cecilia meg Aglent soror nem együtt sűg-bűg ma es? - kérdezte izgatottan Virág, s kis fekete, tüzes kun szeme villogott. - Amikor éppen elmenék a kapitulumház előtt a szögelletön, épeg akkor simogatá s csókolá meg Aglent soror Cecilia sorort. Holott nem egyaránt kéne-é szeretniök valamennyi sorort, azki a községben vagyon? Űk es ígne majdan pokol fenekin - tette hozzá kunos kiejtéssel. Néha rászaladt a nyelve a kun hangokra, noha titkolni szerette volna kun voltát.

A fejek összehajoltak, élénk suttogás-buttogás folyt a bodzabokrok alatt. Sor került mindenkire. A kislányok sűrűn emlegették a pokol kínjait, melyekben részük lesz a nagy bínös sororoknak. A legnagyobb tűzön, válogatott kínzások között Aquinata soror fog égni, mondta Csenge, mert mindég azt kívánja, hogy a rendetlenkedő kislányokat meg kell pálcázni.

- Mily fehér arca, szeléd szöme, gyenge keze vagyon - mondta -, s mily ájtattal néz s imád. - S münket pálcáztatni akar. Noha megmondá Jézus úr, hogy azki nem lesz olyan, miként gyermek, nem mehet bé Mennyeknek országába.

- Sok a képmutató - döntötte el Alincsa. - Ha én oly képmutató lönnék, miként a vén Bernálda soror meg a priorissa meg Aquinata soror meg Cecilia meg Aglent soror, nem alhatnék nyugton, szüntelen félnek, nem jön-é érettem ördög, tüzes bilincsökkel, izzó nyársval.

Anna reszketett, amint ezeket a szörnyű ítéleteket s eseteket hallotta. De nem tudott elmenni onnét, csak állt meggyökerezett lábbal, és szelíd szemében könnyek égtek.

Margit Judittal egy súlyos, vastag hártýakönyvben silabizálta a deák írást. Ott ültek mind a ketten az orgonabokor mellett, s félig hangosan, ujjukkal a hártýára bökkve, mondták a szavakat. Judit feje nehéz volt egy kissé, Margitnak minduntalan magyaráznia s korholnia kellett.

- Nem mondá-é Katerina soror, hogy ez itt *violencia*, s ezt kell olvasnunk? - kérdezte, szemrehányó tekintetet vetve a bánatos kislányra. - S mindég összezavarod az *agnust* az *ignissel*, te.

- Könnyű neköd - nyöszörgött Judit, s egyre fészkelődött a helyén. - Te tudod. Te nem vagy olyan, mint a többi. De én... én ostoba vagyok... - fakadt ki elkeseredve, s öklével ütögette a homlokát.

Csüggedten bámult a könyv fölött a messzibe.

- Nem is tudom, mért kell neköm gyákul tanulnom, holott dicsérhetöm Istent magyeri szóval es. Valahányszor olvasnom kelletik, mindég fáj a fejem meg a hátam.

Margit megsimogatta pajtását, s biztatóan mosolygott, mint valami öreg.

- Imádj estve tíz *Avét*, hogy ne fájjon a fejed meg a hátad. No, gyere hát, olvassunk tovább.

Megfogta az elkeseredett Judit ujját, s a hártýára nyomta.

- Nézd, nézd, Kormos legyet akar fogni! - kiáltott fel hirtelen kitörő nevetéssel Judit. - Nézd, nézd, hogy forog, kapdos utána! Még morog is.

Arca kipirult, úgy nevetett a haragos kiskutyán.

- Apage - szólt rá szigorúan Margit, s összevonta a szemöldökét. - Kormosban most ördög incselködik, hogy üt nézzed s ne az írást.

Judit megszeppent, elfordította fejét a kiskutyáról, de akkor meg Alincsát, Csengét, Virágot, Gyöngyöt meg Annát látta a bodzabokrok mellett, nagy sugdolózásban. Nem állhatta szó nélkül.

- Csenge, Alincsa, a besenyő, meg a kun egyszer égni fog pokol fenekén - mondta megvetően.
- De még Anna es, mert hallgatja üköt.

- Nem, nem, ne beszélj gonoszt - kiáltott fel Margit hevesen.

- Alincsának égő ruhában kell majdan járnia - folytatta komoran Judit, s fekete szeme olyan sötét lett, mint az örvény. - Csenge nyelvét ördögök tüzes fogóval csipkődik, miként hóhárók a bínest a vallatóházban. Virág olyan lovon lovagol örökké, amék tiszta parázból vagy, parázs a nyerge, parázs a kengyele. Gyöngy tüzes násfát, karkötőt, gyűrűt, fülönfüggőt, fejéket visel majd... Anna fülébe kedég mindön órában forró ólmot öntenek, mert hallgatja üköt.

Csendesen mondta ezt, sötét, kimeredő szemmel bámulva maga elé. Margit figyelmesen, megrendülve nézte.

- Nem, nem, Isten nem veti pokolra őket - rázta a fejét tiltakozva. - Imádok értük, hogy tisztuljon meg a szűvük. Imádj te is értük, Judit.

Hanyatt feküdt a fűben, s halkán folytatta:

- Én mindég imádok Olimpiádisz anyámért meg Bernálda sororért meg Aquinata sororért meg a többiért, Zsuzska atyafiért is. Meg éretted, hogy jól tanolj, s ne zavarod öszve a szavakat, meg ne fájjon a fejed, hátad, amikor tanolnod kell. Meg Csengéért, hogy ne nevezzön kerállánynak, meg Alincsáért, hogy ne hányja fel a fejét, meg Annáért, hogy ne fusson örökké Csenge után, meg Virágért is, hogy ne gondoljon atyjaura paripáira, meg Gyöngyért is, hogy ne áhítozzék cifraságok után... Ó, mennyi mindönkiért kell imádkoznom, hogy Isten kenyerüljön rajtuk, s pokolra ne vesse őket bínéikért. S mennyit kell imádkoznom magamért is, Juditkám... Még ciliciomot es kellene már viselnöm.

Nehezet sóhajtott, vékony kis kezével tépdeste a fűvet.

- Nem löhet mindönkiért imádni - rázta a fejét Judit. - Akkor egyebet sem mívelhetne az embör fia, mint éjjel-nappal csak imádna. Akkor neköd, azki kerál urunk ünagysága lánya vagy, az egész országért kellene imádnod, s nem ehetnél, nem ihatnál, nem es alhatnál, fel sem kelhetnél térgyedről, örökké csak imádkhatnál halálodig, de még az is csak csepp lenne tengörben.

- Imádnom is kell éjjel-nappal, halálomig - suttogta Margit mintegy önmagának -, s az is kevés lenne... De én még kicsiny vagyok, nem imádkhatok mindég. Sokszor ördög sem hágy imádnom, mert szeretnék játszódni, vagy éppen enni-innya. Sokszor kedég álmos vagyok, Sokszor esméig szeretnék elmönni innét apámuramhoz, anyámasszonyhoz, ézes feleimhez. Tudod, Judit, sokszor sírok magamban, úgy szeretném látni Béla öcsémet, olyan kedves kis keze vagy, ekkora ujjacskái, ni... S vágyakozom bátyám szép csótáros paripája után, szép fegyverei után... Mert ő olyan igön szép, amikor lovon ül, s fegyverei vele vagynak... S néha meg azt álmodom, hogy ott fekszőm Segösdön, a szálláson, puha medvebör rajtam, körülöttem a nagy ágyasház barna falai, fölöttem a gerendák vagynak, az ablakon bévilágít a Hold, s még a békák szavát is hallom olyankor... Meg az ebök ugatását. Tudod, olyan vad kutyák vagynak ott, csak káromlásra hallgatnak... Bizony...

Judit örömmel hallgatta Margit ábrándozását, mert a könyv pihent, s nem is ő volt az oka a lustálkodásnak.

- No, látod - mondta elégedetten, s vaskos, piros ajkai közé vett egy fűszálat. Hát csak vágyakozol ám te is, akár én. Nekünk öt nagy kutyánk vagyon a szállásunkon, de olyan vadak, akár a farkasok. Az egyik ilyen kicsi, ni, de mérgesebb, hamisabb valamennyinél. S nekünk es vagyon ám nagy ágyasházunk s annyi medvebőrünk meg mándruc- meg farkasbőrünk, de annyi... De hát anyámasszony akará, hogy Istent szolgáljam, s hát itt vagyok...

A hasára fordult, nagyot sóhajtott, s elmerült vágyakozásába.

- Tudod, Juditka - suttogta Margit megszállottan -, ezek csak ördög incselkedeti, nem szabad gondolnunk rájuk... Egyszer éjszaka felserkenék, s azt hívém... azt hívém, hogy én az a Margita vagyok, azki meghala fekete halálban... Mondd csak, nem lehet-é, hogy valóban az vagyok?

Judit gyorsan felült, s rábámult Margitra.

- Hogy te meghaltál volna, s esmég amaz Margita lönnél?

- Az. Isten elragadá őt magához, hogy ne élje bínös életét, mert már jegyese vala Vilhelmus úrnak, s lásd, Isten elvövé, s Vilhelmus urat is elvövé... S osztán ország sok bine miatt, sok csapás miatt, hogy anyámasszony igön keserge, s hogy meghala még másik néném is ott idegönben, visszaada engöm, mert megfogadák, néki szentelnek... A nevem is Margita... Mit gondolsz?

Kíváncsi izgatottsággal vizsgálta Judit elcsodálkozó arcát.

- Az nem lehet, hogy esmég megszülessék, aki már meghótt - erősítgette Judit. - Az még nem vala.

- Miért ne, ha Isten akarja?

- De nem akarja.

- Mért nem akarja?

- Csak. Mert akkor esmég világra születhetött volna Ádám atyánk meg Éva anyánk meg Káin meg Ábel meg Illyés meg Nehémiás meg Dávid meg Absolon meg a fáraók meg Estván kerál meg László kerál meg esmég a régi fejlődelmek meg a szentök is. Osztán az nem lehet.

- Hátha egyszer-másszor megtörténe már, hogy újból megszületének?

- Az nem történe meg.

- Mért? Mibül tudod?

- Mert egyik-másik mondta volna, hogy ő Ádám atyánk vagy Éva anyánk, vagy Ábrahám, vagy Illyés, vagy Szent Katerina, vagy Borbála asszony. De egyik se mondá.

- Tám ők maguk sem tudák - merengett el a kislány.

- Meg osztán nem mondá-e számtalanszor Anselmus fráter es, hogy Ádám atyánk meg Éva anyánk, noha nem kresztyénök, s bínözének is, mert megevék tiltott fa gyimelcsét, mégis látják Istent? Meg hogy mindön próféták, remöték, meg szentök ott vagynak Isten színe előtt?

Margitnak azonban befurakodott a fejébe a gondolat, s nem hagyta nyugodni. Homlokát összeráncolva ült a fűben, mindkét kezét az övébe dugta, arca mélységesen komoly s feszült volt.

- Azért én mégis úgy gondolám azon az éjjelön - makacskodott -, hogy az én néném, Margita, azkit elragadott a fekete halál, visszajöhetött, ha Isten akará. Mért ne hallotta volna atyámuram, anyámasszony keserű sírását, amikor holtan feküvék? S mért ne hallhatta volna,

amikor megfogadák, hogy Istennek ajánlják, ha még egy leányuk születik? Én úgy hallom néha, amint sírnak, s úgy látom néha annak a másik Margitának a fehér képét, meg amint feküvék koporsójában, koszorúsan, kresztel a kezében.

- Csak gondolod.

- Nemcsak gondolom, hanem látom, érzöm, hallom. Igenyöst látom - erősködött hevesen. - Apámuram, anyámasszony hogy rítt, az egész udvar hogy rítt, még a vitézök is ríttanak, még a szerzetösök es...

Ebben a pillanatban elhallgatott, s erősen a földre meredt. Arca csodálkozó figyelmet s megriadást árult el.

- Most is úgy vagyon - suttogta gyorsan -, hogy én már valék itt, ebben a klastrumban, ebben az udvorban, látám ezöket a fákat, még tégöd is látalak már, Juditkám... S éppen ezt a szelöncebokrot látám, ezöket a verágokat, ezöket a méhecskéket... - Hirtelen megragadta Judit karját, megszorította, s alig hallhatóan suttogta: - Úgy-é, már ülék így veled, Judit, s olvasánk együtt a könyvben? Nézd csak, a lányokat is látám én már, Alincsát, Csengét, Annát meg a többit... Éppen így állának a bodza mellett, s beszélének s nevetének...

Margit megriadva tekintett körül, majd az égre bámult, s hirtelen felemelve ujját, felkiáltott:

- Ugyanilyen volt az ég és a felhő... Ugyanez a madár repült el akkor is...

Judit megijedt. Elhúzódot Margittól, s lábát feltámasztva, azon töprengett, ne fusson-e fel a házba, ne hívja-e Olimpiádisz sorort, Margit mesterét. Félt. Nem tudta bizonyosan, nem az ördög beszél-e Margitból. De nem mert felkelni s elfutni, maga sem tudta, miért, csak még jobban elhúzódot, s még rémültebben nézte s hallgatta a pajtását. Margit ebből semmit sem vett észre, hanem még nagyobb meglepetéssel, csodálkozással s kíváncsisággal felkiáltott:

- És mindazt mondám is már, azmit most, szórul szóra. S épeg így, mint most. És azt is tudom, hogy mit fogok mondani, mert egyszer ugyanígy mondám.

Judit elsápadt s keresztet vetett. Igen, rebesgették, hogy amikor Béla király a karantán herceg ellen ment, s Margita csak kétesztendős volt, megmondta, hogy a hadjárat rosszul üt ki, de a herceg mégis elvész. S eszébe jutott a piros égési folt a kezén meg az a délután, amikor az egyházból kijövet, Margit a kapunak dőlt, elfehéredett, s majdnem meghalt. (Ő azt hitte, meghal.) Naponta látta, milyen gonddal, dédelgetőn bánnak vele, s elrebesgetik százszor is, hogy nem olyan, mint a többi. Ha csak azért nem lenne olyan, mert királyi többől sarjadt, még nem lenne foltos a keze, s nem beszélné, hogy mindezt látta már, ami itt van körülötte. Erzsébet is királyi vér volt, szent is volt, s mégsem mondták az udvari emberek, hogy nem olyan, mint más. De erről a Margitról szüntelen mondják. Tán félnek tőle, mert ördöngi ereje van.

Óvatosan felkelt, s néhány lépést ballagott a lányok felé. Azok már vígan szaladgáltak. Amikor távolabb került Margittól, futni kezdett. Megfogta Anna csuklóját.

- Gyere hamar, sugok valamit.

- Mit? - kíváncsiskodott Anna, szelíden pillantva rá búzavirág szemével.

Judit a köntöse ujját cibálva suttogta:

- Monddd, hallottál immár ama leányról, azki körül mindön holt állatok megéledének, mikor a házba méne?

- Boszurkán vala - bólított Anna.

- De kicsiny vala, akár Margita vagy mink. S mégsem maradhatna sömmi a helyén, az asztal a levegőbe emelkedék, az ágy elindula, mint szánka a havon, a gyortya magától meggyullada, a tűz jajgata, a medvebőrök repülének.

- Nem vala Istentől - erősködött Anna. - Rontást vive mindenüvé. Vagynak ilyenök. Ahová béteszik a lábukat, baj, nyavolya, kár támad. Annak es parazsat tevének a talpára később, amikor egészen megszállá őröng.

- Hát én... én nem tudom, de úgy érzöm... közöttünk is vagyon megszállott - nyögte Judit, s kiszivárogtak a könnyei.

Szavai mély megdöbbenést keltettek Annában. Sápadtan bámult rá, s minden ízében reszketett.

- Ki legyön az? - nyögte.

Judit nem tudott szólni, csak Margit felé bökött az ujjával. Mind a ketten odanéztek, de csak a szemük sarkából. Margit csendesen ült a fűben, mint máskor, a nagy hártakönyv már az ölében feküdt, s ő ujjával a könyvbe bökdösve, szorgalmasan olvasott.

- Nem löhet - súgta Anna hosszas töprengés után. - Akkor nem olvashatná a szent írást meg a psalmusokat.

Judit arca felderült.

- De ő ám olvas, meg imád rőndősen, meg kresztőt es vet.

- De azért valának már olyanok es, hogy imádának, kresztőt is vetének, mégis gonoszok valának. De ő nem ilyen.

- Hátha? - töprengett megint Judit kételkedve.

Mind a ketten megrendülve emlegették a vörös foltokat, az egyházajtóban történt dolgot meg azt, amit Margit az imént mondott. S töprengtek: gonosz? Vagy éppen Isten kiválasztottja? Ha gonosz, akkor minden pajtása gonosz. Gonosz a mestere, Olimpiádisz soror is, akihez néha éjszaka is bejár. Gonosz Olimpiádisz lánya is, noha csak most akar bejönni a klastromba. De gonosz a király is, királyné is, gonosz István úr is... Vagy csak éppen ez az egy gyermekük lenne az őröng választottja? Hogy viselheti el az egyházban a temjénfűstöt? Hogy tudja nézni Krisztust a kresztfán? Hogy veheti a kezébe most is a szent könyvet? Nem, nem lehet gonosz.

Kitervezték, hogy nem szólnak senkinek, csak meglesik Margitot este, amikor imádkozik. Hátha más szavakat mond, mint amik az imádságban vannak?

*

A klastrom hátsó udvarára nagy hahózással szekerek hosszú sora érkezett. A falvakból, halásztanyákról, erdőkből szállították a járandóságot. Ökrös- és lovasszekerek csikorgó, nehéz korongkerekei túrták fel a homokot, a kifogott lovak előtt halomban hevert az odavetett széna, a fáradt, lusta ökrök leheveredve kérőztek, meg-meglóbálva ékes szarvukat s fűstös nyakuk lebenyét. A parasztok kiabálva, mókázva, nevetve, egymásnak segítve hurcolták a föld és víz ajándékait. A kapus soror ott hajladozott a rács mögött. Néha kikiabált Zsuzska néninek, aki számba vette a holmit, hogy siessenek, ne hallgassa a durva világi beszédet, sőt a parasztokra rá is szólt, amikor kidőlt egy zsák, s igen emlegették Ukkont:

- Türtőztessétök magatokat, Isten bocsássa meg, hát még a klastrom udvorán is pogánykodtok?

- Imádj érettem, bínösért, néném - hangzott kívülről, de már a másik pillanatban felcsattant egy legény kiáltása:

- Hóha, Lombos, az anyád keserves kisistenét, hová hányod magad!

- Nem azért mondjuk, tisztelendő néném - mentegetőzött egy nagy bajuszú öreg szelíd, éneklő hangon -, csak hát nehéz ám munkálni hangos szó nélkül.

Gyékénykosarakban, iszákokban meg vesszőre fűzve, nagy terű halat dobáltak le egy szekérről, egy másíkról kosarakban gágogó ludakat emelgettek, egy harmadíkról a fehérített vásznak nehéz végeit adogatták le a sürgő-forgó parasztatyafiaknak. Ilyenkor segítettek a külső munkában, s mint hangyák a bábokat, hordták kamarába, padlásra a sok kincset a ragyogó verőfényen.

- No, Zsuzska néném, hát megisszuk-e Ukkon poharát erre a kis örömrre? - kérdezte a nagy munkában fejétvesztett Zsuzsa nénitől egy halász.

- Eredj már, te pagány, hát még itt is Ukkon poharán jár az esződ - dorgálta az asszony mérgesen. - Inkább mondj ötven *Avét* a lelködért.

- Rá is férne - nevettek a többiek.

- Egy nap többet vétközünk, mint máskor esztendő alatt, ha ezök jönnek - panaszkodott siránkozó hangon egy száraz öregasszony, s bánatosan hányta a keresztet.

- Hát még ha a Pagányárok halait hozzák - biztatta a halász.

De nemcsak a kapus soror, hanem mindenki, aki csak tehetett, valamilyen okkal a kerengőre állott, vagy az ablakhoz ment, hogy lásson valamit a vidám világi zajból. Mint nagy folyam csobogó hullámtörése, úgy hallatszott be évenként kétszer a hátsó udvarból a nép mindennapi lármája. A csendhez, elmélyült imádsághoz, orgonasüvöltéshez, énekszóhoz, zsolozsmák mormolásához, harangcsengéshez, sötét folyosókra kisuhanó sóhajokhoz szokott fülek megbotránkozva, de felajzott kíváncsisággal hallgatták a vad, nyers, nevető férfihangokat, a kurjantásokat, melyekkel az ökröket és lovakat csitították, a kerekek csikorgását, az állatok nyerítését és bőgését, a puffanások és recsegések eleven zaját, az egész külvilági kavargást, mely hírt hozott a halásztanyák, szántóföldek és erdők világából, a mindennapi szorgoskodásból, az erőfeszítésnek, a munkának harsány hullámveréséből. Még Katerina priorissa is ott álldogált a könyöklőn.

- Mennyi szép húst, halat, gabonát, sajtot, ludat hozának esmég - lelkendezett a vén Bernálda, s nyelte a nyálát. - Lesz a betegőknek, szegényőknek elegendő.

- Adjunk hálát Istennek, hogy megadja esztendőnként a mindönnapit - jegyezte meg éles hangon a priorissa.

- Sertvést is hozának, füstölve - tetézte meg örvendezését Bernálda.

Olimpiádisz féloldalról tekintett rá s elmosolyodott.

- Szigorúan ügyeljünk es, hogy csak az alja, hitványa jusson a kohnyánkra, a javát a betegházba meg a szegényőknek kell adni.

Mindnyájan csendesen nevettek.

Aquinata soror innen messziről is látta, mily remek halakat hoztak a halászok. A látvány felízgatta, halvány patyolatarca kipirult, szeme ragyogott.

- Mely pompás halakat hoztanak bé hozzánk akkoriban, mikor otthon valék - mesélte lelkesen.
- Most is emléközetömben vagynak, kedég hát régön vala. Gyermök valék, s ujjomat belédugdosám tátogó szájukba... Olyan hideg, puha, csiklandozó szájuk vala... - Elábrándozott, félíg behunyta a szemét. - Mindég magam akarám megkopasztani őket a kohnyán. Hogy fickándozának, vergődének a kezemben...

Cecilia meg Aglent soror egymás vállára dölve állt a kerengőn s hallgatott. Mind a kettő ittaszívt a vidám, egészséges zsvajt, mely odaverődött a hátsó udvarról. Csák nembéli Alexandria, Alexander úr lánya, elhúzódott a többitől, mint rendesen, a párkányra könyökölt, s szikkadó arcát a tenyerébe hajtva, belebámult a napsütésbe. Mária soror, Mihál úr lánya, egyik sorortól a másikhoz sietett, mintha sürgős mondanivalója lenne, de csak egyet ismételt folyton:

- Nem lehet hagynunk, hogy azok a szegény lelkesök kínlódjanak. Mért nem szóltok a halászoknak, nénéim, hogy eleven halat ne hozjanak?

Nagyon bántotta, hogy a halak még most is vergődnek a kosarakban. Idősecske volt már a soror, arca ráncosodott, szája keskenyen s szigorúan zárult.

A kis novíciák, félíg még gyermekek, félíg hamvas arcú, bontakozó szűzek, a kapus nővér körül ácsorogtak, s heves fecsegést csaptak. Mind a rácshoz akart menni, hogy lásson valamit.

Toboldi Bucse úr leánya, Benedicta volt közöttük a legidősebb, fehér fátyla keretéből rózsásan virult ki kerek, gödrös arca, bársonyosan ragyogott nagy, barna szeme.

- Tudjátok, még amikor apámuram tanyahelyeit fel nem dülák ama gyalázatos tartárok, annyi halat hozának s akkorákat, hogy hat szekér sem bírál el őket. Vizát fogának apámuram halászhai, egész héten ettenek belőle a szállásunkon. A jegyösöm, Ákos, hogy szerette a vizát...

Elfordult, s két kövér könnyecsepp gördült le gyermekes, gömbölyű arcán. A novíciák ismerték már a szokását, minduntalan a jegyesét emlegette, akit apjával együtt koncoltak fel a tartárok Vác alatt. Amikor a jegyesét említette, a novíciák s fiatal sororok felbosszankodtak s megfeddették. Most is rászólt Margit, a makonyai herceg lenszőke, kék szemű, magas termetű lánya:

- Mindig velágban való emlékeidről szólasz, testvérem.

- Hiába szólok, meghaltanak, s többé fel nem támadnak - szabadkozott Benedicta, s gyorsan letörölte a könnyeit.

A halászok s parasztok zaja, sürgés-forgása mindenütt kivetette a klastrom lakóit megszokott nyugalomból. A betegápolókat úgy kellett Olimpiádisznak visszaparancsolnia a betegházba, mert ők is elősiettek az eseményre, s megfélekedtek a betegeikről. Sokan a beszállított vászonvégeket nézegették, ujjaik között dörzsölve a végek csücskeit, s tervezgetve, mit lehet szabni-varrni belőlük. A kislányok, élükön Csengével és Alincsával, abbahagyták a játékot, mely abból állt, hogy körmenetet tartottak a nagy diófa körül édes énekszóval. Hevesen pörlekedtek, hány faluja van az apjuknak, s a falvak mi mindent szállítanak be a szállásra. Mikor a veszekedés már a kerengőig hatott, Alincsa a távolabb álldogáló Margitra tekintett, s gúnyosan elnevette magát:

- Mit cáfoljuk egymást, az ő apjaurának egész országa vagyon, s a mi falvaink is az övé...

A kapu rácsához egy fekete kecske sompolygott. Szelíd állat volt, elkísérte a gazdáját valamelyik faluból. Abbahagyta a legelészést, kíváncsian, mint az már a kecskék szokása, a rácshoz ment, s felágaskodva, szakállas pofáját bedugta a vaspálcák között. A kapus soror riadtan húzódott vissza, de a kislányok sikongva rohantak a kapuhoz, tolongtak a rács körül,

mint kaptárluknál a méhek. Mindegyik meg akarta simogatni, vakargatni a kecskét. Az mekegett, megnyalogatta izzadtságtól sós tenyerüket, mire az öröm még nagyobb lett. Kacagva tartották oda kezüket a csiklandozó nyelvnek. A könyöklőn állott a lassú, kissé süket, gyámoltalan Ancilla, élete derekán levő soror, akiről senki sem tudta, ki az apja, mikor került Jézus jegyesei közé, mert soha magáról egy szót nem szólt. Most váratlanul odafordult Petronilla sororhoz, selypítő, gyámoltalan hangon:

- Mondd, ézös néném, mely állat az amott?

Petronilla csodálkozva bámult rá, azután hamiskás fény villant át a szemén.

- Asszonyi állat az, néném - mondta.

Ancilla soror ajka tátva maradt, alacsony homlokán megigazgatta vélomát, s lassan ingatta a fejét.

- Asszonyi állat-é?

- Az ugyan.

- Miként leve szakálla? S mért nem szól, csak mekeg?

- Szüzességöt fogadott, de megszegé - magyarázta tovább Petronilla, s elfordult, hogy ki ne törjön belőle a nevetés. - Paráználkodott, s így növe szakálla, s elveszté a szavát is.

- Hah... ham... - hümmögött furcsán Ancilla soror, lassan ingatva a fejét. - Ilyet még nem láték, nem hallék az életben.

- Hát mikor adának klastrumba, néném?

- Nem tudom, kedvesöm, nem tudom - motyogta Ancilla soror, s lehorgasztott fejét ingatta, homlokát összeráncolta, tehetetlenül topogott egy helyben. - Csak azt, hogy mióta az eszömet tudom, mindég klastrumban valék. Beszélni es a klastrumban tanulék.

- No, akkor ne csudáld, hogy nem látál még ilyen asszonyállatot.

Néhányan a közelben állók közül nevettek, de Ancilla nem vette észre, megköszönte Petronillának a felvilágosítást, s elballagott a mívelőház felé.

- Nénéim - kiáltotta éles, magas hangon a priorissa -, mi lészen belőlünk ma? Ki-ki dolgára.

A sororok szétrebbentek, s szégyenkezve siettek dolgukra. Csak a kis novíciák s a kapu környékén a gyermekek maradtak még, s lelkesen beszéltek, hogy s mint van náluk odahaza, hány tehenük, ökrük, lovuk van, hány halászóhelyük, s mi mindent hordanak be a parasztok.

*

Aznapi vacsora is izgatott hangulatban folyt le. A sororok, szigorú szilencium lévén, nem beszélgettek ugyan, de nyugtalanul izegtek-mozogtak a helyükön, a vélomok hullámozása erősebb volt, mint máskor. Aquinata soror gyakrabban emelte szép, sápadt-hamvas arcát, ábrándos szemét a kislányok csoportjára, s átfutott a homlokán egy-egy sötét árnyék. Az öregedő Ancilla sűrűn hümmögött magában, meg-megrázta a fejét, mint a kutya, ha légy bújik a fülébe - tán még most is Petronilla szavain csodálkozott. Aglent sűrűn emelte tekintetét a vele szemközt ülő Ceciliára, mintha sohasem látta volna kedves, fiatal, kerek képét, ferde vágású szemét, melyből mintha szüntelen csalogató fény ragyogna. A hetes soror, Petronilla, szaporábban hozta-vitte a tálakat s osztogatta az ételt. A vén Bernálda soror mohóbb szemmel leste, milyen húst s mennyi köleskását kap. A kis novíciák folyton Benedictát lesték: nem gördülnek-e ismét könnyek gödrös, gömbölyű, egészséges arcára. A kislányok össze-összenéztek,

s elnyomták kitörni akaró vidámságukat. Judit jelentős pillantásokat váltott Annával, mint aki emlékeztet valamire. Anna lesütötte a szemét, és szaporán evett.

Még a felolvasó soror hangja is erőteljesebb, zengedezőbb volt.

S az asztalfőn a szokottnál szigorúbb tekintettel s méltóságosabb tartással ült a priorissa.

Ezen az estén nagyon komor dolgokat olvasott a soror a hatalmas hártyakönyvből. Szavai súlyos kövekként hullottak a feszült csendben. Mintha ma különösen emlékeztetni akarnák a klastрум lakóit az élet hiábavalóságára:

- Az élet kérdezi a halált, mondván: „Ki vagy te, kit látok ez ábrázatban állani, nézésödben és természetben szomorú, mend az te testödon tetszik setét ösztövérség, az te éktelen természet engöm igen megrettente.” Felel a halál ezek ellen az életnek, mondván: „Én vagyok, kitől fél minden teremtt állat, félnek engömet mastaniak és jövendők, mert én bíró vagyok, és nagy, erős törvényt teszők. Nem használ az törvének én előlem való elvétele, mert nagy, kemény kénnal kárhoztatok mindönöket.” Az élet kérdezi a halált, mondván: „Igen csudálom, hogy te honnét jössz, mert nem látottam tehozzád hasonlatost, oly rútt állad vagyon és szernyő, csonka orrod. Ha sokáig tégöd nézlek és tehozzád közelgetek, netalán az földre esném, és onnét fel nem kelhetnék.” Felel az halál az életnek, mondván: „Én jövök sok révás-sírásnak, iszonyatosságoknak, bánatnak és keserőségöknek és nagy kénoknak tartományából.”

Az öregebb sororok arca elsötétült, a fiatalabbaké elszomorodott, a gyermekeké erőltetett, de hiábavaló figyelmet árult el.

Az olvasó soror hangja felemelkedett:

- Az élet kérdé az halált, mondván: „Mire vagy ilyen rútt és éktelen, és az te nézésöd mindenestől fogván szomorú, az te fejed kopasz, és minden tagjaid szörnyek. Bánom, hogy reád néztem, mert félők, hogy meg ne döglessem.” Felel az halál az életnek, mondván: „Ha nem volnék rútt és éktelen és szomorú, nem volnátok félelmesők. De úgy kell, hogy ebben ösmerjétek meg a ti kimenéstöket és haláltokat, kin én tanó vagyok, mert tü es ilyek lesztők, kik mastan vígak vagytok.”

Margita lesütötte szemét a tányérjára, keze a húsdarabbal lehanyatlott, s arca elsötétült. Ismét megjelent előtte a sivár, megrendítő kép, mely nem hagyta nyugton, mióta Olimpiádisz elmesélte, hogyan halt meg húga, az a *másik* Margita.

Látta a szűk házat, benn középen a koporsót, s a koporsóban koszorúsan, kis aranykoronával, fekete arccal s mereven a halottat. Mert fekete volt az arcocskája ennek a halottnak, hiszen a „fekete halál” ragadta el. Ott ült a Fekete Halál a vergődő kislány ágya szélén, csontarca fekete, mint a korom, szemüregei feketék, hosszú csontkezei feketék. Senki sem látja, csak a haldokló. Látja, s menekülni szeretne, de nem tud. Könyörögve néz síró anyjára, szomorú apjára, Olimpiádiszra, az imádkozó fráterre, az udvari népre, az orvosra, s nem látja senki a Fekete Halált, csak ő. S mégis tudja mindenki, hogy ott van, eljött érte. Nem tud segíteni senki. Margita olyan tisztán s elevenen látta azt a *másik* Margitát, amint egyre szürkébbre, majd feketébbre válik szép, fehér, szenvedő, könyörgő arca. Feketék a kezei is. Aztán a fekete alak lehajol, s magához öleli a haldoklót. S most ott fekszik feketén a fekete koporsóban, vörös és fehér virágok között, homlokán koszorúval és keskeny, halotti aranykoronával.

A kislány nem tudott lenyelni egyetlen falatot sem. Torka elszorult, szája vonaglott, majd kitörő zokogással leborult az asztalra, s keserves sírásra fakadt. Olyan sötét, reménytelen s kétségbeejtő volt minden. Hiszen ő is Margit, mint az a *másik* volt... Mit akarhat Isten, hogy őt a világra küldte, s a maga szolgálatára rendelte szülei útján? Rettenetesen elhagyatottnak érezte magát. Körülötte idegenül zsongott, zörgött és csoszogott egy sereg apáca, a felolvasó

soror ajkáról megrendülten hangzottak a komor szavak. Szíve elfacsarodott, félt. Otthon szeretett volna lenni ismét, anyja ölében, apja mellett.

- Az élet kérdé az halált, mondván: „Mondd meg azért, micsoda oka ez iszonyúságnak, mert oly szernyő fogas vagy, hogy egy ajkad sincsen, de az te fogaid mind kinn vagynak, párolkodik az te torkod és dohossággal teljes. Megkönyülköztetél férgekvel belől és kívül.”

- Felel az halál az életnek, mondván: „Az mit kérdesz, tennen magadon megesmerhetöd, bizonyossággal, mert erős emböröket én hatalmammal lehajtok és lehullatok, az négy nedvességekéből szerzött testekből lesznek az férgek, mikoron az sérben helyheztetnek.”

A felolvasás hirtelen megszakadt. Csend lett, majd felbomlott a szilencium. Margit ekkor már úgy belémerült az egész testét meg-megrázó, fuldokló zokogásba, hogy nem hallotta, mi történik a refektóriumban. Az történt, hogy előbb csak egyik apáca vette észre Margit különös viselkedését, majd a másik, odanézett Olimpiádisz soror is, végül a priorissa megtörte a szilenciumot:

- Nénéim, az a gyermek megbetegüle.

Olimpiádisz meg az öreg Katerina egyszerre ugrott fel, és sietett a kislányhoz.

- Mi lelt, kedveském? Fáj valamid? Beteg vagy-é? Bántott valaki? Szólj hát, angyelom...

Margit Olimpiádisz puha, jó kebléhez bújtt, s nem tudott szólni. Csak sírt, sírt, olyan megrendülten s olyan mélyről szakadón, mintha meg akarna halni. Mit is mondhatott volna, ha tudott volna is beszélni most? Hogy látja azt a *másik* Margitát, feketén a fekete koporsóban, aranykoronásan? S látja a Fekete Halált is, fekete csontarccal, fekete lepelben? S hogy látja síró anyját, apját lehajtott fejjel s a frátert, az udvari népet körös-körül? S hogy mindig-mindig arra kell gondolnia, ő az a Margita, akit a halál elragadott, s azért küldte Isten vissza a földre, hogy szent életet éljen... holott ő nem tudja elviselni a lószőr-ciliciumot sem, s nem akar, nem akar a klastromban maradni?

Olimpiádisz szelíden ringatta, csitítgató szavakat duruzsolt a fülébe, mint valami nyugtalan csikónak a lovasz, simogatta a fejét, s benyúlt még a ruhája alá is, hogy a hátát megvakargassa. Intett a többieknek, hogy egyenek tovább. A sororok visszaültek az asztalhoz, a megszegett szilencium csak nem állt helyre. Suttogva találgatták, mi lelheti a kicsit, csóválgatták a fejüket. Petronilla magát vádolta:

- Nyilván rossz étket adék neki, én bínös... És megbetegüle a gyomrocskája.

Katerina a kislányokat akarta vádolni, de csak magát vádolta ő is:

- Nem ügyelők eléggé rájuk, nincs mindég rajtuk a szemöm. Vak vagyok, nénéim, hát marcangolják egymást. Mit mívelétök esmég vele? - fordult fájdalmas kiáltással a megszeppent kislányok felé. - Nem tudjátok-é, hogy úgy kell viselkednötök, mint egy méhben feküdt felek?

- Soror, mi igazán nem mívelénk sömmit - szabadkozott Alincsa.

- Egyször csak leborula és ríva fakada - erősítgette Csenge.

- Ösmérlek bennetöket - sóhajtott megkeseredett szívvel Katerina, s leült megint a helyére. - Szíz Anyánk sír, Jézus Úr eltakarja arcát, látni sem kíván bennetöket...

- Így gyarapodik a bín, növekszik ördöng hatalma - vetette közbe csendesen a hamvas arcú Aquinata soror megbotránkozva. - Azki szereti gyermekét, nem kéméli tüle a vesszőt. Te bínöd, édes nénéim.

A priorissa éles hangon ítelt:

- Vásárnapon nem kaptok húst, böjtöltök. S mondotok húsz psalmust, nem árt a lelketeknek.

Alincsa alázattal lehajtotta a fejét, mint aki zokszó nélkül fogadja az igazságtalanságot, Csenge a vállát vonogatta, Virág lebiggyesztette szép metszésű, puha száját. Gyöngy, a besenyő, oda sem hallgatott, Anna ijedten bámult Juditra, ez meg jelentős biztatással őrá.

Margit megnyugodva szepegett Olimpiádisz ölében.

- Nem ők okozák, néném - mentegette őket el-elcsukló hangon. - Csak úgy magamtól sírék, mert hallám a halált.

A sororok jelentősen összenéztek. Olimpiádisz megcsókolgatta a kislányt, s intett a többiek felé, hogy ne szóljanak hozzá.

Az étkezés folytatódott, a felolvasó soror ismét maga elé tette könyvét a kis pulpitusra, s nagy nehezen rábukkanva, hol hagyta abba, csendesebb hangon olvasott.

Kompléta után Judit Anna mellé somfordált.

- Most aludni tér - suttogta gyorsan -, hallgassuk meg, miképpen imád.

Anna lesütött szemmel állt a folyosó sarkán, a gyertyafény libegő világánál, s hallgatott.

- Jaj, mégiscsak gonosznak kell lennie szegénynek - folytatta megrendült suttogással Judit, s ide-oda villant a tekintete. - Jaj, jaj Istenöm... Mert ládd-é, nem hallgathatá a könyvből a halált. Ördög rázá szegényt olyan hirtelen... Jaj, mégis el kell kárhoznia...

Anna a saruja orrával apró köröket írt a kövekre, s nem szólt.

- Menjünk, hallgassuk, hogy imád - sürgette ismét izgatottan Judit.

- Én nem megyek - nyögte Anna sápadtan. - Én nem akarok.

- Miért?

- Csak.

- De hát csakugyan ördög megszállottja?

- Igen, de hátha nem az, hanem Isten választottja? - tűnődött el Anna aggódva. - S akkor engöm bintet. Eredj csak magad, én nem megyek - döntötte el végül, s lassan megindult az ágyasház felé.

Judit még tanácstalanul állott egy darabig, majd halkán hívogatta Annát. De az meg sem fordult. Erre Judit nagy elszántsággal lépegetett a folyosónak ama része felé, ahol Margit cellácskája volt.

Megijedve minden távoli zajtól, óvatosan fülelve, mint az ürge, lopakodott a sötét folyosón. Semmitől sem kellett tartania, a sororok esti imádságukat végezték. S mégis félt, maga sem tudta, mitől. Szíve hevesen dobogott. Arca sápadt volt, térdei remegtek. Igen, hátha Isten megszállottja a királyleány? S Isten megbünteti majd, mert gonosznak vélte? S hát ördög nem áll-e bosszút, ha ki akarja lesni a titkait? S mindenekfelett: nem bűn-e a kíváncsiság, leskelődés, mások titkainak fürkészése?

Az ajtóhoz ért, körülnézett, hallgatózott. Semmi nesz. Lehajolt a kallantóhoz, s benézett a repedésen. A sápadt gyertyafény kiszűrődött egy kissé, s látta Margit ágyának a csücskét, az ablak alsó rácsát, a fal egy darabját a fészülettel, s látta... látta a kis térdeplőt, a piros

bársonyvánkossal. Ott térdelt Margit, egy szál hosszú vászoningben, ráborult a pulpitusra, fejét összekulcsolt kezeire nyugtatta. Elaludt talán titokzatos fájdalmában?

Most az ajtó mögül halk, forró suttogás kelt. Mint annyi más ajtó mögül is az éjszakai órákban, mint Olimpiádisz ajtaja mögül minden este. Judit megfeszített figyelemmel fülelt. Pusztai füle volt, meg tudta különböztetni a bagoly nesztelen repülését a denevér surranásától, az éjjeli pillangó csapongásától, a nádi veréb fészkelődését a szél zörgésétől, a surranó egér nesztét a bogár alig hallható kaparásától. De most semmit sem értett. Nagy-nagy csend volt a klastromban, szél se mozdult.

De íme, egyszerre tisztán hallotta ezeket a szavakat:

- Istenöm, Uram, mire hagyál el engömet... Istenöm, add, hogy elfeledjem a világot... Istenöm, mért is vagyon halál...

Judit felegyenesedett, mereven figyelte az ajtót, majd óvatosan, mint a macska, visszaosont az ágyasház felé. Amikor a sarokra ért, hallotta mestere hívó szavait:

- Hol vagy, Judit?

- Futok már, néném - kiáltotta vidáman, s valóban futni kezdett a keskeny folyosón. A nagy feszület előtt megtorpant, lassan térdet hajtott s keresztet vetett.

*

Olimpiádisz asszony „kislánya” ugyancsak jól megtermett leány volt. Nagyobb a legidősebb noviciánál, Benedictánál is, a keble erős és magas, arca kerek, pirospozsgás, szeme kissé ferde metszésű, szép, melegbarna s nevető, szája zavartan mosolygó, finom, piros, kicsiny gyümölcs, keze vaskos és barna, mintha aratni járt volna, a járása nehézkes, biztos, mint a parasztoké.

Amikor egy erős őszi alkonyaton megérkezett, s nénjével lekaszálódtak a szekérről, a klastrom egész népe ott sürgölődött. A sororok tartózkodó mosollyal üdvözölték az érkezőket, a noviciák sikongva ölelték-csókolták új társukat, a kislányok bámészkodtak, s mogorván vizsgálgatták az új leányt. Alincsa a szeme sarkából figyelte, Csenge szemtől szemben, Virágot az új lány ruhája érdekelte, Gyöngyöt, hogy vannak-e ékszerei. (Fitymálva állapította meg, hogy nincsenek.)

Olimpiádisz soror könnyezve ölelte magához a „kisleányát”, aki akkora volt, mint ő, s máris olyan terebélyesnek indult.

- Csakhogy itt vagy, bogaram, verágom, szívem - mondogatta szaporán s olyan hangosan, hogy a hátsó udvarban is hallották. - Itt leszel hát velem, mellettem, ézös lelköm. Csakhogy látlak.

Azután a nénjét ölelgette meg. Ez még terebélyesebb volt, mint ő, idősebb is jóval. A két testvér könnyezve borult egymás nyakába. Szép kerek képű asszony volt Sára, Vasad úr felesége, nehéz, sötétzöld ruhájában messze kimagaslott a sororok karéjából, fátyolát úgy lengette a szél, mint valami zászlót. Szíves mosolya olyan volt, mintha vajjal kenték volna meg az arcát. Átesván a köszöntéseken és sorra megcsókolva a sororokat is, intézkedett, hogy a szekerekről hordják be a holmit.

- Hozék egy kis húst, zsírt, lisztöt, vásznat meg egynéhány kupát, tányérat, tálat, miegymást, azmi szegénységömtül telék - szerénykedett. - Tudom, nektök nem kell, ézös néném, de osszátok el a szegényök között. Az uram is gondol veletök, majd megírják a levelet a káptalannál, s osztán küldi.

Hálálkodva köszönték. A priorissa boldogan sürgött-forgott, intézkedett, hangja élesebb volt, mint máskor. Zsuzska s két öregasszony kezét-lábát hányta el az igyekezettől a belső udvar meg a külső között.

Legelsőbben az egyházba mentek a rokonok, hogy hálát adjanak Istennek a szerencsés megérkezésért. Azután Olimpiádisz a kisleányok leselkedő, lábatlankodó csapatától követve, végigvezette nénjét s lányát a klastromon, mindent megmutogatva nekik. Ámuldoztak a súlyos, faragott oszlopok sokaságán, a falra festett képek szépségén, a könyvtár sok-sok hártakönyvén - tán a világ minden könyve itt vagy - , a nagy renden és gazdagságon. Nemhiába István szent királyunk alapította, de olyan is. A kamarák dús kincseit Sára, a gazdag Vasad úr bőséghez szokott asszonya éles, vizsga tekintettel mérte fel, s megelégedését erős bólogatásokkal fejezte ki.

- Kell is - magyarázta a priorissa -, annyi a szegényünk, nyomorultunk, hogy se szeri, se száma. Majd feldöntik a klastromot röggelenként. Az a kurafi tartár nyomorúságra veté a népöt.

Margit most gazdátlan volt. Egy darabig tűrte, hogy Sára asszony ölelgesse, csókolgassa, elkérdezgesse, hogy van, dicsérje, milyen nagy lány, s milyen öröme lesz benne nemcsak szüleinek, a klastromnak, de az országnak s talán az egész keresztyénségnek is, azután leszakadt a jövő-menő csoportról, s magára maradt. Megkeseredett szívvel vonult el kedves, ázott orgonabokrai mellé, s a fűbe heveredvén, behunyta a szemét. Irigység mardosta. Emlékezetében már csak homályosan élt Olimpiádisz asszony lányának a képe, egy kedves, pufók, vidám arc, nevető tekintet, játékos hang emléke, s most, hogy viszontlátta Örsébetet, egészen más volt. Nem tudta, hová tenni. Nagy, erős, barna-piros, ferde szemű, nehézkes és zavartan hallgató lány volt ez, hosszan ölelgette, csókolgatta az anyját, őhózzá éppen csak lehajolt, s arcul csókolta, aztán nem törődött vele. S nem törődött vele Olimpiádisz anyja sem. Milyen hevesen ölelte magához a lányát, milyen boldogan könnyezett, milyen hosszan simogatta az arcát, nem tudott betelni vele. Gyönyörködött benne, mint írott oltárképben. Ugyan mit tudott úgy gyönyörködni? Most már ez lesz Olimpiádisz lánya s nem ő. Még jobban elhagyják... Nem is szereti senki, csak azért dédelgetik, mert királyleány.

Ez az Örsébet igazában csak olyan bűnös lány, mint akik odakint vannak a világban, s dalolnak, esznek-isznak, táncolnak, legényekkel enyelegnek, bársonnyal, násfával, fülönfüggővel cicomázkodnak, s ördög tűzénél melengetik a szívüket. Sohasem lesz ebből ugyan apáca.

Miért is hozták ide ezt az Örsébetet? Mért nem adják férjhez?

Miért van Olimpiádisz asszonynak lánya?

Vagy mért nem viszik haza innét őt, ha úgysem szereti senki? Még Olimpiádisz anyja is csak királyi apjáért szereti.

Lassan-lassan sötét dűhbe ringatta magát. Feneketlen, fekete barlangokat látott, melyek néhol hatalmas termékké tágultak, s minden teremben vérvörös fény lángolt a mennyezetig. A koromsötét üregekből fekete, lópatájú, kecskelábú ördögök futottak elő sürgő-forgó munkában. Rettenetes máglyák égtek mindenfelé, egész fatörzsek lángoltak hatalmas recsegéssel. S a lángok és füstörvények mélyéből mezítelen, eltorzult emberek üvöltő, jajgató, rimánkodó, sikító és hörgő hangja kavargott. Itt mezítelen asszonyi állatok fehér testét mardosta a tűz, amott mezítelen férfiak csípőjét fonták körül a ropogó lángok. Majd más barlangtermek tárultak fel, akkora üstökkel, mint a kapitulomház. Az üstöknek olyan alakjuk volt, mint a pogány áldozati üstöke - s azok is voltak valójában. Az ördögök hosszú keverőlapátokkal főzték bennük forró olajban és ólomban az elkárhozottakat. A főtt emberi testekről cafatokban hámolt le a bőr. Mezítelen húsuk gőzölgött. Arcukról olaj és ólom csurgott...

Majd meg tüzes rostélyon füstölve perzselődő embereket látott, úgy pirultak és tekeredtek, mint a konyhán a halak. Megjelent egy női alak, négy ördög felemelte, és beleültette az izzó nyársba. A nő eltorzult arccal ordított. De az ördögek kiemelték, s újra beleültették.

Lassan-lassan ismerős vonások bukkantak fel a megkínzottak arcán. Szemét eltakarta, irtózáva fordítva oldalt a fejét, de annál tisztábban kibontakoztak az arcok. Legelőbb a vén Illye, a király vén, hűséges vitéze jelent meg fekete, összevagdalt, összemart-égett képpel, ordítva szidta Ukkont s a kisisteneket. Azután más vitézek váltak ki a lángok s olaj közül. Majs nádor szakállas feje. Egy szolga Segősdről. Zsuzska atyafi visított, mint a disznó. A priorissa magasan állt a lobogó tűzben, teste mezítelen volt, rekedten rikoltzott. Bernálda fogatlan szája mint odú nyílt szélesre, vinnyogott, s görnyedten táncolt a parázson. Aquinata szelíd arca vörös volt, mint a pipacs, szép szemei kifolytak, finom kezéről lecsüngött a bőr, hadonászott és sikított. Alincsa és Csenge összeölelkezve, mezítelenül ropta a táncot a máglyán, Gyöngy tüzes karpereceket tépdessett a csuklójáról, Virág ruhája lángolt. S egyszer csak megjelent Olimpiádisz is, odaragadva az égő térdeplőhöz, rimánkodva hívta Tamás urat, de hasztalan. Egymáson keresztül-kasul henteregtek, vergődtek, jajgattak s égtek a kislányok, Örsébet, Judit... S mikor már alig tudta elviselni ezt a gyötrő látványt, minden irtózása ellenére megjelent az apja elefántcsonkhoz hasonló, sima arca, magas, borús homloka, szomorú, tépelődő szeme, hosszú haja, vállán lángoló vörös palást izzott, kezében tüzes pálca, izzó aranyalma, homlokán sisteregve vöröslő korona. Könyörögve nézett rá a tűzből. S az anyja mezítláb, sikoltozva táncolt a parázssal behintett pádimentomon, hajában szikráztak az apró paraszak drágakövei, nyakában rubint helyett ökölnyi eleven szén villogott, ujjaira rásültek az izzó gyűrűk.

Margit a hasára fordult, hogy ne lásson, ne halljon semmit. Néha rúgott egyet fektében, mintha el akarná rúgni magától a kísértő képeket.

- Isten, Isten, Isten - suttogta gyorsan, hogy Isten nevével szabaduljon tőlük. - Bínös vagyok, Isten, bínös vagyok, Isten...

De hiába, képzelete egyre vadabbul színezte, támasztotta a pokoli látványosságot. Minden, amit valaha elmondott a prédikáló székből Anselmus fráter, amit délben-este a refektórium-ban, étkezés idején olvastak, amit úton-útfélen urak, asszonyok, szolgák, parasztok és katonák a pokolról beszéltek, testet öltött s életre kelt.

Ismét abba az állapotba zuhant, amikor nem tudta, hol van, s mi történik vele. Judit kétszer is megrázta a vállát, mire feleszmélt. Elgyötört, sápadt arccal fordult ismét hanyatt, s rámeredt a pajtására. Az megriadt tőle, de aztán annál hevesebb tűzzel vetette rá magát, s ölelte, csókolta, ahol érte.

- Margita, Margitám, bocsáss meg, engedj meg - nyögte forró lélegzettel.

- Mért engedjek meg? - suttogta Margit csodálkozva s megszégyenülve.

- Bínös vagyok, ellened cselekedtem, engedj meg.

Margita elmosolyodott. Olyan szomorú volt a mosolya, mintha száz évet öregedett volna. Megsimogatta Judit fejét.

- Én vétkezék ellened s mindönki ellen, egész világ ellen - sóhajtotta szinte önmagának.

Judit vizsgálódva nézte. Azt hitte, azért fekszik itt magánosan, s azért olyan megkínzott az arca, mert ő vétkezett ellene, s bármilyen titokban történt is, tud róla. Megdöbbsent, mintha a szíve mélyébe hatottak volna Margita hosszú, szomorú pillantásai. Ismét a nyakába borult, könyörgött:

- Engedj meg, engedj meg...

- Engedj meg, s imádj érettem - felelte a kislány, ahogy az egymás elleni hibák bevallásakor a sororok szokták.

Most már Judit bizonyos volt, hogy Margit az Isten választottja, nincs előtte titok, egyaránt átlát a szíveken és bezárt ajtókon.

*

A refektóriumban ott vacsorázott a községgel Sára asszony, a kislányok között pedig Örsébet. Sárát a priorissa a jobbára ültette, a konyhahetes külön az ő számára néhány ízes fogást készített, puha tehénhúst boros mártással, kun módra készült, mézes csemegéket s az ezüsttál mellé egy kupa jóféle bort is állított a tihanyi barátok pincéjéből. A szilencium ugyan ma is szilencium volt, az olvasó soror ma is kegyes, zengő hangon olvasott, s a község ma is ájtattal hallgatta, de a tekintetek minduntalan Sára asszonyt figyelték. Vendég volt a klastromban, s kíváncsian leste mindenki, mi hírt tud a külső világból. Már az is a külvilág izgató, megvetett életéből sugárzott valamit, ahogy ült, ahogy meg-megrázta méltóságteljes fátyolát, ahogy a húst fogta s elnyeste, ahogy a kése hegyére felszúrt, friss lepénnyel felmártogatta a boros, gyömbéres, sáfrányos húslevet. Ahogy jobbra-balra tekingetett világi szokás szerint, minduntalan várva, hogy megszólaljon valaki, ahogy néha maga is szólni akart, de gyorsan visszanyelte a szavakat. Ahogy megemelte a nehéz kupát, s hörpöntett a tüzes borból, ahogy oda-odanézett a kislányok csoportjára, vajon eszik-e, rendesen viselkedik-e a húgocskája ezen az első, nagy napon. Titkon figyelték a sororok, s lehajtott fejük hullámozott az asztal fölött.

Ugyanígy voltak a kislányok is Örsébettel. Az új lány, izgatottságát leplezve, mohón, egészségesen és sokat evett, éles, hibátlan fogai közé harapva a húst, nagy darabokat metszett belőle, ajka fényes volt a zsírtól. Szemét a tányérjára sütötte, de látszott rajta, hogy fülével, minden érzékével kíváncsian, nyugtalanul figyeli, mi történik körülötte, mint a méneseből most behozott ló. A lányok figyelmét nem kerülte el egyetlen mozdulata sem.

Margit is figyelte, s ha valami nem esett a keze ügyébe, csendesen elébe tolta. Örsébet szemközt ült vele, a két legnagyobb lány, Alincsa és Csenge között, talán azért, hogy új jövevény lévén, elválassza őket egy kissé egymástól. Margit a szokottnál is csendesebb volt, s mintha jóvá akart volna tenni valamit, áradt belőle a szelídség.

Végezván az evéssel, a község ájtatosan elmondta a hálaadó imádságot, és a szilenciumnak vége lett. A sororok nyelve beszédnek eredt. Sára asszony, kényelmesen elhelyezkedve egy bő, nehéz karosszékből, azon kezdte, hogy a mostani világ nem olyan szép, mint a tartárok előtti volt. Azok az ördög szülöttei, Jézus ellenségei, minden tisztesség és rend gaz felforgatói úgy tönkretettek mindent, hogy talán sohasem térnek vissza a régi szép idők. Példának okáért a Tiszántúl, ahol annak idején Tonúz apa, a Disznóapa uralkodott, mintha az atyáink idejében rettegett, pogány állapotok tértek volna vissza. A nép szidja a királyt, a pápát, a papokat, az urakat, szerecseneket, zsidókat, s azt mondja, ha olyan kedves, amijük van, csak védjék meg maguk, ha megint jön a tartár. Isten a tudója, mi lesz, ha vissza talál jönni. Pedig nagyon beszélnek, hogy visszajön. Istenem-uram, irgalmazz e bűnös országnak.

Igaz, bűnös az ország, mert még most is, hogy az a rettenetes csapás ránk szakadt, mit látunk? Vannak klastromok, ahol az egyházi edényekből hamis pénzt vernek, s lent Csanádban, Békésben már el sem akarják fogadni a pénzt, nem tudván, nem hamis-e. Az ilyen klastromokat tüzzel kellene felemésztetni.

Az ő - Sára asszony - keze-szíve tiszta minden idegen marhától, vagyontól, ami az ő szegény urának van, régi szállásbirtok, nemzetségi föld, egy vakondtúrát sem kapott néhai Endre királytól. Hát ő bizonyosan mondhatja, hogy a király nem bánt elég keményen a bitorlókkal. S most mit mivel? Még szelídebben, még inkább szörmentében bánik velük, csak tessék-lássék vizsgálják az adományleveleket. Nem mernek egyenest a szőr közé nyúlni. Várják, hogy ismétlődjen, ami volt. Istenem-uram, hát meg fog ismétlődni.

Az sem volt elég, amit a kun kutyák műveltek velünk. Itt vannak ismét az országban, mintha misem történt volna. A király még ma sem áll a fekete pofájú, fekete májú Alprával közösködni, pedig lovasai vérben fürösztötték az országot, mikor jött a tartár. Hitvány pogányokkal akarja védeni az országát a pogányok ellen. S lám, őket bocsátotta rá a karantán hercegre is, a vérivókat, dögre esküvőket, keresztyénekre. Amit azok műveltek, égre kiáltott. Hová jutunk? Maholnap olyanok lesznek a mieink is, mint ezek a dúlló-séllő, sátoros bitangok. Asszonyokat, gyermekeket öltek, templomokat égettek, papokat akasztottak. No, el is veszítette a király a háborút. Isten igazságos.

- Hát úgy véli kerál önagysága, hogy majd megtérnek a kunok - vetette közbe a priorissa, mentegetvén a királyt. - Lám, amikor a tartárvész előtt békéjének, szépecskén téregetének.

- Azt ugyan várhatja, ézs nénéim - legyintett Sára asszony. - Én csak ostoba asszonyi állat vagyok, de annyi eszöm van, hogy tudom, évszázak múltán sem lesz azokból igazi kresztén, de belőlünk lesz pagány. Kutyából nem lesz szalonna.

Sokan helyeslőleg bólintgattak.

Sára asszony ezután arról beszélt, hogy ki mikor s hogyan házasodott, milyen Istentől elrugaskodott pogányságba süllyedtek az urak s a nép fiai egyaránt, hogy sokan három-négy ágyast is tartanak a feleségök mellett, dorbézolnak, kun módra öltöznek, s úgy élnek, mint a legalávalóbb pogányok. Régen másképp volt. Szegény „öreg Béla” meg a régi nagy királyok megfordulhatnak a sírjukban, ha ezt a mai, gyalázatos magyar világot látják. Akármiről beszélt Sára asszony, végül nagy sóhajtozással s elkeseredett fejrázással csak ide lyukadt ki mindig.

- Nyugaton az Ántikrisztus, Keleten a sátán - sóhajtotta az öreg Katerina soror. - Meglássátok, ézs nénéim, vége a világnak. Megjövendőlé ezt Szent János apostol.

- Mink érezzük csak igazán - bólogatott Sára asszony -, hogy mennyire elhagyott bennünket Isten. Csak az kell, hogy visszaforduljon a tartár. Mert, tudjátok-e, én nem bízom a várakban, akiket most nyakra-főre építenek. Heában ad kerál önagysága földet, falut, tanyát, szabadságot, hogy várat építsenek, de idebé feje tetején áll az okosság, de talpon áll ördög. Ha a sátán fajzata esmégt bétör, a nép arra mifelénk bizonyosan feltámad, elkergeti Istentől rendölt urait, kerállá kajáttja a tartár kánt, mert, azt mondja, mire szenvedjen ő heában, míg az urak kunokkal szövetségnek, esznek-isznak, vígan lakoznak, naponta kresztre feszítik, megcsúfolják Jézus Urat, noha a nevét folyvást emlegetik. S hát tám derék kunjaival áll ki majd szegény jó Béla úr a kán ellen. Hát úgy, ahogy egyszer már kiállott. Pagány ország lesz magyar ország, nénéim, meglássátok. Akár jön a tartár, akár nem. Ha jön, egy csapásra lesz, ha nem jön, lassan-lassan azzá teszik a kunok.

- Nagyeszű férjfiú Béla önagysága - figyelmeztette Olimpiádisz.

Sára asszony legyintett.

- Á, nagyeszű, langeszű, mit ér az, nénéim? Szeretet nélkül mit ér a nagy esz? Ha kedég nem szeretik, mire megy a langeszivel? Mert csak mi szeretjük talán.

- Majd az ifjú kerál, Istefán úr - ábrándozott Aquinata soror, szinte lehelvén a szavakat, s megemelve egy kissé finom alabástrom kezecskéjét.

- Hát az igaz - hagyták rá többen megvigasztalódva.

- Szép, derék vitéz, talpig legény, meg kell hagyni - bólogatott hevesen Sára asszony is. És nyomban rajongással kezdett beszélni róla, mintha a fia lenne. - Ha az válik belőle, azkinek indul, menedékünk löhet. Termetre dali, arcra ékös, eszre fogós, szüve es vagyon, ez meglátszik abból, hogy mennyire szeretik. Nincs annak egyetlen ellensége, nénéim. Ó, bár a jószágos Isten meghallgatná imádságaitokat.

- Szegény uram, Tamásom, ha megérhette löne, hogy Istefán úr férjfiú leve - sóhajtott keserűen Olimpiádisz asszony, s véloma csücskével megtörölte a szeme sarkát. - Mennyit ringattam Istefán urat...

A priorissa szigorú pillantást küldött rá, mire zavartan köhingatott, bűnbánóan lehajtotta a fejét, s keresztet vetett. Sára asszony azonban nem vette észre, nyomban nagy sajnálkozásba kezdett.

- Az az, Tamás úr, a te szép, derék, vitéz urad... Mért is kelle nyomorultul elvesznie tartár fegyverétől. Isten a legderékabbakat veszi el, ha sújtani akar egy országot. Kedég most löne ám rá igazán szükség...

- Nyugodjunk meg az ő bölcs akaratában - figyelmeztette Frosia.

- Mindönbe belé kell nyugodnunk, mindönbe - sápadott a vén Bernálda, s szárazon felzokogott.

Egy kis csend támadt, majd Sára asszony ismét suttogóra váltott hangon, szapora szóval továbbfűzte:

- Nagy újság készül, nénéim. Nem is tudom, mondjam-é, ne-é. Mert Öttömös nembéli Barsza úr két szép fia házasodni készül. Apjuk környül es tekinte már, kiket kéressön. Azt mondja, mint jó kresztén, klastrumból kíván asszonyt hozni a fiainak.

- Ó, ó - sóhajtoztak mindenfelől a sororok.

- Lám csak, okos férjfiú Barsza úr.

- Jó kresztén.

- S mije vagyon? - kérdezte a vén Bernálda, megnyalva száraz ajkait.

Sára asszony diadalmasan felkaccantott.

- Á, nénéim, vagyon ott mit a tejbe aprítani. Csak Endre úr önagyságától kapott vagy hat falut, a hozzá való malmokkal, tanyákkal, de még milyen tanyákkal... Az ebök is halat esznek, olyanok. Vívott es Béla úrral Barsza úr, mert prisztalduszai egyre nyakgáták, adja vissza a falvait. Mért adja, nem igaz? Endre úr is kerál vala, nem igaz? A szava keráli szó. No - folytatta egy kis pihenő után újra lóra kapva -, Barsza úr még többre néz. Igaza is vagyon. Nem olyan férjfiú ám ő, mint ez a mű jó, szöléd kerálunk, Isten éltesse. Árán alul adá a leányait, fiának kedég csak afféle kun vakarcsot akar szörözni... No, hát Barsza úr többre néz. Nézhet is. Akinek szeme vagyon, nézhet.

Ezután bőven ismertette Barsza úr kiválóságát, életkörülményeit, elsorolta az összes falvak nevét, ökreinek, lovának, birkáinak számát, prémei, arany- s ezüstmarhái tömegét, felesége családjának származását, birtokait, gyermekeik, egész rokonságuk minden legkisebb erényét és hibáját, még azt sem felejtve ki, hogy ebben a tisztelendő, nemes családban hogy szokták főzni a méhsert, hogy sózzák a halat, s hogy sütik a búzalepényt. Mindennek a summázata az

volt, hogy Barsza úr joggal tekinthet magasra, s az ilyen család nagy, erős támasztéka, hatalmas oszlopa a magyar nemzetnek. Előadását valamennyi soror feszült figyelemmel hallgatta, itt-ott izgatott közbeszólást eresztve Sára asszony beszéde sodrába, amitől az még nagyobb hullámokat vetett. Megkezdődött a találgatás, kit fog választani a kiváló, tisztelendő nemes úr fiai élettársául. Sorra vették a kolostorokat, melyikben kinek van leánya. Fejérvár, Buda, Esztrigán, Várad, Nagyszombat, az ország valamennyi kisebb-nagyobb klastroma sorra került. Ancilla soror, aki szinte eltűnt a többi közt, most vált ki csodálatos ismereteivel. Isten előtt oly kedves együgyűségében még a kecskét sem ismerte, s legszívesebben a konyhán, mosókonyhán foglalatzkodott, magáról sohasem beszélt - de íme, valamennyi klastrom lakójáról tudott. Számon tartotta nemzetségüket, vagyoni állapotukat, míg a többiek csak elvétve tudtak egyet-mást egy-egy kiválóbb sororról, vagy mert szépen írt, s hártyakönyveit elküldték ide, Beszpörimbe is, vagy mert festett, énekelt Isten dicsőségére.

Ancilla hírforrásairól senki nem tudott a klastromban, tán ő maga sem. Ostobácska fahangon beszélt, s néha maga elé meredve hammogott.

- Hátha a ti leánykáitok közül választ majd Barsza úr? - vetette fel Sára asszony.

- Ne mondd, asszonyom - szabadkozott a priorissa. - Nincs itt olyan leány, aki elmönne a klastrumból. Jézus Úr jegyősei lesznek már ők mindnyájan.

- Van közöttük egynéhány, azki többre tartja a szép ruhát, ékösségöt, velági hívságot a szörzésnél - sóhajtott Aquinata soror. - Azért mondom váltig, keményebben kell nevelni őket. De ti nem hallgattok rám.

- Isten közelének ézössége majd magához vonssza őket - csitította a priorissa reszelősen.

Sára asszony több napig maradt a klastromban. Messziről jött, úttalan utakon, s mielőtt elindult, természetesen végrendelkezett is az ura, gyermekei, bizalmas szolgálai jelenlétében. Fegyveres vitézek kísérték, mert a közbátorság igen gyenge lábon állott. Szekerei bőven meg voltak rakva útravalóval s ajándékokkal. A kísérő nép a fogadóban lakott, csak egy fiatal szolgáló jött be vele a klastromba is, ha netán szükség lenne rá.

A priorissa külön cellát bocsátott a vendég rendelkezésére, a durva ágyat bőven megrakva vánkossokkal s puha prémekkel. Ám a vendég szívesebben tanyázott a hűgánál, Olimpiádisznál, s veternyéig beszélt, beszélt neki minden nap, amikor kettesben maradtak. Sokat sóhajtozott szegény néhai Tamás úr halálán, az erkölcsökön, s ki nem fogyott a legborzasztóbb történetekből. Hogy rabolják, dúlják, égetik egymást haddal az urak, hogy devernáznak, hogy verik a hamis pénzt, mily szörnyű képet mutat az ország még ma is.

- Még most, a télen - mesélte a csendes kis cellában, a gyertya békés világánál - megesék, hogy a farkasok bétörének a falvakba, s gyermekeket rabláznak. Sőt emböröket es. Nálunk vala egy szabados, Keserű nevezetű, azt is a farkasok evék meg a télen. Kedég fejsze is vala nála. S csak a szomszéd faluban öten pusztulának étlen. Megevék a fakéreg lisztet is. Hát meddig sújt még bennünket az Isten?

Örzsébet is az anyjánál akart aludni, de Olimpiádisz asszony, átesvén a viszontlátás örömén, szigorúan ráparancsolt, hogy menjen csak az ágyasházba, s aludjék a többivel, nincs kivétel a szerzés alól. Örzsébet csak mosolygott, mint a mezei virág, szép, finom kis ajka édes volt és sohasem durcás. Csendesen megcsókolta hát anyját, s az ágyasházba ment. Ott a sötétben suttogva szálltak felé a kíváncsi kérdések, s ő suttogva felelgetett, míg Eliána soror észre nem vette, s megjelenvén az ajtóban, szigorúan rájuk nem szólt, hogy ne zavarják a vesztegség óráit.

*

Ezekben a napokban Margit gyűlölete mindenki iránt egyre nőtt. Gyakrabban bújt el kedves magányába, a játéokban még annyira sem vett részt, mint eddig, nem beszélt, szomorúan lézengett, tanuláskor gyakran hiányzott. Úgy érezte, senki sem törődik vele, nem szereti senki. Akiről hitte, hogy szereti, csak azért szerette, mert az apja király, s mert minden kislányt dédelgetni szoktak. Fölöslegesnek, haszontalannak érezte magát. De elhatározta, hogy kedves lesz mindenkihez, s ezt a fogadalmát úgy tartotta meg, hogy lássák: kedves *akar* lenni, bár nem érdemlik meg.

Olimpiádisz soror azonnal észrevette, hogy ismét baj van. Egy nap sebtében, amikor éppen a konyhából jött, s a mívelőházba sietett, szemközt kullogott vele a kislány, mintha az orra vére folynék. A sorort szíven ütötte Margit szomorú arca, megfogta a vállát, leguggolt hozzá, s faggatni kezdte. Talán fáj valami? Bántotta valaki? Megint hazavágyódik? Rosszat álmodott? Margit csak a fejét rázta. Éppen azt az egyet nem kérdezte Olimpiádisz soror, hogy „Nem szeretnek?” S arra meg tudott volna felelni. Nem, nem szereti senki igazán. Olimpiádisz sem. Csak a kiskutya szereti, mert az nem tudja, hogy királylány. De hát a soror csak aggodalmasan nézegette és megcsókolgatta, azután rászólt, menjen játszani, s imádjon ájtattal, hogy Isten adjon örömet és vigasságot a szívébe, azután elbocsátotta.

- Sok dolgom van, lelköcském, hát csak eredj.

Igen, sok dolga volt, mindig dolga volt, ha más nem, hát a néniével, azzal a káráló kotlóval, vagy a lányával, azzal a vigyorgó, faragott képpel kellett társalkodnia. Nem ért rá soha. Ó, bár mennének el már innét. Bár sohasem kérte volna a jó Istent, hogy vezérelje Örszébetet az anyjához a klastromba mielőbb. Akkor ő, egyedül ő maradhatott volna Olimpiádisz soror egyetlen lánya, mint régen volt.

Szívében keserűen, de fejét szelíden lehajtva ment, s arra gondolt, milyen szép órák voltak, mikor bement mestere cellájába, felült az ágyra, s elmondott mindent, amit csak gondolt. Milyen csend volt körös-körül, hogy pislákol a gyertya, s milyen puha, kedves illata volt a soror takarójának. S ha félt, milyen jó volt hozzábújni, s elaludni békésen.

Katerina soror arról mesélt a lányoknak, hogy amikor Jézus egyedül imádkozott a Getsemáné kertben s halálra keresték, hogy aludtak el a tanítványok, s hogy tűntek el a közeléből. Pedig ők szerették Jézust, ki szerette őket úgy vajon, mint Jézus?

- Lám, még azok is hazudtak - gondolta Margit. - Hát hogyan hazudnának ezek itt valamennyien. Hazudnak, hazudnak, hazudnak. Mindenki hazudik. Mondják, hogy szeretik őt, pedig nem szeretik, azt sem tudják, hogy itt van. Az apját tisztelik, mert király, az apját látják benne is. Szájuk szegénységet hirdet, szívük leborul a király hatalma előtt. Szájuk azt mondja, Isten gyermekei vagyunk, s minden világi hiúságtól menekülnünk kell, szívük a királyt látja benne.

Mások is észrevették, hogy Margit szomorú s elhagyatott. Katerina elpanaszolta a priorissának. A priorissa megparancsolta, hogy adjanak Margitnak több és jobb ételt, puhább vánkost, új köntöst. S bizonyos volt benne, hogy rövidesen minden rendbe jön.

Így egy délután Anna soror, aki a község ruháit gondozta-osztotta, kézen fogta Margitot.

- Jere csak, kedves, új kappát kapsz.

Margit csodálkozott.

- Miért?

- Nem illő ilyen kopottasban járnod. Szüleid tisztosságáért újat viselsz. Ostoba elmémmel nem látom, hogy már megkopott.

Bevezette a kamarába, ahol magas polcokon szép rendben sorakoztak a mindenféle köntösök, vélomok, vászoningek, végek, saruk, kendők.

- No, várj csak, mindjárt választok egyet.

Hosszú, sovány, szigorú soror volt Anna, jó magasra fel tudott nyúlni a kis létra nélkül is. Leemelt vagy öt-hat, kislányoknak való köntöst, s kiteregette az asztalra.

- No, lássam csak. Hogy növekszel, kicsi, máris nagyobb kell!

Margit komoran álldogált a szűk kamarában. Nehéz posztószag feküdt meg a levegőt, a kis rácsos ablak északnak nézett, s így a nap nyáron sem süttött be. Hűvös volt, mint valami pincében. Valahol szorgalmasan kaparászott egy egér.

- No, ezt megnézzük, vedd csak le a régit.

- Nem kell - szólalt meg hirtelen makacsul a kislány, s összeszorítva öklét, egyre a sarokba nézett. Saruk tömege sorakozott ottan, mint tátott szájú harsák döglött sokasága.

Anna soror kezében megállt a köntös. Rábámult a kislányra, s a szája tátva maradt. (Elül hiányzott három foga, olyan volt az ő szája is, mint valami saru.)

- Hát osztán mért nem kell? - kiáltott fel végül harsányan.

- Mert jó még ez is.

- De megkopott.

- Szörzetősnek jó a kopott is.

- Ha-ha, nézd már! De hát atyád kerál, anyád kerálné. Csak nem járhatsz kopott kappácskában. Mit szól a világ?

Margit arcát erre elöntötte a düh pirossága. Szinte kiáltva mondta:

- Hazudtok, mind hazudtok, néném!

A soror körülnézett, mintha segítséget keresett volna, majd hirtelen leült egy zsámolyra. Hosszan bámulta Margitot, mint aki eddig nem látta.

Margit egy kissé meghökkent, de bátorságot szívott magába, s kezeit az övébe dugva folytatta:

- Mind hazudtok, néném, szegénységet fogadátok, s mégis azt akarod, hogy új kappát viseljek. Meg osztán azt is fogadátok, hogy a világ hívságaival nem törődtek, s mégis azt mondogod, atyám s anyám tisztosságéért viseljek új kappát.

- No, nézd csak - ámuldozott Anna soror, összecsapva a kezét. - Még oktat a kis veréb. Hol tanulád mindezőket, he?

- Az írásból tanulám, s te is tanulád, néném.

- Hát engödelmességet nem tanulál-e?

- Tanulék Isten iránt s Jézus Úr parancsolatai iránt.

- S mierántunk nem-é?

- Irántatok is, ha Isten akaratját akarjátok. De Jézus Úr mondá, azoknak két köntöse legyen, egyiket adja oda, azoknak egy sincsen.

- No, elég már - állott fel a soror a zsámolyról. - Ha kerál leánya vagy is, én új kappát adok reád.

Margit elmosolyodott, s a vállát vonogatta.

- Jól vagyon, néném, nem akarlak megharagítani.

Levetette a kappáját, s nagy hamar az újba bújt. Puha, meleg posztóból szabták, finomabból, mint a többi leányét. A kislány észrevette ezt, de nem szólt, csak a homlokát ráncolta össze.

- No lásd - bólogatott a soror elégedetten. - Mégsem vagy olyan, mint azkit vellával hánytak vala ki az útfélre. Most eredj.

Margit mélyen bókolt, s kisietett a kamarából.

Ment, ment ki a kerengőre, onnét is le a lépcsőkön, az udvarra. Állhatatos, konok őszi eső hullott, a hegyekről köd gomolygott, az ég sötét volt és vigasztalan. A fák szomorúan hullatták elfonnyadt leveleiket, a kedves orgonabokrok megfeketedtek. Kormos, a kiskutya orrát lógatva cammogott elő a vackából, s farkát behúzza iszkolt Margit felé. Dörmögve dörzsölődött hozzá, s alaposan megrázkódott, hogy szabaduljon az esővíztől. Margit lehajolt hozzá, megsimogatta. Csak ez kellett Kormosnak! Előbb a képét, majd mind a két oldalát belefente a szép új kappába, jól megtörülközött benne, végül felugrott a kislányra sáros mancsaival, s karmos ujjai nyomát otthagyta a finom, puha posztón. Öröme egyre nőtt, látva, hogy nem verik el haragos szóval, mint szokták esős, havas napokon. (Ő ugyan nem értette, miért olyan barátságatlanok hozzá rossz időben.)

Sőt, a kislány még kedves szavakkal dédelgette is:

- Kormoskám, kutyuskám, Kormikám, megázál, megfázál?

- M-mmmm... - dörmögte helybenhagyólag Kormos.

Az új kappá bizony siralmas állapotban volt csakhamar.

- Gyere, fussunk! - kiáltotta Margit, s nehézkesen futásnak eredt a híg, freckelő sárban. A kutya utána. Még futás közben is fel-felugrált, olyan boldog volt, úgy hálálkodott a rendkívüli szeretetért.

Még sem álltak a konyháig.

- Szent Kristóf! - kiáltott fel Zsuzsa néni, amikor meglátta a szörnyű csatakos ruhát. - Meggabalyodál-é, Margita? Csupa sár vagy. Eredj, Kormos, ördög szánkázzék rajtad!

- Hadd szegényt - intette a kislány. - Látod, hogy szeret... Még nem mosád el az edényöket? - kérdezte, körütekintve a konyhában. - Majd segítők.

Az ámuló paraszatyafi nagy csodálkozására egy-kettőre feltúrte ruhája ujját vékony, fehér, gyenge gyermekkarján, s hozzáfogott a mosogatáshoz. Maga Zsuzsa nyilván azért halogatta ezt a munkát, mert vigasztalanul sok volt a piszkos edény. Nagy, kormos cserépfazekak, füstös lábasok, halzsírtól büzlő serpenyők, fekete rostélyok, kásás tányérok, zsíros kanalak, tálak, áporodott tejeskancsók tömege hevert egymás hegyén-hátán a sarokban, a nagy, nehéz tölgyfaasztalon, sőt az asztal alatt is. A feldúlt tűzhely jajgatott a tisztogató kéz után. A konyha pádimentomán eltaposott hagymahéj, lecsöppent zsír, elhullott hamu éktelenkedett. Olyan volt a konyha, mintha tartárok jártak volna benne. Ezt a szomorú képet bámulta csüggedten mindennap a szegény Zsuzsa, ott ülve a küszöbön s néha nagyot szíva az orrán. Csak hosszas töprengés, motyogás után szánta el magát mindig a rendezgetésre, mosogatásra. Többnyire olyankor, ha a hetes soror felbukkant a kerengő lépcsőjénél. A hosszas töprengés nem ment egészen hangtalanul. Mert Zsuzsa így szokott motyogni magában:

- Most megszikálom a bográcsot, lekaparom a tálakat, megázatom a tányérokat, felsöpröm a konyhát, megkotrom a tűzhelyet... Haj, haj, Istenöm, segélj, Mária anyám, segélj!...

- Tám csak nem akarsz mosogatni, te gyermek? - hörkent meg, látva Margit előkészületeit.
- Önts egy kis forró vizet a sajtárba, néném - biztatta a kislány.
- Dehogy öntök, hogy öntenék - szabódott Zsuzsa mérgesen. - Még engöm szid majd meg Olimpiádisz anyád meg a priorissa.
- Azért segíthetsz, ha szeretöd a mosogatást - nyugtatta meg Margit.
- Nem szeretöm bizony, jobb szerettem világeletemben fonni-szüni, de te csak eredj innét. Isten nevében elvégzöm magam. Nem kerál lányának való ez.

Erre a megjegyzésre Margit fülig elvörösödött, és szembefordult az asszonnyal. Szemében sárgán szikrázott a harag. Toporzékolt, kezét ökölbe fogva a combját csapkodta.

- Megint kerál lánya, megint kerál lánya! - hadarta fojtott hangon. - Hát mindig ezt hallom, hogy kerál lánya vagyok? Ó, ti hazugok, képmutatók! Ördög beszél belőletek...

Zsuzsa meghökkent.

- Hozd a forró vizet - kiáltott rá Margit olyan hevesen, hogy nem lehetett vele ellenkezni. (Mégiscsak király leánya...)

Zsuzsa meglódult, s hozta a forró vizet. Majd hideget öntött hozzá.

- Megégetöd a kezeckédet - dünnyögte tanácstalanul.

De Margita nem hallgatott rá. Odaállt a sajtár mellé, s nagy buzgalommal mosogatni kezdett. Összevissza csinált mindent. Előbb a kormos nagy fazekat, lábosokat tette a vízbe, majd sikált, kapart szorgalmasan, azután a tányérokat merítette a tintafekete lébe. Zsuzsa fejcsóválva nézte ezt a garázdálkodást.

- Milyen leszön a ruhád? - sopánkodott. - Engöm bintetnek meg miattad.
- Hallgass és segíts - szólt rá röviden a kislány.

- Akkor legalább a tányérokat, poharakat vennéd előbb s azután a mocskosabbat - oktatta a hozzáértők feddő hangján. - Ki látá már ilyet? Miért is jövel a konyhára? Jaj, jaj, gyermek...

Ellenkezni nem mert vele, csak halkan dörmögte, miért is hoznak klastumba királyleányt, mindenféle ispánlányokat, nagy urak csemetéit, csak a szegénynek van miattuk baja. Hát megkísérelte csökkenteni a veszedelmet. Odaállt a dézsához, s munkához látott. A nagyon kormos holmit maga akarta megtisztogatni. De Margit elvette tőle.

- Hozd a homokot, sikáló kefét, add ide a rongyot, hol a csutak... - parancsolgatott a földön térdelve, könyökig mocskosan-kormosan. Új kappája csatakos volt a zsíros létől s fekete a koromtól. Még az arca is piszkos lett, olyan gyorsan dolgozott. Zsuzsa ide-oda cammogott a konyhában, arca sötét volt, mint akit hóhér kezére adtak, s akkorákat sóhajtott, hogy szélmalmost indíthatott volna.

A kislány hallgatott és dolgozott. Rettenetes látvány volt a szegény, jámbor Zsuzsa számára. A király leánya ott térdelt a csatakos köveken, feltűrt ruhaujjal mosogatott, s olyan piszkos volt, mint egy disznó. Vadonatúj kappájára nem lehetett ráismerni. Vizes, zsíros, sáros és kormos volt. Kergesse ki a konyhából? Szegény embernek még a klastromban is baja lehetett abból, ha a király leányával ellenkezik. Hagyja, hogy tovább mocskolja magát, mint valami szolgáló? Már szinte hallotta a hetes soror, majd Olimpiádisz, végül a priorissa szívíg ható szemrehányásait.

- Istenöm, jorgalmazz... Istenöm, segélj meg... Istenöm, kenyerülj... - suttogta szüntelenül, s folyton mozgott a szája.

Margit belemerült a munkába, egészen kipirult, kividámodott a képe.

Már-már végére járt a mosogatásnak, s éppen abban mesterkedett, hogy térden szánkázva a konyha pádimentumát mossa fel, amikor felbukkant az ajtóban a hetes Petronilla soror szürke, sovány alakja. Kővé meredve állt meg a küszöbön. Nem akart hinni a szemének. Margit térdeltében megfordult, s úgy mosolygott, mint egy oltárkép.

De nem úgy Petronilla.

- Mit mívelsz itt, hé? - riadt rá Margitra. - És te meg hagyod? Elnézöd? Te Isten jámbora, te? - fordult nyomban Zsuzsához. - Hát ha már az ő esze olyan tökéletlen, legalább te lehetnél okosabb!

- Mondtam én neki váltig, mondtam én... - panaszkodott Zsuzsa tehetetlenül, s lecsüggesztette a kezét, mint ülő nyúl a mezőn.

Nagy szócsata kezdődött, de Margit nem hederített rá. Petronilla a szegény parasztyafi fejét mosta szaporán, az meg topogott, makogott, sóhajtozott és siránkozott. Végül elkeseredetten kinyögte:

- Ez az én penitenciám minden bűnömért, hogy kerákkisasszonykák meg espánlányok vagynak a klastumban! Ezt szabá rám Isten, mert gazdag férjfiúhoz akarék feleségül menni valamikor... Most osztán vagynak körülöttem nagyurak, kerálok csemetéi... Ó, jaj, árva fejemnek, azért szakada ez reám, mert hívságból ellopék egy gyűrűt ifjúkoromban!

Petronilla nem sokat hederített rá, hanem kézen fogta a kislányt, s kivezette a konyhából. Vonulásuk fel a kerengőre, a kapitulomházon, a mívelőházon végig nagy csodálkozást keltett. Margit sáros saruiban, vastag sárral rakott, csatakos, zsíros, kormos és gyűrött kappájában, feltűrt ruhaujjakkal, könyökig és fülig maszatosan, de nyugodtan, konok büszkeséggel lépkedett az ámuló, rémüldöző, felbőszült vagy ijedt sororok, novíciák s a vihogó kislányok között. Kérdések özöne zúdult felé. Petronilla pedig szaporán hirdette Margit és a gyámoltalan Zsuzsa bűneit. Az egész klastrom kivetkőzött megszokott békéjéből s unalmas csendjéből. A halkán tereferelő, dolgozgató sororok felbolydultak, mint a hangyák, s Margit köré sereglettek. Petronillának újra és újra el kellett mondania a nagy eseményt, mint lépett be a konyhába, mint vált kővé a küszöbön, látva a király leányát a földön, tócsák és szemét között térdelve s vígan maszatozva az alávaló munkában. Újra és újra leírta megdöbbenését Zsuzsa elképesztő gyámoltalansága fölött, újra és újra felhívta a közfigyelmet a szomorú állapotban lévő kappára, a maszatos kezekre és piszkos arcra. Újra és újra felkiáltott:

- Ha kerál urunk önagysága, kerálné nagyasszony ezt látná!

- Csak az imént adám rá az új kappát! - rémüldözött Anna soror, s összezsapta a kezét. - Még makacskoda, hogy néki nem kell, jó a hitvány is... Ó, láttatok már ilyet?

Csakhamar előkerült Olimpiádisz soror is. Megállt a kislánnyal szemben, arcát elöntötte a harag pirossága. Szája megnyílt, hogy kiöntse felháborodott szívét. De Margit olyan mosolyogva, olyan ártatlanul, kedvesen és csillapítólag nézett a szemébe, hogy csak sóhajtani tudott.

- No, hát esméig megtevéd a magadét - nyögte aztán végül. - Eredj, végy tisztát, mosakodj meg, mert még disznónak néznek...

Azzal elfordult, hogy ne is lássa. De magában nevetett. Nem is lehetett nevetés nélkül megállani ezt a látványt. A kislányok is csoportba verődve nézték s nevettek.

- Hamar, amíg a priorissa meg nem lát - sürgette Petronilla, s magával cipelte Margitot, olyan gyorsan, ahogy csak tudta. - Ha megtudja is, csak most ne lásson...

A kis cellában azután Olimpiádisz, az öreg Katerina és Petronilla megmosdatta, lehámozta róla a meggyalázott új ruhát, s közben nem takarékoskodott az erkölcsi intelmekkel sem. Margit szó nélkül tűrte, hogy tisztába tegyék. Szabódás nélkül vette fel azt a még újabb kappát is, amit Anna soror előkurkászott a kamarában. S akkor sem szólt semmit, amikor Olimpiádisz penitenciát szabott rá a bűnéért.

- Mondasz tíz *Avét* s tíz zsoltárt - parancsolta szigorúan, de alig tudva visszafojtani a nevetését. - Rossz, engedetlen lányka vagy. Ha atyád, anyád megtudja, sír.

Mikor mindez lezajlott, Margit nyomban a templomba sietett, hogy a penitenciának eleget tegyen. Késő délután volt, s őszi sötétség borongott a templomban. Az oltár előtt függő örökmécs kis piros lángja mint eleven vércsepp ragyogott a homályban. Az oltárok képét, a faragott szentek alakját alig lehetett felismerni, az aranycirádák mint hamu alatt lappangó parázs, sárgáltak a mély homályban. Csend volt, a kar ablakával szemközt feketén meredezett a feszület, Jézus Úr teste olyan volt most, mint a valóságos, igazi hulla. Margit vidámsága elmúlt, borzongó megrendülés fogta el. Egy kissé mégiscsak bűnösnek érezte magát. Azzal a mozdulattal, amellyel a felnőtt apácák szokták térdre vetni magukat, leborult a térdeplőre, keresztet vetett, s összekulcsolt kezét a mellére nyomta. Nagy ájtatossággal, igen lassan suttogetta az imádságot s a zsoltárokat. Közben töprengett: valóban bünt követett volna el? De hiszen az Úr előtt nincs király s nincs koldus, így hát itt sem lenne szabad lennie, a szerzetben. S az is Isten parancsa, hogy alázzuk meg magunkat, hogy majd felmagasztaltassunk! És ha Zsuzsi elvégezheti a piszkos munkát, mért nem végezheti el ő? Mért kell neki finomabb, puhább, melegebb kappát viselnie, mint a többieknek? Igaz, Isten megbüntetheti, mert engedetlen volt s megkeserítette a sororok, különösen Olimpiádisz meg Petronilla szívét, az meg valóban rút bűn, hogy a szegény Zsuzsát ismét bajba sodorta... De hát mért oly képmutatók? Mért mondanak mást, mint amit cselekszenek?

- Kívül fehérre festett koporsók... - villant egyszerre az agyába Katerina soror tanítása a farizeusokról.

Megrázta a fejét, hogy szabaduljon a gondolattól. Megdöbbsent. Hát ilyenek a farizeusok? Szürke kappát, sarut, fehér vagy fekete vélo mot viselnek, derekukon kötél, arcukon alázat, szemükben áhítat, hangjukban kegyesség, járásukban mérséklet, szívükben gőg, hazugság és hiúság? Eddig úgy képzelte el a farizeusokat, ahogy Katerina soror a tanításkor, Anselmus fráter a prédikációban leírta őket: hosszú, fekete selyemruhában, fülükben, ujjajukon ékszerekkel, fekete vagy ősz szakállal, méltóságteljes, dagályos járással, parancsolgató, feddő, szigorú hanggal... Nagy, boltíves árkádok alatt látta őket, amint hadonászva magyarázzák a Szentírást, és Jézus fejére halált kívánnak... S mégis ezek a sororok is olyan farizeusok lennének, mint azok voltak? Viperák fajzati? Kívül fehérre festett koporsók, belül undokság és fertelem?

Margit könyv nélkül tudta az Írást. Most meghökkentően megelevenedtek előtte a szavak. De nem Jeruzsálem kőpalotái között látta a farizeusokat és papi fejedelmeket, hanem a Szent Katerina kolostor megszokott, vaskos falai között, konyhában, folyosókon, mívelőházban, kapitulumházban, refektóriumban... S mind azt hirdette, hogy a király több, mint a szolga, a királyné nagyobb, mint a parasztatyafi, az ispán tisztelendőbb, mint a halász... Pedig minden-

nap elmondják, hogy csak egy király van: Jézus, egy nagyasszony: Mária, s a halászok Jézus tanítványai voltak...

Sokáig térdelt a templomban, s körülötte egyre nagyobb lett a sötétség. Már a festett, íves ablakok is alig látszóttak, a feshűtől csak egy sötét folt meredezett sötétben, Mária szobrán nem látszóttak a fehér ruha redői, s az oltárokon az aranyozás csak itt-ott csillant meg a vérvörös öröklámpa pislá fényében. A csend is egyre siketebb lett, nem hatolt be a klastrom esti jövés-menésének zaja sem. Mindössze az eső halk suhogása szűrődött be, mint végtelen folyam lassan áradó, örök hullámverése. Margit mélyen magába merülve, leborulva térdelt. Már nem imádkozott, gondolatai szabadon lengtek elő, s alakultak képekké. Az álmodozások, melyek nyáron a kedves orgonabokrok alatt olyan sok színes, izgalmas és békés órát szereztek neki, most itt, a templom csendjében ringatták láthatatlan bölcsőjükben.

De egyszer csak riadtan emelte fel a fejét, s belébámult a homályba, mintha kétségbeesetten keresne valakit, aki segítsen rajta. Hiszen ő maga is büszke, hiú és képmutató! Hiszen amikor ma dolgozni kezdett a konyhában, irtózva dugta kezét a zsíros vízbe, megborzongott a kormos edények érintésétől, orrát szerette volna befogni, hogy ne érezze az áporodott szagot... S a valóság eleven erejével emlékezett vissza mindenre. A kiskutyát el akarta kergetni, amikor hozzádörgölözött vizes bundájával, ráugrált sáros mancsával. A mosogatóvíz tapadt, a korom olyan puha volt, mint a nyálkás, meztelen csiga, a sikálóhomok a körme alá bújt, s a csutak úgy csikorgott, mint kés az ezüsttálon, ha rosszul fogja az ember! Megborzongott, bőre libabőrös lett, arcából lefutott a vér...

Arra riadt fel, hogy valaki szólongatja. A refektóriumban asztalnál ült a község. A szelíd, gyöngélméjű Ancilla jött érte, az szólongatta, hívta Margitot. Megfogta a karját, és suttogva magyarázta, hogy nem szabad makacskodni, a penitenciát szelíden, megbékélve kell fogadni, s nem szabad bosszút állani azzal, hogy nem akarunk vacsorázni...

*

Attól az esti penitenciázástól fogva Margit szeme ijesztő dolgokra nyílt. A sororok mintha valamennyien átlátszókká váltak volna. Arcuk, szemük, mozdulataik, hangjuk mást mondott, mint amit a bensőjükben tartogattak. Margit gyakran hosszan, szótlán elnézte őket, s vizsgáló tekintete, feszült arckifejezése haragra lobbantotta vagy zavarba hozta őket. Gyakran megtörtént, hogy a szíromarcú, szelíd, bájos és halk Aquinata soror suttogó hangon beszélt valami közömbös dolgot, például azt, hogy varrás közben megszurta az ujját. Margit feszült figyelemmel nézte, ahogy suttog, mosolyog, behunyja a szemét, fejét félrehajítja, s fodros, virágszerű ajka álmatagon mosolyog. Aztán egyszer csak rápillant Margitra, megremeg, röviden felnevet, s megvonogatja a vállát.

- Mit bámulsz itt? Eridj játszódni - mondja kissé érdesen. - Nem kell mindig a nagyok közt csellengened...

És szinte hallja, amint magyarázza a sororoknak, hogy ez a gyermek egészen megromlik, keményebben kell vele bánni.

Vagy például a vén Bernálda soror. Hogy szabadkozik, amikor az ételt osztják, hogy panaszkodik a gyomrára, májára, veséjére, hogy noszogatja a hetes sorort, adják inkább az ő részét koldusoknak, de szeme a karvalyé, keze reszketve nyúl a tál után, ajka nedves. Máskor meg a tartárok szörnyű dúlásáról mesél, hogy pusztítottak el mindent, amerre jártak, betévő falatja nem volt a bujdokló népnek... S közben arra gondol, öneki sincs betévő falatja. Cecilia meg jézusi szeretettel fűzi karját Aglent nyakába, amikor a folyosón mennek, kreszténi csókkal köszönti reggel és este, de ez a szeretet mégsem jézusi, hanem valami más, valami

félelmetes szeretet. A priorissa is, hiába lágyítja a hangját, az az ő igazi valója, amit takargat, az az érdes, reszelős, maró érzés, mellyel a sororokat nézi és lenézi. Alincsa és Csenge, Virág és Gyöngy legalább nem képmutató. Nyilván vallják, hogy szép ruhát, ragyogó kincseket, kevély lovakat, sok falut, sok szolgát kívánnak, s irigylük, akinek Isten akaratából éppen a király az apja. De Anna, akit megkülönböztetésül Anna sorortól „kis Annának” neveznek, meghajol minden hangos szó, minden kemény pillantás előtt... Ó, jaj, mindenki más, mint aminek vallja és mutatja magát!

*

Sára asszony végre elment szekereivel, szolgálival és vitézeivel, itt hagyta Örzsébetet, a mindig mosolygó, mindig szelíd, mindig kedves és szorgalmas, nagydarab lánykát. Hiába mutatja Olimpiádisz anya, hogy az ő szemében a lánya sem kedvesebb, mint más, azaz Margit, hiába utasítja rendre szigorúbban, hiába inti és korholja, csak őt szereti igazán, s nem Margitot. Ha nem lenne király az apja, nem dédelgetné úgy, nem vigyázna rá olyan féltőn. Egyszer nem tudja türtőztetni magát. Amikor Olimpiádisz soror a szokottnál vidámabb, behívja a cellájába, s leülteti az ágyra, ahol régebben annyiszor üldögélt.

- No, verágocskám - mondja szelíden, s megsimogatja a fejét -, hát mostanában nemigen térsz be hozzám. Mi bánt?

Margit maga elé néz s hallgat.

- Régön ügyelöm én, hogy bánt valami. Mondd meg hát, kicsim, nyisd meg a szüvedet anyád előtt...

Megfogja a kislány állát, arcát felemeli, és a szemébe néz.

- Nem tetszik neköm a szömöd, hé. Nyugtalan vagy. Szólj hát, no...

- Mindönki képmutató - mondja végül Margita suttogva, s elfordítja az arcát. Olimpiádisz meghökkenve nézi.

- Hogy mondád?

- Mindönki képmutató - ismétli hangosabban s elszánt keserűséggel a kislány. - Hazudik mindönki...

- Hát ezt meg honnét vevéd esmé? Ki mondá ezt a bárgyúságot, he?

- Nem mondá sönki, írva vagy - folytatja szinte ridegen Margit. - Viperák fajzatai. Kívül fejrre festvék, mint a koporsók, bévül undokság és fertelem vagy bennük. Jézus Úr mondá...

Olimpiádiszt annyira meglepi ez a váratlan felelet, hogy nem tud szóhoz jutni. Csak nézi, nézi a kislányt aggodalmasan, s arra gondol, hogy baj van a gyermekkel, egyre nagyobb baj van... Végül óvatosan faggatni kezdi, hogy a szívébe lásson.

- Kik azok a koporsók?

- Hát... hát a sororok is... meg a novíciák... meg a lányok is... Mindönki...

- Ejnye, ejnye. Még tám én is?

- Te is - emeli fel a tekintetét szinte kihívóan Margit.

- S mért vagyok én is fejr koporsó, he? - firtatja izgatottan a soror.

- Hát... Nem tehetsz te arról, anyám - mentegeti kapkodva, s a takarót csipegeti. - Csak kívül más vagy, mint bévül.

Olimpiádisz olyasféle szédülést érez, mint aki nagy mélység fölé hajlik. De a mélység vonzza. Egyre jobban fölé akar hajolni. Szaggatottan teszi fel a kérdéseket: minek látszik ő kívülről, s mi belülről? De Margit fél, nem akarja megbántani, s egyébként is úgy érzi, hiába beszélne, nem szereti úgyszem. Nem érti meg. Őt senki nem érti meg...

- A priorissa is más, mint azmit mutat, meg Bernálda soror is meg Katerina soror is meg Anna soror is meg Cecilia meg a többi is, mind-mind... - hadarja gyorsan, és a sarokba néz. - Csak azok nem mások, azkik rosszak. Csak a gonoszak igazak, anyám. Mert űk nem mutatnak mást, csak a valóságos gonoszságukat.

- Úgy hát te is képmutató vagy? Fejérre festött koporsó?

- Én... én is... - dadogja egészen elhaló hangon. - Isten a szüvembe lát, s az én szüvem sem olyan, mint te hiszöd, anyám. - Öregesen összeráncolja homlokát, s mintha nyilvános vallomást tenne bűneiről, ahogy este a sororok szokták megvallani egymás ellen elkövetett vétkeiket, elszántan beszél: - Mert én büszke vagyok atyámuramra, anyámasszonyra, mert keráli személyök. És büszke vagyok Istefán bátyámra is, mert ű a kisebbik kerál, s badáros lova vagyon és fényös fegyvere. És utálom szegény Zsuzsa nénit meg a koldusokat is, azkik röggelente idegyűlnek a kapuhoz alamizsnáért, anyám. Utálom a rondaságukat, betegségüket. S azt kérdözöm: mért nem halnak meg? És utálom a mosogatást, a mocskos edényt, utálom még a betegházat is meg a beteg sororokat. Hányhatnék, ha látom űket...

Elfintorítja az arcát, s undorral legyint. Izgalmában szaporán harangoz a lábával.

Olimpiádisz rémulten nézi, nem tud eligazodni rajta.

- Imádj, kislányom, hogy Isten szabadéjtson meg bínös gondolataidtól - tanácsolja végül. - Mindnyáján bínösök vagyunk, de kérünk kell a kegyelmet, hogy megtisztuljunk...

Ennél okosabbat nem tud mondani, bár érzi, hogy a semminél alig több. Amikor Margit kimegy a cellából, nyugtalanság szállja meg Olimpiádiszt. Úgy érzi, a kislány lassan-lassan kisiklik a kezei közül. Újra és újra maga elé idézi az arcát, a tekintetét, a hangját és a szavait. Összehasonlítja azzal a kislánnyal, aki Margit még fél évvel ezelőtt is volt. A változás megdöbbsenti. Hiszen a gyermek változik, s „jól nem szólhat még”, esze csak nyúlkal az isteni értelem felé, de fel nem foghatja. Margit azonban az utóbbi időben kétségbeesetten romlik. Kerüli a lányokat és sororokat, makacs és engedetlen, s lám, fehérre festett koporsóknak nevezi a község jámbor tagjait. Gyűlölködés csírázik benne, többnyire szomorú és nyugtalan. Bár valami reménysugarat azért mégis látott Olimpiádisz asszony. Arra gondolt, milyen elmerülve imádkozott Margit, amikor a ruhája bepiszkolásáért penitenciát szabott rá, s milyen erősen halad a deákban, milyen folyamatosan olvas, hogy érti a szent könyvek szövegét. Nyugtalansága azért mégsem csökkent. Félve latolgatta, mit mond, ha meglátogatja a klastromot a király, a királyné? El kell sorolnia, hogy a kislány nem játszik, hanem félrevonul és magába zárkózva töpreng, egyre csak töpreng? Hogy szüntelen hangoztatja: nem szereti őt senki? Hogy nem eszik a tányérjából, nem iszik a poharából? Hogy makacsul ellenszegül a parancsoknak? Hogy nem akar új köntöst viselni, s ha ráparancsolják, besározza, eltépi? Hogy képmutatóknak nevezi a klastrom lakóit? Bizony, ő, egyedül ő, Olimpiádisz asszony a bínös mindebben. Rábízták Isten leánykáját, s ő nem őrzi, nem nevelgeti fel úgy, hogy Isten tetszésére legyen. Még utóbb elvész ez az ártatlan lélek...

A maga gyermekkorára gondolt, így akart eligazodni Margiton. Aztán a leányával hasonlította össze, s a szíve megtelt melegséggel. Gondolatban elgyönyörködött Örzsébet nyugodt, mosolygó, mindig szelíd szemeiben, mezei virághoz hasonló, kerek, becsületes, ártatlan arcában, kedvesen csengő hangjában, kissé lomha, de erőteljes, biztos járásában, a szelídségében, önkéntelen jóságában. Örzsébet mindent úgy talál jónak és helyesnek, ahogyan van. Örzsébet engedelmes, mint a bárány. Örzsébet jóízűen eszik, buzgón imádkozik, lassan, de kitartóan dolgozik, vidáman játszik, mélyen s nyugodtan alszik, sohasem bánkodik, senkiről rosszat nemcsak nem mond, de nem is gondol. Örzsébet tiszta, mint a forrásból kibuggyanó víz, vele együtt lenni is jó. Míg a fiatalabb, kisebb Margit csak gondot, keserűséget áraszt maga körül...

Nagy aggodalmában külön imádságokat rendelt magának Margitért, sőt, amikor gyónt, a templom csendes homályában, a térdeplőn leborulva, hosszasan elmondta kétségeit, s magát okolta Margit hibáiért. Anselmus fráter több figyelemre, nagyobb odaadásra, türelemre, lelkiismeretességre buzdította, de meg is nyugtatta, hogy a gyermeklélek sokszor ellentétes érzelmek között fejlődik Isten csudálatos virágává.

- A hiúság ebben a korban - mondotta halkan duruzsolva a gyóntatószék rácsa mögött s nagy, csontos kezeit összekulcsolva a hasán - gyakran jóra hajtja a gyermeköcskét. Különb akarván lenni társinál, különbre törekszik. Választott akar lenni még Isten választottjai között is. A makacsság akaratot mutat, leányom, s mily szép gyümölcsöket terem, azmi akkor abban kell makacskodnunk, azmi Istennek bennünk megszólaló parancsa. És azki nem tud már küsded korában ellene szólani a nagyobbaknak s erősebbeknek, nem szólhat ellene önnön hitvány, de erős vágyainak sem. Majd engedelmes léssen e gyermeköcske is, mihelyest belátja, hogy mi, azminek engednie kell...

Olimpiádisz asszony így megnyugodva, de meg is erősödve feladatában, még nagyobb gonddal szemlélgette Margit fejlődését.

A megerősödésre bizony nagy szüksége is volt. Mert Margit az első eset után egyre gyakrabban járt a konyhára, és segített Zsuzsának s a sororoknak is. Eleinte kiküldték, sőt erővel ki is vezették, penitenciát szabtak reá, de ez mit sem használt. Mosolyogva, makacs kitartással csak megjelent a konyhán, s a szegény, rettegő Zsuzsát elhallgattatva azzal, hogy királyi göggel ráparancsolt, feltúrte ruhaujjait, s munkához látott. Gyorsan tanult, s nagyon ügyes kezű volt. Erejét meghaladó munkát végzett, már azt sem akarta megengedni, hogy segítsenek neki. Ha figyelmeztették, hogy összepiszkolja magát, így szólt:

- Vajon Isten szentjei úgy levének-é szentök, hogy meleg feredőben ülének, hajokat olajjal kenék, s bársonyban, selyőmben, aranyban s ezüstben pöffeszködének a világban?

Nem akarta megengedni, hogy fésüljék. Amikor keményen megfeddette Olimpiádisz asszony, s megkérdezte, vajon királyleány létére disznóhoz akar-e hasonlítani, eltörte a fésűjét. Másikat adtak neki, egy napig megvolt, azután elveszett. Végül a soror kénytelen volt bezárni a fésűt a maga ládájaiba, s onnét venni elő minden reggel. Mosdani sem akart, csak a kezét öblítette meg, s arcának mutatta meg a vizet. A ruhája pedig mindig gyűrött, piszkos, sőt gyakran rongyos is volt.

- Kerál leánya nem járhat ilyen cafatosan - pörölt vele a vén Katerina soror.

- Csak járjanak kényősen az espánlányok, kerál lányának meg kell aláznia magát - mondta Margit.

S ha Katerina asszony megkérdezte:

- Hol tanulád mindezt, te leány?

Keményen a soror szeme közé nézett, s mint valami öreg írástudó, felelt:

- Azki magát felmagasztalja, megaláztatik, s azki magát megalázza, felmagasztaltatik.

- Úgy, de nem ebben kell értenünk - vitatkozott vele a mestere.

- Mindönben kell értenünk, mert ha csak mondjuk, s nem cselekedszük, képmutatók vagyunk, viperák fajzati, fejrre festött koporsók.

Viselkedése szüntelen szóbeszédre adott okot, s nemcsak a sororok unták néha a vele való örökös foglalatoskodást, civakodást, pörlekedést, hanem a kislányok is. Alincsa minduntalan kimutatta megvetését, Csenge az irigységét iránta.

- Hiába szaggatod ruhádat, sőt magadat is, csak kerál leánya maradsz - vetette felé Csenge.

- Könnyebb a tevének átalmennie a tő fokán... tudod? - kérdezte Alincsa, s gúnyosan nézett reá a magasból.

Margitot előntötte a düh. Arca kipirult, szemében sárgán kígyózott a fenyegetés. Ilyenkor valóban a király leánya volt. Szerette volna megparancsolni valakinek, hogy ezeket a gúnyolódókat vesse ki innét, mint a gyomot, vagy húzza deresre, s vágassa meg a hóhér vesszejével. Aztán lehajtotta a fejét, ajkába harapott és elfordult.

- Ti jobbak vagytok, mint a szőlédek - mondta halkan -, mert úgy mutatjátok magatokat, ahogy vagytok... És majd imádok érettetők.

A sáros, esős, borongós őszi napok végtelen óráiban a klastromban kellett elfoglaltságot találniuk. Margit szüntelen a sororok között csetlett-botlott, s úgy viselkedett, mint a nagyok. Hol a művelőházban ült, egy kis zsámolyszéken, a dolgozó sororok között, s varrt, hímezett, kötött vagy font, hol a betegházba ment, s vitte a húst, vásznat, gyógyszereket, forró vizet, fűteni való fát, hol meg a konyhán tett-vett nagy szorgalmasan s úgy belemelegedve a munkába, hogy vékony hangján zsoltárokat énekelt. Majd meg a templomban állt, a karban, a rács mögött, mint némely penitenciázó sororok, és szemét a feszületre függesztve imádkozott.

A kislányok meg elepedtek az unalomtól. Egy-egy sarokban összebújva, mint a didergő verebek, fecsegték, latin könyvet silabizáltak, vagy egyszerűen hazavágyakoztak, s ábrándjait elmondták egymásnak. Gyakran voltak olyan események, amelyek sok szóbeszédre adtak alkalmat a kényszerű tétlenkedésben és lézengésben - nemhiába szereti az ördög a lustálkodókat és lézengőket. Cecilia és Aglent, a két szép fiatal soror például egy nap vörösre sírt szemmel jelent meg az asztalnál, nem nézett egymásra a világért sem, mint máskor, s messze elkerülte egymást. Csenge és Alincsa, a két legokosabb, legszemesebb leány összebújt Virággal, a kunnal és Gyönggyel, a besenyővel, s vigyázva, hogy egy szavukat se hallják, izgatottan tárgyalta a titokzatos dolgot. Mi történt velük vajon? Sabina, a novícia állítólag benyitott Aglent cellájába, elsikította magát, s azonnal szaladt a priorissához. Hogy miért sikított Sabina, s miért futott a priorissához, arról senki sem tudott, de az bizonyos, hogy a priorissa nyomban magához rendelte a két elválhatatlan sorort, bezárkózott velük a cellájába, s akik a közelben jártak, hallották ezúttal cseppet sem tompított hangja reszelős recsegését, felháborodott kitérőseit s a két soror hangos sírását. A kapitulumházban akkor este miért, miért nem, a priorissa felhívta erdőelvi Mátyus úr leányát, Margarétát, hogy diszciplinázza meg ötven-ötven vesszőcsapással a két sorort. Csenge szerint Margaréta soror volt a legerősebb a klastromban, s állítólag fel tudott emelni egy malomkövet.

Azután meg az történt, hogy Mária soror cellájában véletlenül afféle kun kistenre bukkant a priorissa. Már az is csodálatos volt, hogy rábukkant, s éppen ő bukkant rá. (Mindent megérez!) Pedig a kisten a térdeplő mögött volt, bent a sarokban, s nem is nagy, alig arasznyi.

- Tudjátok - hadarta suttogó hangon Alincsa -, igazi pogány kisisten vala, én tudom, Alexandria soror mondá, kezében tartá... Igazi kisisten vala, nagy feje vala néki, csúcsos kucsma a fején, kezét összefogva tartá a hasán, s benne egy áldozati szilkét, s nagy lába vala. Igazi Kajár vala, olyan, amilyen a Balatonnál is vagy, de az igön nagy.

Mindnyájan elepedtek a kíváncsiságtól, és tátva maradt szájjal csodálkoztak. Anna, a kis szelíd, szőke, félénk lányka, el akart oldalogni, de nem volt hozzá ereje, csak állt tágra nyitott, kék szemmel, fejét félrefordította, mint a figyelő madár, s kezét a szívére nyomta.

- De hát mire is kelle néki?

- Hát varázsolni, haragosit megbosszulni - magyarázta Virág, a kun. - Mennyit láték én odahaza, minálunk, halljátok! Kajárt is meg fejedelminket is meg atyáim faragott kípét, hajjaj! Még most is sok vagy, apám sem igen meri kidobni vagy eltüzelni, mert fil tőlük...

- Azért vagy annyi baj ebben a klastumban - bólogatott Alincsa. - Ki hitte lönne, hogy pagány kisisten lakozik idebé?

Hát Alexandriának tűzbe kellett vetnie a kisistent, de a priorissa nem engedte, hogy a konyhán égessék el, a kemencében, hanem kinn, az udvar sarkában külön tüzet rakatott, s abban hamvasztották el. A hamvakat pedig el kellett ásni a disznóólaknál, a trágyadomb közepébe.

De hát ki hitte volna mindezt éppen Máriáról? Olyan csendes, dolgos, engedelmes soror volt világeletében, rendesen elvégezte az imádságokat, nem vétett a légynek sem, azon az egy rossz szokásán kívül, hogy ismeretlen, érthetetlen dalokat dünnyögött, ha elrévedezett, nem volt benne semmi különös. És íme, a priorissa kisistent lelt a cellájában. S éppen a térdeplő mögött, ahol estéenként a feszület előtt imádkozik. Alul a sarokban a kis Kajár, fölötte a falon Krisztus urunk a keresztfán...

De még különösebb dolgok is történtek.

Hogyan, hogyan sem, ki tudná megmondani, híre terjedt, hogy Öttömös nembéli Barsza úr nemhiába keres feleséget két fia számára klastumokban, mert éppen itt, Szent Katerina beszpörimi klastumában lelt két leányzót, aki alkalmas a vitéz úrfiak számára. A keringő hír nagy izgalmat keltett nemcsak a sororok, de a novíciák és kislányok között is. A priorissa megjegyezte, hogy igen büszke lenne, ha az ő klastumában szemelné ki Barsza úr a menyasszonyokat, ám az ő báránycái közül egy sem hajlandó elhagyni az Úr kertjét világi szerelem rózsakertjéért.

- Honnét tudja a priorissa? - hadarta izgatottan Virág, a kun, s heves kézmozdulatokkal igazgatta koromfekete haját. - Tán bizony megkérdeze mindönkit a klastumban?

- Ph, igaz! - hagyta rá fitymálva a besenyő. - Csak kérdjék meg Benedictát, majd megyen ü ész nélkül, hiszen éjjel-nappal sóhajtoz halott vőlegénye után.

- Vagynak itt mások is, nem csupán novíciák - jegyezte meg Csenge, s hamar hozzátette: - Vagynak még sororok es.

- Még tám magad is elmennél? - kérdezte Alincsa.

- Tám te mennél, s azért firtatod? - vágott vissza Csenge élesen. Ez volt az első eset, hogy a két nagyocska, gögös, éles nyelvű leány egymásra acsarkodott.

A kis Anna tágra nyitott szeme majd felfalta őket, s ajkát nyalogatva oldalgott körülöttük.

De nemcsak az izgatta őket, hogy vajon csakugyan innét akar-e Barsza úr menyasszonyokat, hanem maga a házasság s főképpen a szerelem is. Csenge kipirulva suttogott el egy dalt. Abban arról volt szó, hogy egy vitéz az erdőszélen legelteti paripáját, s minden este egy fehér

keblű leány keresi fel, nála hál az illatos fűben, s a vitéz a lány fehér keblét csókolgatja. Borzongva hallgatták, Alincsa meg is jegyezte:

- Azért csak bín ám efféle dalt hallgatni, hallod-e...
- S hát az erdőre kiosonni, nem bín? - kérdezte Csenge.
- Bín ám, halálos.
- No és vajon akkor hogy születnének embörök?

Ezt Virág vetette közbe. Szavait nagy csend fogadta. Ott ültek a kapitulomház egyik sarkában, a deák szöveget kellett volna együtt olvasniok, amit Katerina soror reggel a fejükbe akart verni, de fáradozása kudarcot vallott. A nagy, nehéz hártyakönyv Alincsa térdén feküdt, de belé sem kukkantottak. Hogy mégis szóba kerüljön a Szentírás is, Csenge megjegyezte:

- Igaz is, írva vagyon: sokasodjatok, és bírjátok a földet.
- Látod, Isten maga parancsolá, hogy az embörök sokasodjanak.
- Sokszor úgy elgondolom, milyen is löhet az, amikor egy vitéz megöleli s megapolgatja az embör lányát, he - vihogott kipirulva a besenyő.
- Hallgass!
- Gyalázatos!
- Még tám te akarnál Barsza úr fiának a felesége lenni? - csattant fel élesen Virág.
- Azzal a lapos besenyő orrodval - vihogott Csenge.

- Alincsa hallgat. Tám üt már megapolgatá valami vitéz - csúfolódott Virág.

Alincsa úgy tett, mintha nem hallaná. Elábrándozva forgatta a könyv lapjait, s félig behuntya a szemét. Szép, magas, délceg lányka volt, szempillája sugaras, orrocskája egyenes, orrcimpái kitágultak, mint a jóvérű lóé, melle erősen domborodott már a nehéz ruha alatt.

- No és ha megapolt volna? - suttogta közönyösséget színlelve. - Nem valék mindig klastrumban... Csak esztendeje vagyok...
- És tudjuk, éppen azért, mert hajoltál vala rosszra - csipkedte a besenyő.

Alincsáról az a hír keringett, hogy apja udvarában nagyon rákaptak a kis kamaszfiúk, a vitézek fullajtárjai. Mint darazsak a mézre, úgy zúdultak rá a tizennégy-tizenöt esztendő legényké. S Alincsa nem nagyon menekült előlük. Ez a rossz híre igen irigyeltté tette, főképp most, amikor Barsza úr terveiről volt szó.

A kislányok szorosabban bújtak hozzá, s hadarva, összevissza fecsegve unszolták, mondaná el, milyen az, amikor megcsókolják az embert.

- Hagyjatok már, nem mondok semmit, én dolgom vala, tám igaz sem vala - szabadkozott sokat sejtetve Alincsa. - S lám, itt vagyon Anna is, a kis taknyos mindönt kifecseg.

Anna elpirult szégyenében, duzzogva hadart, piros ajkacskáin fehér hab gyöngyözött a szapora szótól:

- Bennem, akár a sírban, hallod-e, akár hóhár kezére adhatnak... Mondhatod az egészet, hallod-e, te dolgod...

Valamennyien csiklandozva nevettek. És Alincsa halkan, kipirulva, tettetett fölénnyel elmondta, milyen érzés az, amikor megcsókolják az embert. Egyszer hazafelé ment az erdő szélén, már alkonyodott, szép nyári este volt, nagy csend az egész világon, amikor odarüg-

tatott egy nyalka legény, s éppen mellette leugrott a nyeregből... Nem kérdezett semmit, nem szólt semmit a gazember... De hát régen volt, talán igaz sem volt... Ne beszéljünk róla...

- Több is vala, mint csók - irigykedett gúnyosan Csenge. - Tudjuk. Szép kis virágszál valál.

- Igazán nem vala több.

Mi lett volna több? Mi is az a több? Ördög hatalmába kerítette őket ott a kapitulumház sarkában, s észre sem vették, máris elmondták, amit tudnak. Sokat tudtak, különösen Virág, a kun és Gyöngy, a besenyő. S mindent jobban tudtak. Éppen eleget voltak odahaza kemény, szabadszájú férfiak között, láttak nagy ivásokat, táncokat, lóversengéseket, hallottak vad muzsikát, s még az apjuk sem nagyon firtatta, hogy a fehérség, aki ott vigadozik a hetedhét országra szóló áldomásokon, honnét jött, s kinek az asszonya. De mert a tartár kitakarodása után meg kellett engesztelni Istent, s a király is klastromba adta gyermekét, nemkülönben az ispánok s egyéb nagyurak egész sora, hogy felperzselt falvaiért, elpusztult javaiért, megölt rokonaiért a maga bűnét okolva vezekeljen, hát a kun Toma úr, a besenyő Apaj úr is klastromba adta legkisebb leányát. De ha klastromba mentek is, nehezen felejtették a szilaj, pogány életet, s nehezen zabolázták a szájukat. Mint vad csikók a karámban, úgy futkostak, nyertettek és illetlenkedtek a jámbor lelkeknek ebben az ősi házában.

*

Margitot sem kerülték el a gazdátlan híresztelések. Judit suttogta el neki, amikor a deák könyvben kettecskén tanultak. Judit eszében is könnyebben ragadt meg a fecsegés bogánca, mint a tudomány kemény, sima, nehéz magvacskája. Amint elolvastak s megmagyaráztak egy-két szót, úgy hullottak ki belőle a magvak, mint lyukas rostán a búza. De bezzeg benne ragadt a pletyka, anélkül hogy ügyelt volna rá. Margit elhessegette magától a kísértő, édes szavakat, de végre is nem tudott parancsolni a kíváncsiságának. Judit pedig örömmel beszélt. Ő már azt is tudta, hogy Alincsát és Csengét akarja megkéretni Öttömös nembéli Barsza úr, s hogy a két leány apjánál meg is jelentek már a lánykérők. Teljes az egyetértés Barsza úr meg a két apa között. Azt is megállapították, mit kapnak a lányok, s mit ad a két vitéz. Pontosan tudta, hány faluról, hány szarvasjószágról, lóról, birkáról, mennyi prémről, arany-ezüst-marháról van szó a megállapodásban.

Margit csak hallgatott.

- Én bizony nem mennék, ha engöm kérnének - mondta Judit fitymálva. - Hát te?

- Mért nem mennél? - kérdezte vissza Margit, anélkül hogy felelt volna.

- Mert jobb itt, nem akarok vétkezni.

Margit előtt ismét felbukkant a fenyegető kérdés: miért bűn a szerelem, miért bűnösök, akik odakint a világban szerelemben élnek, s gyermekeket nemzenek?

- Én Jézus Urunk szerelmét kívánom s várom - mondta nagyosan Judit, és sóhajtott, ahogy a sororok szoktak, ha Jézus Úr szerelmét említették. - Az ü szerelme ézösebb s erősebb mindön földi szerelőmnél.

- Mi az a szerelőm? - kérdezte izgatottan Margit. - Mily szerelőm az, hogy tiltva vagyon, s más, mint atyánk, anyánk, véreink szerelme?

Judit elmerengett, s halkán magyarázta:

- Nem tudom, csak hallám itt-amott.

S beszélt, beszélt, egyre jobban belemerülve a magyarázatba. Nem szégyellte magát, noha el-
elpirult. Nevükön nevezte a dolgokat, s bár zavaros fogalmai voltak a test törvényeiről, az ő
fejében minden pontosan összevágott, s nagyon világos volt. Margit mély gondolatokba
merülve figyelt, s mennél többet hallott, annál hidegebbnek, idegenebbnek érezte magát ebben
a különös, visszás, gyakran nevetséges, gyakran undorító világban. Judit leírta, mi fog történni
Csengével s Alincsával, ha feleségül veszi őket Barsza úr két fia. Mi lesz a lakodalmon, s mi
lesz a lakodalom után. Margit figyelt és ámuldozott. Mindez ostobának, hihetetlennek látszott.
Megborzongott:

- Nem, nem, én sohasem tudnám megtenni!

- Én sem - hagyta rá Judit.

- S ezt megáldja a pap?

- Megáldja hát. Ha nem áldja meg, akkor bín.

- Jézus szerelmét akarom - suttogta Margit lesújtva.

- Én is - rebegte Judit, s közelebb húzódott Margithoz. - Mink mind a ketten Jézus Úr
szerelmét akarjuk. Én meghalnék, ha egy férjfiú feleségül vönne, s bé kellene mennöm az
ágyasházába...

- Ne mondd, ne mondd, Juditkám - torkolta le Margita sápadtan. - Tudod - folytatta aztán
szomorúan -, én mindig el akartam menni, otthon lenni apámuramnál, anyámasszonynál,
Istefán bátyámnál, kis Béla öcsémnél... Olyan jó vala ott! De most már nem akarok... Nem,
nem akarok - állapította meg kemény hangon, s térdére ütött az öklével, sápadt arcát felemelte
a magas, boltíves mennyezetre. - Rút és fertelmes a világi élet, Juditkám, ördög műve a
világi életben mindön... Igaza vagy Katerina sorornak s az álmomnak... Látám a szernyő,
undok bínöket hentörögni tengör szirtjein, napsütésben, s ük valának ez világi élet örömei...
Nem, nem akarok elmönni innét ezután... Alincsa és Csenge elmegy a fertelembé... Én soha...

- Én sem - fogadkozott Judit erősen. - Együtt maradunk mindig, s vérei leszünk egymásnak...

Ettől kezdve Margit riadtan, nyugtalanul, hol kipirulva, hol elsápadva vizsgálta Alincsát és
Csengét. Azok meg is fenyegették, hogy panaszra mennek a priorissához. Különösen Csenge
volt dühös.

- Felképelek, taknyos keráli vakarék, te - suttogta a fogai között, amikor elment mellette az
ebéd végeztével. - Tám a szájamba akarál bújni, hogy úgy rám meredezél?

Még hallgatagabb lett, és sokat töprengett. Ha rászóltak, összereszt, s füléig elpirult. Többet
imádkozott, mint eddig, néha egész délután a templom hideg félhomályában térdelt, mélyen
leborulva, hol imádságait mondván, hol szabadon szálldosó s felhőként gomolygó, színes
ábrándjaiba merült. Újra és újra elgondolta Alincsa és Csenge, valamint minden más, szere-
lemben élő leányzó sorsát, s borzadva lyukadt ki apjához és anyjához. Igen, hát ők is ilyen
szerelemben élnek... És ezen nem lehet változtatni. És Olimpiádisz soror is így élt, míg urát
meg nem ölték a tartárok. S ezután a félelmetes, érthetetlen élet után sóvárgott magányos
cellájában is, amikor a térdeplőre ereszkedve felsóhajtott: „Ó, Istenöm, mire hagyál el
engöm!” Újra és újra hallotta ezt a vigasztalan, reménytelen, panaszos sóhajt. Hát Olimpiádisz
sem tudta elfelejteni a szerelmet, az ölelést, csókokat, az ágyasházat és az ura mezítelen
testét? Olimpiádisz sem? És lám, Benedicta, a kerek arcú, nagy szemű, ábrándos novícia
szeme ma is könnybe lábad, amikor megholt vőlegényére, Ákos úrra gondol. S vőlegénye volt
annak a *másik* Margitának is: Vilhelmus úr... Az emberek dalolnak, isznak, ölelkeznek és
csókolóznak, s a pap megáldja őket, s ők gyermekeket nemzenek...

Elgondolta, hogy őt is megkérheti egyszer valamelyik herceg vagy király. Összeborzadt a gondolatra. Őt, Isten választott jegyesét, Béla úr leányát, őt, aki itt térdel a templom csendjében, és Jézus Úrhoz fohászkodik, őt, akire a Megfeszített letekint töviskoronás fejével s véres arcával, őt, aki szüntelen érzi, mikor fordul el tőle Mária, s mikor mosolyog reá szeretettel, őt, akit a Mennyekben vakító fehér ruhában, csillagkoszorúsan, testetlen ragyogásban szentek és boldogok gyülekezete vár, őt, aki talán volt is már odafent, s csak visszatért a földre, hogy tiszta életét Istennek szentelje, egy idegen, soha nem látott férfiú ágyasházába vezesse, levetköztesse, s karjaiba vegye...

Gyötrelmes órák voltak ezek, s úgy elmerült bennük, hogy megfeledkezett magáról is, a környezetéről is. Hol Ancilla, hol a vén Katerina, hol Mária vagy maga Olimpiádisz soror ment érte a templomba, s vezette ki a kezénél fogva.

Olimpiádisz ismét aggódott érte. A kislány arca fakó volt, szeme karikás és megnőtt, mint az eleven szén. Gyakran nem hallotta a hozzá intézett kérdéseket, gyakran meg böjtöt szabott magának, s ha kérdezték: miért, hiszen még gyermek, csak mosolygott, s a fejét rázta. Az ő titka volt...

*

A hegyek fölött nehéz esőfelhők gomolyogtak, csurgott, suhogott, áradt a végtelen eső. Az udvarokon nagy tócsákban állott a víz, a tyúkok fázósan emelgették lábukat, mintha ruhájuk alá akarták volna húzni, akár a parasztasszonyok. A templomban sáros, vizes nép fejtegette le magáról a vastag vásznakat. Már kora hajnalban megszólalt a kis harang, s a gyertyák libegő, sápadt fényében, áhítatos, csendes hajnali misét mutatott be Anselmus fráter. A lányok álmodástól vacogva kornyadoztak, csak Margit szerette ezeket a meghitt, csendes, álmos, hajnali miséket. Minden olyan halkán, családiasan folyt le. Anselmus fráter hangja is reszelős volt egy kissé, a ministráns álmatagon rázta meg a csengettyűt, az orgona nem szólt, s a cantrix nem énekelt. Duruzsoló imádság töltötte be a kis templom vén, súlyos oszlopokon nyugvó boltíveit, s a gyertyafényben libegni látszottak a festett szentek.

Ebben az időben mindenki meghatott és csendes volt, a szokottnál is csendesebb. Mintha az egész klostrom valóban Jézus megszületésére készült volna. Valóságos születésre s nem ünnepre, nem évfordulóra, nem is új esztendőre. Mintha az állapotos Szűz Mária ott járt-kelt volna láthatatlanul a néma falak között, méhében Jézussal, aki több mint ezerkétszáz esztendeje megszületett már egy messzi országban, meg is halt, de azért minden évben s mindenütt újra megszületik. Mintha nem akarták volna háborgatni Máriát... A borús égből is láthatatlan, meleg sugarak hullottak alá a kolostorra, s betöltötték minden zugát. Kevesebb volt a türelmetlenség, a nyugtalanság, a versengés, elnémultak a metsző szavak, lehorgadtak a gúny éles tűhegyei, s nem szűrtak a pillantások sem. Mindenki megtelt Jézus várásának szelíd áhítatával.

Margit boldog volt ezekben a napokban. Csiklandozó öröm töltötte el a szívét, egész valóját. Mintha valóban betoppanna egy este Jézus - szelíd, nevető gyermek - az ő kis cellájába is, és megsimogatná a fejét, megcsókolná az arcát, s a nevéen szólítaná mint régi-régi ismerős. Az a Jézus Úr, aki a cellákban, a folyosókon, termekben, templomban kegyetlen keresztre feszítve, holtan függ, s fehér teste megnyúlt tagjait vér freckelte be, most pusztá faragott kép volt. És pusztá írott kép volt az a másik Jézus Úr is, aki a templom falán, egy dombon ül, kenyeret és halat oszt a körülötte tülekedő tömegnek, botja a térdére támasztva, barna szakálla a mellére borul, szelíd tekintete kivilágít a hosszú haj barna keretéből. Nem, most csak az a gyermek járt-kelt, suhant, lebegett az ősi épületben, aki csak ezután volt megszületendő, de aki már több mint ezerkétszázszor megszületett minden kis faluban s minden népnél.

Erről a gyermekről szólottak a felolvasások is. És Margit elképzelte őt úgy, ahogy Katerina soror mesélte, s ahogy az írások emlegették. A számáristállóban, jászolban, széna között fekvő. Anyja fölébe hajlik, s a gyermek álmában mosolyog. S ott állt József is, az ácsmester, a jászol mögött, míg előtte térdeltek az állatbőrökbe burkolt pásztorok s az állatok: a bárányok, a számár és az ökör. Az istálló fölött pedig hatalmas csillag szikrázott, a világos égből zengett az angyali szózat. És elképzelte őt, ahogy szopott, ahogy anyja keblét fogva gügyögött, ahogy csúszkált a porban, majd tipegett-totyogott, s egy-egy szót mondott is. Olyan volt ez a gyermek, mint a kis Béla: göndör olajbarna haja a vállára csüngött, szemecskéi hol vidáman, hol ámuldozva tekingettek körül, s ha meglátott egy madarat vagy valami fényes poharat, kést, ékszerszert, vágyakozva nyúlt felé, s a szájába akarta tömni. Láta a gyermeket, amint virágokat eszik, és elfintorítja az arcát. Igen, a kisgyermek ott élt, tipegett és gügyögött körülötte, pedig még meg sem született.

Nagyon boldog napok voltak ezek. Margit álmát most nem zavarták szörnyű látománnyok: szőrös testű, lomha rémek, a bűnök ördögi alakjai, nem járt magas paloták szédlő peremén, rettegetve, hogy lezuhan a mélybe, nem ment át magas, ingatag hidakon víztől zuhogó szakadékok fölött, s nem rémítették égő városok és megcsönkített haldoklók ijesztő, véres árnyai sem. Vidám volt, sokat nevetett, s ha elvégezte imádságait, játszott, szaladgált a klastrom folyosóin, a nagy kapitulomházban, s fényes cserepekkel kirakott tűzhely előtt fadarabokból istállót épített, s elképzelte, hogy abban az istállóban alszik a Gyermek.

Olimpiádisz asszony boldog volt. Lám, az ő kis tanítványa most nem vonul magába, nem ráncolja folyton a homlokát, nem makacskodik, nem kötekedik haragosaival sem, mindent elnéz és megbocsát - tán azt is elfelejtette, hogy a sororok „kívül fehérre festett koporsók” és „viperafajzati”. Nevetnie kellett, ha visszaemlékezett Margit keserű kifakadásaira. Igaza volt Anselmus fráternek, nagy küzdelmek, vívódások közepette bomlik ki Isten szépséges virága... Még Margitból is lesz olyan virág, akiben Istennek kedve telik.

Vasárnap ünnepélyesen szóltak a harangok a városban, a Szent Mihály székesegyház hatalmas, vénhedt tornyában, sokkal ünnepélyesebben, mint máskor. S az emberek is ünnepélyesebben, alázatosabban, magasabbra emelt szívvel gyülekeztek misére. A klastrom orgonája szebben sípolt, Katerina soror, Várad Andorás úr leánya, a cantrix, szebben énekelt, mint valaha, ezüsthanga magasan szállt a vele énekelők tömegéből, mint pacsirta a napfényes mezők felett. Anselmus fráter nagyobb méltósággal térült-fordult az oltár előtt, harsány, rezgő hangon kiáltotta el a „dominus vobiscum”-ot, és a ministránsok szebben térdeltek, szebben csengettűztek, mint más, közönséges vasárnapokon. Csak az idő volt sáros, esős és borongós, csak a hó nem akart lehullani a fekete világra. Mintha Isten nem bocsátotta volna még meg a sok bűnt, amiért a tartárok rettenetes verését bocsátotta rá. De az öreg Katerina soror még reménykedett a fehér karácsonyban. Kora hajnalban kiállt a kerengőre, s hosszan vizsgálta az eget, hátha lát valami biztató jelt. Hátha megérkezik a fagy is. De csalódva tért vissza ismét a házba.

- Csak nem akar megjönni, halljátok-e...

A társalkodóházban egy-egy vasárnap látogatók jelentkeztek. Ott lakott Beszpörimben Cecilia soror atyja, beszpörimi Majs úr, meg Aglent sororé, beszpörimi Tamás úr. Tán onnét eredt a két soror különös, fájdalmas szerelme is egymás iránt, hogy atyáik ifjúkori barátok voltak, s gyermekeik is együtt nőttek fel. Együtt lépett a klastromba Cecilia és Aglent is, de hogy melyik lépett be a másik kedvéért, azt maguk sem tudták. A két úr ajándékokkal megrakott szekerei nagy hahózással a külső udvarba kanyarodtak, a szolgák, klastromi parasztyafiak görnyedve hordták a kamrákba a sok jót. A két úr pedig együtt lépett a társalkodóházba, nagy, prémes kucsmáját a hóna alá fogva, befönt haját zavartan simogatva, ékköves, nehéz kardját

megcsörrentve a kőkockákon. A két soror kipirulva futott, omlott atyja karjai közé. Anyja már nem élt egyiknek sem. És azután hosszú beszélgetés folyt nagy dolgokról: gazdaságról, lovakról, kutyákról, testvérekről és közeli-távoli rokonok állapotáról. Végezetül a két úr megölelgette, megáldotta a lányát, s torkát köszörülve elment. A többi apáca természetesen nem láthatta őket, csak a kislányok bámultak utánuk, s találgatták, vajon melyiküket látogatja meg a szülője, rokona.

A kis Lúciát ugyancsak Beszpörimből kereste fel Uten úr meg a felesége, két fia, asszonylánya. Lúcia sokáig zokogott anyja ölében, alig lehetett megvigasztalni. A két legény a kolostor faragott oszlopait, hatalmas, írott faliképeit bámulta, Uten úr azzal vigasztalgatta a gyermeket, hogy: „No, no, nem kell sírni”, de maga is elfordult, s bosszúsan krárogott, a nagylánya pedig mézes süteményt csomagolt ki a tarsolyából, s azzal kínálhatta Lúciát. (De annak keserű volt a mézes csemege.)

Örzsébet novíciát és kishúgát, Aglentet, nem látogathatta meg senki. Apjuk, Szerennai László úr nagybetegen feküdt már hosszú ideje a szállásán, térdei meggörbedtek, dereka kétrét hajlott, és a gonosz Vahor és Híz olyan szaggatással gyötörte, hogy ordított kínjában. Az anyjuk reménytelenül hozatta a táltosokat, orvosokat, javasokat, főzte a mindenféle bűdös, keserű, undorító orvosságokat, s hol itatta vele, hol mosta-fürösztötte szegényt, sőt füstölte is. Benedicta novícia is hiába várta apját-anyját, egyik a tartár kezétől esett el, a másik a dalmát partokon veszett oda fekete halálban. Toboldi Bucse úr árván hagyta szép leánykáját, s örökre elhagyta Ákos úr, a vőlegénye is. Senkije sem volt, néhány távoli rokonán kívül, a tartár kegyetlen s alapos munkát végzett.

Virág, a kun és Gyöngy, a besenyő, rendületlenül bízott benne, hogy apja-anyja nagy pompával, kísérettel, rengeteg ajándékkal beállít karácsony előtt. A kun, Toma úr, odalent uralkodott Bács tájékán, Gübül kán törzsének szállásán, rengeteg lovával, barmával, sátraival, vitézeivel. De mi volt neki az a kis lovaglás Beszpörimig? A besenyő Apaj úr meg Moson vidékén tanyázott, a karantán határ közelében, hát nem is volt olyan messze. Csak az őszi esőtől megáradt rengeteg mocsarak akadályozhatták jövetelében.

És Margit? Királyi atyja szintén a közelben volt akkoriban: Esztrigánban. Csak a karácsonyi ünnepek után szándékozott Budára utazni. Nyilván szívesen eltöltött volna egy kis időt Beszpörimben, hogy a leányát lássa, és a klastromot megajándékozza, talán ott is akarta végezni ünnepi ájtatosságait. Ha pedig jön, vele tart Mária nagyasszony is.

Erről beszélt több ízben Olimpiádisz soror is:

- No, verágocskám, aligha meg nem látogat atyád önagysága meg anyádasszony, mi nagyasszonyunk. Hát örülsz-e, várod-e nagyon?

Margit mosolygott, s a vállát vonogatta.

- Nem nagyon, anyám.

A soror csodálkozott.

- Hátszen egyebet sem hallék, csak hogy haza akarsz menni!

- Már nem akarok.

- Hát így elfeledéd őket?

- Nem feledém, de nem akarok hazamenni.

Olimpiádisz a fejét csóválta, azután megcsókolta a kislányt, és játszani küldte. Bár csodálkozott a változáson, nagyon megnyugodott. Így vagyon ez jól. Milyen nehezen szokott

meg, hogy vágyódott apjához-anyjához még nyáron is, és most, íme, otthonának tekinti a klastromot. Jó szerzetes lesz belőle, nem sóvárog a világ örömei, hívságai után...

Amikor azonban felharsant a kapu előtt a királyi vitézek rivalló kürtjele, s a falakon túl felbukkantak a vérpiros Árpád-zászlók, a piros dolmányos, hetyke vitézek farkasbőrösen, dzsidásan, ijasan-puzdrásan, amint a csapat közepén feltűnt a hat fekete lótól vont, hatalmas fedeles szekér, mint valami nagy, díszes hajó a végtelen sártenger fölött, s a szekér mellett a király paripája is, a szép, fekete csödör s mellette kosorrú pejlovon pirosban, prémesen és díszesen a kisebbik király alakja, sőt ott ügetett mellettük a vén, sokat próbált, hűséges farkas, Illye is - és amint híre futott, hogy a klastromot magas vendégek tisztelik meg, Margit mégis kipirult, szemébe könnyek szöktek, s alig tudott megállni a lábán izgalmában. Kezeit a mellére nyomva futott végig a folyosókon, a fészületek előtt sebtében fejet hajtott, s megfedkezve minden rendről, fegyelemről és ildomosságról, harsányan kiáltozta:

- Megjövénék! Itt vagynak! Anyám, itt vagynak!

Olimpiádisz alig tudta elhallgattatni. Maga is izgatott volt. Bevonta a kislányt a cellájába, s tetőtől talpig alaposan végigszemlélte.

- Tiszta vagy-é? Hogy vevéd fel a kappád? Megfésültenek-é?

S kétségbeesve látta, hogy a kappa piszkos - mint rendesen -, keze, arca maszatos, a saruja sáros, haja kócos. - Mint a disznó, mint a disznó! Mit szól atyád önagysága, anyádasszony? Hát ilyennek kell lennie kerál leányának, he? Hiába feddelek?

- Én kedég így akarok elejbe menni, ahogyan vagyok - makacskodott elkeseredetten Margit. - Én a szörzésben vagyok, nem vagyok kerál leánya!

- Nem ám, kis disznó vagy te.

- Hadd lássák szüleim, hogy jó szörzetös vagyok!

- Gyere csak, gyere!

A folyosón hangos lótás-futás zajlott, izgatott suttogás kelt. A cellába berontott az öreg Katerina soror. Olyan fürge volt, mintha sohasem kínoztta volna vén lábait, derekát a szag-gatás.

- Itt vagynak! Megjövénék! Hamar, hamar...

Margita kitört a szorgoskodó kezek közül, s megemelve nehéz kappáját, lélekszakadva futott a kapitulomház felé. Olimpiádisz és Katerina soror a nyomában. De az ajtó előtt hirtelen megtorpant, nagyot sóhajtott, ajkát összeszorította, s lassan nyitotta meg a súlyos ajtót. Megállt a küszöbön, s mélyen bókolt.

A terem közepén egyszerű fekete dolmánban állott a király, jobbát aranyos övébe dugta. A királyné mellette ült bő, hosszú, sötétvörös ruhájában, fején magas fejkével és leomló selyemfátyolával. A kisebbik király hátratett kézzel járkált, s a hatalmas falfestményeket nézegette. Piros csizmája kényesen csikorgott, aranyos kardja meg-megkoccant. Hosszú, barna haját menyétkucsma fedte.

Margit mélyen s méltóságosan bókolt, mint valami kis udvarhölgy vagy mint egy öreg apáca. Arca nyugodt és komoly volt. A király elmosolyodott, s lépett egyet felé, a királyné gyorsan felállt, Istefán megfordult, s vidáman ránevetett. Margit még egyszer bókolt az anyja, majd harmadszor is a bátyja felé. És halkán rebegte:

- Isten hozott bennetöket, szüleim, kedves bátyám...

Mind a hárman meglepődtek. Viharosan berontó, vidám, csinos kislányt vártak, s íme, aki belépett, hűvös és nyugodt volt, mint valami priorissa, az arca sápadt és komoly, a szeme alázatosan lesütve, a kappája gyűrött, piszkos, a saruja sáros. Béla összevonta a szemöldökét s elkomorodott, Mária királyné kipirult, s kitárt karral sietett a leánykája felé, Istefán pedig hetykén felkiáltott:

- Nézd a csitrit, felnőtt apáca leve!

Átesvén a csókokon, meg akarták nézegetni közelebből is a kis szerzetest, amikor belépett az izgatott Olimpiádisz meg Katerina soror. Mélyen bókolva mentegetőztek:

- Engedj meg, nagyúr, engedj meg, nagyasszony! Elfuta, s nem teheténk röndbe!

- Ünnepe előtt vagyunk, s annyi gondunk-dolgunk vagyunk...

Béla erősen megöregedett. Borotvált, sápadt arcán mélyebb volt a kapocsszerű két árok az ajka körül, homlokán sohasem simult már el a mély, függőleges barázda, szeme mélyebb, bágyadtabb és fáradtabb volt, haja hátrább vonult a halántékán, s erősen szürkült. A tartása is hajlottas. Mária királyné megvastagodott, fekete haja közé ezüstsálak vegyültek, arca megtáskásodott, szemhéja megduzzadt. Csak nagy, sötét szeme volt most is fényes és lányosan eleven. Szép ifjúvá serdült Istefán úr, a kisebbik király. Magas, karcsú legényke volt, domború melle feszítette a bíborpiros, arannyal hímzett dolmánt, karcsú dereka a széles, aranyos övet, szilárd lábszárai büszkén szökkentek fel a piros, bütykös orrú csizmából. Ajka fölött már ütközött a dióbarna bajusz. Szeméből pajkos jókedv, kedvesség és jóindulat sugárzott. Nemhiába szerette mindenki, aki egyszer is látta.

Az első pillanatok után kissé zavartan álltak a nagy terem közepén, s nézegették egymást.

- Hogy vagyunk a családot és a lovad? - kérdezte végül a régi, megszokott módon Olimpiádisz asszony a királyt.

- Isten segödelmével, megvolnánk - dunnyogta a király barátságosan, s leült egy öblös székbe, magához vonta, térde közé állította Margitot, s hosszasan nézte. - Hanem ez a gyermeköcske sápadt, vézna, a szeme bágyadt, a ruhája meg...

- Úgy bizony, hallod-e, dada - vágott közbe szigorúan a királyné. - Hát nem törődtek véle?

- Nem az ü vétük, atyámuram, anyámasszony - magyarázta szaporán Margit, míg a két soror szégyenkezve állott a vádoló tekintetek kereszttüzeiben. - Szörzetben vagyok s nem udvori áldomáson, nem viselhetők bársonyt, skófiumosat...

- Váltig mondjuk néki, nagyságos uram, hogy kerál leánya, s nem illő...

- Itt nincsenek kerálok és szolgák, itt mindnyájan Jézus Úr szolgálai vagyunk - utasította rendre keményen a kislány.

- No, de hát mégsem kellenék így... - méltatlankodott a királyné.

- Nem vihatunk véle, asszonyom - makogott Katerina soror. - De Istennek hála, úgy tanol, olvas, mint egy öreg perjel.

Lassanként felmelegedett a feszültség. Margit is vidámabban beszélgetett, amint átestek a ruhája állapota meg királyi származása fölött kerekedett vitán. Olimpiádisz asszony részletesen beszámolt Margit hibáiról és „jószágairól”, Katerina nem győzte magasztalni az eszét és szorgalmatosságát. Mindenre tudtak bámulatos példát. A kisebbik király meg elmesélte, mi újság a palotában, milyen új lovai vannak, hol volt vadászaton, s hány vaddisznót, szarvast, bölényt ejtett el a nyáron. Ezer meg ezer mesélnivalója volt. A királyné beszámolt a kis Béla

hőstetteiről, a király meg csendesen hallgatta a tereferét, pillantását hosszan nyugtatva a kislány alakján s mélyen elmerülve gondolataiba.

A priorissa kétségbeesett, amikor megtudta, hogy a királyi család már megérkezett, noha csak későbbre várták. A klostromban ünnep előtti felfordulás volt. Mint valami parasztházban, úgy tisztogattak, takarítottak, csinosítottak a Szent Katerina-kolostorban minden zugot. Némely folyosón alig lehetett végigmenni a vizes sajtároktól és sikáló parasztyafiaktól. A konyha minden sarkát felfordították, kihurcoltak dézsát, vödört, polcot, asztalt, vágótőkét, katlant és konyhaeszközt. A refektórium pádimentomát két parasztyafi meg a bárgyú Ancilla sikálta, törölgette fényesre. A kerengő eresze alatt nehéz asztalokat súroltak, és derékaljakat poroltak. Felfordították a betegházat is, a szegény betegeket pokrócokba csavarták, fekvőhelyeik dohos szalmáját kiszórták, a házat felsúrolták. A priorissának ezer tennivalója volt, s íme, váratlanul beállított a király! Fejéhez kapva futkosott, s nem tudta, mit tegyen. Vajon, mint rendesen, ma is itt étkezik a nagyúr és a nagyasszony? Meg kell tudni. És Margit? Megmosdatták, felöltöztették szépen?

- Margit olyan, mint egy juhászkutya - mondta ártatlanul Csenge. - Cafatokban fityeg róla a sár...

- Uram, jorgalmazz!

A priorissa elsápadt s elfutott, azt sem tudta hová, miért. Parancsszavai élesen, reszelősen csendültek meg a kolostor minden részében, mintha egyszerre öt helyen is lenne.

Ki merné megkérdezni a nagyurat, hogy itt kíván-e enni? Csenge, Alincsa meg Aquinata jelentkezett. Jobb lesz, ha valamelyik kislány tudakolja meg óvatosan. Alincsának a szájába rágták, mit mondjon, hogy viselkedjék, azután bebocsátották a kapitulumházba.

Szendén lépett be, szép szeme pilláját lesütötte, s mélyen, egészen a földig bókolt. Szeme sarkából azonban elcsípte Istefán úr pillantását, s meleg öröm hullámozott végig rajta. Istefán úr a bíborpiros dolmánban, aranytól sárgálló övvel és karddal, piros csizmájában s hófehér kucsmája alól kigöndörödő, dús hajával álomszerűen szép ifjú volt. Vajon észrevette-e, hogy a bő redőjű, nehéz ruhában szép barna, nagy szemű, finom ajkú s karcsú termetű leányka rejtőzködik a világ hívságos tekintetei elől? Előfordult már, hogy ifjú királyok, hercegek s mindenféle fejedelmi személyek a klostromban találták meg életük párját...

- Nagyúr - rebegette finom méhdöngéssel Alincsa -, mit óhajtanal enni vagy inni a fárasztó utazás után?

- Pispék atyánk önagyságánál eszünk s iszunk, leányom - mondta szelíden a király, s közelebb lépett a mélyen meghajoló Alincsához. - Nem ajkai Pétör uram leánya vagy-é?

- Az vagyok, nagyúr - rebegette Alincsa.

- Látalak immár - jegyezte meg a király kedvesen. - Megnövél, maholnap tám avatnak is.

Alincsa zavartan mosolygott.

- Szeretitek egymást Margitával?

- Ó, nagyúr... - dadogta Alincsa, s ismét mélyen bókolt.

- Igön szeret, atyámuram - bizonygatta Margit.

- Nos, jól vagyon, majd együtt mehettek Boldogasszony szigetére, ha elkészül az új klostrom. Eredj most, lányom, nem kívánunk semmit.

Alincsa kihátrált a teremből. Odakint szorongva várták a sororok, novíciák és kislányok. Kérdésekkel rohanták meg: itt eszik? mit eszik? mit szolt? mit kérdezett? Alincsa gyorsan megnyugtatta őket: a király a püspöknél eszik, nem kíván semmit, azután lelke mélyéig felizgatva sietett a nagy ágyasházba. Leült az ágya szélére, összefogott kezeit a térde közé szorította, s pihegve maga elé bámult. Csenge, Virág, Gyöngy meg a kis Anna nyomban utánasereglett s körülfogta.

- Mit mívelnek odabé? - firtatta Csenge.

- Mondjátok - hadarta Alincsa -, nem vagyok piszkos, gyűrött, kócos? Ó, mért is nincs ebben a klastromban valami tükör

*

A király és családja több napig tartózkodott a városban. A püspöknél szállt meg. Naponként belátogatott a kolostorba, beszélgetett Margittal, Olimpiádisz és Katerina sororral, egyikkel a kislány jelleméről, másikkal a tanulásban való haladásáról. Jól a végére jártak mindennek, s meg is feddették Margitot hibáiért. A királynét különösen az ejtette kétségbe, hogy a kislány megalázó munkát végez, s nem tudják eltiltani tőle. A királynak főképp a makacssága s éles nyelve nem tetszett. A kisebbik király csak nevetett, pajkoskodott, és mint valami pajtását, ugratta Margitot örökös jókedvében.

Mennyi beszélőnivalójuk volt! Margit sorra vette az ismerős vitézeket, s különösen a vén, mogorva Illyéről akart tudni mindent. És hogy milyen Buda, s milyen Pest? Épül-e már a nagy pusztulás után? És milyen a kis Béla, mit szokott játszani, mit eszik, hogyan alszik, hogy beszél? Mért nem hozták el őt is? És a néneji, Kinga, Anna? Milyen leányzó Istefán jegyese, Kun Örsébet? Olyan, mint idebent a kun Virág? Igaz, hogy pogány? Hogy bálványokat tart az ágyasházában? Itt is találtak egyet, pedig nem is kunnál, hanem magyarinál...

Mária egy este ottmaradt a klastromban, megnézte Margit celláját, ruháit, együtt vacsorázott a sororokkal, s jó későn ment csak a szállására. Az egész község feszes óvatossággal ült, evett és beszélt - a szilenciumot ismét felfüggesztették -, csak Olimpiádisz, a régi bútor, meg a habajgós Ancilla viselkedett úgy, ahogy máskor. Ancilla különösen boldog volt, mert megtörték a szilenciumot. Szüntelenül mesélte, melyik klastromban kik a sororok, melyik nemzetségből származnak, s hány esztendősek. A királyné nem győzte bámulni csodálatos tudományát, a priorissa pedig állandóan taszigálta az asztal alatt, s integetett a szemével is, hogy hallgasson már. De Ancilla végre boldog volt: kitálalhatta egész tudományát!

Az ajándékok, természetesen, nem maradtak el. Szebbnél szebb, drágábbnál drágább magyar, német, olasz, veneziai, kun, tartár, konstantinápolyi, dalmát, orosz és lengyel aranyholmi került a kolostor vasajtós kincsesházába, a régi, több évszázados kincsek közé. Tányérok, tálak, serlegek, karkötők, násfák, kancsók, csatok, tarsolyok, kelyhek, keresztek, szentségtartók, s ki tudná elsorolni, mi minden. Királyi ajándék volt, valóban. S egy hártatekerics is, melyen a királyi kancellária pecsétje függött, s ékes, hegyes betűk sorakoztatták fel a falvak, határok, erdők, tanyahelyek neveit, melyek ettől a karácsonytól fogva a beszpörimi Szent Katerina-klastrom javai közé tartoznak.

A magas vendégek tehát olyan vakító fényt sugároztak a klastromra, hogy már szinte elviselhetetlen volt. A priorissa bizalmasan meg is mondta Alexandria sorornak, hogy ennyi megtiszteltetésre ők maguk méltatlanok lennének, ha nem az ősi kolostornak szólana a látogatás...

Ünnepre azonban a királyi vendégek visszatértek Esztrigánba. A búcsúzás nem volt olyan fájdalmas, mint régen, amikor itthagyták Margitot. A királyné ugyan könnyezett, és Istefán úr is meghatottan ütögette hátba a kishúgát, sőt a király szeme is borongósabb volt, mint egyébként, s melegen megcsókolgatta Margit arcát, a kislány azonban vagy nem volt szomorú, vagy eltitkolta bánatát s vágyakozását. Mély bókkal hátrált ki a társalkodóház ajtaján, s amikor Olimpiádisz asszony vigasztalni akarta, csengő hangon leintette:

- Az én igazi atyámuram s az igazi kerál az Isten. Mért szomorkodjam? Nem vagyok már gyermek...

Így a díszes szekér, a lovas kíséret a királyi személyekkel egy havasesős, hideg délelőtt elügetett az Esztrigán felé kanyargó úton. Alakjukat a magas kerengőről sem lehetett látni, hamar eltakarta a kék hegyekről alászálló, nyirkos köd.

*

Margit pedig bement a cellájába, gondosan betette az ajtót, azután az ágyára vetette magát, kis vézna kezeivel eltakarta arcát, s keserves zokogásra fakadt.

Olyan idegen volt körülötte minden. De míg ezelőtt vissza-visszatért gondolatban a királyi otthonba s végigéldelegte a termeket, a bútorokat, az ismerős embereket, apja, anyja és testvérei kedves arcát és hangját, most egy csapásra eltávolodott tőle minden. Hiába gondolt arra, ami azelőtt fájdalmas boldogsággal s forró vágygal töltötte el - csak magas épületeket látott, tágas, pompás termeket, faragott oszlopokat és kapuíveket, színes falakat és ragyogó ablakokat, csak vitézeket látott meg nőket, pompás ruhákban, csillogó ékszerekkel, kerteket látott és bástyákat, de nem lett tőle melegebb a szíve. Hiszen ő maga nem is járt Esztrigánban, egyenesen a klostromba került, s amit tudott, hallomásból s elképzelésből tudta.

De míg ezelőtt mesevilág volt számára ez a hallott, elképzelt s oly jól ismert világ, ahová elmenekült, ha bánalom érte, ha szomorkodott, ha nagyon elhagyatottnak érezte magát, most nem volt egyéb pompás kőhalomnál, üres fénynél és ragyogásnál, hideg hivalkodásnál, s az emberek, akik ott éltek, idegenek voltak immár. Szívében egy másik király képét őrizte, egy másik királynéét, másik ifjút, más arcokat, más hangokat, más pillantásokat őrzött... Ez a király ugyanolyan volt bár, mint az a másik, mégis hiányzott belőle valami, ami abban megvolt. Ez a királyné szakasztott olyan volt, mint az anyja, s mégis másnak érezte. Ez az Istefán pedig nagyon más volt külsőre is, mint a régi. Amint maga elé képzelte őket, észrevett egy-egy vonást, ami fájdalommal töltötte el a szívét, de amit azelőtt nem látott rajtuk. Szíven ütötte, hogy anyja meghízott, elnehezedett, az arca megpetyhüdt, szemhéja megtáskásodott, haja ezüstösre vált... Nem, ez nem volt többé az ő szép (vagy csak megszépült) anyja. Az az anya délceg, karcsú, mosolygó, piros arcú, fekete hajú asszony volt... Ez fáradt és egykedvű. És ebben az apában sem találta meg a régi apját, ez király volt, Béla úr volt, a homloka magasabb, haja ritkább, szeme lemondóbb, dereka hajlottabb... És hol van az a kedves, gyermekes kisfiú, aki Istefán volt valaha? Ennek már férfiúi tartása van, magas és vállas, az ajka hetyke, bajusza is pelyhedzik már, hangja mély, mint az öregedő medvebocsé... Margitnak a lelkébe csengtek azok a régi, ezüstös hangok, s fájt, fájt a szíve csendesen.

Hát majd meglátogatják őt még, amíg élnek... Amíg élnek! Arcuk egyre ráncosabb s fáradtabb lesz, szemük és hangjuk fénye fakóbb, tartásuk görnyedtebb... Kezüik reszket majd, és a hajuk egészen megfehérül. A legénykéből legény lesz, felesége lesz egy kun leányzó, gyermekei születnek, lovagol, vadászik, virraszt, nevet, uralkodik és vénül... Hol lesz akkor a kis Istefán, akinek egy-egy vonása még ott bujkál ennek a fiúnak az alakjában? Hová lesz Béla úr,

magyeriak nagyságos fejedelme, tartárok üldözöttje, hova lesz Mária királyné, a büszke, szép asszony?

Margit sírt, sírt keservesen, mintha temetésről tért volna haza. Most, hogy elmentek, nagyon sajnálta őket. De érezte, hogy hiába menne utánuk, hiába jönnének vissza, nem tudná megmondani nekik, miért sír. És vajon csakugyan meg is lehet ezt mondani? Magának is alig tudta volna megmagyarázni, miért érzi magát olyan egyedül, nemhogy másnak! Az, ami végtelen szomorúságba s elhagyatottságba sodorta, nem volt más, mint egy-egy kép: Béla király régi képe, s mellette a mostani, Mária királynée és a fiúé, mindegyik mellett ez a kép, amit néhány napon át közelről látott, s emlékezetébe vésett. A két kép nem tudott találkozni többé...

Sokáig sírdogált az ágyon csendes, mély s nagyon keserű sírással. Körülötte csend volt, s a téli est homálya vigasztalanul ereszkedett le a cellácskára. Margit vékony testét a nehéz kappában meg-megrázta a forró zokogás.

De lassanként megnyugodott, megbékélt, elfáradt. Felült, megtörölgette nedves, vörös arcát, fájó szemét, és sokáig ült maga elé meredve. Majd a térdeplőhöz lépett, leborult, és keresztet vetett.

Behunyt szeme mögött megjelent egy fehér ruhás, gyengéd, vidám kis gyermek, rámosolygott, és intett neki, a magasból lehajolt egy szelíd, végtelen jóságú, királyi erejű öreg, szakállán csillagok rezegtek, s a szeme teli volt bánattal és vigasztalással. Margit érezte, hogy keze könnyedén végigsimít a haján, mint valamikor egy másik atyai kéz érintése. És látott egy fehér ruhás, égszínkék-öves asszonyt is, magasan lebegett a fényben, arca tiszta és rózsás volt, szeme kék, mint a tó, kezei lilomok. Büszkén, jóságosan állt valahol magasan, napfény özönlötte körül, s amikor Margit legjobban elmerült a nagy magányosságban, meleg, puha, anyai ajakkal homlokon csókolta, és kislányának nevezte...

*

Az egészen kicsinyek, tehát Lúcia, a kis Katerina, Örzsébet kishúga, Aglent meg Margit kivételével mindnyájan gyónásra, karácsonyi áldozásra készültek. Az öreg Katerina soror a bűnökről, a bennünk és körülöttünk mindenféle alakban csellengő ördöngről beszélt, s buzdította a lányokat, vonuljanak el magányukba, s kérdezzék meg magukat, miben hibásak, miben vétkesek... Bár Margitnak nem kellett még gyónnia, s első áldozása is csak húsvétkor lesz, ő is, mint a nagyobbak, sok délutánt töltött magányos cellájában, s hősileg kutatta, miben bűnös. S mert maga nem tudott megbirkózni a nehéz, fárasztó és leverő feladattal, többször felkereste Olimpiádisz asszonyt, amikor a cellájában volt, s letelepedve az ágyra, kérdezgette, mik a bűnei. Olimpiádisz először leintette, hogy neki még nem kell gyónnia, de azután meghatotta a kislány különös makacssága, s feltárta előtte minden hibáját.

- Gyakorta engödetlen vagy, Margitka - mondta csendesen és simogatta a fejét. - Szömbeszállsz az öregebbekkel, nincs benned elegendő alázat.

- De ha nem akarjátok megengedni, hogy megalázzam magam - panaszkodott a kislány. - Mily csudát tevőtök, mikoron először dolgoztaték a kohnyán.

- Mert az még nem neköd való, verágocskám. No, hát szömtelen is vagy gyakorta. Lásd, ha új, meleg kappát ad neköd Anna soror, nem köllenék úgy böllönködni véle.

- De ha szöbbit akar adni, mert kerál leánya vagyok! Holott a szörzésben első parancs, hogy ne különözzük el magunkat egymástól, s legyünk egymásnak szerető felei.

- No, de te még gyermek vagy, s nem is tevéel fogadalmat.

- Addig sem akarok különködni, anyám.

- Lásd, kislányom, most es ellenkődöl vélem. Mért nem hallgatsz meg szó nélkül? - Majd, amikor látta, hogy Margit szilárdan eltökéli magát a hallgatásra és türelemre, folytatta: - No, hát cserfes vagy, jár a nyelved, s mindönbe beléakadsz. De meg gögös, dagályoskodó is vagy te. Mert egyaránt nagy bínösök vagyunk mindnyájan ez földi életben, s te mégis viperák fajzatának s fehér koporsóknak nevezéd társaidat. Mi ez más, mint a legszernyőbb, legutálatosabb gög?

- Akkor Jézus Úr is gögös vala, mert viperáknak s koporsóknak nevezé a farizeusokat?

- No, tessék, már megint belébeszélpsz! Hogy lehetött vala Jézus Úr gögös, noha Isten vala? De te csak még a magad ostoba feje után, s ide lyukadsz ki. Valóságos káromlás!

Margit gyorsan keresztet vetett s figyelt. Olimpiádisz soror pedig apróra elsorolta minden hibáját. Elmondta, mikor tett valamit rosszul. Vége-hossza nem volt csendes korholásainak. Margit lassan-lassan elszomorodott, szeméből könny szivárgott, s reménytelenül felsóhajtott:

- Anyám, nem is lesz belőlem soha Istennek tetsző szörzetös!

- Ez is bínöd - csapott le rá a soror nagy hamar. - Azonnal tökéletes akarsz lenni, noha lehetetlen. Nagy, fáradságos utat járának meg a szentök es, míg szentök levének. Isten kögyelme lassan-lassan munkál bennünk, a test és a lélek ellenáll, az ördög furkál, noszogat, sugdos... Nehéz, hosszú, igön-igön köves út vezet az idvességre, leánykám. Mindönnap le kell győznünk egy-egy hibánkat, hajlandóságunkat, gyöngeségünket. A legkisebbet is, hogy elérjünk a legnagyobbra. Meg kell ragadni azt a rusnya ördögöt, mihelyst a kisujját nyújtja értünk, mert ha egészen megölel, már nem tudjuk meggyőzni hatalmas hatalmát.

Margita elgondolkozott, megcsókolta Olimpiádiszt, és visszament a cellájába. Ott ült sokáig az ágya szélén, állacskáját térdére támasztott kezébe nyugtatta, homlokát összeráncolta, szemét behunyta. Majd hirtelen felugrott, a térdeplőre vetette magát, ráborult, és hevesen, forrón imádkozott. Egyik *Avét* a másik után, egyik psalmust a másik után mondta, s amikor úgy érezte, belefárad, csak azért is újra kezdte. Dereka megfájdult, feje szédült, halántéka lüktetett, szorosan behunyt szemében vörös káprázat villogott. De mennél nehezebb volt mindezt elviselni, annál dühösebb buzgalommal, annál elszántabban, annál kínzóbb kéjjel imádkozott újra. Azután, amikor úgy gondolta, hogy a pusztas szó nem elég, és Isten nagyobb próbát vár tőle, a cella közepére állt, s a felnőtt sororoktól ellesett mozdulattal véniát vetett. Sovány kis térde élesen csattant a kemény köveken, a fájdalom átnyilallott egész testén, szemébe könnyek szöktek, s kétségbeesetten gyengének érezte magát. De csak azért is feltápászkodott, s véniát vetett megint. És megint és újra. Míg csak kimerülten le nem rogyott ágyára. Este, amikor az öreg Katerina bejött, hogy levetkőztesse s lefektesse, kiderült, hogy a térde véres, dagadt, szárcsontjairól a bőr lehorzsolódott, s a könyöke olyan, mintha ló farkán hurcolták volna meg. A szegény vén soror könnyei kicsordultak, behívta Olimpiádiszt, s kétségbeesve mutogatta neki a kislány sebeit. Margit tiltakozott, el akarta takarni, szégyellte magát. A két soror azonban fejcsóválva korholta, s nem tudott hová lenni a csodálkozástól.

Szájról szájra járt a híre Margit míveleteinek. A sororok csodálkoztak. Nagy dolgok szele suhant át rajtuk. Most egyszerre eszükbe jutott a leforrázott kéz is, a ciliciom is meg az a makacs elszántság, ahogy a kislány a konyhán dolgozott, s ahogy visszautasította a jó posztóból készült köntöst.

- Aggódom érette - suttogetta Katerina priorissa. - Még gyermek, s máris illyeket mível...

- Ó, bár adná Isten, hogy az ü szentjét gondozhatnám Margitában - fohászkodott Katerina.

Amit eddig hibának tartottak Margitban, egyszerre isteni kegyelem munkájának látták.

- Hát amikor nem akart a tányérjából enni, poharából inni? - lelkesedett Petronilla. - És tőlem is a legrosszabb húst követelé!

- Hát amikor érette kellett menni az egyházba, oly buzgón monda a penitenciáját? - kérdezte Ágnes.

- Hát amikor tőlem énekőket tanóla magától? - emlékezett Katerina cantrix.

- És hányszor elmélködék az orgonabokrok alatt, míg a többiek játszódnak - mondta meghatott könnyekkel az idősebb Benedicta.

- Judit mesélé - suttogta az idősebb Anna -, hogy egyszer kedég játszódni hívá Margitát, s ü azt monda: Köszöntsük Szíz Mária anyánkat az egyházban, úgy játszódjunk...”

- Ó, csak most beszélhetnék kerál urunk ünagyságával s nagyasszonyunkval, elmondanám nekik, mily szépségös virágszál leszen a leányukból! - kiáltott fel Olimpiádisz.

- Most valának itt - csúfolódott szelíden, de érdes hangon a priorissa.

- Úgy, de Isten kögyelme oly hirtelen változtatá meg. Magam sem hívém!

A novíciák és kislányok egyre nagyobb tisztelettel nézegették a vézna, sápadt, mindig piszkos, mindig rendetlen Margitot. Az ő fülükbe is eljutott a suttogás. A kis Anna rajongó pillantásokkal figyelte minden mozdulatát, s amikor csak tehetett, hozzácsücskölött. Judit nagy elszántsággal vetette magát a tanulásra, s órákat ült Margit mellett a kapitulumház sarkában, a tűzhely előtt, nehéz könyvvel az ölében. Candida mindig vele akart labdázni a mívelőházban, amikor a sororok nem voltak ott. Virág és Gyöngy irigykedve figyelte, amint egy kosár hallal, egy tál hússal, egy nyaláb tiszta ruhával átment a betegházba a sororokkal. Csenge messze elkerülte, lapos pillantásokat vetett rá, s minden alkalmat megragadott, hogy gúnyosan rábiggyessze az ajkát.

A legváratlanabb dolgot Alincsa művelte.

Egy délután, amikor Margit a cellájában ült, és könyve fölött töprengett, csendesen, mint a macska, besurrant hozzá, gondosan betette az ajtót, s habozva megállt.

Margit megijedt egy kicsit. Alincsa arca más volt, mint rendesen. Nagy, szinte dühös elszántság villant meg a szemében, mintha meg akarná verni. Tétovázott egy darabig, egyszer csak Margit elé lépett, térdre vetette magát, s csókolgatni kezdte a kezét. Margit rémülten nézte. Iparkodott eldugni a kezét, de Alincsa nem engedte.

- Mit mívelsz, mit mívelsz - dadogta Margit ijedten.

- Engedj meg, Margita - suttogta a leány hevesen -, én mindig bántottalak... Rossz valék hozzád... Engedj meg...

Margit azt hitte, csúfolódik. De aztán látta az elragadtatott, őszinte arcot s elmosolyodott.

- Te mindig igaz valál - mondta csendesen, mint egy kis öreg.

- Gonosz valék, kínozálok - suttogta önváddal Alincsa.

- Azt mutatád, azmit érezél s gondolál - folytatta Margit. - Ne alázd meg magad, ne csókold a kezemet, no... Én tudom, nem vagy te gonosz!

- Úgy-é, nem? - kiáltott fel diadalmasan Alincsa, felugrott, átölelte Margit nyakát, s most az arcára nyomott egy csókot.

- Nem, nem - nevetett Margit boldogan, s visszacsókolta.

Erről nem beszélt soha senkinek.

Csenge vette észre legelőbb a változást. Amikor félrevonta Alincsát, és arról kezdett suttogni neki, hogy Öttömös nembéli Barsza úr a kunt meg a besenyőt akarja feleségül a fiainak, noha nyomorult, hitvány, lapos orrú pogányok mind a ketten, Alincsa kifakadt:

- Jonkább eredj, vizsgálj lelködöt, hogy el ne feledd meggyónni csárogasídat!

Csenge elképedt.

- Azmi igaz, nem csárogas - védekezett.

- Nem kell mindön igazat öszveforgatni.

- Hát te meg mióta levél ily nagyfejű?

Alincsa végignézte s hátat fordított. Való igaz, fájt neki egy kissé, hogy bizalmas hívét ilyen gorombán kifizette, s érezte, másképp is lehetett volna, de együtt voltak a bűnben, most kitört belőle a gyűlölet.

Csenge utánament, s megkísérelte kibékíteni.

- Hallod, mit suttognak a sororok? Hogy Margita keráklisasszony mindön főttja tündöklő napsugár.

- Margitát kedég hagyd - suttogta fenyegetően Alincsa, s olyan szemet vetett Csengére, mintha meg akarná verni. - Jobb ü mindannyiónknál. Bánom, hogy annyit szapulám.

- Mi? Mi? - hebegett Csenge vérvörösen. - Tám még te is szentnek alítod?

- Margita szent, tudd meg.

Ezt röviden odavetve, begyesen elsietett a folyosó mélyén. Csenge kövé meredve bámult utána, majd elöntötte a szégyen, megalázottság, gyűlölet. De nem tudta, mit tegyen. Kezét ökölbe szorítva bámult maga elé, szája sírásra biggyedt. Aztán uralkodott magán, gögösen felvetette a fejét, s rövidet sóhajtott.

- Pha! Kerál leánya...

De hát valóban igaz, hogy Virág és Gyöngy előtt megnyílik a klastrom kapuja, s ők, az élet, a szép ruhák, lovak, fegyverek, szabad kószalások és vadászatok áhítózó szerelmesei, kirepülnek, mint a sólymok?

Igen, hírek addig keringtek, míg valóság lett belőlük.

Vízkereszt napján leesett a hó, megfehéřült a fekete, sáros, ködös világ, a föld megfagyott, az utak járhatók lettek. Virág anyja Göböl-járás földjéről érkezett Beszpörimbe, kun fegyveresek kíséretében, Gyöngy pedig a mosoni mocsarak közül vagy ötven zömök, barna képű, horgas orrú besenyő lovassal. Beszpörimben, a vendégfogadó házban találkozott a két anya. Fegyvereseiket a fogadóban hagyva, lóháton ügettek a klastromhoz, paripáikat átadták a lovásznak, s megdöngették a hatalmas kaput a vasbuzogánnyal. Ágnes, a fiatal kapus soror, kikukkantott a kémlelőlyukon, s két hölgyet látott, egy hosszú ruhás, magas fejkű, fátyolos, prémködmönös soványat meg egy kun öltözetű, báránybőr kucsmás, dolmányos, alacsony zömököt. Ennek kerek, lapos orrú, piros képe volt, amannak sovány, hegyes orrú, öregedő

ábrázata. A kapus soror kérdésére megmondták, hogy kik. Nyomban feltárult a kiskapu, s a két hölgy mély hajlongással belépett.

Felmenvén a kerengőre, a kun hölgy erősen idegenes kiejtéssel, a besenyő meg ropogós magyar hangszóval a priorissa felől érdeklődött. A vendégek feltűnést keltettek, hiszen mindig nagy esemény volt a klostrom csendes, állott vizében egy-egy idegen betoppanása. A hullámok gyorsan gyűrűztek a vén falak partjai között, a mélyből feltámadtak a találgatások zümmögő szúnyograjai. Itt is, ott is előbukkantak a fehér és fekete vélos fejek mívelőházból, refektóriumából, kapitulumházából, sőt a konyhából is. A vendégeket bevezették a társalgóházba, s hamarost megjelent a priorissa is.

Mély bókkal köszöntötték egymást.

- Üljetek le, asszonyom - udvariaskodott a priorissa. - Hogy vagyon a családok és a lovak?

A két asszony szívesen mosolygott erre a szertartásos kérdésre, s mély bólogatások közepette köszönte meg az érdeklődést.

- Mi járatban keresetök fel szerény, csendes hajlékunkat? - kérdezte a priorissa.

- Leányom dolgában jövének - ropogtatta keményen a szavakat a sovány nő. - Itt vagyon a te áldott ügyeleted alatt Gyöngy, Apaj úr, az én uram leánya. Még nem ösmérlek, asszonyom - bókolt ismét, a priorissára mosolyogva. - Leánykám a nénje hozá bé. Hát az ő dolgában fáradozom.

- Ín meg az enyimíbenne - vette át a szót szerény, de gögös mosollyal a másik hölgy. - Toma úr, Gübül kapitánya, az ín uram... Leányunk Maszi... vagy hát magyarosan Virág... Mert mink csak a kun nevén hívjuk.

A priorissa a két hölgy együttes látogatásából, méltóságteljes, kimért viselkedéséből s abból, hogy Toma úr felesége Virágot a kun nevén nevezte, kitalálta, hogy a nagy pillanat csakugyan elérkezett. Elszorult egy kissé a szíve. Egy pillanatig hallgatott, azután hűvösen s méltóságosan, mint mindig, bólintva szólt:

- Hát csakugyan feleségül kérik a két leánykát?

A két nő egyszerre biccentett.

- Öttömös nembéli Barsza úr fia, Márk részére kéré Gyöngyöt - jelentette a besenyő.

- Ugyancsak Öttömös nembéli Barsza úr a fia, János ríszire kéré leánykám, Maszit... már hogy Virágot - jelentette a kun.

- Nagy szöröncse, igön nagy szöröncse - helyeselt a priorissa.

- Okán kegye, asszonyom.

Míg a három asszony odabent kérdezgette egymást, kint a folyosókon izgatott csoportok alakultak. Itt vannak Virágért és Gyöngyért... Menyasszonyok... Barsza úr fiai kérik őket... Elmennek a leányok! Hallottad már? Tudod, kik vagynak odabé? Egy kun meg egy besenyő asszony. Mit alítasz, kicsodák?

- Hol vagyon Virág? Merre vagyon Gyöngy? - futott végig a folyosókon, termeken a kiáltás. Egyik soror a másíknak adta, Sabina novícia ész nélkül rohant értük a mívelőház felé, a kislányok fecsegték és csiripeltek, mint a verebek.

Csakhamar egész haddal kísérték a lihegő, kipirult, izgalomtól reszkető lánykákat a társalkodóház felé. Megigazgatták nehéz ruháikat, megsimígtatták fekete hajukat, s óvatosan benyitottak. A kívül rekedtek úgy tettek, mintha nem hallgatóznának, de fülük tágra nyílt, hogy elcsíphessen egyikét szót.

Semmi láрма, lelkesedés, nagy hang nem volt odabent. Csenge meg is magyarázta a novíciáknak meg a véletlenül ott ácsorgó öreg Bernálda sorornak, hogy ezek a kunok, besenyők nagyon rideg emberek. Csak akkor jajgatnak, ha valaki meghal, még az arcukat is összemetélik bánatukban. De búcsúzáskor, találkozáskor alig örvendeznek, meg sem csókolják egymást. Nyomban ki is gúnyolta őket Csenge.

- Én láták efféle találkozást - mondta mókázva. - Az egyik azt mondja: „No.” A másik is azt mondja: „No.” Azzal vége.

- Látszik, hogy nem kreszténök - sápítozott Bernálda. - Hallám, még az ételeik is olyan durvák, nyerseks, lóvért isznak, mint a tartárok, sületlen falják a húst.

Elvonultak a folyosóról. Csakhamar nyílt az ajtó, s a két anya elköszönt a priorissától. Mélyen bókoltak a küszöbön.

- Hát holnap elviszem Gyöngyöt - mondta a besenyő nyugodt, kemény hangon.

- Ín is Maszit - tette hozzá a kun. - Egyszerre leszen a lakzijuk... Kít fiú, egy apa, egyszerre leszen a lakzi.

Elmentek. A két lány pedig a kíváncsiság sodrába került. Csenge viharosan rájuk rontott, megölelte, megcsókolta őket, azután nevetett, még a könnyei is kicsordultak.

- Hát ez lett a vége! - kiabálta csúfolódva. - Így levétök apácák.

- Mit tehetünk mink róla - szabadkozott Gyöngy.

- Az apák parancsolnak, mink meg engedünk - magyarázta Virág.

Bevonultak a hálóházba, feltelepedtek az ágyakra. Ott volt Annus, Örzse, a kis Lúcia, Judit, Aglent, Sabina, Benedicta. Az ünnepelt lányok nagy komolyan ültek az ágyukon, úgy viselkedtek, mintha nem róluk lenne szó, a mindenfelől özönlő kérdésekre iparkodtak közömbösen és röviden válaszolni. A kérdések pedig rajként zúgtak. Hol fogsz lakni, Virág? Hát te, Gyöngy? Milyen lesz a házad? Hány ökre, lova, birkája van a vőlegényednek? Hány falut ad apád? Mennyi prémet? Mikor lesz a lakzi? Hány napig tart? Igaz-e, hogy a kunoknál még az asszonyok is tökrésszegre isszák magukat? Igaz-e, hogy a vőlegényt meg a menyasszonyt vénasszonyok vetköztetik?

Ekkor felbukkant az ajtóban a sovány, szigorú Alexandria soror, s éles hangon rájuk ripakodott:

- Ne vétközzetök, esztelenök! Még megérjük, hogy táncra kereködtök ebben a jámbor hajlékban! Iszki, dolgotokra! Majd adok én nektök.

Örzsébet, a kis Lúcia meg Aglent vérvörösen iszkolt kifelé, Csenge úgy tett, mintha törné magát a dolga után, de visszaült az ágyra, és suttogva mondta:

- Csak kiabál, de jó szüve vagy...

Alincsa sem állhatta meg, hogy be ne húzódjék a jó meleg kis pletyka feredőjébe. De azért úgy viselkedett, mint aki véletlenül lépett be, s nem törődik a fecsegőkkel. Csak Margit nem került elő, pedig a kis Anna elfutott a cellájába, s habzó ajkacsákkal hadarta el, hogy megtörtént, bekövetkezett, Gyöngy és Virág elmegy örökre. Még a tavasszal meglesz a nagy lakzi.

Margit felugrott a hírré, elpirult, szívét megfogta a társai iránt érzett szeretet s az öröm az örömeik felett. De azután elkomolyodott, s visszaült az ágyára. Varrogatott valamit, azzal bíbelődött tovább.

Hát ismét szembe került a nagy kérdéssel: a szerelemmel, a nagy bűnnel... Íme, két régi társát elviszik a klostorból, s világi életre adják. Az apák összeültek, elhatározták, hogy ennek ehhez, annak ahhoz kell férjhez mennie. És ők mennek, bár nem is ismerik a leendő urukat. Engedelmes gyermekek.

- Nem szól ellene egyik sem? - kérdezte Annát.

- Nem az, mért szólna, apjuk, anyjuk akarja.

- Te is mennél, ha kérnének?

- Mennék hát - vonogatta a vállát szégyenlősen Annuska, és szép, kék virág szemét tágra nyitotta. - Ha atyám s anyám akarná, mennem kellenék. Az ü szavuk parancs.

- Hát az Isten szava?

- No, látod, még nem vagyok fogadalmas... Hát még az avatás hol vagy. Addig kérhetik az embőrt. Sőt megessék, hogy régi apácát kérnek, és megyen.

- Én nem mennék - állapította meg csendesen Margit, s ölébe eresztette a varrását.

- Ha atyád ünagysága parancsolná?

- Azt mondanám, hogy nem.

- És anyádasszony?

- Azt mondanám neki es.

- És az esztrigáni prímás ünagysága?

- Annak es.

- Hát... hát pápa üszentsége?

- Még annak es!

Annus nem tudott nagyobb hatalmat, hát csodálkozva bámulta Margitot, s hallgatott egy darabig.

- De atyánknak, anyánknak, fejlődelmünknek, pápa üszentségének engödelmesködnünk kell - mondta végül nyomatékosan s kíváncsian.

- Istennek még inkább.

- Hát ha ü akarja... De ü csak a szentöknek jelönti meg magát. Nem ám Virágnak meg Gyöngynek.

- Azkit égi szerelöm kötelez, földi szerelömben csak vétkezik - fejezte be a beszélgetést Margit.

Különösképpen aznap este a felolvasó soror olyan példázatot mondott, ami valamennyiök gondolataival találkozott. Erdőelvi Mátyus úr leánya, Margaréta olvasott a pulpituson nagy, erős, zengő hangon. Olvasott pedig imígyen:

- Vala némely jegybéli, Örzsébet nevű leány, kinek mikoron ő ura elment volna messze való útra, ez leány elkezdte keseréttetni az ő jegyesének szerelmével. És kezdte ez leány bujdosni és kerengeni, miképpen bujdosó külömb-külömb setét helyeken, csak maga, egyedül. Tahát íme

pokolbéli ördög az leánynak eleibe jöve az ő jegyesének képében, megszállá ez leányt, s kezde őbenne lakozni. Legottan ez ördögös leány futamék az atyjára, anyjára és egy méhben feküdt atyafiára és minden egyébre, valakiket érhet vala, s erősen gyettri vala őket. Némikoron ököllet veri vala őket arcul, némikoron foggal szakgatja vala őket, némikoron kedég kövel, avagy pálcával veri vala őket.

Mindenki feszülten figyelt, különösen toboldi Bucse úr leánya, a szomorú Benedicta. Cecilia titkon hosszan tekintett Aglent gödrös, kerek arcára s elpirult. Margit szeme előtt pedig egyszerre megjelent az élet valóságával az a bizonyos Örzsébet nevű jegyes leány, aki szerelmi vágyában ördöngtől megszállva dühöngött és bujdosott.

- Demaga ez szegény leány megfosztaték az ő szüleitől, és igen erősen megláncoztaték. És noha ez szegény leány annak előtte nem tudott volna egyéb nyelvön szólni, hanem csak magyar nyelvön, demaga az időtől fogva, hogy pokolbéli ördeg belément vala, egész holdnapig szóla németül, tótul és egyéb sok külömb-külobb nyelvekön. Azért mikoron hallották volna az ő szülői az csodatételöket, kiket az Úr Isten mívelködik Szent Eusébia asszony sírjánál az ő érdemei miatt, ez szegény leányt megkötöztvén és megláncozván hozzák vala Szent Eusébia asszonynak koporsójához.

Ebben a pillanatban a szelíd, szomorú, halvány arcú Benedicta novícia lassan felemelkedett helyéről, nyugodt, határozott léptekkel a felolvasó Margaréta sororhoz ment, s miközben sötéten égő tekintetét rászegezte a csodálkozó sororra, megragadta a nagy hártyakönyvet, kitépte a kezéből, s messze elhajította. Úgy repült a nagy könyv, rebegő lapokkal, mint valami félelmetes, rémítő pillangó.

Mindenki felugrált, a kislányok sikítottak, Bernálda elfehéredett, a priorissa kövé dermedt arccal bámult a szent könyv után. Olimpiádisz asszony megragadta Benedicta csuklóját. Kitért a kavargás.

Most sólyomként felszivító hangon megszólalt a szelíd, szomorú Benedicta:

- Add vissza a jegyösömet!

Hangja végigsivított a nagy termen. Mindenki megfagyott a vér.

Benedicta már nem volt csendes, szomorú és halvány. Nem, nagyon is hangos volt, nagyon is vad, vad, mint akit megszállott a pokolbéli ördög. Ujját kinyújtva rámutatott a megkövült Margarétára, szeme parázslott.

- Add vissza a jegyösömet!

Margaréta csakhamar visszanyerte nyugalmát. Ő lévén az a bizonyos erős soror, aki állítólag egy malomkövet is fel tud emelni, csendesen megfogta s megszorította a szegény kis Benedicta puha, gyenge csuklóit, s leszorította a csípőjéhez. Benedicta ekkor végképp elvesztette a fejét. Fülrepesztő hangon visított, hánya-vetette magát, ajka csücskén habzott a nyál. Szeméből könny patakzott.

- Gyilkosok! Adjátok vissza Ákos urat! - rikoltozta követelőn, kétségbeesetten, vad fájdalommal. - Gyilkosok! Ákos urat akarom!

Csavart egyet a karjain, mint aki nem sokat törődik vele, eltörik-e a csontja vagy sem, az a fő, hogy szabadulhasson. Szabadult is, hiszen Margaréta, a legerősebb soror, nem alította, hogy a gyenge, szelíd Benedicta inkább eltöreti a karját. Amint kiszabadult, vadul nekiesett a földön heverő nagy könyvnek, tiporta, rúgta, mint a megvadult bika. S visítózott torka szakadtából.

Most már az egész község tisztában volt vele, hogy a szegény, szomorú Benedicta, akinek apját, jegyesét a tartárok koncolták fel, anyját a fekete halál rabolta el Trau várában, az ördög hatalmába esett. Csak az volt bámulatos, hogy ilyen váratlanul s éppen a szegény Örzsébet leányzó történetének olvasásakor. Az ördög mindig ott ólálkodik az ember körül, még a klostromban is, pedig mennyi szent ábrázolat, mennyi feszület van a klostromban. És éppen akkor ragadja meg áldozatát, amikor szent példát olvasnak szilencium idején a jámbor nénék.

Rémület lett úrrá a teremben. Menekült, ki merre látott. Az öreg Bernálda elcsúszott, s a pádimentomra zuhant. Ott sikoltozott kétségbeesve. A priorissa kiabált, de senki sem értette, mit. Olimpiádisz asszony szentelt vízért futott, hogy nagy hamar meghintse a dühöngő testvért. Margaréta minden gondja a szent könyv volt. Kapkodott utána, meg akarta menteni. A kislányok sírva fakadtak, s kirohantak az ajtón. Az öreg Katerina hangosan imádkozott egy ördöngűző imádságot, s keresztekot vetett hol magára, hol a dühöngőre. Mindez pedig nem használt semmit.

Margiton jeges nyugalom ömlött el. Összeszorított ajakkal bámulta Benedictát. Nem fakadt sírva, s nem futott el. Sőt mereven szembefordult a megszállottal, s hidegen figyelte, milyen piros az arca, hogy forog a szeme, hol a fehérjével felfelé, hol a bogarával parázslón, hogy rángatózik egész teste, hogy lebegnek bő kappája redői, hogy repked lecsúszott véloma, hogy dobognak kicsiny sarui a vastag könyv szakadozó lapjain.

- Most kést ragad s belém döfi - suttogetta, de a hideg nyugalom vasmarokkal fogta.

Senkinek sem jutott eszébe, hogy elhurcolja onnét a vékony, sápadt, mozdulatlan királyleányt. Senki sem gondolt rá, mi lesz, ha Béla úr leányát megöli a megszállott novícia.

S ekkor, anélkül hogy gondolkodott volna, Margit lassan a dühöngőhöz lépett. Szelíden elmosolyodott, kerekre nyitott szemét annak arcára szegezte, kezét kinyújtotta, mint aki sötétben tapogatózik.

- Gyilkosok! A jegyesömet akarom! - visított Benedicta.

- Benedicta! - kiáltott rá, szinte révületben Margit.

- Gyilkosok!

- Benedicta!

- Nem vagyok Benedicta! Örzsébet vagyok! - üvöltötte a novícia.

Margit lassan a karjára tette a kezét. Benedicta összerázkódott, s kimeredő szemmel egyenesen Margitra nézett. Így álltak egy-két hosszú pillanatig, s körülöttük hirtelen rémült csend támadt. Margit érezte, mint száll le a vér az arcából, mint remeg a térde, de Jézushoz fohászkodott, s nagy-nagy szeretet és sajnálat öntötte el a szívét.

- Örzsébet, ézös néném - duruzsolta csendesen s mosolygott. - Én vagyok itt... Margit...

- Nem, nem... - hörögte Benedicta s hátrált. - Adjátok vissza a jegyesömet!

- Visszakapod a jegyesödet, néném - vigasztalta Margit, s megint megfogta a kezét. - Csillapodj, néném... Visszakapod Ákos urat.

- Ákos urat - zokogta a novícia, hirtelen leomlott a földre, tenyereibe rejtette az arcát s megvonaglott.

Margit lehajolt hozzá, simogatta a fejét, csendesen vigasztalgatta:

- Sírjál csak, ézös néném, sírjál csak... Úgy, úgy...

Benedicta pedig sírt. Sírt egyre mélységesebb, forróbb zokogással, sírt, megáradtak a könnyei, áttörtek minden gátat. Sírt, s egyre mélyebben borult a földre, csukló, jajgató, hörgő zokogása betöltötte a termet.

Ekkor a többiek is felszabadultak a rémület súlya alól. A priorissa csendesén integetett a sororoknak, vezessék el Margitot. Valaki megfogta a kezét, de Margit nem ment. Ott állt a zokogó fölött, s maga is sírt. Simogatta a haját, zagyva szavakat gügyögött neki, biztatta, hogy viszontlátja a jegyesét, apját, anyját, s boldog lesz. A dühöngő zokogás egyre csendesebb, nyugodtabb sírásba csapott át, mint amikor nyári vihar tombolása s a jégeső recsegése után megered a langyos, csendes, jótékony eső, s fényesre mossa a faleveleket. Így sírt Benedicta hosszú ideig, s Margit már nem szólt, csak simogatta, dédelgette, mint egy kis gyermeket.

Mire Olimpiádisz előkerült a szenteltvíz hintővel, Benedicta már a földön feküdt, arcát elrejtve, kappája redőibe burkolózott, s csak meg-megránduló vállai mutatták, hogy él. De végül a vállai is elcsendesedtek. Kábult, nehéz, dermedt álomba merült.

Csak most lélegzetek fel valamennyien, csak most kérdezgették suttogva, mi is történt voltaképpen. A kislányok is visszazálingóztak a küszöbre. A vén Bernáldát felsegítették s leültették. Nagyon fájlalta a térdét, s azt hajtogatta, hogy eltört. Olimpiádisz néhány keresztet hintett a földön fekvőre a szenteltvízzel, s halkán mondta:

- Elszalajték egy atyafit Anselmus fráterért. Majd kiüzi belőle az ördögöt. Tegyük addig szegényt az ágyára.

Óvatosan ölbe vették, s bevitték az ágyasházba. Meg sem mozdult, fel sem ébredt. Aludt nehéz, megszállott álommal.

Margit pedig visszaroskadt a helyére, s reszketett, mint akit a hideg ráz. Olimpiádisz soror, Katerina, a priorissa, Ágnes, Margaréta, mind-mind ijedten futott hozzá. Olimpiádisz az ölébe emelte, mint annyiszor kicsinykorában, ha elesett, s megütötte magát, vagy ha hidegrázása volt. Úgy bújt most is hozzá, mint akkor. Úgy reszketett most is. Nehezen lélegzett, minduntalan csuklott, és oly szorosan ölelte át Olimpiádisz soror nyakát, mint vízbefúló a megmentőjét.

Cellájába vitték, lefektették, testecskéjét pálinkával dörzsölték. Végre megnyugodott. Most elhalmozták kérdésekkel: mért nem futott ki, nem félt-e, hogy csitította le a szegény novíciát? Margit csak azt felelte:

- Nem tudom...

S valóban nem tudta. Mint valami különös, nehéz álomra, úgy emlékezett vissza a rettenetes eseményre. Látott egy repülő könyvet, amint zizegő lapokkal átsuhant a termen, látott egy eltorzult arcot, egy kitátott száját, két meredt, izzó fényben égő, barna szemet látott, egy szürke emberi alakot a földön... S hallotta a visítást: „Gyilkosok!” S a tébolyult követelést: „Adjátok vissza a jegyösömet!” Kavargó kappák és vélomok tömegét látta, s összevissza hangokat hallott. Most megértette: szemtől szemben állott a Pokolbélivel. Annak az ábrázata vigyorgott ki a novícia eltorzult arcából, annak a pillantása sütött ki a barna, máskor oly szomorú, szelíd szemekből, annak a hangja süvöltött át a refektóriumon. Az ördög hatalmának szele örvénylett körülötte. S ő nem futott el. Most már elfutott volna. Most már megrémült.

Elszenderedett.

Amikor felrévedt, már sötét volt a cellában. A klastrom csendje puhán betakarta, mint bábót a gubó. Csendesén visszaidézte a történeteket. Mi volt, ki volt az ördög?

S felismerte a pokolbélit. Ugyanaz volt, aki a szent könyvben olvasott Örzsébet leányzót is megszállta jegyese képében, ugyanaz, aki bujdosásra hajtotta, majd dühöngővé tette. Ugyanaz, akit megláncoztak, s erős őrizettel a szent sírjához vitték. Benedictát is a jegyes utáni vágy búsította, Ákos úr képében szállta meg az ördög. Igen, ez a gonosz lélek gyötörte Olimpiádisz sorort is akkor este, amikor Istenhez sóhajtozott: „Mire hagyál el engömet!” Ez az ördög bujkál Cecilia és Aglent soror szelíd szeretetében, ennek a szemével nézik egymást. És ez csalja ki a klostorból Virágot és Gyöngyöt, hogy hódoljanak neki. Ez csúfolódik Csengében, ez irigykedik, gyötrődik benne.

Szeretett volna felkiáltani a sötét cellában: „Találkoztam az ördöggel! Megösmértem az arcát! A szemébe néztem, rámölte nyelvét!”

Lassan kiszállt az ágyból, s a hideg köveken lábujjhegyen tipegett a térdeplőhöz. Nem látott semmit, csak tapogatózott. S meglelvén a térdeplőt, leroskadott rá, keresztet vetett és imádkozott.

Lassan-lassan előringott a sötétből a Gyermeke, aki karácsonykor született. Kis fehér ingében, mosolyogva tekintett rá, szeme szelíd és vidám volt, kis kezei fehérek. Szentlélek nemzette, szűztől született, és Isten fiacskája volt. S érezte, ahogy az Atya lehajol hozzá a magasból, a sötétségből, hóna alá nyúl, s emeli, emeli fel, magasra, a mennyezetig, azon is túl. Sikongani és tapsolni szeretett volna, mint régen, amikor valaki így emelte magasra, így fogta a hóna alatt, s így mosolygott rá. Mikor? Hol? Nem tudta...

*

Két nap múlva elment a klostorból Virág és Gyöngy. Anyjuk a társalkodóházban várta, míg elbúcsúznak társaiktól. A priorissa összehívta a községet a kapitulomházba, s a két lányka, díszes, hímzett bársonyruhában, már útra készen belépett. Felöltötték prémes ködmönüket, fejükbe nyomták fehér menyétkucsmájukat. Izgatottak, pirosak, szépek voltak, szemük izzott az örömtől. De azért egy kissé meghiúsultaknak látszottak.

Mély bókkal járultak a priorissa elé, s megcsókolták a kezét. A priorissa pedig keresztet vetett rájuk, s homlokon csókoltá őket. Az öreg Katerina könnyezett. Megölelte, megcsókoltá rossz tanítványait, s boldogságot kívánt nekik. Bernálda nedves csókot cuppantott a képükre. A többieknek is volt egy meleg pillantásuk, egy jókívánságuk, egy csókjuk számukra. Végezetül lánytársaikhoz léptek. Egymás után összecsókolkoztak velük. Csenge sírva fakadt, a kis Anna egy-egy aranykeresztcskét adott nekik emlékül. Margit szomorúan búcsúzott tőlük.

- Bocsáss meg, ha miben vétkezék - kérte suttogva Gyöngy.

Margit megcsókoltá.

- Engedj meg, ha bántottalak volna - dadogta a büszke kun is.

Margit mosolygott, s megcsókoltá őt is.

Benedictától nem búcsúzhattak el. Benedicta a betegházban feküdt, nem evett és nem szólt, csak feküdt, és a mennyezetet nézte. Anselmus atya elvégezte rajta az ördögűzés szertartásait. Most nyugodt volt, mint egy halott, és érzéketlen, mint egy kőszobor.

A két lánykát kikísérték a kerengőre, s onnét integettek utánuk. A kapu becsapódott, Ágnes soror bezárta. S hallani lehetett a lovak dobogását, majd később látni is, amint sebesen ügettek a város felé, hogy csatlakozzanak a kísérő vitézekhez. Nagy, ezüstszerű kucsmájuk fénylett, mint a hó, fátyoluk lengett a szélben, sötétkék és bordó ködmönükön ragyogott a téli napfény.

Ezután egy kissé üres lett a klostrom. Benedicta szerencsétlensége, a két társ távozása nehéz hangulatot terített a községre. A sororok, novíciák és lányok csendesebbek, merengőbbek voltak, mint máskor, Bernálda bosszúsan dohogott, Alincsa nekiült a könyvnek s tanult, a priorissa hangja érdekesebbre vált, Olimpiádisz többször megcsókolta Őrsébetet, majd hosszan s komoran vizsgálta Margit arcát. Evéskor nagyobb volt a csend, az egyházban mélyebb és buzgóbb a duruzsoló imádkozás. Sokan különösen sokáig imádkoztak a karban, mások meg az esti vallástétel után kettesével vonultak cellájukba, hogy keményebb diszciplinát vegyenek. A község akarva-akaratlanul bűnösnek érezte magát Benedictáért s a két eltávozott leányért. Sokan töprengtek, mi lett volna, ha ekkor vagy akkor nem mondják ezt, nem teszik azt, vagy mondják és teszik, mit elmulasztottak.

*

A kis novíciát sűrűn látogatták a betegházban. Simogatták, beszéltek hozzá, megigazgatták a fejealját, a takaróját, kínálták borral, mézes tojással, szép fehér húsú hallal, gyenge tikhússal, tárkonyos, sáfrányos mártással, édes kun csemegével. Ott üldögéltek az ágyánál s nézték. Benedicta azonban nem hederített senkire, talán nem is ismerte meg őket. Szeme szomorúan, fáradtan pihent a mennyezet ívein, még az ablak felé sem fordult, hogy gyönyörködje a téli napsugárban. Nem evett, nem ivott, nem szólt. Csak feküdt sápadtan, nagy szeme elsötétítette az arcát, vékony, puha, fehér kezei a takarót babrálták.

Etetni kellett, tisztába kellett tenni. Semmit nem mívelt magától. Felültették, az ételt a szájába erőszakolták. Akkor nem ellenkezett, lassan lenyelte. Majd meg kiemelték az ágyból, lehúzták alóla a mocskos lepedőt, s megint visszafektették. Olyan volt, mint egy csecsemő. Csak éppen nem sírt. És nem akart semmit.

Szomorú volt ez nagyon. A sororok reggelente megkérdezték egymástól:

- Szól-e már?
- Felült-e magától?
- Eszik-é?
- Lát-e már valakit?

Tudta mindenki, hogy kiről van szó. És csak a fejüket csóválták. Imádkoztak érette, Anselmus fráter is mondott a kora reggeli csendes misén egy szép imádságot: „A megszállott testvérért.”

Margit legforróbb vágya az volt, hogy ő ápolhassa a novíciát. Valahányszor a betegházban járt, s látta a halvány élőholtat, úgy érezte, nem veszett még el. Miért? Ezt nem tudta volna megmondani. A priorissa elé járult, s alázatosan kérte, engedje, hogy ő üljön az ágyánál éjjel-nappal.

- Nem neköd való az, gyermek - mondta szigorúan a priorissa.

Margit Olimpiádiszhoz ment. Felült az ágyára, s könyörgött, vegye rá a priorissát az engedelemre. Olimpiádisz már nem ellenkezett. Vajon nem Margit volt-e, aki lecsillapította az ördögöst? Nem az ő kezén piroslottak-e Zsuzsa kezének foltjai annak idején?

- Jól vagy, majd szólok - mondta.

Így Margit mégis elérte, amit akart: ott ülhet a betegházban, amíg csak bele nem fárad, vagy belátja, hogy nem neki való feladat ez.

Büszke volt, büszke, mint amikor fatányért, cinpoharat adtak neki, mint mikor ciliciomot kötött rá a mestere. Öreges tartással lépegetett végig a folyosón a betegházba. A mennyezetről függő olajmécses három lángocskája pislogott, a derékaljakon néhány beteg parasztyaí és egy dinnyesárga, mozdulni nem tudó, csontvázzá aszott öregasszony feküdt. Benedicta derékalja a sarokban volt. Margit leült a szalmazsák szélére, megigazította a beteg takaróját, megsimogatta szelíd, egykedvű arcát, majd keresztet vetett, s áhítatosan mondani kezdte magában az *Avét*. Úgy ült ott türelmesen, suttogva, mint egy öreg apáca.

A betegházban az erős Margaréta soror volt a hetes. Azért ő, mert attól féltek, hogy a kis Benedictát ismét megszállhatja ördög, s csak ő tudja megfékezni a dühtől. Margaréta soror kemény léptekkel járt ide-oda a teremben, megnézte, kikérdezte betegeit, azután letelepedett egy vén karosszékbe, s előbb imádkozni, majd bóbiskolni kezdett. A ház elcsendesült, csak a szegény, dinnyesárga beteg nyögött, sóhajtozott s fohászkodott halkan, olykor megragadta a feje fölött függő kötelet, s nagy erőlködéssel a másik oldalára fordult. Ilyenkor Margit borzadva tekintett rá. Undor fogta el, látva a sápadt mécsvilágnál még sápadtabb, elaszott képét s rendkívül vékony, csonttá száradt karját. A szegény Aloisia soror hosszú évek óta gyötrődött, Margit nem is emlékezett rá, hogy valaha is kiszállt volna ágyából. A máját marta, ette valami, s hiába követett el az orvos fráter mindent, hiába volt az imádság is, nem gyógyult meg.

Aztán csend lett ismét. Margit buzgón imádkozott, de azután elkalandoztak a gondolatai, s elálmosodott. Szemét fáradtan behunyta. Amikor riadtan felijedt, látta, hogy Benedicta novícia nyitott szemmel bámul rá, s figyelmesen nézi. Hozzáhajolt, és suttogva kérdezte: - Akarsz-e valamit, testvéröm?

De a novícia csak bámult, s nem felelt.

Így történt ez több éjszakán át. Margit imádkozott, bóbiskolt, fel-felijedt, s látta a novícia figyelmes, merev tekintetét, amint makacsul s kitartón rászegeződik. Mindig megkérdezte, kíván-e valamit, de a novícia sohasem felelt.

Ezek az éjszakák különös gondolatok üldözték Margitot. Elképzelte, mit csinál Virág és Gyöngy odahaza. Egyik a nagy, füves alföldi síkon, másik a mosoni erdők s mocsarak között, a nyugati gyeptől tájékán. Sohasem beszélgettek, játszottak igazi jó egyetértésben Margittal, mindig gúnyolták, fitymálták, s királykisasszonnynak nevezték, Margit most mégis vágyódva gondolt rájuk, szerette volna őket látni.

Egyik gondolat a másikat ébresztette benne. Szemét behunyva kuporgott a novícia ágyának csücskén, fejét a fal sarkának támasztotta. Így múlt az éjszaka lassan-lassan, félig ébrenlétben, félig álomban, s nem is tudta, mikor van ébren, s mikor alszik.

A zöld síkon lovasok vágattak. Élükön repülő, bő kun ruhában, nevetve és sikongva nyargalt Virág, arca piros volt, lova sörényébe markolt, s nagyokat rikkantott. Mögötte egy vitéz, vállán farkasbőr, övén kard, nyergén csákány és pányva. Virág sikongott és kacagott, visszavisszanézett. A lovasok, legények és lányok, nagy rikoltozással rúgtattak a nyomukban, elszéledtek a mezőn, majd ismét összeverődtek. S harsány hujjogásban törtek ki, amikor a vitéz beérte Virágot, hozzáhajolt, s átölelve, vadul csókolta a száját. Margit riadtan feleszmélt, s megdörzsölte a szemét. A kép, melyet látott, oly eleven volt, hogy azt hitte, valóság.

Most nagy tömeg táncoló embert látott egy óriási cinteremben. A cinterem sarkában sárosok és hegedősök zenéltek, míg a közepén, szemközt egymással, délceg, kék dolmányos vitéz és piros ruhás nő táncolt. Körülöttük forgott és döngött a táncolók sokasága. A vitéz lehajolt, a pádimentomra csattantott, majd felszökött, s tenyerével a csizmáját verte. A nő apró lépésekkel forgott maga körül, mint a páva, fejét kecsesen félrehajtotta, és a szeme sarkából a vitézre

kacsintott. Nagy szál férfi volt a vitéz, kicsiny volt a nő, szinte gyermek. Gyöngy volt, a besenyő.

Margit kíváncsian leste, mi történik a teremben. Egyszer csak kis hálólámpában volt a vitéz meg a lányka, leültek a medvebőrös ágyra, s átölelték egymást. Egy csontos, sovány, idősebb nő vigyázva oldozgatta a lányka ruháit. Margit rémulten felnézett, s egy pillanatig azt hitte, abban a hálólámpában van. A függő agyagmécses sápadt árnyakkal hintette be a termet. A kislány arca piros volt, hevesen felvetette a fejét, s megsimította arcát. Azután ismét imádkozni kezdett. A beteg novícia rendületlenül bámult rá nagy, sötét tekintetével.

Egyik éjszaka arra riadt fel, hogy valaki szelíden megfogja a kezét. Benedicta most nem feküdt, hanem ült az ágyon, s könyörgő szemmel nézett rá. Ő fogta Margit kezét.

- Kívánsz valamit? - suttogta Margit.

- Csókolj meg... Apolj meg, kicsim... - susogta a novícia reszketve.

- Hát magadnál vagy? - örvendezett Margit, s közelebb hajolt hozzá.

Benedicta nem felelt. Sápadt arcán halvány pirosság ömlött el, szeme égett, keze reszketett. Szép volt, nagyon szép s nagyon sajnálni való.

- Apolj meg, kicsim - kérte halkán. Szinte csak az ajkai mozgásából lehetett megérteni, mit mond.

Margit megcsókolta az arcát.

Benedicta felsóhajtott, visszacólt vánkosára, s átölelve Margit nyakát, fejét a keblére vonta. Így tartotta ott sokáig, míg téveteget, könnyű ujjai a kislány haját simogatták. Nehezen s mélyen lélegzett, néha megborzongott, mintha fáznék.

- Jobban bétakarlak - mondta Margit, s ki akarta vonni a fejét a novícia gyengéd öleléséből.

De az nem eresztette. Nyilván nem fázott tehát, hanem más miatt borzongott. Tán láza volt. Margit nagyon-nagyon sajnálta, s azon töprengett, hogy tudna könnyíteni az állapotán.

- Innod kell?

Benedicta hallgatott, ujjai révetegen játszottak a hajával.

- Le akarsz-e szállni? Segéljek?

- Ölelj magadhoz - suttogta szakadozott, könyörgő hangon Benedicta. - Te jó vagy... Szép vagy... Ézös a te hangod és kedves az ábrázatod... Apolgass meg...

Margit ismét arcul csókolta. Benedicta pedig elnyújtózott, megfeszült, mint az íj, mély fohászkodás szakadt fel a melléből, szorosan ölelte magához a kislány fejét, s hevesen, gyorsan, apró csókokkal csókolgatni kezdte az arcát. Forró, könnyű ajkai végigcsókosták a sima kis homlokot, háromszor-négyszer megálltak a szemein, azután az ajkát keresték, s mint lepke a virágon, megpihentek egy kissé rajta. Margit szeretettel csókolta vissza, s a novícia erre vadul, forrón csókolni kezdte, mintha ráéhezett volna. A kislány tűrte, még örült is, hogy a beteg, aki hosszú idő óta nem mozdult, nem evett, nem beszélt, most eszénél van, szeretettel suttog hozzá és csókolgatja. Benedicta hosszan gyönyörködött az arcában, két tenyere közé fogva s kissé eltartva magától, mint valami képet, mosolygott, szeméből könnyek peregtek, s lázasan suttogott, mint aki álmában beszél:

- Szép vagy, kedves vagy... Ézes a szavad, ézes az ajkad... Mindig szeretélek, kedvesöm, sohasem feledlek...

Úgy beszél, mintha virágéneköt mondana - gondolta Margit ijedten.

- Nyugodj meg, aludj, pihenj, imádj Jézus Úrhoz - vigasztalta a beteget. - Megsegél már, meglásd...

- Meggyógyít a te szerelmed - susogta kábultan Benedicta. - Margita, kis Margita, szeress engöm, a te szavad, a te tekintetöd, a te ajkad meggyógyít... Imádj érettem, kis Margitám... Mindég veled akarok lenni, veled imádni, énekelni... Apolgass meg, egyetlen kicsim...

Ismét magához vonta, s ajkát lassan Margit ajkához téve, hosszan, forrón csókolta. A kislány érezte, mint forrósodik át a láztól megsoványodott teste, mint fonódik szorosan rá a karja, s mint bújnak ki éles, apró fogai is, hogy az ajkába marjanak. Megrémült, kiáltani akart, fulladozott... S ekkor a novícia ijedten elengedte.

- Nagy bínös vagyok, leánykám - nyögte izgatottan, s fehér arca kipirult. - Ments meg... Ha te szeretsz, megszabadulok bíneimtől... Imádj értem, árváért... Sönki sincs, aki szeressön...

Könnyei eleredtek, s végigfolytak szomorú arcán.

Margit félt, az ő könnyei is kicsordultak. Nem tudta, eszénél van-e a novícia, vagy révületbe esett. Ajkát égette a csók, érezte az éles fogak keménységét. Szeretett volna elfutni, vagy szólni Margaréta sorornak. Benedicta nyilván kiolvasta a tekintetéből, mit gondol, mert hevesen megragadta a kezét, s könyörögve súgta:

- Ne menj el, kicsim. Ne hagyj magamra. Szenvedök, ha elmegy... Olyan jó, ha itt látlak az ágyamon... Te vagy az egyetlen, aki jót tevével velem... Kicsim, Margitám, ne szólj sönkinek... Úgy-é, nem szólasz?

Margit tagadólag intett.

- Jól vagyon, jól vagyon - örvendezett Benedicta, s hevesen felült, megigazgatta nehéz, barna haját, megsimogatta a homlokát, s nagyot sóhajtott. Inge megnyílt a keblén, de nem húzta össze, noha a tűz már kialudt a nagy kemencében, s hideg volt. - Lásd, én nem vagyok őrzült - folytatta gyorsan, hadarva, s úgy susogtak a szavai, mint a nyárfa lelkendező levele. - Ne félj, nem bántalak. - Ördög megszállott, igaz, de már elhagyott. Hála legyen Istennek, Jézus Urunknak, Mária anyáknak, Szent Damakos atyáknak s mindön szentöknek s angyeloknak. Tudom, mert elmondták, te csillapítál s te valál az egyetlen, ki el nem futamék tőlem. Ó, szerelmetős kicsikém, te jó vagy, kedves vagy, Isten téged adott vigasztalásomra...

- Nyugodj meg s pihenj - biztatta Margit. - Feküdj vissza, takarózz bé, hideg vagyon.

Benedicta meg sem hallotta Margit szavait, tovább rebegett:

- És lásd, hiába vagyon mindön, jegyösöm, atyám, anyám Mönnyekben vagyon, s én nem láthatom üket többé, csak ha meghalok.

- Azkor együtt örvendeztök majd boldogok között - biztatta Margit Anselmus fráter szavaival.

- De addig, míg ez földi életben járok s szenvedök - folytatta Benedicta égő szemmel -, te vagy vigaszom, kedves társom, szerelmem, jó felem. Olyan magam vagyok! Ki értené meg szenvedéseimet? Lásd, akkor mind elfutott, riadozott, csak te valál mellettem... Te jó vagy, imádok éretted... És neköd elmondom mindön gondolatomat, mintha gyónnék. Mindön szenvedésimet...

- Jól vagyon - hagyta rá egy kis büszkeséggel a kislány. - Most aludj. S holnap immár felkelsz, s közénk jössz esméig... s imádsz Jézus Urunkhoz...

Benedicta szeme csillogott. Mosolyogva kérdezte:

- Úgy-é? Közéjük megyek, s velük mívelködök, s látlak téged egész nap? És együtt imádsz velem? És együtt énekelsz? És bémegyek hozzád a kamorácskádba, s beszélgetőzünk... S úgy leszünk, mint egy méhben feküdtő felek? És te szeretsz engöm, kicsim, és vigasztalsz? És nem hagysz el, és nem ítélsz meg, s nem bántasz? Jó leszel hozzám, néha-néha megcsókolsz, s én is megapollak, kicsim, mint vérömet?

- Mindig szeretlek s vigasztallak.

- Sok-sok év múlva is, úgy-é?

- Mindig.

- Lásd, érzöm, én nem élek soká. Te még fiatal lész, azmikor én meghalok. Úgy-é, koporsómnál zsolozsmát mondasz, s verrasztasz mellettem?

- Nem halsz meg hamar, Benedicta. Én hamarabb meghalok - ellenkezett elkomorult arccal Margit.

- Nem, nem, te soká élsz, s én halok meg hamar! - suttogta hevesen, szinte megrémülve a novícia, s megragadta Margit kezét. - Te mondog a zsolozsmát a koporsómnál, s verrasztasz...

- Én mondom s verrasztok.

- S nem feledsz el? Imádol lelkömért, bímeim bocsánatjáért? Kéröd Istent, bocsásja meg, hogy nem tudom feledni... nem tudom feledni...

Arccal a vánkósára feküdt, kezével eltakarta a szemét, és sokáig maradt így mozdulatlanul. Margit már attól félt, ismét az ördög kínozza. De azután felsóhajtott, megtörölte a szemét, s nyugodtabban tekintett Margitra.

- Majd, ha meghalok, nem fáj többé a szívem. Nem sírok többé, s nem álmodom. És nem szomorkodom, ha tavasszal nyílnak a virágok, és rügyeznek a fák, s megjönnek a gólyák... S nem hánykódom éjjel ébőren, amikor velágít a sápadt Hold, s ragyognak a csillagok. És nem fáj többé, ha látom, hogy szállanak a felhők a klastum fölött, s nem szorul el a szívem, amikor a karban énekelnek a társim... Ha meghalok, mindön jó lesz, s megbékélök örökre. S nem vesztöm el az eszömet a kéntől s vágyakozástól, amikor a kút tükreben látom hervadó arcomat, s nem érzöm többé, hogy láz gyötör, s ég az ajkam... Margita, olyan jó lesz meghalnom!

Ismét úgy beszélt, mintha révületbe esett volna, mintha virágéneket mondott volna.

- Most aludj. Én is fáradt vagyok - mondta Margit, s azonnal megbánta, hogy az álmoságáról beszélt.

- Ó, álmos vagy, kicsim! Lásd, bántalak, nyugtalanétalak, háborétalak! Engedj meg. De olyan régóta nem beszélek már, s most úgy megárad a szívem...

- Jól vagy, nem is vagyok álmos, nem háborgatsz.

- Aludj. Akkor én is alszom.

- Jól vagy.

- De nem még el?

- Nem.

- Fogod a kezem?

- Fogom.

- És imádsz érettem?

- Imádok.

- Add hát a kezéd... így, így. Milyen kicsiny, puha kezéd vagy, milyen jó kezéd vagy. Milyen kicsiny ujjaid. Mint egy kicsiny gyermeké. Mekkora körmeid vagynak, mint a verág... S arcod is, mint a kicsiny gyermeké. Látalak, amint aluvál. Szerettelek lönne bépólyázni, ringatni, csicsigatni, mintha gyermeköm lennél... - Elhallgatott, s behunyta a szemét. Nyilván ismét szomorú gondolatok bántották, mert hosszú pillái könnyesek voltak. Szorosan s gyöngéden fogta Margit kezét. Csend volt, csak a sárga arcú Aloisia soror nyögdécselt kábultan, és a februári szél suhogott odakint.

A mécses libegő világosságában látta Margit, hogy a novícia könnyes arca kisimul, lélegzete megnyugszik, keze elernyed. Elaludt.

A kislány fáradtan s izgatottan fogott ismét imádságaiba. De csakhamar az ő feje is lekóadt, s a szeme becsukódott.

*

Kora reggel, közös imádság és reggeli után beszaladt a betegházba, s megkérdezte a novíciát, hogy van, nem kíván-e valamit. Azután a lányokkal s a kisebb novíciákkal Katerina soror deák leckéit hallgatta, olvasott a könyvből, s magyarázta az olvasottakat. Tanulás után az öreg soror mindnyájukat kikergette az udvarra, hogy levegőzzenek egy kissé. Csúnya tél volt, bár nagy hó esett, csakhamar nyálas, langyos idő következett megint, s a hó csatakká változott. A lányok féltették sarujukat, köntösüket, s fáztak is, ezért inkább csak a nyitott kerengőn topogtak s tereferéltek, Margit azonban nagyon szeretett magánosan járkálni a tágas belső udvaron. Beburkolózva nagy posztókendőjébe, apró lépésekkel járt fel és alá az udvarban, szaladgált is, beszélgetett a kiskutyával, s nem bánta, ha nedves bundáját a köntösébe törölgeti. Elnézte a nagy diófát, a száraz, seprűszerű orgonabokrokat, s mindig talált rajtuk valami újat és érdekeset. De gyönyörködött a hegyek kék vagy rőt púpjaiban, az erdők szomorú, bágyadt színeiben s a nehéz, sűrű felhőkben is. Gyakran megállt, s elnézte, hogy iramodnak, kavarnak a felhők a szélben, hogy nyomulnak elő a hegyhátak mögül, s tűnnek el ismét a füstölgő Bakony hullámzó gerince mögött. Töprengett: vajon mi is a felhő? Hogy lesz, honnan jön, s hová megy? Vajon abból a sok füstből lesz, ami a világ kéményeiből, tüzeiből felszáll? S honnét hull az eső, a hó, a jég? Isten nagy titkai közé tartozott ez is.

Eltöprengett azon is, hogy mi van a látóhatáron túl? Lengyelország? S azon is túl? És a tartárok földjén túl? Ott bizonyosan a nagy, forró, bűdös kénköves tavak vannak, az ördög katlanai. És délen, túl a görögök országán s a Szentföldön és a szerecsenek földjén mi lehet vajon? Kerek tányér a föld, és végtelen tengerek övezik? De meddig nyúlnak a tengerek? S mi van a tengereken túl?

És elgondolta azt is, hogy mélyen a föld alatt végtelen pokoli tüzek vannak, ott szenvednek a bűnös lelkek mindörökké. Vannak hegyek, amelyek belsejében mély lyuk szolgál le a pokoli tűzig. S az ördöngök néha úgy felfűtik ezt a tüzet, hogy kicsap a hegyek csúcsán, s megremegetti a világot, városok, falvak dőlnek romba, embert-állatot benyel a meghasadt föld.

Így töprengett ezeken a sétákon. S megkérdezte Olimpiádisz sorort is meg az öreg Katerinát, mit tudnak a dologról. Olimpiádisz csak annyit tudott, mint ő, s ha nagyon nyaggatta kérdéseivel, türelmetlenül vállat volt.

- Ezök Isten művének beláthatatlan titkai.

Katerina hallott vagy olvasott valamit itt-ott deák könyvekből a földnek állapotáról, a tengerekről, a mélység tüzeiről s a magasság napsugaras világáról. Azt is tudta, hogy a Nap, a Hold meg a csillagok megkerülik a világot, Isten akaratából pontosan végzik útjukat, Keleten felemelkednek, s Nyugaton leáldoznak, hogy az éjszakai utat az alvilágban tegyék meg. Azt viszont ő sem tudta, mi történik a Holddal, amikor egyre fogy, s hogy lesz belőle ismét telihold. Erről ő is csak annyit mondott, mint a paraszti nép vagy a pogányok: Markoláb megeszi a Holdat, s az megint újjászületik. De hogy mi az a Markoláb, arra csak a vállát vonogatta.

Megrendítő történetet mondott el három nagy római városról, melyet Isten rettentő haragja a pokol tüzével semmisített meg, s hamuval hintett be örökre, mert kínozták, üldözték a kreszténeket. Éjszaka történt a borzalmas esemény, amikor a pogányok torkig jóllakva hússal és borral s elnehezülve a paráználkodásban, részegen heverték márványtermeikben. A hegyek torka megnyílt, lángoszlop tört fel az égig, s vörösen bevilágította az egész országot. Mennydörgés, villámlás zúdult alá a felhőkből, Isten ítélete megindult. Akkora kövek repültek a magasba, mint a kapitulumház. A tenger kicsapott a szárazföldre, s összetörte a hajókat. Sárkányok hengergöztek ki a vízből, felfalván a csecsemőket és asszonyokat. A tűzfolyam pedig lezúdult a hegyoldalakon, s megemésztette az erdőket, gyümölcsöskerteket, benyomult az utcákba, s szénné égette a bűnösöket. Így fog ítélni Isten az utolsó napon is, de nem három város, hanem négy világtáj fölött.

Mindezen sokat gondolkodott Margit, s csontja velejéig átremegett rajta a borzalom és Isten hatalmának csudálata. Délelőtt bement a konyhába is. Már nem merte megtiltani neki senki. Egyre ügyesebben és szorgosabban segített a hetes sorornak, Zsuzsának s egy öreg, de mindig jókedvű, ragyavert képű parasztyafinak, Jolántának. (Olyan szép neve volt, s olyan csúf volt szegény.) Ennek mindig folyt a szeme, mint valami vén macskának, s Margit megundorodott tőle, amikor először látta. De az undort csak annál nagyobb szánalom váltotta fel, s amikor Jolánta néne ment a kútra vagy fáért az udvar hátsó sarkába, ő előrefutott a vedrekkel, s húzta a vizet a vastag kötélén, hogy szinte megszakadt, hordta a fát nagy öllel, hogy szinte hasra esett. A mocskos edényt is ő mosogatta el Zsuzsával, s felmosta a konyhát is.

Délben ebédet vitt be a novíciának s ott ült az ágyán, míg meg nem ette. De a többi betegre is volt gondja, hordta az ételt, mosdóvizet, kötözőruhát, forgatta a derékaljat, tisztába tette az ijesztő, dinnyesárga, vén sorort. És ha akár Olimpiádisz, akár a betegházas soror, akár a nagybeteg vagy Benedicta mondott egy-egy hálás, dicsérő szót, vetett rá egy köszönő pillantást, elpirult az örömtől és büszkeségtől, s úgy érezte, Isten kegyesen lenéz reá a magasból, valamelyik arkangyala egy nagy, fényes könyvbe beírja érdemét, Jézus úr mosolyog, és Szűz Mária integet isteni fiának: nézd Margitát, kerál leányát, hogy szorgoskodik, hogy megalázza magát... Őt fel fogják magasztalni!

Benedicta mindig nagyon nehezen várta, s ha megérkezett, megfogta, hosszan szorongatta a kezét, szépen rámosolygott, édes kicsikéjének, szerelmes vérének nevezte, s átölelve a nyakát, magához szorította, megcsókolgatta arcát, szemét és ajkát.

- Mért nem vagy nálam gyakrabban? - panaszkodott. - Olyan magam vagyok... Úgy szeretnék mindig látni...

- Ha érközésem lesz, rögvest jövök - nyugtatta meg Margit, s visszamosolygott rá biztatón az ajtóból.

Ebéd utáni ima végeztével a mívelőházba ment, s együtt varrt, kötött, kosarat vagy fonalat font, tépést csinált a munkálkodó, csendesesen tereferélő sororokkal. A jó szerzetes mindig foglalatoskodik, imádkozik, és mindig vidám - hirdették a példázatok, melyeket ebéd és vacsora alatt olvasott fel az olvasó soror. És ő mindig dolgozni akart, mindig imádkozott, s mindig

vidámnak mutatta magát, ha nyugtalanság gyötörte is. Hogy ez nem sikerült úgy, ahogy a szerzet parancsai követelték, s ahogy igaz kreszténhez illő lett volna, arról nem tehetett. De napokon át kínoztta a bűntudat, amikor nem tudott uralkodni magán, s kimutatta irigységét, dühét vagy keserűségét.

Este ismét ő vitte be az ételt Benedictának, s elmesélte neki, mi történt a kolostorban. A novícia kíváncsian hallgatta, és gyakran nevetett. Kompléta után pedig megint bement hozzá, s összekuporodva a derékalj sarkában, suttogva beszélgetett vele a kiskutyáról, a sororokról, a felhőkről, hegyekről, csillagokról s azokról a történetekről, amelyeket a deák könyvben olvastak. A novícia rajta felejtette nagy, sötét szemét, gyönyörködve figyelt, pillanatra sem engedte el Margit kezét. Gyakran ajkához vonta a kicsiny, gyenge, töredezett körmű kezét, sorra csókolta az apró ujjakat, s könyörögve kérte a kislányt, csókolgassa meg ő is az arcát, szemét, ajkát, hogy nyugodtan aludhasson, s megvidámodjék szomorú szíve.

A kislányok csoportjában nagyobb volt a csend és békesség, mióta Virág és Gyöngy kirepült a zajló, hívságos világba, mint két erős, harcias sólyom, és Alincsa is megkövette Margitot. Csenge nagyon magára maradt. Amilyen bizalmas volt Alincsával azelőtt, annyira kerülte most. Egy darabig tüntetően a kis Annust fogadta bizalmába, s leste, vajon hogy esik ez Alincsának, azonban kudarcot vallott, mert a kis szőke, virág szemű, félénk lány került, megrémült nyers, gúnyolódó, szókimondó természetétől, Alincsa meg inkább Margit társaságát kereste, s ki nem fogyott a kérdésekből: Hogy folyik az élet a királyi udvarban, mi dolga vagy a királynak, mit mível Istefán úr? Alig türtőztette magát, hogy meg ne rója, mert kun leányt akar feleségül venni.

- Láhattad, Virágom - mondta komolyan s nyomatékosan -, soha a kunból jóra való kresztén lélek nem válik. Ha én férjfiú lennék, kresztén létömrre nem vennék kun társat.

- Az ü dolga - vonogatta a vállát Margit.

- Hát az ü dolga, igaz, de vajon nem fél, hogy éjszakának üdején csendesen felkél a társa, s elmetszi a nyakát álmában? A kunnak munk, magyeriak, idegönök s ellenség vagyunk.

- Felvevék a kresztén hitet, s nem ellenségek.

- Én tudom, mert eleget beszélék, hogy a tartárok bejövetelekor es felvevék, s mégis feldúlák az országot. Csak azért veszik fel, hogy kifosszanak, megöljenek.

- Meg is bánák hamarost. Atyám mesélé, majdhogy belé nem pusztulának!

- Van nekik egy titkos tervényük - suttogta Alincsa bizalmasan. - Az azt mondja, hogy azki nem kun: ellenség. Mindönt el kell követniök ellene. Felvönni a kresztén hitet, alamusziskodni, hitet tönni hűségre, egyességre, mindönre, odaadni kincsöt, lovat, asszonyt ajándékba, öszveházasodni, egyezködni a magyerival, de osztán, ha itt az üdő, ki a karddal, s üsd-vágd, égesd, tipord, rabold, pusztítsd! Ilyen tervényük vagy...

Margit elgondolkozott, mert szeget ütött a fejébe Alincsa beszéde. De aztán hitetlenül rázta a fejét: nem tudta elgondolni, hogy akadna valaki, asszony, aki az ő vidám, kedves, okos, szép bátyját megölné, vagy csak meg is bántaná.

Csenge egy darabig gögösen mellőzte Alincsa meg a többiek társaságát, úgy tett, mint aki jól megvan magában, sőt ájtatosabban imádkozott és énekelt, pontosabban tanult, és szorgosabban dolgozott, mint azelőtt. A sororok dicsérték is, hálát adván Istennek, hogy jóra fordította rossz természetét. De ez a becsületes magány egyre kínzóbb lett Csenge számára. A kislányokhoz, Annához, Judithhoz, még Lúciához vagy Aglenthez is hiába közeledett, túlságosan fiatalok s butácskák voltak az ő délceg nőiessége, büszke gunyorossága és okossága mellett.

Meg féltek is tőle, hátha megkarmolja őket visszahúzott, de mindig készen álló macskakörmeivel. A novíciáknak megvolt a maguk zárkózott csoportja, ők már egészen apácáknak érezték magukat, s inkább a sororok köréhez vonzódtak. Így szegény Csenge egyre türelmetlenebb, keserűbb és bőszültebb lett.

Féltékeny volt Alincsára, akit Margit elhódított tőle, Benedictára, a „megszállottra” (mint újabban nevezték), mert Margit kezéből evett, Margittal beszélgetett, hízelgett neki, dicsérte, szerette őt, rajongással leste minden mozdulatát, kipirult az örömtől, ha belépett hozzá, s elszomorodott, ha kiment, féltékeny volt Juditra, aki csak Margitával tanult (a kőfejű!), Annusra, mert folyton Margitra hivatkozott: Margit így mondta, Margit úgy csinálja... Féltékeny volt Katerina sororra, mert olvasáskor a térde mellé állította Margitot, szelíden fogta az ujját, s úgy örvendezett neki, ahogy másnak soha. Féltékeny volt Olimpiádiszra, mert folyton büszkélkedett, milyen Istennek tetsző gyermek vált Margitból. Margit, Margit... Ezt a nevet hallotta éles füleivel folyton, Margit körül örvénylett a beszélgetés, Margit neve keringett a vén falak között... Mint az őszi ökörnál, lengte körül s fonta be Csengét ez a név...

Gyakran vörösre sírt szemmel, de azért gögösen jelent meg a refektóriumban, gyakran bevonult az ágyasházba napközben is, és ágyára ülve komoran töprengett, gyakran meg nagy sebbel-lobbal munkához látott, fát hordott, vizet húzott, bement a betegházba, s várta, várta, hogy róla is úgy beszéljenek, mint Margitról. Ha megdicsérték, elbiggyesztette ajkát, s látszott rajta, hogy többet kíván. Aztán elcsüggedt, korholással, parancsal, penitenciával kellett kényszeríteni kötelességeire, a deák szót makacsul nem tudta, a mívelőházban rosszul dolgozott, térdepléskor fájt a dereka, feje, térde, az imádságot hadarva mondta...

Szegény Csenge nagyon egyedül volt.

Így következett el ismét a tavasz. A levegő megenyhült, déli szelek fűjtak, vastag felhők fehérlettek az égen, meleg, bő eső suhogott, kipattantak a rügyek, halványan zöldellt a fű, fátyolos lett az erdőkkel borított hegyoldal, tisztábban bongott a kis egyház meg a nagy székesegyház harangja, vidáman káráltak a tyúkok, szökdelve futkározott a kiskutya, s az ágakon ezüsthangján hirdette a cinke: „Nyitni kék! Nyitni kék!” Azután kinyílt a hóvirág és az ibolya, Szűz Mária és a feszület lába előtt virágcsokrok illatoztak. Misére is kipirult, csillogó szemű lányok, asszonyok jöttek, vidáman nevetgéltek a kapu előtt, még a koldusok is bizakodóbbak s elégedettebbek voltak. A szegény őrzült, aki új és új töménnyel vonult harcba a tartárok ellen, nagyobbakat kurjantott s csattanóbbakat vert az ülepére, amikor alamizsnáját megkapta.

Aztán egy szép, napfényes délután megjelent az első fecske is, fellepedett a kerengő ereszére, s fejét kackiásan forgatva, végtelen, vidám fecsegésbe kezdett. A község kitódult a mívelőházból, refektóriumból, cellákból, konyhából, Zsuzsa s a parasztatyafiak megálltak az udvaron, a folyós szemű, ragyás Jolánta néni is mosolygott. Úgy nézték valamennyien az első fecskét. Cecilia Aglent vállára fonta karját, a szép Aquinata soror elsuttogta: „Föcskét látok, szeplőt hányok!” - de csak a vén Bernálda hallotta, mert mellette állt. (Vetett is rá horgas tekintetet.)

A kerengőn ott állott már Benedicta novícia is. Arca megvidámodott s kipirult, szeme eleven csillogással tüzelt. Magához ölelte Margitot, s elmerengve nézte a fecsegő madarat.

- Lásd, kicsim - mondta meghatottan -, ez küsed madár is Margita, madár-margita...

Margit boldog volt. Könnyűnek érezte magát, jólesett a hajnali imádság, jól a telthangú ének az egyházban, az ibolyák s a levegő üde illata, az ég kéksége, a felhők kövér fehére, a napfényben fürdő hegyek szépsége, a harangok csengése-bongása, szép volt a klastrom vastag, hatalmas, vén oszlopsora. A súlyos falak sárga fényben melegedtek. Szépek voltak a mária-

üveges ablakok, és szépek a szentek, amikor rájuk tűzött a tavaszi nap. Nem kíváncszott el innen. Mióta apja, anyja, bátyja meglátogatta, nem vágyakozott utánuk.

Legjobban annak örült, hogy a „megszállott” is ott állt a kerengőn, együtt örvendezett velük az első fecskének, arcán, szemében, mosolyában, egész viselkedésében, munkájában nyoma sem volt a Pokolbéli rettentő művének, s a hosszú egykedvűség úgy levált róla, mint bábról a gubó. Margit naponként kétszer hálát adott Istennek, hogy őt választotta ki a „megszállott” gyógyítójának, vigasztalójának.

- Játszódjunk farkast! Játszódjunk farkast! - kiáltozta a kis fekete Judit, és megemelve hosszú, nehéz ruháját, leugrált a lépcsőn. Futásnak eredt, a kiskutya csaholva rohant utána. Margit nevetett, öröm csiklandozta. Láta, hogy Annus, Aglent, Lúcia is leszökdel a lépcsőn, s Judit után rohan, majd nehézkesen, de csengőn nevetve megindult Örzsébet is, Olimpiádisz asszony leánykája. Margit nem tudta türtőztetni magát. Térdénél felcsípve súlyos, hosszú, kopott kappáját, futásnak eredt, nagy vígsággal megkerülte a diófát, s az első igazi tavaszi játék elkezdődött.

Judit volt a farkas, a többiek a bárányok. A farkas vadul hammogva s ugatva kergette a bárányokat, azok bégetve menekültek előle. Judit jó futó volt, csakhamar elkapta s „elhurcolta” a kis Lúciát. Viszont Lúcia igen gyenge volt, és kisebb a többieknél, kétségbeesve hajkurászta a gyors lábú bárányokat, de nem tudott prédát fogni. Margit úgy intézte, hogy őt fogja el, ezután ő kergette a bárányokat.

A kerengő sarkából fájdalmas fitymálással nézte őket Csenge. Karcsú derekát kihúzta, szép szeme fölött összevonta szemöldökét, keskeny, íjszerűen ívelt ajka lebígyedt.

- Gyere te is, Csenge! - kiabált fel hozzá Margit, mert megsajnálta.

- Taknyosokkal nem játszom - dühnyögte Csenge, s elkeseredetten hátat fordított.

A refektóriumban a felolvasó soror már Jézus urunk életének azokat a jeleneteit olvasta, amelyek éreztették a megrendítő áldozat véres komorságát.

*

Ahogy közeledett a húsvét, egyre keményebben regulázták a sororok magukat is, a novíciákat meg a kislányokat is. Csenge és Alinsa már túl volt az első áldozáson, Candida, Örzsébet és Margit most készült reá, a kicsinyek pedig, akik jól alatta voltak még kilencedik esztendejüknek, nem áldoztak. Ők az első áldozásban csak Boldogasszony szigetén, az épülő, új klastromban részesülnek. De azért a kicsinyek is többet imádkoztak és énekeltek, több intelmet hallgattak a keresztényi életéről, s gyakrabban hallották Jézus Urunk áldozatának, a megváltásnak, az eredeti bűnnek a misztériumát.

Margitot mestere, Olimpiádisz asszony részeltette kellő oktatásban, Candidát Ágnes soror, Örzsébetet Alexandria soror oktatta.

Olimpiádisz naponként hosszú időt szentelt mostanában Margitnak. A kislány nagy elszántsággal s buzgalommal feszítette meg a figyelmét, s iparkodott megérteni a titkokat, melyekbe a soror beavatta. Főképpen a bűnökről, az elkárhozásról s a bűnbocsánatról beszélt Olimpiádisz, és Margit gyakran úgy érezte, nemcsak őneki magyaráz, hanem magának is.

Ezek a magános beszélgetések a cella csendjében, miközben a nyitott ablakocskán beáramlott az erős éjszakai levegő, már szinte gyónásszámba mentek. De nemcsak Margit vizsgálta meg apróra minden hibáját, minden gondolatát és érzését, hanem vele együtt a soror is.

- Mert lásd, verágocskám - suttogta Olimpiádisz csendesen, s összekulcsolt kezét a térde közé fogva, előre-hátra ringatta magát az ágyon -, bínös ám a te szegény anyád, Olimpiádisz is. Haj, nagyon bínös! De amég élünk, mindég remélhetünk, hogy megbocsátja Isten végtelen silányságunkat, ha tiszta szívből bánjuk, hogy megbántánk őt. Még halálunk hórájában es. Mint örvendezék én es bínös vágyban, azmikor Tamás úr elküldé atyámuramhoz s anyámasszonyomhoz kérőit, mint gyenyerködék ékös ruháimban, kösöntyűimben, fejkömben, s mint cicomázám magam tikör előtt, hogy szebb lögyek, mint a páva. Az én legnagyobb örömem vala, azmikor Tamás úr reám mosoloda, s megmelegüle az ő szüve, látván karcsú derekamot, vastag hajamot, ékös kezeimet, gyenge, fejr karomat s piros saruim könnyű villogását. S azt hívém, repülök, mint sólyom, azmikor pejparipámon mellette lovaglék, s fátyolommal játszóda a szellő. S mily büszke valék, verágocskám, azmikor uram szállásán látám a nagy oszlopokat, karámkokat, kényös lovakat, fejr barmainak végtelen sokaságát, hallám birkáinak bégetését, s futtatám rabszolgái seregét, hogy kényömet megelégtísek. Béláthatatlannak véltem uram hatalmát s véle az enyémet is, mennyi földje vala, hány faluja s mily rengeteg erdei, mily gazdag mezői, halban bő tanyái! Szüvem dagályoskoda, azmikor vendégök seregi jötteenek, s ivának-evének hetekön átal, és mily vidám vala az én lelköm, hallván síposok s hegedősök sajgó dalait... Hát még mily boldoggá teve, azmikor kerálné asszonyunk behíva udvorába, s ott élheték anyád mellett s atyád önagysága mellett, s láthatám mivelködeteiket, hatalmuk erejét s ragyogását! Mily büszke valék, akár a badáros paripa, azmikor ülék udvori nép között, nádrespán, udvarbíró, érsök és pispék uraim fényös koszorújában, s hallám országos gondjaikat s ékös beszédeiket... És lásd, ily büszke s puffaszkodó vala ez egész ország, lelköcském. Figyelsz?

- Figyelök, anyám - susogta Margit, összegömbölyödve az ágyon, s arcát a soror karjához szorítva. Szeme tágra nyílt, eleven képekben látta mindazt, amit Olimpiádisz elmesélt.

- Hát bizony, ily hatalmasnak, ragyogónak, kényösnek s törhetetlennek érezé magát ez egész ország, verágocskám - sóhajtott a soror. - Olyan vala mindönki, akár én. Ki veteködhethék a mű ménőseink, csordáink, nyájaink, mezeink s erdeink, tanyáink, falvaink és büszke városaink erejével? Ki mer fel is tekénteni hadaink fegyvereire, töménjeink erejére? Hol vagyon kard, mely élősebb, íj, mely rúgósabb, nyíl, mely sebősebb, kopja, mely gyilkosabb, szűv, mely rőttenhetetlenebb, fal, mely magosabb a miénknél? Hol vagyon több arany, ezüst és drágakő? Velág mindön országai között egy sincs, mely hasonló lenne a miénkhez! Magyarai föld ez, s rajta kül nincs egyéb, csak nyomorúság, siralom s gyávaság.

Margit büszkén tekintett fel a sororra. Az elkapta a pillantását, szemöldökét összevonta, s megcsóválta a fejét.

- Ne légy büszke, leányom, mint szömöd mutatja, mert ímé, nem hallgatánk meg az Úr parancsolatait, azmint én sem hallgatám meg a legfőbbet: légy alázatos. Kevélységünkben elbizakodánk, mint ama babilóniai népök, azkik tornyot építenek a pusztában, s el akarák vele érni az eget, hogy megdöntsék Isten trónusát. Bábeli torony vala ez ország, s benne én is egy kevély kövecske. És mily kevély kövek valának benne atyád, az országtartó urak s vitézők, s mind azt hívé, ő hordozza a tornyot, s ő emeli az egekig, Isten trónusáig. De jöve a nagy zavarodás, jöve Isten ostora, Batu úr, s jöve tartárok véghetetlen serege, rőttenő keménysége, s jöve a megaláztatás, szenvedés, siralom és vérnek áradása. Úgy zavarodánk meg mink is, mint ama babilonbélielk, verágocskám... Te nem tudod, nem éltél vala még, Isten rejtökében várokozál, hogy mindnyájunk öröme s bineink megösmerésére ez világra jöjj. Nem tudod, mi vala itt... S akkor valahányan valánk, mind más nyelvön beszélénk, mást akaránk, nádrespán uram, érsök uraim, országbíró uram, hadnagyok és vitézők, pispekek és velági jobbágyok, magyaraiak, besenyők, kunok, sidók, szerecsönyök, némötök, mind mást beszélének s

akarának, s nem érték meg egymást. Így leve, hogy az én hívságos örömeim, büszkeségöm, kevély puffaszkodásom is összeomla, miként ama három városok, azkiket a hegyből kiöntött tűz emésztött vala meg pagány bínei miatta.

- Sírtál-e sokat, anyám?

- Haj, verágocskám, sírtam, sírtam sokat, és síra mend az egész ország... Sírás, jajgatás és fogak csikorgása lőn akkor, s nyögénk Isten sújtó ostora alatt. Ledőlének a városok, és tűz emészté meg a falakat, kard járá át a csecsemők szívét, Tartarosz népe tombolt az asszonyokon, és megárad a vér folyama. Legjobbaink, azkik csakolyan bínösök valának, mint én es, a te szegény, gyarló anyád, elveszének a még elősebb kard, még rúgósabb íj, még sebősebb nyilak, még keményebb szüvek tiprása alatt. Egy napon látám, hogy Isten bétölté rajtam es haragját. Nem vala többé az én jó, délceg, vitéz uram... Nem vala...

Elhallgatott, nyelt egyet-kettőt, behunyta a szemét, s keserűet sóhajtott. Margit szívét összefacsarta a bánat. Még szorosabban bújt a sororhoz, s várta, míg megnyugodott egy kissé.

- Isten hatalma röttentő, s nem lehet vele szömbeszállani - folytatta Olimpiádisz csendesen. - Azmikor úgy hívém, az élet ormán állok, s ott áll vélem az én hív társom, Tamás úr es, szerelöm verága, szép Örzsébetöm, két szép fiacskám, s nagy-nagy gazdagságom bétölté szüvemet, egy napról a másikra béfejeztetött... Lázadozék akkor, kedvesöm, mert bínös valék, s nem akarám meghajtanom kevély nyakamot, imádék Istenhez, Jézus Úrhoz, minden szentökhöz s boldogokhoz, de csak azt kérdözém imádságaimban: mért vevéd el, mért öled meg? Mért tiprál le engöm? Mért e sok keserőség, vér, pusztulás, gyötrelöm, könny és vér? Mért tevél sömmivé az egész országgal egybe?

Ismét elhallgatott. Szavai úgy csengtek a néma cellában, mintha most is kérdőre vonná az Istent.

- No, hát földön heverénk s szenvedénk, gyötretteténk messze idegönben, tengör partján, s még nem vala elég, mert Isten reánk küldé keményebb hóhárait es. Jöve a fekete halál, s ott szorongánk, kedvesöm, rettentő karmai között. Temetés, temetés vala mindönnap, gyász és siralom tölté be a városokat. Mint birkák az égő akolban, szorongánk és kesergénk, s nem vala pásztor, azki megnyitná előttünk a menekvés kapuját. Mert kevélyek valánk, s kevély valék én is...

- Ha Isten jó s kenyerületös, mért mívelé mindezt?

- Lásd, kedvesöm, mindaddig mívelé, míg meg nem töretteténk. Magamon tapasztalám, s nyilván látom: el kellött jönnie az üdőnek, azmikor fejünket lehajtánk, s megtérénk Istenhez alázatval, mondván: tégy, Uram, ahogy jónak látod, ölj meg, vagy emelj fel, amint akarsz... Mindenben magunk vagyunk bínösök, s magunkra vessünk, amért meglátogattál bennünket.

Beszélt, beszélt a soror, s amikor a maga bűneit emlegette, kiterjesztette azokat az egész országra, sőt nem feledkezett meg a pápáról s a külsországoiról sem.

- Ántikrisztus viaskodék pápával, s pápa elfeledé, hogy Tartarosz rémei támadnak Keletről es, Krisztus Urunk ellen. Bínös vala Nyugat és Kelet, Észak és Dél, s bínös vala az is, mi középütt vala.

- De Isten jó - folytatta nyugodtabban. - Mert lásd, csak vissza akart téríteni engöm es, mindnyájunkat, magához. Itt vagyok ez klastromban, hogy éjjel-nappal szolgáljam őt, s bélássam, mindön hívság! Mindön üresség! Mindön hatalom csak ingó szalmaszál, mindön fegyver megcsorbul a nagyobb fegyver előtt, s mindön szív öszvetörik a keményebb szív előtt. Földek, barmok, falvak, rabszolgák, kéncs, ruhák ragyogása, mind-mind hívság... És

hívság, kedvesöm, az a derék, vitéz férfiú es, azki mellettem álla, s hívság vala a boldogság es, mert egyik napról a másikra öszvetörött...

- Mert mindön mulandó - susogta Margit ábrándozva, Anselmus fráter szavaival, melyeket az egyházban hallott.

- Elmúlnak a népok, országok, hadak, elmúlnak a nyelvek, városok, elmúlnak a kövek, elmúlik a test öröme, szépsége s kevélysége, mindön-mindön elmúlik... Mindön elmúlik... - ismételte Olimpiádisz, szinte lehelve a szavakat, s maga elé bámulva a kőkockára. - Elmúlik az egész élet es, szétomlik testünk, porrá válik, s nem leszen többé öröme és vigassága... Mindön elmúlik...

Hallgattak. Margit arra gondolt, hogy meghal az apja, anyja, testvérei, meghal mind, akit ismer és szeret, s eljön az óra, amikor neki is hálnia kell... Fogát összeszorította, szemét behuntya, s olyan élesen látta apját, anyját, testvéreit s végül önmagát is a hideg ágyon, fehér, merev arccal, kinyújtott tagokkal, hogy végigborzongott rajta a rémület. Gyenge kis hang siránkozott benne: nem, nem, nem... nem akarom! Mint a légy, melynek keserves zümmögését itt hallgatta egyszer ebben a cellában, szűkölt benne a rémület. Még jobban összekuporodott, karját a soror könyöke alá dugta, s úgy hozzáfurakodott, mintha védelmet keresne nála kétségbeesésében.

- Anyám - rebegte -, én rettegök.

- Mitől, kedvesöm?

- Halál hatalmától.

- Rettegsz, hát, rettegsz - bólogatott Olimpiádisz. - Csak rettegj, jó az, ha rettegsz. Úgy kerülsz közelebb Istenhez. Én is rettegök... és ma es rettegök néha, azmikor egyedül vagyok itt, ez vastag falak között, szűk kamorácskában, s kint fúj a szél, zúgnak a fák, s közel-távol sönki sincs, ki kezét a fejemre tegye... Míg Jézus Úr megkönyörül rajtam, s megvigasztal az ő halálának röttenetével s feltámadásának dücsőségével.

- A halál borzasztó...

- Borzasztó az ü könyörtelen csontkeze, midőn torkunkra forr, s nem lélegözhünk, üregös tekintete, midőn ránk nyilall, s megfagyasztja bennünk a piros vért, agyaras szája, midőn ránk hajol, s megcsókol, mint a jég. Rettenetős, lánykám, a sér odva, midőn belébocsátják büszke testünket, s nem léssen belőle egyéb, mint zörgő tetemök halmaza. És röttenő a nagy, nehéz koporsó, midőn reánk zuhan a fedele, s örök rabságban tartja tagjainkat, míg Isten angyelai meg nem fújják a kürtöt. Rettentő, kedvesöm, hogy itt ülünk s társalkodunk most ez csendes kamorában, az ágyon, s holnap, holnapután a te szegény anyád tagjai merevök léznek, mint kiszáradt ágak, szömei bésüppednek, ajka elnémul, s nem szól hozzád szeretetének meleg leheletével...

- És én es... - nyögte Margit fehéren.

Olimpiádisz sóhajtott.

- És te es, kicsikém, te gyenge karjaid is kinyújtóztatva feküsznek egykor, kedég hányszor öleltelek s ringattalak! Te es olyan lész majd, mint a többi halottak, mint kis nénéd, ama másik Margit, azkit eltemeténk nagy siralmakval a tengör mellékén.

Borzalommal telt meg a cella, de Olimpiádisz soror azt is akarta, hogy borzalommal teljék meg. A halál ismeretének világosságában akarta megmutatni bűnös, esendő mivoltunkat s Isten végtelen hatalmát.

- Hogy menekődhetünk? - kérdezte azután, mintegy magától. - Meg kell tagadnunk naponként, azmi halandó, s meg kell ragadnunk, azmi örökkévaló. Tagadd meg testöd minden kívánságát, kedveském, evést, ivást, ölelést, gazdagságot, pompát, ruhát és ékkövet, lovat és földet, apát és anyát, testvért és rokont, országot és nyelvet, mindönt-mindönt, ami elmúlik, s a halált hordozza magában is.

- Hogy tagadjam meg atyámat, anyámat, véreimet, holott Isten parancsa a szeretet? - kérdezte Margit, visszaemlékezve a tanításra.

- Szeresd őket úgy, hogy bocsáss meg nekik mindön bínt, azmit ellened elkövetnek, de mindön pillantásban tudj elválni tőlük - magyarázta Olimpiádisz.

- Lám, te is idehozád leányodat, Örszét, mert szeretöd, s nem akartál távol lenni tőle, anyám.

- Idehozám, idehozám hát, hogy közelébb legyön Istenhez!

- S te is siratod uradat, Tamás urat.

- Siratom, hogyne siratnám, hátszen azért vagyok bínös.

- Ciliciomot is azért viselsz.

- Azért hát.

- Én nem sírok atyám, anyám, véreim után - dicsekedett Margit.

- Most nem sírsz, de majd sírsz.

Amint Margit kimondta a dicsekedő szavakat, ismét megjelent előtte apja, anyja, bátyja és öccse, amint koporsóban fekszik mereven, fején mind halotti koronát visel. Megjelentek a látomások, s megint végigborzongott rajta a rémület. Minden erejét összeszedte, hogy uralkodjék magán, de hiába... Ráborult Olimpiádisz sororra, s keserves sírásra fakadt.

- Nem akarom! Nem akarom! - nyöszörögte kétségbeesve.

- Látod, látod - duruzsolta a soror gyengéden, és simogatta a kislány fejét. - Mire a nagy hetykeség? Megborzadunk bizony mi erősebbek es a halál előtt. Sírj csak, sírj... Sirasd őket s magadat es, mert a könny megmosja a szüvedet.

Más estén Olimpiádisz Jézus feltámadásáról mesélt. Elmondta, mint hengerítették el a sír szájáról a követ az angyalok, mint káprázott szemük a katonáknak, látván a csodát, mint jelent meg Jézus az emmausi úton tanítványainak, s mint ismerték fel őt a köszöntéséről és sebeiről, mint járt-kelt közöttük szelíden, s mint szállt fel azután az égbe, negyven nap múlva. Margit tudta ezt, hiszen tanulta és hallotta eleget. De most, amikor annyit beszéltek a halálról s a bűnről, amikor a többi soror is szüntelen a halál gondolatával volt eltelve, s a vasárnapi prédikációban Anselmus fráter is a halálról, mulandóságról beszélt, fellelkesült a csodálatos történeten s megvigasztalódott. Hát van mentség, van feltámadás! Hiába dermeszt meg a halál lehelete, hiába merülünk a sírba, hiába búcsúzunk el mindenkitől, akit szeretünk, s végül az életünktől is, élünk, örökké élünk, s együtt örvendezünk a mennyei fényességben Istennél, Jézus Úrnál, Szűz Mária anyánknál, együtt a világ minden szentjével, s ennek az örvendezésnek nem lesz soha vége.

És Olimpiádisz mesélt. Elmondta, mily tiszta szeretetben találkozik majd Tamás úrral s mindenkivel, akit szeretett. És ott örvendezik Istefán, első szent királyunk is, László úr, ott van az öreg Béla is, a bölcs és jó uralkodó...

- Vajon nagyapám, Endre úr, ott vagyon-é? - firtatta Margit.

- Szegény Endre úr nagy bínös vala, de halála hóráján tán megbáná, s ott vagyon ő es.

- Hát még kik vagynak ott?

A soror felsorolt mindenkit, akiről úgy gondolta, hogy megérdemli a mennyei boldogságot.

- Én es oda akarok jutni - mondta a kislány.

*

Anselmus fráter sűrűn megjelenik ezekben a napokban a sororok között. Csenge megfigyeli, hogy egy-egy folyosósölgletnél, ajtóküszöbön gyakran találkozik Aquinata sororral, zavartan köhécsel, fejét lehajtja. S a szép soror puha arca elpirul, s ő is köhécsel. Nem szabad azért gondolni semmit, nem több ez keresztyéni szeretetnél s alázatnál, de Csenge úgy érzi, most vissza tudja hódítani veszendőbe ment méltóságát. S más is dolgozik benne. Félrevonja Annust, és suttogva közli megfigyelését. Annus ijedten néz rá, a vállát vonogatja, úgy tesz, mintha közömbösen hagynák Csenge szavai, de azért nagyon izgatott. És bár Csenge lelkére kötötte, hogy ne szóljon senkinek, félrevonja Margitot, s elmondja neki.

Margit szótlánul hallgatja Annust. Felrémlik benne, hogy bűnt követ el, de nem tud parancsolni Aquinata soror iránt érzett ellenszenvének, és félti a frátert is. Ez az Aquinata soror mindig olyan szelíd, mint a galamb, halkan beszél, kedvesen mosolyog, lesütött szemmel jár, apró, tipegő lépései, mint az egér nesze, alig kocognak a köveken, kezét is többnyire összekulcsolva tartja, de ő az, aki mindeniben hibát talál, s korholja a sororokat, mért nem bánnak szigorúan a kislányokkal... Ő hajtogatja, hogy bűnt követ el, aki sajnálja a gyermektől a vesszőt.

Anselmus fráter nagyon kedves férfiú. Magas, csontos, nagykezű-nagylábú ember, feje már ott is kopaszodik, ahol a tonzúra megkímélte, erős pofacsontjain sötétbarna bőr feszül, s a szeme dióbarna. Orra kissé hajlott, szája szigorú, de gyakran mosolyog. Besenyőnek lehetne nézni a külsejéről. Hosszú, nyugodt lépésekkel méri végig a termeket, mély, dörmögő hangon beszél, s közben lehajtja egy kissé a fejét, ahogy szerzeteshez illik, de a szeme azért a másik arcon függ, kezeit a cingulusába dugja, s lassan himbálódzik egyik lábáról a másikra. Gyönyörűen prédikál, zengő hangja betölti az egyházat, kapitulumházat. Jólesik hallgatni édes szavait, mint a hullámok locsogását. De vannak különös szavai, ezeken a kislányok mindig nevetnek. A pókhálót például *pókhájónak* mondja, s ezért egyszer, amikor a bűnös léleknek az ördög hálójában való keserves vergődéséről beszélt, a kis Lúcia hangosan elnevette magát. A sororok felhördültek a botránkoztatáson, de Anselmus fráter elmosolyodott, szelíden megcsóválta a fejét, s azóta a lányok tűzbe mennének érte. A kísértésekről szívesen beszél, s ilyenkor mindig felemlíti, hogy járt ő a borral. Ezt a történetet esztendőök során vagy ötvenszer elmondta, ismeri mindenki a klastromon kívül is. Volt őnéki a cellájában egy kis bora, méghozzá igen jó bor. Ajándékba kapta egy novíciustól, az meg hazulról hozta. Hát ő eldugta a bort, de azt hitte, csak azért, hogy meg ne igya. Már ez is az ördög incselkedése volt. Azután egy este, kompléta után, amikor fáradtan üldögélt cellájában s olvasgatott, eszébe jutott, hogy meg kellene ízlelni a bort, elverné szeméről az álmod. Ivott egy kortyot, s ez volt az ördög második győzelme. Néhány nap múlva már sóvárogva kívánta, s bár ivás előtt nem mulasztott el keresztet vetni a korsóra, az ördög mégis csúfot tett vele, hiszen ezúttal nem maradt a borban, hanem öbelé bűjt. Úgy noszogatta szüntelen: igyál, igyál, hogy el ne aludjál... S íme, éppen a bortól aluvék el imádság közben, s mulasztotta el az Úr szolgálatát. Ekkor észre tért, a bort kiöntötte az ablakon, a korsót összetörte, s azóta nem incselkedik vele a Pokolbéli. „Így fon be minket a bínbe, mint *pókhájóba* - mondta a fráter. - Előbb egy kortyot iszunk, azután kettőt, s amikor megmérgezett, elalszunk, hogy őkegyelme kiszívja vérünket s lelkünket.”

Másik esete is volt az ördönggel, de hasonlóképpen sikerrel végzé. Böjti nap lévén, elhatározta, hogy csak a harmadik órában eszik egy kis kenyérhaját. Be is áztatta vízbe, hogy puhuljon, s közben elvégezte ájtatoskodását. A harmadik órában unszolta az ördög, egyék, hiszen így határozott. (Ördög még a tulajdon jó szándékunkat is a maga javára tudja fordítani.) De ő azt mondá: most minden erővel meg kell várnom a hatod órát. Amikor eljött a hatod óra, látta, hogy a száraz kenyérhaj nem ázott meg eléggé a vízben, hát elhatározta, hogy vár kilenced óráig. Mikor ez is elérkezett, beteljesíté imádságait és psalmusait, s akkor evett. És miközben evett, látta, hogy a kenyereskosárból nagy füst száll fel, és kimegy a cella ablakán. Ördög kenyér képébe bújt, úgy kísértette őt, de mikor látta, hogy alaposan torkon fogták, szűkölve és csúfot vallva elinalt.

*

A suttogás egyik ajakról a másikra szállt, s egyre többen figyelték Aquinata sorort meg a frátert. Nem, valóban nem történt semmi. Mással is találkozott a folyosó szögletén vagy a küszöbön Anselmus fráter, s olyankor mindig alázatosan meghajtotta a fejét, mással is szemközt jött Aquinata soror, s az arca mindig hamvaspiros volt, szemét mindig lesütötte, s mindig halkan járt... De mégis, a pokolbéli kísértő ott incselkedett körülöttük, s fiatal és vén sororok, novíciák és kislányok egyaránt lesték, vajon sikerül-e gaz szándéka.

Szerzetesnek naponta kell gyónnia, mégis a húsvéti gyónás több, mint a mindennapi. Hát még annak, aki első gyónását végzi. Hányszor meg kell vizsgálnia a lelkét, hányszor vissza kell vonulnia a magányba, s kérnie Istent, ne rejtse el vizsgáló tekintete elől semmi hibát, semmi titkos szándékot. És a töprengés: hogy mondja meg hangosan annyira titkolt, szégyellt gondolatait, érzéseit? És vajon bánja-e eléggé a bűneit? Őszinte-e? Nem ólálkodik-e ördög akkor is körülötte, amikor a bűneivel szembenéz? És vannak bűnök, amelyek édesek, nem is látszanak bűnnek. Például olyan szépen beszél Benedicta novícia a szeretetről, melyet Margit iránt érez, s olyan őszintén, rajongva fogja meg kis kezét, néz a szemébe, s csókolja az arcát... Egyetlen vigaszának, Isten kis küldöttjének nevezi. És mégis, van ebben a szeretetben valami különös.

És olyan jó lenne, ha nem kellene bocsánatot kérni mindenkitől, akit akár tettel, akár gondlattal megbántottunk. Alincsának ez már nem esik nehezére, mert megkövette Margitot, s azóta könnyűnek s tisztának érzi magát, de meg kell követnie mindenkit, Csengét is. Őt pedig éppen azzal bántotta meg, hogy megmondta szemébe: bűnös vagy, nem akarom hallani a szavadat. Nehéz dolgok ezek. És Csengének is meg kell követnie Alincsát meg Margitot is, Annust is, a kis taknyosokat, Aglentet, Lúciát. Margitnak meg Csengét, sőt Aquinata sorort is, meg kell vallania, hogy viperák fajzatának, fehér koporsóknak nevezte őket, s most is annak tartja a lelke mélyén...

De aki magát megalázza: felmagasztaltatik. Alincsa sorra járja a sororokat, novíciákat, kislányokat, Margit is bemegy Csengéhez, Aquinata sororhoz meg a többiekhez. Csenge lesütött szemmel áll meg, úgy hadarja el suttogva: „Ha vétöttem ellened, szóban, cselekedetben vagy akár gondolatban, engedj meg Jézus érdoméért...” Margit meg nagy bánkódással, sóhajtozva omlik térdre a megkövetett előtt, arcát annak ölébe hajtja, s nehezen dadogva mondja el: ezt, meg ezt mondtam, tettem, gondoltam ellened, bocsáss meg! Belép a vén Bernálda sororhoz, térdre veti magát előtte, megcsókolja a kezét s bevallja:

- Soror, utáltalak, mert titkon lopod a húst, és torkos vagy... Megítéltelek... Engedj meg!

A vén soror ráncos arca elvörösödik, szikkadt ajka levegő után kapkod, fel van bőszülve. Megragadja, s eltolja magától Margit fejét.

- Mikor lopkodék én húst, hé? - recsegi.

- Engedj meg, anyám!

Aztán különös dolog történik: Bernálda arca ellágyul, szeme könnybe lábad.

- Megengedök, Jézus szerelmiért - dadogja, s megsimogatja Margit fejét. - Te is engedj meg, lányom, mert bíneimvel rossz példát mutaték, s utálatba keverélek.

Aquinata kecsesen ül a székén, s ábrándosan néz ki a szabadba. Amikor Margit belép, úgy tesz, mintha nem tudná, mit akar. Csak vár, vár hűvösen, mint a faragott kép. Margit térdre veti magát s dadog.

- Engedj meg, soror, viperák fajzatainak s fehérre festött koporsónak, farizeusnak s képmutatónak nevezélek... S gyanúsítalak Anselmus fráterrel. Megítéltelek...

Aquinata nem szól, homlokon csókolja a bocsánat jeléül, s bájosan mosolyog. Margit kimegy. De úgy érzi, hiába járt, a sorort többször és szebben kell megengesztelnie.

Csengéhez esik leginkább nehezére bemenni. Csenge a hálózban áll, s a ruhájával bíbelődik. Elszakadt, meg kell varrnia. Rosszkedvű, nyugtalan, sápadt. Ajkát összeszorítja, szeme makacsul mered a varrására.

- Csenge - szól Margit s letérdel. - Engedj meg!

- Megbocsátok - mondja röviden Csenge.

- Nem szerettelek, s pokolra kívántalak - folytatja keserűen. - Ha kerál lányának nevezél, meg tudtalak volna ütni.

- S hát nem vagy-é kerál leánya? - kérdi Csenge nyugodtan, s Margit szemébe néz.

- De az vagyok.

- Lásd, bínömnnek tartád, hogy igazat szólék.

- De nem igaz szándékkal. Hanem kevélységből s irégységből.

- S hát te nem vagy-é kevély? - suttogja csípősen Csenge.

- Megalázom magam, ahogy Jézus Úr parancsolja.

- Mert kerál leánya vagy! - csattant fel Csenge.

Margit hallgat és szenved. Ez most is kínozza, ahelyett hogy megcsókolná a bocsánat jeléül.

- Ne bánts hát - kéri csendesén. - Kevély vagyok s vetélkedő... Jól vagyon. De bocsáss meg, amint én is megbocsátottam neköd.

- Jézusért megbocsátok - hagyja rá Csenge, s lehajol, hogy megcsókolja.

De hirtelen leül az ágyára, s hosszan maga elé néz.

- Mi vagyon rajtam, hogy nem szeretnek? Szép vagyok tám, s azért? Vagy tám rút vagyok, s elborzasztom őket? Torkoskodom, lopok, paráználkodom? Hát olyan utolsó vagyok én, hogy sönki sem szeret? Mért szeretnek téged, bátor elpusztítod a köntösödet, szömbeszállsz a parancsolatokkal, bántod a községöt, rosszakat mondasz? És téged mégis szeretnek, engöm kedég nem!

- Szállj magadba, s tám szeretni fognak.

- Jól vagyon, eredj - fejezi be hirtelen, váratlanul Csenge s elfordul.

Margit elmegy.

Kis idő múlva a cellájában ül, s megrendülve gondol az áldozásra. Jézus valóságos testét és vérének veszi majd magához... Azt a testet, mely a keresztfán függött, s azt a vért, mely a szegek, a tövises s a lándzsa ütötte sebekből kifolyt. Borzongva, rettegve, elgyengülve gondol erre, s izgal-mában hol térdre veti magát s imádkozik, hol felugrik, s valami elfoglaltságot keres magának.

Csenge lassan belép. Nehezen lépked, mintha béklyóba verték volna a lábát. Arca elszánt és komor. Gyorsan letérdel Margit előtt.

- Bocsásd meg Jézusért, azmit vétközék ellened - suttogja.

- Csenge, Csenge, te bocsáss meg - kéri Margit, s melegen megcsókolja az arcát kétfelől.

Csenge felugrik, s szó nélkül kimegy a cellából.

*

Jézus Urunk megtöretett testét már elhelyezték az egyház bejáratánál lévő, jelképes sírba, meggyújtották a gyertyákat, s a nép sűrűn járult a sír elé, hogy hangosan imádkozzék, s alamizsnáját otthagyja a szegények számára. Bent az egyházban zengett, jajgatott a *Passio* siralma. A nép a kövekre borulva mondta, fenn, a karban a klastrom községe harsogta fájdalmas zúgással.

Mária „epesége” vad, jajgató hangjával, véres képeivel, az anyai kétségbeesés szívszorongató szavaival könnyekre indította a sororokat a karban s a népet odalent, a köveken.

*Valék siralm tudatlan,
Siralmmal sepedők,
Búval aszok, epedők.
Választ világomtul,
Sidó, fiadomtul,
Ézös örömemtül...*

Felszárnnyalt a siralom, s a vastag boltívek félelmesen visszaverték. Mintha az egész világ kiáltott volna. Sokan visszagondoltak a tatárvészre, a sírásra és jajgatásra, a véres eseményekre, s annál jobban végigborzongott rajtuk a Kálvária rettentő hangulata.

*Ó, én ézös uradom,
Eggyöm, egy fiadom,
Síró anyád tekéntsed...*

Margit sápadtan állt a rácsos ablakkal szemközt, ahonnét a nagy feszületet lehetett látni, hangocskája élesen csengett, szeme káprázva függött a Megfeszített sárga, megtört, véres tetemén.

*Világ világa, virágnak virága,
Keserűen kínszatól, vas szögekkel veretöl!*

*

Húsvét vasárnapján, töredelmes gyónás és sok imádkozás, bűnbánat után, amit azzal tetézt, hogy cellája magányában egymás után vetette a véniákat, míg térde olyan sebes lett, akár Jézusé a kereszten, reszketve, szinte önkívületben járult az oltár elé. Ajka rebegett, egész teste elhalt, nem látott és nem hallott. S amikor az ostyát felényújtotta Anselmus fráter, úgy érezte, két erős kar lenyúl érte, megemeli s viszi, viszi fel, a magasba, az egyház boltozatáig, s ő repül boldogan és testetlenül, mint valamikor, régen, nem tudja, hol, s nem tudja, mikor...

MÁSODIK RÉSZ

Az új klastrom a Nyulak vagy Boldogasszony szigetén, sokban különbözött a régi Szent Katerina-klastromtól Beszpörimben. Amikor fárasztó utazás után az apácák egy csendes, piros, nyári alkonyaton megérkeztek, s a hajóból kiszállva, a sziget zezugos bokrai és hatalmas fái között megpillantották, szemük-szájuk elállt a csodálkozástól. Ezen az épületen minden a legújabb építőmesterség remeklését hirdette. Falai nem voltak olyan vaskosak és súlyosak, mint a beszpörimi klastroméi, az oszlopok karcsúbbak, a boltozatok hegyesebbek s égre törőbbek, a faragások is dúsabbak és finomabbak. Tetők, tornyok, ablakkeretek, ajtógyámok vékonyabbak, kecsesebbek. Az öreg Katerina soror, amikor a melegben megizzadva megállt, s tekintetét végighordozta a lombok közül frissen fehérülő épületeken, fel is sóhajtott:

- Hiába, no, változnak az üdők... Ez a klastrom egy küssé kacér...

De a többieknek, különösen a fiataloknak, tetszett. Vidám meghatottsággal szemlélték új lakóhelyüket, s úgy érezték, áhítatuk szabadabban tör fel a könnyebb, karcsúbb épületben. Ezen a klastromon megvolt a régi építmények komolysága és ereje, de megvolt az ő lelküknek jobban megfelelő elevenség és könnyedség is. A lombardiai építőművészek, kőfaragók vidámabb szellemet hoztak hazájukból, s ehhez igazodott a magyar mesterek munkája is. Csevegve, örvendezve, a változás izgalmaival tódultak be a kapun, örvendező sikoltásokkal járták be az udvart, gyönyörködtek az óriási tölgyekben, majd felfutva a lépcsőn, bejárták a folyosókat, benéztek minden cellába, csodálkozva bámulták a refektórium falfestményeit és színes ablakait, a dormitórium falán díszelgő, hatalmas, kőből faragott feszületet, a kapitulomházban álló szobrokat, az egyház kicsiny, otthonos, pompás hajóját, faragott kórusát és rácsait, az oltárképeket és szobrokat. Katerina cantrix leült a kicsiny orgonához, s ujjait végigfuttatta a billentyűkön, anélkül hogy megszólaltatta volna a hangszert. Elégedetten bólintott. Ez az orgona könnyebben működött, mint a beszpörimi, erre nem kellett rákönyökölni, remekbe készült orgona volt.

Margit Annával, Judittal és Benedictával járta be az új otthont. Társai elégedettek voltak, minden jobban tetszett nekik, mint a régi klastromban, de Margit elszomorodott. Már megszokta régi otthonát, ahol minden zezugot olyan jól ismert. És sajnálta kedves orgonabokrait és vén diófáját is. Ott olyan jó volt éreznie, hogy melyik cellában melyik soror lakik, merre van a refektórium, dormitórium, kapitulomház, mívelőház, merre vannak a konyhák és kamorák, merre van az egyház, ott mindent a maga testének részeként érzett. Vajon éjszakának idején, ha fél - márpedig itt valóságos erdő vette körül a klastromot, s az erdőn túl mindenütt a hatalmas folyam hullámozott, még a szagát is érezni lehetett a levegőben -, hogy fog elfutni mestere, Olimpiádisz anya cellájába? Eltéved a folyosókon, minden olyan vadonatúj és idegen... És hozzá még a kiskutya sem jött ide velük. Kormos, akivel annyit futkározott, s aki olyan dörmögve fente pofáját és bundáját az ő köntösébe.

Margit fáradt volt, a költözködés izgalma nagyon megviselte. Már hetek óta folyt a csomagolás, Katerina priorissa éjt-napot összetéve dolgozott, futkosott, rendelkezett, válogatta, amit el kell szállítaniok a szigetre, rendelkezett az utazás felől, szekereket rendelt, tanácskozott, parancsolgatott. Azok a hetek hasonlítottak a temetéshez. A mívelőházban ládákat szegeztek, s a kalapácsok csattogása mintha koporsófedelekre hullott volna. A folyosókon alig lehetett járni, ebéd, vacsora nem készült el idejére, a cellákban rendetlenség volt, mert az apácák veretes ládái helyükről elhúzva várták, mit kebelezzenek magukba. Még a szilencium is hangos volt, a felolvasó sorornak többször meg kellett állnia, hogy a sugdoló, fészkelődő, nyugtalan hallgatóság elcsituljon. A priorissa hangja, bárhogy uralkodott is magán, egyre érdekesebb, reszelősebb lett, arca megnyúlt az álmatlanságtól. A kislányok, különösen Margita, nagyon megsínylették ezeket a napokat.

Nem mindenki jött el a beszpörimi klostorból. Így ottmaradt a szép, patyolatarcú Aquinata soror meg a vén Bernálda is. Aquinata a szokottnál is csendesebben, alázatosabban viselkedett, azonban látszott rajta, hogy örül a község zömétől való megszabadulásnak. És izgalommal várta, kik lesznek az új sororok, honnét verődnek majd össze. Ottmaradt, természetesen, Anselmus fráter is, és Aquinata soror nyilván ennek is örült... Bernálda folyton sírt. Anselmus fráter szemében is könnyek csillogtak, valahányszor megjelent a klostrom felbolygatott kaptárában, a kislányok fejét meghatottan simogatta, sőt homlokukon is csókolgatta őket, a sororokkal sóhajtozva beszélt, s hangját, bár nehezen ment, suttogóra tompította, mintha nagybetegekkel lett volna teli a klostrom. Minduntalan kegyes tanácsokat adott, s figyelmeztetett mindenkit, hogy különösen vigyázzanak ördög incselkedetire, mert a maga számtalan példájából, de régi, szent férfiak életéből is tudja, milyen fondorlatos a Gonosz, és gyakran a legártatlanabb képben jelenik meg. Különösen, ha új otthonba költözik az ember. Mert az ember hajlandó azt hinni, most már boldog lesz, holott e siralomvölgyében boldogok nem lehetünk. És a halál gondolatától is eltántorítanak az új otthon szépségei és szokatlanságai, noha a halálra kell gondolnunk szüntelenül, ha örök életünket nem akarjuk elveszíteni.

Ottmaradt Zsuzsa néni és valamennyi parasztyafi. Csak egy lánykát hoztak magukkal, a kis Ágneszt. Nagyon sírt, amikor anyjától elbúcsúzott, de az úton megvigasztalódott a sororok kedves beszédeitől, a látnivalóktól és izgalmaktól. Ő még sohasem volt a klostrom falain kívül, mert akár Ancilla, már kisdéd korában bekerült anyjával a kolostorba. Apját, minden rokonát elveszítették a tatárok, házukat feldúlták s megégették, vele sikerült csak megmenekülnie az anyjának, s bevonulnia a klostromba.

Zsuzsa néni zokogva ölelgette, csókolgatta a sororokat és novíciákat, mindegyiküktől töredelmesen bocsánatot kért, ha miben vétett ellenük, és Isten áldását könyörögte rájuk. Még a priorissát is megcsókolta kétfelől, meg a vén Katerinát.

Utolsó nap a püspök úr celebrálta az ünnepélyes misét, hangja méltóságosan zengett az egyház boltívei alatt, s a község a hívekkel együtt a szokottnál is ájtatosabban imádkozott és énekelt. Katerina cantrix ezüstösen csengő hangja magasan szárnyalt, s mintha el-elcsuklott volna. Ünnepélyesebben, szomorúan tekintettek le a szentek a falakról, Jézus Úr feje búsan lehajlott, a Szűzanya felemelt ujjal mintha búcsút intett volna. És még a zászlók is mintha sóhajoktól lebegnének... Mise után pedig mindnyájan összegyűltek a kapitulomházban, s mély meghajlással köszöntötték a püspök urat, aki Anselmus fráterrel lépett be. A püspök úr a terem végébe ment, csizmái keservesen csikorogtak a nesztelen némaságban. Anselmus fráter a torkát köszörülgette. Mindnyájuknak elszorult a torka.

A püspök kissé felemelte kezét, hogy figyeljenek, s beszélni kezdett. Csendes, mély zengésű medvehangon szólt, az arcok és szemek mozdulatlanul csüggték rajta.

- Úgymond szent Bernáld az szerzetősöknek: te szerzetős, tanoljad meg, és én megtanéjtlak téged jól élnöd. Azaz imádkozjál, adj alamizsnát, ha vagyon áldomásod fejedelmedtől. Vigyázz, böjtölj, és ezenképpen mindenkoron jól élsz. Némikoron írj, némikoron imádkozjál, némikoron tanolj és némikoron munkálkodjál. Ezönképpen leszen az üdö rövid, és az dolog, munka könnyű. Távol legyenek a szerzetős embertől a gyenyeroságok, az ártalmasság, a torkosság, a zúgódás. Az ételt megvégezvén, szerzetős, adj hálát Úr Istennek...

Felemelte a hangját:

- Békesség vagyon a cellában, a cellának kívüle kedég nincsen egyéb, csak hadakozás. A cellát kövessed, ha kívánod meglelnöd és látnod Jézust. Ha te békességet keresel, cellából ritkán jössz ki. A cellában imádkozjál, írj, tanolj, aludj, olvass szent írást, avagy gondolkodjál az Úr Istenről.

Ujját megemelve, szelíd korholással mondta:

- Titkot tarts, keveset szólj, igazmondó légy! Ne légy serény gonoszokra, haragot megenyhéts, adj helyt öregbeknek, rút dolgot vesztég hallgassad, jorgalmas légy. Emléközzél meg halálodról, békességet tarts. Légy engődelmes! Ezöket tartsad és idvezülsz. Mendnyájan féljük a halált, de jaj - kiáltott fel -, mert nem vagyunk készek!

Azután ismét alább bocsátva hangját, körültekintett a néma gyülekezeten.

- Melyek azok, kik elejtik a szerzetösöket? - kérdezte s nyomban felelt rá. - Először: elmúlatni, semminek alétani a küsed bínöket, fogyatkozásokat, pönitencia nélkül. Másodszor: szólni üres, haszontalan beszédöket. Harmadszer: ritkán, ájtatlan gyónni. Negyedszer: ritkán olvasni, imádni. Ötödszer: csalárdsággal és hidegön mondani az Isten zsolozsmáit...

Egy kis szünetet tartott, azután summázta intelmeit:

- Ezöket kell tartani minden jó szerzetösnek. Először: ritka beszédöt, másodszor: vidám orcát, harmadszer: szemérmetös tekintetöt, negyedszer: megérött erkölccsel való járást, lépést, ötödszer: kész engődelmességet, hatodszor: mély alázatosságot...

Amikor befejezte búcsúintelmeit, Anselmus fráter szólott hozzájuk. Halkan, fátyolosan beszélt a Gonosz hatalmától való tartózkodásról, emlegette a „pókháját”, melyben a lélek, mint gyámoltalan légy, sír és vergődik, azután hamar befejezte azzal, hogy úgy bocsátja el öket, mint leányait, testvéreit, s mindig imádni fog érettük.

Ekkor már az egész község sírt. Az öregebbek érzékenyültek el legelébb, azután felzokogtak a fiatalok, a novíciák, végül a kislányok is, nem tudván elviselni, hogy mindenki sír. Volt is valami kétségbeejtő abban, hogy ezek a szürke kappás, fekete vélomos, zárkózott, imádságban, böjtben, disziplinákban fegyelmezett nénék arcukra szorították sovány, fehér kezeiket, és megrázkódó testtel zokogtak. Volt abban valami kétségbeejtő, hogy keblükből vinnyogó, sóhajtozó, csukladozó hangok törtek fel, s betöltötték a hatalmas termet. A kislányok úgy sírtak, mint a bárányok.

Azután a püspök úrral és Anselmussal élükön térdre vetették magukat, s hosszan, ájtatosan, duruzsolva imádkozták el az útra menők imádságát.

Végül a püspök úr megáldotta öket, s közéjük vegyült egy kis beszélgetésre. Mindenkiel váltott néhány kedves, csendes szót, mindenkinek adott valami bölcs tanácsot, s nem győzte elismételni, hogy új otthonukban is mutassanak jó példát a bínos világnak, a durva, Istentől elrugaszkodott embereknek, az egész világnak, melyet tartárok ontotta vér döntött szegénységbe és kegyetlen harc meg kun erkölcs elvadult állapotba. A kislányokat is sorra megkérdezgette, hogy haladnak a tanulásban, s megdicsérgette öket.

Könnyekkel a szemükben indultak végül útnak, szekerek hosszú során, arcukat eltakarva vélomukkal s csak a redőkön át pillantva ki a tájra, a feldúlt, még most is elvadult falvakra, rémüldözve a farkasként tomboló kutyáktól s borzadva a mindenfelé hemzsegő, erdőszélekről, bokrok közül előbújó, rongyos, sovány koldusoktól. Mire elérték Fejérvárát, már szétosztogattak minden ételmet és ruhafélét, amit magukkal hoztak, s harsányan örvendező gyermekek hálálkodó csoportjai követték szekereiket.

Az új otthon küszöbén János fráter, afféle egyszerű parasztbarát fogadta öket egy farkas-kacagányos, puzdrás-íjas, kardos, zömök vitéz, Károly úr jelenlétében. Az apácák először meghökkentek a harcias vitéz láttán, de János fráter, mindenfelé kedvesen bólogatva kopaszon csillogó fejével és elégedetten játszva a derekát övező kötéllel, megnyugtatta a felindult, öregebb sororokat meg a priorissát, hogy Károly, Béla úr vitéze, szabad úr, a klastrom

felügyelője. Őrá bízta a király, hogy a klastrom biztonsága felett őrkdjék, s ezért gyakran hetekig járja fegyveresen, többnyire egyedül a környékbeli erdőket, hogy a zsványokat, rablókat féken tartsa. Nagy vitéz, de kell is ebben a szernyő, megromlott világban, amikor alig lehet megbírni a rablókkal, gyújtogatókkal és gyilkosokkal... A tartár úgy itt hagyta nyomát, hogy tán száz év múlva sem lepi be az idő pora... No meg a kunok erkölcei is megteszik a magukét.

- Olyan a kun, néném, akár a penész - sóhajtozott János fráter mosolyogva, s lehajtotta a vörös alkonyatban csillogó, tar fejét. - Nyúlik, kúszik, bont, rothaszt... De hát Béla úr önagysága meg jobbágyurai így vélik jónak...

Amit utaztukban láttak, megdöbbsentette a sororokat. Most elmondták, hogy órákig haladtak parlag földek, gyomverte gyümölcsösök, leomlott falvak, magányos, füstös templomtornyok, úttalan völgyek és elhagyott legelők világában. Pedig *azóta* múltak az évek, király úr önagysága éjjel-nappal azon fáradozik országló uraival és a püspökökkel egyben, hogy a pusztulást helyrehozza. És mégis, olyan a Balatontól Fejérváron át végig az ország, amerre a tartár elvonult, mintha ördögök szántották volna fel s vetették volna be a halál magvaival. A sororok közül annak idején sokan szemtől szembe látták a tartár hadakat, nemegy közülük azért vonult klastromba, mert nemcsak a vagyonát, családját, de egész nemzetségét vérbe-tűzbe fojtották Tartarus rémei. Most feléledtek bennük a rettenetes emlékek, melyek már megnyugodva szunnyadtak a lelkük mélyén, eltemetve imádságok, ájtatosságok, gyónások és kolostori évek csendje, békessége alá. Némelyek magukba roskadtak s nem szóltak az egész úton, csak hányták a keresztek, s ajkuk szünet nélkül mormolta az imádságot. Némelyek keservesen sírtak. A kis Benedicta ismét olyan nyugtalan és halottsápadt volt, mintha ördög hatalma kerülgtené, s a priorissa attól félt, megháborodik. Olimpiádisz asszony a kislányával ült egy szekéren, szorosan magához ölelte Örszébetet, sűrűn csókolgatta, s halk suttogással mondogatta el, milyen ember is volt Tamás úr, s hogy halt meg a csatában, Muhinál. Hogy szúrta le a tartár vitéz, hogy lépett domború mellére, s hogy vágta el erős, barna nyakát... Hogy folyt a vére szegény Tamás úrnak, hogy hörgött kínjában, hogy markolta a földet, s hogy sóhajtozta el utoljára a kislánya, fiai meg a felesége nevét... Olimpiádisz már annyira beleélte magát, hogy így volt, s másként nem lehetett, mintha a maga szemével látta volna. És így is volt, ki tudná tagadni?

A révészek nagy áhítattal köszöntötték a klastromi népet, sűrűn vetették a keresztek, abban bízván, hogy ebből kitűnik rendíthetetlen kereszténységük. (Keresztek vetni mindnyájan tudtak.)

A kislányokat ölükbe emelve vitték a hajókba. Margitát egy avas zsírszagú, mezítlábas, szakállas, öreg révész emelte a vállára, s Margit megint érezte azt a különös, boldog repülést, ami elkísérte őt élete minden fontosabb változásában.

Hát bejárták az új otthont, és a priorissa erélyesen rendezkedett. A hetes sororokat kijelölte: Alexandria megy a konyhára, Olimpiádisz a mívelőházba, Ancilla a refektóriumba, Margaréta a dormitóriumba, Katerina cantrix az egyházba mint sekrestyés, Anna a kamarákba s így tovább. S kijelölte azokat is, akik a holmi felett ügyeljenek. Azután összegyűjtötte az egész községet a kapitulumházba, s kérte János frátert, imádkozzék velük a szerencsés megérkezés örömeire hálaadó imádságot.

A kislányok fáradtak, álmosak voltak, ezért hamar tejet meg kenyeret adtak nekik, és a dormitóriumba küldték őket. Zsivajogva foglalták el új ágyukat, megtapogatták és megszagolták a vánkost, takarót, mint a kiskutyák, s hamarosan levackoltak. Az álmom egy-kettőre elnyomta őket. Csak a kis Candida, somogyi Márk úr leánykája szipogott sokáig, és visszakívánta régi ágyát, mert, mint mondta, az közelebb volt édesapja szállásához...

Margit is korán a cellájába ment. Feje zúgott a szekérsörgéstől, szeme előtt gyors kavargással vonultak el az utazás alatt látott képek, tájak, fák, kis házak, egy-egy legelésző tehén, az árokparton heverő pásztor, lovasember, magános vércse a kék levegőben, a Fejérvár körül elterülő mocsarak kivillanó víztükre, egy-egy templomtorony, koldusok kéregető, kántáló csapata, a Gellérthegy sziklaoldala, egy régi, római kasztellum vörös, leomlott kőfalai, a Duna szélesen elterülő tükre, merítőhálóját emelő halász, sirályok sikongó serege... Megállt új cellája közepén, s idegenül szívta be az új falak és a Duna meg a fák szagát. Bár a kis ablak be volt téve, s a máriaüvegen át semmit sem lehetett látni, mégis érezte a sziget nyári éjszakáját, hallotta a fák egyenletes, susogó neszt. Most nem volt álmos, ámbár igen fáradtnak, törődöttnek érezte magát. Útközben rosszul ült, de Isten dicsőségére nem akart változtatni a helyzetén. Most csendesen sajgott az oldala.

Be kellett volna mennie Olimpiádisz sororhoz, megbújni nála egy kissé a pokróca alatt, s elkérdezgetni, hogy élnek majd itt, mekkora ez a sziget, s kik laknak rajta, hány barát van a klostromban, melynek harangtornya odalátszott a partra, amikor a hajóból kiszálltak, s hogy amikor apja nincs a vadászházban, vajon üres-e egészen, vagy tartózkodik benne valaki... És hogy igazán annyi nyúl van-e a szigeten, mint mesélték? S nem kell-e attól félni, hogy a Duna mindent elborít hullámaival? Igen, jó lett volna beszélgetni Olimpiádisz sororral, míg csak szemét el nem nehezíti a csendes álom, s akkor hagyni, hogy a jó soror vigyázva az ölébe vegye, s cellájába vigye, mint Beszpörimben annyiszor... De a folyosó idegen, szokatlan volt, világ sem égett a sarkán, mint a másik klostrom folyosóján s Margit keserűen lemondott arról, hogy megkeresse Olimpiádisz celláját. A soror egyébként is még a refektóriumban volt a közösséggel, azután imádság és közös megbeszélés következik, majd veternye, s kérdés, a cellájába tér-e már azután, hiszen annyi dolguk van még a rendezkedéssel, tán hajnal is lesz, mire lefekhetnek.

Hát maradt. Odament a térdeplőhöz - vadonatúj, szépen faragott térdeplő volt, kis angyalfejek és szőlőfürtöt csipegető madarak voltak rajta - de a térdepés nem esett olyan jól, mint a régi, bátor ezen piros bársonyvánkoska is volt. Keresztet vetett, és szemét a feszületre függesztette. Ez a Jézus sem volt egészen olyan, mint a régi. Annak már olyan jól ismerte szomorú arcvonásait, lehajtott fejét, hosszú, szenvedéstől megnyúlt tagjait, s a keresztje is olyan régi, megbarnult fából volt, mintha csakugyan több mint ezer esztendővel ezelőtt ácsolták volna. Behunyta a szemét, s arra a másik, megszokott Jézusra gondolt. És forrón imádkozott, hogy ebben az új hajlékban segítse meg őt, tekintsen reá szeretettel, s adjon erőt, hogy neki tetsző szerzetesi életet éljen. Amikor ezt elgondolta, a beszpörimi püspök úr búcsúbeszéde járt eszébe, s látta a püspököt sárga, bütykös orrú csizmájában, díszes ruhájában, nyakában aranykeresztrel, ujján vastag aranygyűrűvel, s hallotta mélyen dörmögő medvehangját is.

Aztán ágyába feküdt, de még sokáig merengett nyitott szemmel a félhomályban. Odakint sütött a Hold, ezüstös fénye éppen a máriaüveges kis ablakra hullott, és rárajzolta a közeli tölgyfák csipkés árnyékait. Margit ezeket az árnyékokat nézte, amint nesztelenül mozogtak, mint repeső szárnyak, és végig-végigsimogatták az ablak négyszögét. Feje zümmögött, agyában összekavarodtak a látottak zagyva képei.

Félálomban eszébe jutott, hogy meg kellene számlálnia a cella sarkait, s akkor beteljesülne az álma. De rögtön megrémült, mert csak ördög sugallhatta ezt a pogány gondolatot. Hiszen valami bűnös álma is lehetett - az utóbbi napokban félt a bűnös álmoktól -, s akkor azok is teljesülhetnének!

*

A parasztyafiak a kertben munkálkodtak, a kis Ágnes orrát szívogatva jött-ment a konyhán, egy kehesnek látszó, szomorú özvegy és a hetes soror keze ügyébe adva vizet, fát, lábast, lisztet vagy húst. A munkálkodó sororok minduntalan eltévesztették az ajtót vagy lépcsőt, s ezen vidáman nevettek. A kislányok összegyűltek a kapitulomházban, és Katerina soror vezetésével tanuláshoz láttak. De eleinte nehezen ment, mert minduntalan elbáméskodtak, a falfestmény alakjait nézegették, s elmesélték, kik azok a képen, akik Jézus megszorított kenyerét és halait olyan ájtatosan fogadják, s kihez hasonlítanak. Katerina soror alig tudta kordában tartani őket.

Új soror is került közéjük, így Ágnes, bérci Pál úr meg Margaréta soror, betámi Dris úr lánya. Ágnes soror olyan volt, mint a többi, semmi feltűnőt nem lehetett találni rajta, kis termetű, zömök, csendes, alázatos, szerény és kedves soror volt, nesztelenül lépkedett, alázatosan térdet hajtott minden feszület és szentkép előtt, sohasem ellenkezett, s nagyon szorgalmas volt. Különösen szépen tudott varrni azzal a szávonyázott varrással. Alig beszélt. De Margaréta soror, Dris úr leánya annál különösebb személy volt. Kövér, párnás képe, mint a hamvas gyümölcs, szép barna szeme, mint a dió, kicsiny, vékony szája, mint a vadrózsa bogyó. Lusta nő volt Margaréta soror. És olyan látszólag közönyös és hideg, mint akinek semmi köze sem a világhoz, sem a klastromi rendhez, sem az imádságokhoz és zsolozsmákhoz. Ha az egyházba mentek, ő a sorban leghátul lépkedett s a vastag kőlépcsők kanyarulatánál betöltötte a szűk folyosót széles testével. Éneklésnél egy hanggal mindig elmaradt a cantrix mögött. Közös imádságnál mindig ő volt, aki az utolsó szótagot kimondta, amikor a többiek már befejezték. Ő ült utoljára asztalhoz a refektóriumban, s ő is kelt fel utoljára, egykedvűen, nyámmogva evett - s hozzá igen keveset -, csak néhány kortyot ivott, azután elbámult messze szép barna szemével és közönyös gyümölc sarcával. Ha a priorissa parancsolt valamit, nem hallotta jól, ismételnie kellett. S akkor is olyan nehezen kelt fel, mintha forgócsontjait meg kellett volna már kenni egy kis szalonnával, hogy simábban mozogjanak. Arcán fájdalmas bosszúság suhant át, valahányszor egyik-másik soror kért tőle valamit: egy gombolyag vonalat, egy darab vásznat, valami edényt, ami jobban a keze ügyében volt. Úgy nyúlt utána, mintha attól félne, levágják a kezét.

Ha soror Ágnes sohasem volt észrevehető, s úgy el tudott tűnni a sororok között, mintha a világon sem lenne, ez a soror Margaréta viszont nyugtalanságot és türelmetlenséget keltett maga körül, noha jó lélek volt, és nem akart senkinek terhére lenni. Csak azzal, hogy láthatóan minden terhére esett, hogy órákig el tudott ülni az üres levegőbe bámulva és a körmét rágicsálva, merev arccal, a messzibe révedő tekintettel, azzal, hogy sohasem hallotta, amit kértek tőle, és semmit sem tett szívesen, támasztott türelmetlenséget és bosszúságot. És volt valami a viselkedésében, amiből érezni lehetett, hogy mindenkit lenéz, és mindenkitől idegen. Özvegy volt. Ő a fejevári klastromból került a szigetre, Ágnes soror meg valahonnét Erdő-
elvéből.

Néhány nap múlva rendes kerékvágásba került az élet. A priorissa éles, reszelős hangja ismét úgy zörgött, mint Beszpörimben, a sororok ismét úgy tettek-vettek és ájtatoskodtak, mint régen, Cecilia meg Aglent soror, a két szerelmes, hív lélek éppen úgy sétálgatott egymás derekára fűzött karral s álmodozva, mint a régi klastrom kerengőjén, a hobbant Ancilla már jól érezte magát a konyhán, Petronilla gúnyos szelídséggel mondott neki lehetetlen dolgokat a szigeti nyulakról, elmesélvén, hogy ezek királyi nyulak, s külön nyulázmester vigyáz rájuk, lovas pásztorokkal, mint a királyi ménesre Becse szigetén a lovászmester. A vénülő, szikkadt Alexandria zsörtölődve lótot-futott mindenfelé, és korholta a munkálkodókat, a beteges, öreg Erzsébet nyögve botorkált a lépcsőkön, Anna soror elfoglalta helyét a kamarákban, szigorúan ügyelve a ruhákra és élelemre, hogy pazarlás ne essék bennük. Benedicta pedig még erősebben vonzódott Margitához, mint Beszpörimben. Már egyetlen lépést sem akart tenni

nélküle, mindig simogatta, csókolgatta, és könyörgött neki, ne hagyja el, imádjon érette. Arra is biztatta, hogy esténként, amikor nem tud aludni, és kétségek gyötrik, menjen be hozzá titkon a dormitóriumba, üljön az ágya szélére, és fogja a kezét, hogy megnyugodjék... Margit sajnálta a szép, rajongó tekintetű, gömbölyded arcú novíciát s bár gyakran terhére volt, nagy szeretetet mutatott iránta. Túrte, hogy hosszasan tartogassa kezét a kezében, s egyenként csókolgassa az ujjait, majd az arcát és ajkát is, elragadtatott szavakat suttozva.

Ugyanígy elmaradhatatlan társává szegődött Judit is. Szenvedélyesen tanult Margittal, türelmesen hallgatta magyarázatait, bár gyakran elkeseredve sírva fakadt, mondván, hogy neki rettenetesen kemény a feje, s hiába figyel, gondolkodik, semmit nem ért. De hűséges és jó kislány volt, Margitért tűzbe ment volna.

És Alincsa meg Csenge?

Alincsa egyre jobban megváltozott, egyre hallgatagabb és zárkózottabb lett. Kemény elszántság lett úrrá benne. Keveset beszélt, sohasem pihent, pontosan elvégezte kötelességeit, sohasem zúgolódott - de magános, nagyon magános lányka lett. Margit iránt nagy, néma tiszteletet mutatott, figyelte minden lépését, s amikor lehetett: segített neki, de alig beszélt hozzá. A régi, hetyke, csúfolódó Alincsából csak a büszkeség maradt meg, az is más volt, mint régen. Csengével nem váltott sem több, sem kevesebb szót, mint másokkal, de azért látszott, hogy elkerüli.

Csenge pedig még magányosabb volt, mint Alincsa. Már nem kísérgette a kis Annust vagy Juditot, hogy a klastrom titkait megossza s megbeszélje velük. Többnyire egyedül járkált az udvaron, hátratett kézzel lépegetett, karcsú derekát kihúzta, szép arcát leszegte, s csak akkor biggyesztette el finom, gúnyos ajkát, amikor elment mellette valaki, vagy dicsérték valakinek a jóságát, szorgalmát, ügyességét, ájtatosságát, kemény diszciplináját. Ilyenkor Csenge sötét, megvető pillantással mérte végig a megdicsértet vagy azt, aki beszélt, ajka csücskei lefittyedtek, arcán átsuhant a gúnyos mosoly felbőszítő fénye. Úgy tudott nézni, hogy a legszelídebb sorornak is elakadt a szava, összefutottak a homloka redői, megrezzent a keze, mintha ütni akarna, s torkát elszorította a düh és ijedség feltolakodó hulláma. Ilyenkor Csenge diadalmas pillantással lépett odébb, a lesújtott pedig elrebegett magában egy rövid imádságot a harag kísértete ellen.

*

János fráter mondta a mindennapi misét, ő gyóntatott, és a priorissa társaságában végigjárta a klastromot, szíves szóval kérdezősködve, vajon a kedves nénék nem szűkölködnek-e valami-ben, úgy folyik-e az élet, ahogy Istennek tetsző szerzetesek kívánhatják. Ő, nagyon szíves, vidám ember volt János fráter, kopasz feje felragyogott a napsütötte udvaron vagy a folyosók homályában, a sororok elébe siettek, a priorissa arcán mosoly ragyogott, megvidámult mindenki. Mert János fráter maga is vidám ember volt, bár szomorú dolgokról beszélt, örökön mosolygott, s ilyenkor foghíjas szája hasonlított a nevető kutyához. Lapos, horpadt orra még vidámbbá tette - lehet, hogy azért volt mindig jókedvű, mert az orra lapos volt. (Isten különös kegyelme néha abban nyilvánul, hogy ilyen vidám kutyaorrot ajándékozzon fiacskájának, aminthogy sokan azért gőgösek és ridegek, mert az orruk horgas, mint a sasé.) Mindig tudott valami érdekes történetet. Kint járt a szabad, bűnös világban, mindenfelől hallott híreket, s nem tartotta irigyen a begyében. Így tudták meg a sororok például azt is, hogy a szörnyű Batu úr megint levelet küldött Béla úrnak, szövetkezzék vele, ne védelmezze országa árán a hitvány nyugati fejedelmeket és a kétszínű pápa urat, aki cserbenhagyta őt. Ezt ugyan kellő elszörnnyedéssel mesélte János fráter, de mégis olyan vidítóan, hogy nevetni kellett rajta. Mert

arcával csudálatosan tudta utánozni Batu úr indulatait, s bármily rettentő fajzat volt is Batu úr, ahogy János fráter beszélt róla, mulatságos, hitvány, levitézlett tekergőnek látszott.

Azután meg arról számolt be a fráter, hogy az urak, akik várépítés fejében egyre-másra kapják a birtokokat, milyen gyalázatos, kunoknak való, keresztényietlen életet folytatnak. Mily dölyfösek és rátartiak, hogy sóvárognak egyre több és több birtok után, mily fennemenülnek a nyeregben, s hogy verik a mellüket: szeretnék ők még egyszer a tartárt látni! Mintha efféle gögös úrrá változott volna ilyenkor a fráter, mintha lovon, teljes fegyverzetben ült volna, s mintha az ő melle is az üres hatalmaskodás pöffeszkedésétől duzzadt volna. Míg a sororok sopánkodtak és álmélkodtak a külvilág mélységes süllyedtségén, vidámság csiklandozta őket, látva a foghíjas, lapos orrú, kopasz frátert a gög és fennhéjázás színében.

Margit, ha meglátta a kapuban, elébe szaladt, megragadta a kezét, s nevetve, ugrándozva kísérté be a klostomba. A fráter különösen kedvelte Margitot. Tudta, hogy mire kíváncsi, hát beszélt neki apja nagy eszéről, buzgóságáról és kitartó munkájáról, elmondta, hogy szobájában sohasem alszik ki a világosság, mert még éjjel is munkál, tanácskozik, töpreng és imádkozik. Beszélt neki Istefán úrról is, a kis királyról. Milyen kedves, hetyke, délceg, bátor legény, hogy vadászik, hogy forgatja a fegyvert. S elsorolta a mondásait is, melyek mind csudálatos elméjét bizonyították.

- Még ki sem bújt a földből - mondta a fráter -, s máris egész ország tekénte csüng rajta. Ebből leszen ám kerál!

De a királynéről és a kis Béla hercegről is tudott történeteket.

Bent azután, amint végigjárta a klostomot, s meggyőződött róla, hogy a sororoknak semmiben sincs hiányuk, kifakadt a zsidók ellen.

- Béla úr a legbölcsebb kerál - mondta, s olyan ábrázatot vágott, amilyen egy bölcs, sőt legbölcsebb királyé lehet, amikor trónusán ül, s végigtekint az országló urakon. - De legnagyobb ellenségétől, ama gyalázatos Frederikusz úrtól tanula. Mert ama hitvány úr, hitvány kresztén lévén s csak ez világi kéncsök után sóvárogván, szabadságot ada mindenféle vámszedő népségnek, s akkora urakká tevő őket, hogy immár ők országlanak Karantániában. - Itt leselkedő tekintetet szórt maga körül, mintha pénz után kutatna. - Amit mostanság mívelnek, égre kiált! - Fogatlan szájával a boltívek felé kiáltva mondta ezt. - Hát immár szabad zálogba venni az adós urak falvait, földjeit is. Mindönt behajtanak az adós úron, bánatpénzával egyben! - Nagyot kanyarított a karjával, mint aki mindent behajt. - Zálogot ha hagysz, s nem jelöntöd, hogy vissza akarod váltani, ottvész mindörökre. Ha megütöd, s vére nem foly, tizönkét ezüst márkát fizetsz. Vagy levágják a kezedet. - Egyik kezével lecsapta a másikat. - Hát ide jutánk, néném... S most még jövének új böszörményök is, azkiket tartár uraimék hajtának maguk előtt, de ugyancsak szedik az adót, vámot Tartárországban is. Pápa úr özszekege kedég mindezt helyeslé...

Felháborodott moraj zúgott végig a sororok csapatán.

- Béla úr a legbölcsebb kerál - mentegette a fejedelmet János fráter. - De elfeledé, hogy ahol a te kéncsöd, ott vagyon a te szüved is. Nem volt elegendő, hogy tartár ontá ki vérünköt, s rablá ki országunkat, most a szegény népet jobban rabolják, mint valaha?

- Elvész ez a világ - sopánkodott az öreg Katerina soror.

- Jézus Úr jorgalmazzon, azért elhagyták az ü parancsolatait!

- No, de várjunk csak, ézös néném - nevetett a fráter, s turcsi orrát büszkén felemelte a mennyezet felé. - Majd átadja Béla úr Istefán urunknak az országot egészben, s jaj lesz mindön ragadozó karvalynak, vércsének, kösselőnek! Véres csőrüket nem vagdalják majd többé ennen húsunkba, s nem ontják bélünket, nem vonszanak porban világ csúfságára!

Fejét úgy mozgatta, mint a vércse vagy karvaly, amikor horgas csőrét az áldozatba vágja, s amikor a belek vonszolásáról szólott, lecsüggesztett karral féloldalvást forgolódott, mint akit valóban beleinél fogvást vonszolnak a földön.

- Mert Béla úr bölcs kerál, tudja ü, mikor kell átaladnia a kerálságot kússebbik urunknak, Istefán úrnak. Hajjaj - legyintett mosolyogva -, Béla úr hozhat rossz törvényöket, de tudja ü, mit kell tennie! - Hasát kivetve puffaszkodott, s felfújta kövérek arcát is. - Átaladja üket fiának, s ü aztán - krakk! - torkon fogja üköt. S kik Jézus Urunkot s országunkat megcsúfolák, s nyomorúságba dönték, jajgatva futnak ki innét...

Csuháját kétfelől összekapva, úgy tett, mintha jajgatva futna ő is.

*

Margit nőtt, mintha nyújtották volna. Egyik hétről a másikra ujjnyit nőtt. De annál soványabb, sápadtabb lett. Olimpiádisz soror ezekben az időkben nem törődhetett vele annyit, mint Beszpörimben, s így maga csudálkozott rajta legjobban, amikor egy nap elnézte, mint cipeli hosszú, piszkos, szakadozott kappájában a vizet a nyitott kútról. Alig ismert rá, mintha egyik napról a másikra kicserélték volna. Hosszú, sovány, vézna s igen fehér ábrázatú leány volt az, aki két kézre fogta a vedret, a konyha felé iparkodott, minduntalan leloccsantva magát. Olimpiádisz szíve, maga sem tudta, mért, elszorult. Nagy-nagy sajnálkozást érzett a torkában. Hát ez lenne Margit, Béla úr leánykája, a kis barna hajú, nagy szemű, örökké fecsegő, mindig kíváncsi, kis macskaként hízelgő, őt anyjának nevező lányka? Ez lenne a fejedelmi sarj? Mintha amaszt a Margitot ott hagyták volna Beszpörimben, s itt egy másik, ahhoz csak hasonló, de mégis erősen különböző Margit élne. Mióta nem tudott bizalmasan beszélni vele, szinte idegennek látszott. De hát Isten bocsássa meg, az ő bűne ez... Hiszen ha a kislány nem keresi fel esténként, ha megnyugszik imádságaiban és munkájában, s nem háborgatja mesterét, neki kellene utánajárnia, felkeresnie, kikérdezgetnie.

- Vajon alszik-e szegénykém mostanában? Nem ül-e cellájában magánosan, nem fél-e, mint régön annyiszor? És Uram Istenöm, nincs mellette sönki, aki megsimogassa, megcsókolgassa, megnyugtassa... Már nagylány, maholnap avatósorba is kerül, Jézus menyasszonya lesz örökre... És én alig szólék vele mostanában!

Hosszan bámult a konyha felé tipegő lányka után, míg csak el nem tűnt az ajtóban. Szemébe könnyek szöktek.

Margitból néha-néha kitört a kisgyermek, különösen amikor János fráter megjelent a klastrom udvarán, vagy amikor apjáról, anyjáról, bátyjáról és öccséről beszélt. Ilyenkor nevetett, a barát kezét, vagy cingulusa bütykét fogva körülugrálta s kérdezősködött. De aztán hirtelen megváltozott az arca, megnyúlt, elkomolyodott, töprengővé, sőt gyakran tépelődővé lett, nagy, barna szeme alatt sötét karikák támadtak, fáradtan járt, nehezen, de makacs elszántsággal dolgozott, és alig szólt. Csak Benedicta meg Judit társaságában lehetett látni, bár kedves, szíves és engedelmes volt a sororok iránt, s eltűnt belőle a régi nyakasság, makacsság. A lánykák néha egyik napról a másikra nagyon megváltoznak...

Egy este, vacsora után, Olimpiádisz kézen fogta Margitot, lehajolt hozzá s megcsókolta.

- Mikor térsz bé hozzám, verágocskám, mint ennek előtte? - kérdezte.

Margit lesütötte a szemét s húzódozott.

- Vagyon neköd gondod, bajod elegendő - mondta csendesen.

- Nem tetszik neköm a képed, he.

- Miért, anyám?

- Beteg vagy-é?

- Nem, nem vagyok beteg - tiltakozott Margit hevesen.

A soror megfogta a lányka állát, felemelte, s összehúzott szemmel élesen a szemébe tekintett.

- Kedvesöm, mondd meg, ha valami lel - biztatta gyengéden. - Tudod, anyád vagyok, s úgy szeretlek, mint gyermekömet...

- Nyugodj meg, anyám, sömmi, de sömmi bajom - erősködött Margit.

Olimpiádisz sorra kérdezgette, alszik-e, nem fáj-e dereka, szíve, válla, melle, nincsenek-e félelmetes álmai, tud-e ájtattal imádkozni, s nem fél-e éjszakánként. Margit, noha azelőtt mindig nyíltan, kertelés nélkül felelt minden kérdésre, sőt kérdezősködés nélkül is kitárta szívét, csak a fejét rázogatta s hallgatott. Végre Olimpiádisz soror nem faggatta tovább, hanem útjára bocsátotta.

Akkor este egy sor *Avét* mondott nagyon ájtatosan Margitért, amikor imádságai végére jutott, mély bűnbánattal okolta magát Margit miatt, s a kapitulomházban a priorissa s a község előtt véniába vetvén magát, töredelmesen megvallotta, hogy a kis Margit ellen vétkezett, mert nem fordított rá annyi gondot, amennyit kellett volna.

S attól kezdve folyton figyelte Margitot.

Látta, hogy a kislány különös szokásokat szedett magára. Míg azelőtt az orgonabokrok alatt üldögélt vagy heverészett, elmerülve a fák, lepkék, méhek és felhők szemléletébe, most a cel-lájába húzódott, mintha Szent Bernáld atyánk parancsolatát követné. Ágya szélére telepedve, görbült háttal, maga elé meresztett tekintettel, térde közé fogott kézzel ült, mintha egészen megfeledkezett volna magáról és az egész világról. Ha rányitotta az ajtót, összerezett, arca holtápadtra vált, majd meg pirosság öntötte el a nyakáig, kezét a szeméhez kapta, s úgy ugrott fel ültéből, mintha kígyó marta volna meg. Máskor meg nem hallotta, ha szóltak hozzá, s ha erősebb hangon szóltak rá, összerázkódott, mintha ideggörcs fogta volna meg. Szemében rémület felhőzött. Gyakran nem arra felelt, amit kérdeztek, mint aki félálomban beszél.

De azt is megfigyelték - nemcsak Olimpiádisz, hanem mások is -, hogy órákat tölt az egyház-ban, amikor senki sem tartózkodik ott, mereven áll a karban, összekulcsolt kezét az ölére ereszti, s mint a megbűvölt, mered ki a rács nyílásán a szemközt függő, hatalmas, megrendítő feszületre. Úgy látszik, ez a köfeszület, amely már az első nap úgy megragadta, napról napra jobban vonzza őt. Jézus embernagyságú teste valóban megdöbbentő szenvedést fejezett ki. Remekbe faragta a kőfaragó mester. Kezén átvert szögekkel a nehéz, vastag kereszthez rögzítve, megnyúlt inakkal, kimeredő bordákkal, behorpadt hassal, kifeszülő vállperecekkal, görcsösen felhúzott térddel függött az Üdvözítő teteme, ágyékán redőkben leomló kendővel takarva szemérmét, fejét jobb vállára hajtva és szemét behunyva, homlokán a töviskorona vastag, éles tüskéivel koszorúzva. Arca megbékélt nyugalmat, szomorú megbocsátást sugárzott a kínhalálban is. Ha sokáig nézte az ember, látni vélte, mint vonaglik meg a végső pillanat görcsében, mint veri ki a halál hideg verejtéke, s mint fagynak rá a vércseppek. Igazi, istenemberi holttest volt ez, abban a megrendítő pillanatban, amikor az élet elszállott belőle.

Ezt a nagy, magasan az oltár fölött álló kőfeszületet bámulta Margit gyötrelmes merevséggel és iszonyattal, mintha rajta is végighullámszanék a kereszthalál kínja. Olimpiádisz soror, lassan az egyházba lopakodva, hosszan nézte-figyelte a leánykát, amint fent állott a rács nyílása mögött, s fehér, sovány arca mély borzadást és áhítatot sugárzott a homályban, nagy, sötét szeme révületben izzott. Olimpiádisz soror ijedten állt, torkát aggodás és sajnálkozás szorongatta. Egyszer nem is állhatta meg, felment a lépcsőkön, és miközben Margit észre sem vette, hogy valaki jár mögötte, átkarolta, és magához ölelte őt. Margit rémületen felsikoltott, s majdnem összeesett. Aztán megbújt a soror keblén, mint kicsiny korában, arcát a köntöse redőibe fúrta, és végighullámszott gyenge, vézna kis testén a zokogás.

Olimpiádisz szelíden levezette a karból, és vigasztaló, megnyugtató szavakat duruzsolt a fülébe.

De Margit nem ment be hozzá aznap este sem. Elvégezve fárasztó munkáját a konyhában, cellájába ment, hosszan imádkozott, s kimerülve dőlt ágyára. Sokáig nem tudott elaludni, felzaklatott lélekkel nézte az ablakon játszó árnyakat és dideregve a félelemtől.

*

Egy éjjel borzasztó álmra riadt. Szorongó szívvel ült fel, és kétségbeesve hányta magára a keresztek. Jézushoz és Szűz Máriához fohászkodva iparkodott elfelejteni, amit álmodott, de csak sokára nyugodott meg annyira, hogy ismét le mert feküdni.

Azt álmodta, hogy kedves, meleg karok fonódtak a nyaka köré, arcához sima, meleg arc simul, fülébe szelíd, ringató szavak duruzsolnak. Jól ismert s mégis szokatlan hangok voltak ezek, olyanok, mintha sokszor hallotta volna őket, de mégis idegenek és izgalmasak.

- Szeretlek, kicsim - duruzsolt a hang, miközben a sima arc az arcához simult, és a karok egyre szorosabban fonódtak a nyakára. - Ne hagyd el, kicsim... Te kedves, te gyönyörű, te ézős. Te vagy az én vigasztalásom, kedvesöm, szerelmetős galambom...

Arra riadt fel, hogy vadul, egyre vadabbul csókolja valaki az ajkát, érezte a fogak kemény élet, a rátapadó száj forró vonaglását... És ő is csókolta ezt a szájat, ölelte a fejet, mely ráhajolt... És mintha a szavakat, melyek a fülébe duruzsoltak, már nem is az a másik, hanem ő maga suttogta volna. Kéjes, édes borzongás vonaglott rajta végig, s a csókok szédületében egészen elernyed.

Erre riadt fel. Szíve vadul vert, hallotta a siket csendben gyors, tompa dobogását. Arca égett, ajkán édes ízzel csordult ki egy csepp nyál. Fogai összeverődtek a kínzó, ijesztő kéjtől.

Mi volt ez? Ki csókolta álmában így? Így, ahogy nem csókolta meg sem apja, sem anyja, sem a testvérei? Igen, emlékezett. Emlékezett arra az éjszakára, amikor Beszpörimben ott ült az ördögös novícia ágya szélén, a betegházat libegő árnyakkal szórta be a függő agyagméces sápadt világa, s a novícia nézte őt forró, sötét, révült pillantással. Igen, emlékezett, Benedicta szorította kebléhez így az ő fejét, az suttogott a fülébe ilyen édes szavakat, az csókolgatta így, először az arcát, szemeit, azután az ajkát is. Most világosan érezte ismét kis, hegyes fogainak élet.

Didergett. Vad rémület szorongatta. Sápadt volt, kiáltani szeretett volna. Mintha pókhálósálak tapadtak volna az arcára, úgy bizsergett a bőre. Reszkető kezével megtapogatta s megtörölgette az arcát, a homlokát és a szemét.

- Jézus Úr, segélj, ótalmazj - sóhajtott összekoccanó fogakkal.

Ki akart szállani az ágyból, hogy a térdeplőhöz tapogatózzék, de a rémület úgy szorongatta, hogy lélegzeni is alig tudott. Mintha tompa hegyű kést nyomtak volna a szívébe, sajgott, szorongott.

Kihez meneküljön? Kihez bújjon? Kinek beszélje ki rettentő félelmét? Figyelt, de csak az éjszaka csendjét, a vén fák halk susogását hallotta. De még valamit hallott! Mintha fekete szárnyak suhantak volna át a szűk kis cellán, minduntalan beleverődve a falba. Nagy, fekete, messze kiterjesztett szárnyak. S mintha egyre tisztábban hallotta volna a vastollak zörgő koppanásait. Már tele volt szárnyakkal a cella. Már férni sem lehetett tőlük... Ördögök lepték el a cellácskát, ördögök voltak minden talpaltatnyi helyen, nem lehetett kilépni az ágyból, nem volt hely lábának a kövezeten sem, nem lehetett a térdeplőhöz férnie. Rémületében elhalva burkolta didergő tagjait a durva pokrócba. Fázott, s melege volt egyszerre. Köhögés kínozza, sajgott a szíve, s nem mert köhögni, moccanni sem.

Imádságot imádság után rebegve, összekuporodva vacogott ágyán, s mindenre akart gondolni, csak az álmára és a félelmére nem. De ördög ereje győzhetetlennek látszott. Hiába vetette a keresztek, hiába imádkozott, hiába volt a cellában még feszület is, hiába vette körül az egész klastrom szentképeivel, keresztjeivel, oltáraival és gyertyáival, hiába, hiába. Minduntalan arcán érezte az álombeli arc simogatását, ajkán a forró csókokat s a fogak keménységét, nyakán a szorosan ölelő karokat... És mindez olyan édes volt, hogy Margit vére felforrott belé. Lelke mélyén kajánul sóvárgott az ördögi vágy: még egyszer álmodni, még egyszer érezni azt az édességet...

Nem tudta, hogy merült ismét mély, kábult, nehéz álomba, csak akkor tért magához, amikor a nap már sütött, s a kora őszi reggel aranyos, mézes fénye beragyogta a cella kicsiny ablakának máriaüvegeit. A sekrestyéres soror megcsendítette a harangot, ébresztőt harangozott. A majorban, távol, néhány kakas harsány, kürtyszerű kukorékolása zengett. Margit megdörzsölte a szemét s körülnézett.

A cella kedvesen, megszokottan mosolygott rá a hajnali fényben, nem volt a fekete szárnyaknak nyomuk sem... Csak a kakasok szava emlékeztette a kísértésre.

Keresztet vetett, kiszállt az ágyból, s dideregve lépkedett a térdeplőhöz. Leborulva a feszület előtt, buzgó imádságba merült.

Amikor elvégezte ájtatosságát s felkelt, valamin megakadt a szeme. Odament, undorodva nézte.

A sarokban, az ablak alatt, dermedt álomba merülve hevert egy nagy, sötét, vastag éjszakai pillangó.

- Ördög... - suttogta Margit, s borzongva hátrált.

*

Minthogy pedig az ördög így felfedte kilétét, s ezúttal még szándékait sem titkolta, Margit tudta, hogy nem lesz nyugta tőle.

Katerina soror, belépve a kislány cellájába, sápadva hallgatta, hogy az éjjel itt járt a Gonosz, szárnya suhogását is lehetett hallani, majd undorral szemlélte ő is a földön dermedező pillangót, végül keresztet vetett, s rátaaposott a gyalázatosra.

- Hát reád, ártatlanra is kiveté hálóját, mint minden emböri lélekre! - kiáltotta haragosan. - Imádj, leánykám szorgalmasan, hogy Isten adjon erőt az ellene való harcra.

- Véled is megesek már? - kérdezte Margit.

- Meg hát, gyakorta... Különösen régebben. Most immár, hogy vénülök, nem kísért olyan erősen, s inkább testi szenvedésekkel, szakgatásokkal, térgyem, csípőm, vállam s karjaim kénzésával gyeter. Így akar eltéríteni munkámtól s ájtatosságaimtól. Hogy még imádság közben is arra gondoljak: jaj, a térgyem! jaj, a vállam! jaj, a könyököm! Régebben, amíg fiatal valék, békéje cellámba, mezehtelen gyalázatosságában kísért a férjfiú képében, sőt még gyóntató atyám, szegény néhai Robertus fráter képében is, noha a fráter jámbor vala, tekintetét sem veté reám. Most kell megragadni, torkon fogni a gyalázatost, amíg fiatal vagy, kedvesöm.

Olimpiádisznak mondania sem kellett, hogy rossz éjszakája volt, s a Pokolbéli felzaklatta nyugalmát. Mert amikor reggel a refektóriumban meglátta Margitot, nyomban hozzásietett, fürkészve a szemébe nézett s megkérdezte:

- Nem ördög tev-e, hogy olyan sápadt s nyugtalan vagy, verágocskám?

Margit elmondta, hogy bűnös álmot látott, egy novícia képében kísértette ördög, majd felriadván, hallotta szárnyai suhogását és vergődését a szűk cellában, sőt reggelre kelvén meg is találta a Gonoszt pávaszemes pillangó képében. Katerina soror taposta agyon.

- Vagynak-é neköd is efféle bűnös álmaid? - kérdezte aggódva.

Olimpiádisz soror elgondolkozott.

- Valának üdők, míg ifjabb valék - mondta csendesen és szinte elábrándozva -, amikor éjszakánként sűrűn láték késértő álmot, de akkoriban nem tartám ördög incselkedeteinek. Most kedég, hogy szegény jó uram, Tamás úr meghala, s itt élök a községben, bizony, gyakran megjelenik álmomban Tamás úr képében a Gonosz, és öleléseivel, csókjaival, ézös szavaival kísért, bátor Tamás úr fent vagyon Istennél, s nem késért többé. Jaj, verágocskám - sóhajtott szánakozva -, elérköze számodra is az üdő, azmikor naponta s napod mindön hórájában megkésért az ördög, s nem nyugoszik, míg meg nem tántorét!

Megsimogatta Margit fejét, megcsókolgatta a homlokát, s biztatta, legyen erős, és imádkozzék egy bizonyos imádságot, annak ereje mindennél hathatósabb, s az ördög legelszántabb míveleteit is hatástalanokká teszi. Az imádságot még Klisszában kapta ottani gyóntatójától, Angelico frátertől, ennél erősebb imádságot nem ismer.

Margit megnyugodott egy kissé, de tovább kérdezősködött, hogy megismerje az ördög praktikáit - meg azután félt is, egyedül érezte magát. A konyhában Ancilla soror halakat tisztított. Margit segített neki, a halpénztől megszabadított halakat sajtárba tette, s kibelevén, megmosta őket.

- Vagynak-é késértő álmaid, soror? - kérdezte.

- Késértő álmaim? - ismételte Ancilla soror, és megnyúlt ábrázatát a kormos kémény felé fordította. - Hát vagynak, vagynak...

Tovább vakarta a halat nagy igyekezettel.

- S mifélék?

- Hát, mióta Beszpörimött amaz elkárhozott asszonyt látám, gyakorta álmodom, hogy neköm is szakállam vagyon, négykézláb járok s mekegek.

- Mely elkárhozott asszonyt, néném?

- Hát amaz asszonyt, azki szízességöt fogada, de nem tartá meg fogadását.

- S mi lött belőle?

- Nem látád? Ott valál te is, azmikor a leánykák szolongatták, vakarászták a szarvaközit, s nevetének rajta, mert két lábra állott, s bédugta szakállas pofáját a likon.

Margit elmosolyodott, eszébe jutott a beszpörimi kecske.

- Hát gyakorta megesik vélem - habogta Ancilla soror, sebesen vakarva a csukát -, hogy szakállam vagyon álmomban, mint ama becstelen asszonyi állatnak, négykézláb járok s mekegek. Kedég én meg sem szegém szízességömet, hiszen nem is tudom az üdőt, azmikor nem valék klastrumban.

- Mért álmodod mégis?

- Mert ördög ösztökél, hogy szegjem meg szízességömet. De, hála istennek, nem is lehet.

A kis Ágnes tátott füllel hallgatta, mint röpködött Margita cellájában az ördög, s hevert reggel pillangó képében a földön.

Mária, a parasztatyafi, nagy sóhajtozással fordult a beszélgetőkhöz.

- Olyant is hallék, hogy új házasok sátrában jelönt meg denevér képében, s röggelre halva valának a házasok. Kopasz Andorás úrral és feleségével történe ez, Szalában.

Alexandria, a vénülő, szikkadt, mogorva soror, futtában hallgatta meg Margit kérdését: vajon járt-e már az ő cellájában az ördög. Fürkészve tekintett a kislányra, majd dühösen felelte:

- Hogy járt-é? Járt hát! Kinél nem jár a gyalázatos? Még Jézus Urunkat is felvivé a högyre s megkésérté.

- Miként késérté meg, néném?

- Ej, hát késerte ü mindönképpen, így is meg úgy is - válaszolta bosszúsan Alexandria. - Fő dolog, hogy elmondd az „Ó, Uram, körülvesznek engöm ördög gyalázatos seregi, de vondd meg körödet, hogy át ne léphessön rajta pusztulásomra”, meg a többbit, aki még az imádságban vagyon, akkor ne félj tőle. Szegény Candida soror tanéhta reá, Isten nyugtassa, ü meg egy frátertől tanóla valahol a mosoni gypűn. Ez használ.

Azzal sietett, mert a mívelőházban volt sürgős dolga.

Eliána soror rémüldözve hallgatta Margit kérdéseit, s azután azt mondvá, hogy jobb az ördögöt nem emlegetni, mert megjelenik, keresztet vetett s otthagya. Ágnes, az új soror, szelíden mosolyogva figyelte Margit szavait s legyintett:

- Ha Jézus Úr mindég velünk vagyon, ördög praktikái kárba vesznek.

- Mindég veled vagyon Jézus Úr? - csodálkozott Margit.

- Nem tudom, kislányom, de ördög nem késért álmomban. Én mindég olyanokat álmodok, hogy csak békességösebb lesz tőle az életöm. Példának okáért gyakorta úszom nagy vízben, könnyedén, akár a vízimadár, lubickolok benne, s meg is bukom, de ez igön jó. Meg osztán gyakorta repülök es, fenn, magosan, kedég szárnyam sincs álmomban. Csak szállok, szállok, mint a föcske, átrepülök országokon, szép fényös, tornyos városok fölötte, felhők közöttte, s úgy feredök a napsugárban, mintha Mennyek országában repülnék. Még zenét es gyakorta hallok, olyan szép zenét, azkit emböri fül nem hall.

Margit csodálkozva nézte a soror szelíd, ragyogón mosolygó arcát, szeme alatt a kis barna lencsét, szeme sötétkéék szivárványát, s nagyot sóhajtott:

- Bár neköm es ilyen szép álmaim lennének...

Cecilia soror izgatottan vont a félre, amikor a kísértésekről szólott, és suttogva mondta:

- Hogy vala? Mondd csak, hogy vala?

- Álmodtál, bűnös álmodtál, ördög megkésérted egyik novíciá képeben, s felébredtél, hallám szárnyai suhogását, s reggel ott vala pillangó képeben a földön...

- Melyik novíciá vala? S mit mívelt? - kérdezte elfulladás izgalommal, sebesen hadarva a szöveget Cecilia.

- Hogy melyik vala, nem mondhatom meg. És megölele s apolgota álmodban...

- Megölele? És apolgota? - csodálkozott a fiatal, szép nő, s tágra nyitotta meleg, barna szemét. - Hát mi gonosz vagy ezeken?

- Bűnösnek érzem magam, és bűnös is valék - suttogta Margit.

- Nem, nem, ez nem a Gonosztól vagy! - ránta hevesen a fejét Cecilia. - A Gonosz nem öleléssel, csókkal közeleg hozzánk, a szeretet Isten s Jézus Urunk parancsolatja! S nem mondja-e Pál apostol, elmúlnak a nyelvek, és elmúlnak a határok, és elmúlnak a népek, csak egy marad meg, a szeretet? És nem parancsolja-e János apostol es, fiacskám, szeresjétek egymást? És nem szeretitek-e Jézus Urat tanítványai, s nem azért kárhozza-e el Judás apostol, mert nem szereté az Urat? Nem, nem, nyugodj meg, nem ördög vala ez, és a pillangó csak pillangó vala...

Margit szívébe kételkedés ütött. S mert Cecilia közelében vagy éppen mellette mindig meg lehetett találni Aglent nőtest is, a kerek arcú, gödröcskés állú, szép, fiatal szűz, az első, akivel a folyosó zugában találkozott, ő volt.

- Mit suttogtok olyan izgalommal? - kérdezte nyájasan, s lehajolt Margit felé.

Margit megkérdezte a kísértések felől.

- Cecilia nőtestnek igaza vagy - bólintott Aglent. - A szeretet isteni parancs. Öleléssel, csókkal nem késért ördög, hacsak nem férfiú ölel és csókol. De mi atyafiak vagyunk az Úrban, s szeretnünk kell egymást. Ha kedv szeretjük, meg is öleljük s megapolgatjuk egymást. Ez nem bűn.

Margit bizonytalanul ténfergett nagy gondjaival. Végül Juditot is megkérdezte, elsuttogva neki álmát.

A kislány komor képpel hallgatta, s egyre hátrált egy lépést. Eszébe jutott, hogyan akarták meglesni Margitot a cellájában Annussal.

- Katerina nőtest eltápasztása végül a Pokolbélit? - kérdezte aggodalommal.

- El az.

- S nem láttál füstöt?

- Nem - örvendezett Margit.

- Nem is hallád, hogy nyílt, kesergött volna?

- Nem nyílt az, csak szétfreccsent s meghalt.

- Fekete vala a vére?

- Fekete vala - komorodott el ismét Margit.

- Akkor mégis ördög vala - sóhajtott Judit. - Csak nem látád a füstöt. Kiméne bizonyosan füst képeben az ablakon.

- Zárva vagy az ablak - aggodalmaskodott Margit.

- Jaj neköm, jaj - kesergett a kislány rémulten. - Akkor ki sem méne, hanem az ajtón méne ki a folyosóra, s még tán most is itt kereng valahol, valamelyik cellában vagy nagyházban!

- Mit tegyek? - tördelte a kezét tanácstalanul Margit.

- Gyónd meg - biztatta Judit.

- Meg is gyónom. Meg is akarám gyónni.

- Tarts penitenciát. Osztán kérd meg János frátert, űzze ki az ördögöt a klastromból. Hogy ne fenýögessön mást es. Vess hamar keresztet! - kiáltott rá sebesen, s figyelmesen nézte.

Margit keresztet vetett.

- Jól vagy - nyugodott meg Judit, mint aki nagy súlytól szabadul, s megölelte, megcsókolta Margitot. - Engedj meg!

Azzal elfutott.

Margit alig várta, hogy megérkezzék János fráter. Elébe szaladt, megfogta a kezét, nagy alázattal köszöntötte, de ezúttal nem ugrálta körül, mint kiskutya a gazdáját, hanem aggodalmasan nézte.

- No, kicsi szörzetös - nevetett a fráter, s lapos orrát vidáman elfintorította -, hát mi baj?

- Ördög járt a cellámban - suttogta Margit.

A fráter meghökkenve megállt.

- No! Gyalázatos kurafia! S mikor?

Margit elhadarta az éjszakai dolgokat.

- Suhogott a szárnya a dögnek?

- Suhogott...

- S röggel megleled pillangó képében?

Margit hevesen bólintott.

- Azkor jó - bólintott a fráter fényesen ragyogó fejével, s úgy mosolygott, mintha valami mulatságos mókát hallana. - Isten meg akará mutatni, milyen az ördög. Hogy jön bé hozzánk mindönféle alakzatban. Imádj, kislányom, ájtattal, s nem késért meg többé.

- Imádék, fráter.

- Imádj még. Tudok egy imádságot, az mindönféle késértet ellen a legerősebb. Figyelj csak, s tanuld meg. Én is mesterömtől tanolám, szegény Gregorius frátertől, Isten nyugtassa. Néki nagy, erős késértetei valának, s csak ezt az imádságot mondá, s nyomban megszabadula tőlük, mintha Szent Lélek tüzes szele fújta volna el őket.

Lehajolt a kislányhoz, s egyik kezében a kezét fogva, másikkal ütemesen veregetve a kis kezét, félig daloló hangon duruzsolta:

- Ördög, ördög, Pokolbéli, gyalázatos, sárga Sátán. Isten dolgát rombolgató, Jézus művét bontogató, angyeloknak bosszúságok, emböröknek riadalmok, Szent Lélökvel űzlek innen, bújj bé madár alakjába, fogjon torkon véres vércse, bújj bé farkas bundájába, fogjon torkon mérges medve, bújj bé kélgyó alakjába, perzselődj meg parázs pírján, víz alá, föld alá, setéségnek országába térj meg, ártatlanok vesződelme, jön az angyel tüzes vassal, tüzes vassal, nagy gerellyel, fuss, fuss, meg ne állj! Figyelmezél? Hát ez az imádság elhajtja a ronda

késértőt, pokolig meg sem áll. Én mindég ezt mondom, ha mikor megkésért gyenge szizek avagy csábító étkek képében...

Margit az imádság szavait suttogta.

*

Egész éjjel alig aludt. Ott térdelt a feszület előtt, míg csak meg nem fásultak a tagjai. Buzgó imádságba merült. Azután megnyugodott egy kissé, s leült ágyára, de aludni nem mert. Hajnal felé nyomta csak el a félálom révülete, de akkor is felriadt, attól való féltében, hogy ördög ismét megkísérti. Szívdobogva figyelte az éjszaka csendjét, de, Istennek hála, szárnyzuhogást nem hallott.

Reggel a községgel ő is a gyóntatószékhez térdelt, s töredelmes, mély megbánással, szemében keserű könnyekkel meggyóna álmát s minden gondolatát. Ekkor megnyugodott, s ismét könnyűnek és vidámnak érezte magát.

Már lehullottak a sziget vörös, rótt tölglevelei, és a tar gallyak között esőt vert a süvöltő őszi szél, amikor Margit egy éjjel felriadt, és dobogó szívvel ült a sötétben. Érezte, hogy megint itt az ördög. Sajgó halántékkal, rettegve figyelt. Torka kitikkadt, teste remegett. Nem tudta, miért, de bizonyos volt benne, hogy a kísértő körülötte ólálkodik.

Nem hallott semmit, csak a szélben zúgó fák hullámzó sistergését. Koromsötét volt. Aztán lassan-lassan kiváltak a képek, melyek álmában gyötörték, de amelyeket egy pillanat alatt elfelejtett. Ismét felrémlt előtte a sima, kedves arc, ismét látta a nyakára fonódó karokat, s két sóvárgó, panaszos szem csillogott felé a sötétben. Száraz, forró ajkán érezte a nedves, forró ajkat s a fogak élet. Nyöszörögve húzódott ágya végébe, fejére húzta a pokrócot, s gyorsan keresztet vetett. Hadarni kezdte az imádságot, melyet Olimpiádisz soror mondott neki, de néhány szó után ijedten riadt rá, hogy nem tudja folytatni. Ördög kitörölte agyából a szavakat. Töprengve, kétségbeesve kapkodott utánuk, de csak zagyva töredékek jutottak eszébe. Ekkor a másik imádságot akarta elmondani - azt sem tudta. Végso kétségbeesésében János fráter imádságába kapaszkodott, tudta is az elejét: „Ördög, ördög, Pokolbéli, gyalázatos sárga Sátán...” De tovább nem ment. „Gyalázatos, sárga Sátán...” - ismételte szorongva, s könnyek szöktek a szemébe. Ki akart ugrani az ágyból, és futni, futni Olimpiádiszhoz, de megbénult a félelemtől. Olyan sötét volt, hogy nem találta volna az ajtót sem. Elkeseredve vádolta Olimpiádiszt, mért nincs mellette, vagy mért nem alszik legalább a közelében, hogy átkopoghatna a falon, mint némely sororok szokták, ha meglepi őket a rémület. S miközben ezekkel a gondolatokkal vesződött, s megfeszítve agyát, a három kísértés elleni imádságot kereste emlékezetében, titkon érezte, hogy vágyakozik a sima, meleg arc, a forró, édes ajkak és szeretettel ölelő karok után, s fülében egyre suttognak a szavak: „Ézős vagy... Kicsikém... Gyógyíts meg, kedvesöm... Szeretlek, légy velem mindég...”

Fájó feszülés égett a mellében, nehezen lélegzett, szíve sajgott, mintha megint beleütötték volna a tompa hegyű, láthatatlan kést. Ördög kése volt ez. Kemény akarattal összeszedte magát, erősen a feszületre gondolt, maga elé képzelte Jézus Úr megfeszített testét, átszegezett kezeit, kimeredő vállpércét, éles bordáit, felhúzott térdét és sápadt, megbocsátóan lehanyatló fejét. Mintha kinyújtotta volna karjait az Üdvözítő felé, mintha csontos mellére fektette volna forró fejét, mintha érezte volna a kulcsesontja nyomását az arcán. Jézus nevét ismételve magában százszor, az *Ave* szavait keverte közé, aztán tehetetlenül lecsüggesztette fejét a pokróc alatt, és könnyei végigperdültek arcán.

- Istenöm, Uram, mire hagyál el engömet - susogta panaszosan.

Lassan-lassan mégis megnyugodott, a Pokolbéli kísértése gyengült, elringott a sima arc, a forró ajak, a sóvárgó tekintet a kavargó sötétbe, és lecsillapodott Margit szívének lüktető dobogása. A belényilalló, éles fájdalom is csendes sajgásba hajlott, majd lassanként megszűnt. Margit óvatosan elnyúlt a pokróc alatt, megtörölgette izzadt homlokát, összekulcsolt kezét keresztbe tette mellén - érezte, hogy mellbimbója ég, ha hozzáér -, s úgy feküdt a sötétben, mint ama *másik* Margit feketett a koporsóban. És csodálatos, úgy Olimpiádisz soror, mint Mária atyafi, valamint János fráter imádsága visszalopakodott a fejébe, a szavak összerakódtak, értelmük kikerekedett, és vidám táncba kezdett. Margit elszunnyadt.

Reggelre kelvén látta, hogy nagy változás történt rajta. Ijedten szemlélte magát, ágyát és ruháit, arca hol elsápadt, hol pirosra vált. S olyan gyenge, törődött volt, mintha félholtra verték volna. Még a kun Virágtól hallotta, hogy az ő nemzetségének leányai ismernek egy zöld kenőcsöt, mellyel ha bekeni magát valaki, repülni tud, de utána olyan, mintha összetörték volna. Ördög kenőcse az, kun vénasszonyok keverik, s ördög ragadja el tőle a pogányokat. Talán így ragadta el őt is az ördög mély álmában, anélkül hogy azt az írt látta volna, talán Ágnes sorort is így repíti országokon, városokon át, fel a magasba, a napsugárba? Szemérmesen leeresztette ingvállát, s félénken vizsgálta magát. Megrémült. Eddig nem ügyelt rá, de most látta, hogy megváltozik a teste. Vékony karjait dideregve összefonta, s maga elé bámult.

Olimpiádisz soror nyitott be hozzá.

- Dücsérjük Jézus Urat! - kiáltotta vidáman.

Margit hirtelen felvonta ingét, s összekuporodott az ágyon.

- Mindörökkön - suttogta vérpirosan.

- Hogy aluvál, kedvesöm?

- Jaj, anyám - nyöszörögte Margit, s kócos haja közül ijedten pillantott a sororra. - Én nem tudom... én nem tudom, mért... Nagy bínös vagyok, anyám!

Könnyei eleredtek. A soror ijedten ült mellé, magához vonta, s megcsókolta a homlokát. Gügyögve kérdezgette, mint karonülő korában szokta. Ez a gügyögés mindig megnyugtatta Margitot, s fájdalmas gyönyörűséggel töltötte el.

Elsuttogta, hogy az ördög ismét nála járt, ismét bünös álmot látott. Most ugyan nem hallotta a szárnyshugást, és pillangó sincs a cellájában (nyilván kisurrant a Pokolbéli valami résen), de itt volt, s ő nem tudja... de valami baja is van... és nem olyan, mint ennek előtte volt.

A soror nagyon komolyan, figyelmesen hallgatta, azután megsimogatta s halk szóval vigasztalta. Az asszonyi állat mind átesik ezen, most már nagylány, leveti gyermeki alakját, mint hernyó a bábót, szárnya nő, változásai lesznek a Hold járása szerint... Nagy sajnálat remegett Olimpiádisz soror hangjában, úgy simogatta Margit fejét, mintha búcsúzott volna tőle, vagy mintha emlékeitől búcsúzott volna.

- Örzsébetnek es megjöve immár a változása, és Csengének, Alincsának es - vigasztalgatta. - Így röndölő Isten bölcsessége, hogy az asszonyi állat teste tisztátalan legyen...

- Mért születék asszonyi állatnak! - kiáltott fel Margit. - Mért kell tisztátalannak lennem

- Hogy jobban átérőzzed bínnek tüzeességét, forróságát és hatalmát - mondta a soror. - Lásd, annál nehezebb legyőznünk a testöt, s annál nagyobb a győzelmünk, ha sikerül. Diadalmot kell ülnünk asszonyi mivoltunk fölött, leánykám, s Jézus Úr jegyeseként meg kell tisztulnunk minden tisztátalanságtól.

Margit valósággal összetört. Szégyen égett az arcán, majd meg gyengeségének reménytelen tudatában elsápadt, s tehetetlenül tördelte ujjait. Hát hiába akart olyan lenni, mint Isten szentjei, hiába királyleány... Olyan tisztátalan asszonyi állat, mint a többi.

- Mért nem maradék örökön kisleány? - kérdezgette elkeseredett, vádoló hangon, mintha Isten akaratával szállt volna szembe.

- Nyugodj belé alázattal, imádj, mondd meg zsoltosmádat, munkálj, légy alázatos és engedelmes, ne lázadozz, s meglásd, úrrá lesz testődön - intette a soror nyomatékosan.

Aztán hosszan maga elé bámult, előre-hátra ringatta magát, s arca elkomorult.

*

Kimenvén Margit cellájából, kérte a priorissát, ne engedje dolgozni Margitot, adasson neki jobb étet, több tejet, mentse fel néhány napra a hosszú térdeplések alól, s ne engedje, hogy a konyhán megerőltesse magát a szolgai munkában. Katerina priorissa bólogatott, s megnyugtatta Olimpiádiszt.

Be is hívatta magához azonnal a kapitulumházba.

Margit sápadtan, csendesén lépett be, s mélyen bókolt. A priorissa, mint ilyen esetben szokta, kihúzott derékkal, összeráncolt szemöldökkel hallgatott néhány pillanatig, azután reszelős, de jóindulatúra tompított hangon szólt:

- Leányom, rendölöm, hogy öt napon át kétszer annyi húst meg kölest egyél, kétszer annyi tejet igyál, mint szoktál, s még egy-egy kupa bort is adjanak neköd naponként. Megértéd?

- Meg, anyám - bólintott csendesén Margit.

- Öt napon átal csak a legszorosabb ájtatosságot végezd, s megtiltom, hogy ezenfelül egyéb zsoltosmákat mondj, s külön imádj az egyházban. Megértéd?

- Meg, anyám.

- Csak akkor szabad térgyepülnöd, amikor a szörzés avagy szertartás parancsolja, azonkül nem. Megértéd?

Margit felpillantott a szigorú arcra s bólintott.

- Meg, anyám.

- No és még osztán azt is megtiltom, hogy öt napon átal bétedd lábodat a konyhára. S hogy vizet avagy fát hordj, mosogass, súrolj, nehéz holmit cipelj. Megértéd, leányom?

- Meg, anyám.

- Hát jól vagy - engedte le egészen mélyre a hangját a priorissa, mint olyankor szokta, amikor a kihallgatásnak vége vagy, s elbocsátja a kihallgatottat. Azután hozzátette: - Kerál leánya vagy, gonddal ügyelünk reád, atyád önagysága előtt nem akarunk szégyent vallani...

Margit már indult az ajtó felé, de megállt, összevonta szemöldökét, jobb kezét az övébe dugta, s hirtelen megfordult.

- Anyám, szólni akarok még.

- Hadd halljam - csodálkozott a fejedelemasszony, s hangja ismét reszelősebbre vált.

Margit mély lélegzetet vett, sötét karikákkal aláfestett, barna szemét élesen a fejedelemasszony arcára vetette.

- Imádságaimat és zsolozsmáimat ez öt napon átal is csak úgy mondom meg, mint eddig.

- Mi? - csattant fel csudálkozva a priorissa.

- És annyit térgyepölök, amennyit eddig, s amennyit a község minden tagja térgyepül... És bemegyek a konyhára is, és hordok vizet meg fát, súrolok is. És nem eszöm s nem iszom többet, s nem kell bor sem, asszonyom, mint eddig sem kelle, és másnak sem kell...

A priorissa tekintete megkeményedett, kissé megnyúlt hegyes orra felemelkedett, mint a paripáé, ha farkasillatot érez, ajka megnyílt, s megint bezárult, kezét felemelte egy kissé, derekát méltóságosabban kihúzta.

- Hogy mondád? - kérdezte ismét, még ridegebb, ellentmondást nem tűrő hangon.

Margit sápadt volt, de nyugodtan nézett szembe a priorissával. Jobb kezét nem húzta ki az övéből, homlokán függőleges, mély árok képződött. Mint a megfeszített íj, szegült szembe a fejedelemasszonnyal, csak a hangja volt tovább is halk, bár egy kissé remegett.

- Sönki néköm nem parancsolhat s nem tilthat olyat, asszonyom, azmi a szörzéssel vagy lelköm parancsolatjával ellenközik. Én nem vagyok kerál leánya, atyám az Isten, anyám Szíz Mária nagyasszonyunk, egy méhben feküdtök feleim a szentök és boldogok. Örökös jegyösöm Jézus Úr.

- No hát! - vágott közbe türelmetlenül a priorissa.

- És én megmondom imádságaimat és zsolozsmáimat, s te nem tilthatsz el tőlük. És térgyepölök, azmennyit kell, s te nem tilthatsz el tőle. És munkálok, mint ama szegény atyafi a konyhán, és te nem tilthatsz el tőle, asszonyom...

A priorissából kitört a megsértett hiúság, az ellentmondást nem tűrő keménység. Hangja most már éles volt, s nem is akarta, mint rendesen, szelídebbé lágyítani. Ujját felemelte, mintha fenyegette volna Margitot. S mennél tovább szemlélte a vele szemközt álló, sápadt, nagyszemű, sovány leánykát, annál jobban felbőszült. Most már ő is megfeledkezett arról, hogy király leánya. Első indulatában büntetett:

- Penitenciát szabok rád! Áthágod engödelmesség parancsolatját! Kölyök!

Margit meghajtotta a fejét.

- A penitenciát köszönetvel veszőm, anyám, s bétöltöm.

Mélyen bókkolt, s megint kifelé indult.

Katerina priorissa haragtól szikrázva állt még egy pillanatig, azután észbe kapott, s két lépést tett az ajtó felé.

- Megállj - mondta, visszafojtva a hangját s uralkodva indulatán.

Margit megállt, s alázatosan megfordult.

- Megállj még... - hangját suttogóra fogta. - Tudod-é, hogy makacs vagy?

Margit hallgatott.

- Tudod-é, hogy dagályos és kevély vagy? Tudod-é, hogy áthalgód a szörzés törvényeit, szembeszállván az én akaratommal s a klastrom rendjével? Tudod-é, hogy ördög megkeményíté szüvedet, s a bín útján tévelyegsz? Mi?

A kislány csak állt lehajtott fejjel s nem szólt.

- Hát engödelmes leszel-e ezután? Megfogadod-e intéseimet s parancsaimat? És hajolsz-e feljebbvalóid s az üdösebbek szavára? Elfeledöd-e már, hogy kerál leánya vagy, s itt nem lehet különbség keráli ivadék avagy paraszti ivadék között?

- El akarom feledni, anyám - suttogta alig hallhatóan Margit -, de kérlek, feledd el te is.

- Hát engedsz?

Margit ismét a priorissa szemébe nézett, s kezét az övébe dugta.

- Bocsáss meg... nem.

Most ismét elöntötte a fejedelemasszonyt a harag.

- Mit cseleködjek véled, hogy meghajolj? Mit cseleködjek? - Néhány lépést tett hevesen, sarui keményen kopogtak, kappája nehéz redői kavartak. Hangja éles volt, szinte kiabált. - Nem látod-e bínödet, megátalkodott teremtes?

A kislányon látszott, hogy szenved, néhányszor tétovázva topogott, mint aki nem tudja, hová lépjen, mert ingoványos talajon áll. Arca szinte komor volt. De végül is megszólalt, s hangja halkán, vékonyan zümmögött a nagy, boltíves teremben, mint a méh.

- Bínös vagyok, asszonyom, tudom. Nagy bínös. Ördög bójár hozzám a cellámba, és gyötör a hálójában... De te is bínre akarsz venni, asszonyom. És én nem engedhetők neköd, csak imádkozok érted, hogy térj más gondolatra, s ne bánts engöm...

- Mondd csak, mondd! - biztatta haragosan a priorissa, várva, még mit zúdít rá.

- Én csak azt cselekszöm, azmit a szörzés parancsol, és a klastrom rendje kíván. Imádságimat ájtattal és szorgosan kell végeznöm, zsolozsmáimat megmondanom, bineimért vezekelnöm, mindön munkáimat alázatval bétöltenem, s Jézus úr szerelmében az ő szavát megfogadnom. Te kedég, asszonyom, torkosság binebe akarsz vinni, megtiltod imádságimat és zsolozsmáimat, munkámat nem engeded elvégezni, s kerál leányának mondasz, noha mezehtelenül születünk, s mezehtelenül távozzunk a halálba. S az Úr előtt nincs különbség kerál és rab-szolga, férjfiú és asszonyállat, dús és szegény között. Ezt mondja Jézus Úr, s ezt parancsolja pápa úr üszentsége, ezt prédikálá Anselmus fráter meg János fráter is... És azki csak mondja, de nem cselekszi, olyan, mint ama fejérre festött koporsó, melyben undokság és dohosság vagyon.

A fejedelemasszony elképedve figyelt, néhányszor szóra nyílt az ajka, hogy közbevágjon, de csak tovább hallgatta Margit csendes, szenvedélyes, elszánt szavait. Nyilván azon töprengött, hogy szerezzen érvényt parancsának. Megbüntesse? Hiszen ezzel csak azt teszi, amit nem akart! Gorombáskodni sem akart, ismerte indulatosságát, s mindig uralkodott magán. A klastrom fejedelemasszonya nem kiabálhat, nem pörölhet, mint valami száznagy a táborban. Végre megtalálta a kellő módot. Csendesre erőszakolt hangon mondta:

- Jól vagyon, látom, megtanulád, azmit kell, azon az egyön kül, hogy engödelmességre nem tudunk tanejtani... Kedég, látod, leányom, jót akarok véled. Sápadt vagy, s mondják, változásod vagyon. Testöd elgyöngüle, véröd megfogyatkozik, nyugodnod s ennöd-innod kell.

- Mi a test? Tisztátalan asszonyállatok vagyunk, anyám! - kiáltott fel remegő hangon a kislány s elpirosodott.

- De ha üdönnap előtt távozzol ez világról, hogy töltöd bé Isten parancsolatjait?

- Üdönnap előtt nem távozhat sönki, csak Isten akaratából.

A fejedelemasszony ismét tett néhány lépést, mintha fogóba került volna. Kitekintett az ablakon, s megsimogatta a homlokát. Végre legyintett, s bágyadt, de nagyon reszelős hangon mondta:

- Hát én nem hadakozom véled, leányom. Tégy, amit akarsz. De megmondom mestörödnök es, atyád uradnak, anyád asszonynak es, hogy nem felelők érted.

Azzal sebesen kiment a kapitulumházból, és az ajtót hangosabban tette be, mint szokta.

Margit szomorúan állott a nagy, üres teremben. A priorissa után szeretett volna menni, hogy megengesztelje, s megmondja néki, nem tehet mást... És nem akar király leánya lenni! Be akarta láttatni vele, hogy igaza van, hiszen csak azt mondta, ami az Írásban olvasható, s amit Anselmus és János fráter, de minden egyházi férfiú is hirdet. Könyörögni akart, ne kényszerítse lelke elleni cselekedetre. De a súlyos, faragott tölgyajtó bezárult, a saruk kopogása elcsitult a folyosón, és Margit egyedül volt. Csak az csengett a fülében, amit a priorissa sértődötten mondott:

- Tégy, azmit akarsz...

Nehéz, fáradt lépésekkel ment ki a kapitulumházból.

*

Olimpiádisz soror aggodalmasan intette, fogadja meg a priorissa parancsait, de makacsul összeszorított ajakkal, ráncolt homlokkal csak hallgatott. Katerina soror kérve kérte, kímélje magát egy kisé, gyenge még, és változása is nagyon. Istennek sem tetszik, ha szembeszáll az idősebbekkel s különösen a fejedelemasszonnyal. Csak vállat vont, és könyörögve tekintett az öreg sororra. Nekik nehezebb volt a kívánságukat megtagadnia! És igen bántotta az is, hogy a priorissa rá sem nézett, nem is szólt hozzá. Nyilván bűnös volt tehát az engedetlenségben... És mégsem, mégsem tudott másképp cselekedni. Könnyezett, letérdelt cellájában a feszület elé - de nem tudott engedelmeskedni.

Kiment a konyhába, s bár Mária néni keservesen könyörgött, hogy ne dolgozzék, hiszen megtiltották, vizet merített a katlanból, felgyúrte köntösét, s letérdelt, hogy felsúrolja helyette a konyha kövezetét. Szótlán és szomorú volt. Tagjai fájtak, igen gyengének érezte magát, a feje is fájt. De azzal a keserű gyűlölettel, amellyel ráébredt, hogy ő is csak olyan tisztátalan asszonyi állat, mint a többi, kényszerítette magát, hogy még nagyobb gonddal, még alaposabban végezze el a munkát, és szinte örült, amikor érezte, hogy nyilall a derekába a sajgó szakgatás.

- Kerál leányának nevözött... - gondolta. - Hát én nem vagyok kerál leánya, hanem egy a legkisebbek közül.

Ancilla megállt a küszöbön, s puffadt, együgyű arcát felfújva, kétségbeesve nézte, mint térdel és csúszkál a köveken, mint súrolja gyenge kezével. Körülötte nagy tócsa volt, köntösét beverte a víz és mocsok, haja csapzottan hullt a homlokába, s mert minduntalan félresimította, piszkos kezével összemaszatoalta az arcát is. Ancilla sopánkodott.

- Ha máskor tesződ es, csak *most* ne tönnéd!

Margit tudta, hogy a „változására” és a priorissa parancsára gondolt, de fel sem nézett a munkájáról.

Aztán kemény lépéseivel bezúdult Olimpiádisz soror is.

- Hát most már osztán haragszom! - kiáltotta pirosan. - Hiába beszél neköd a priorissa es? Anyád és mestöröd es? Mindön följobbvalóid s mend az üdösebbek? Itt csúszol-mászol, s túrod a piszkot, akár a disznó? Tám orroddal keresöd az Istent? És azt hiszöd tám, hogy lent lakozik a piszokban és szarban, holott fent vagyon a Mönnyekben?

Margit feltekintett.

- Anyám, bocsáss meg - suttogetta.

- Ó, leánykám, verágom - kesergett félig dühösen, félig szánakozva a soror. - Ne búsítsd a te dajkád szüvét! Jer innen, legalább most... Engedj hát a szónak...

A kislány fájdalmasan nézett rá, de lassan ingatta a fejét.

- Nem tehetöm, anyám.

Olimpiádisz ott állt még egy darabig, azután a fejét nyomkodva, mintha szét akarna hasadni, elballagott.

A konyha felsúrolása után Margit fogott egy vedret, megtöltötte meleg vízzel, azután hóna alá vette a nyírfaseprőt meg a lapátot, s kifelé indult az udvarra. Arcán elszántság sötétlett.

- Há viszöd azt a vizet? - rikácsolt Mária atyafi, kezében egy lábassal.

Margit szó nélkül kiment az őszi esőbe. Borongós, nyúlós délután volt, az eső napok óta szünet nélkül esett, csobogott, suhogott a víz, a vén fákról kövér cseppek hullottak, a sűrű bokrok dideregve rázták magukról a vizet, tengerré vált az udvar közepe, s a láb mély sárba süppedt bokáig. Az ég sötétszürke volt, a felhők ránehezedtek a világra. Körös-körül halálos bénultságban dermedeztek a hatalmas, ősi fák. De Margit ment rendületlenül. Kis lábát elnyelte a víz, saruiba befolyt a sár. Csakhamar csapzott lett a köntöse és a haja is. Ő mindezzel nem törődött, cipelte a meleg vizet, meg-megcsúszott, alig bírta terhét. Mint egy megszállott.

Mária soror az ajtóba állt, úgy leste, mit mível. Nem mert rákiabálni, hiszen király leánya volt! Margit pedig a szegény, kehes atyafi legnagyobb elszörnyedésére, hátrament az udvar végébe, az árnyékszékhez. Most kilopakodott a vénasszony az esőbe, úgy leste, mit mível a kislány. Nyilván megörjült, mert letette a vedret és seprőt, fogta a lapátot, és a guggolópolcok alatt lapátolni, dobálni kezdte a piszkot. A vénasszony kétségbeesve forgolódott, mint tyúk a lovasember előtt. Tördelte a kezét, nem tudta, kiabáljon-e, vagy fusson a priorissáért. Margit azonban, mintha álomban vagy révületben mozogna, pihenés nélkül ásta és szórta a dohos ganéjt, földet dobált rá, nagy gonddal, igyekezettel, undor nélkül dolgozott. Ehhez a munkához nem mert hozzáfogni senki, csak halogatták, s panaszkodtak, hogy tenni kellene már valamit. Mária néni mindig talált sürgősebb, fontosabb munkát, sohasem volt érkezése, a kertész nem jött, mióta lehulltak a falevelek, s beállt az ősz, a klastromban megforduló szegény asszonyok alamizsnát meg lelki vigaszt, nem efféle munkát kerestek, s vagy az eresz alatt, az oszlopos könyöklőn sírták végeérhetetlen panaszait, vagy a mívelőházban hallgatták a sororok intéseit, vagy az egyházban imádkoztak, elterülve a Szűzanya faragott képe vagy a feszület előtt, s keservesen sóhajtozva súlyos bajaik, gondjaik miatt. A sororok közül senki sem vállalkozott az undorító munkára. Hát megelégedtek azzal, hogy panaszkodtak, szidták az árnyékszéket, sopánkodtak, majd a tavaszig csak jó lesz így is.

Margit, meg-megtántorodva a síkos sárban, alig-alig bírva felemelni a súlyos, megrakott lapátot, izzadva dolgozott, míg végére nem járt. Akkor fogta a seprőt, elseperte az árnyékszék környékét, amikor ezzel is végzett, nekiállt, hogy lesúrolja a hosszú, alacsony polcot. Csutakkal, homokkal és meleg vízzel látott munkához...

Ekkor a konyha felől már többen nézték. Ott volt Elena soror, Ágnes, az öreg Katerina, a novíciák közül Benedicta, Sabina. Rémüldözve nézték Margitot. Sabina, hővizi Donát úr leánya, azt rebegte, hogy ezután már nem lehet Margit közelébe menni. Jött Margaréta is, a makonyai herceg szőke, kékszemű lánya, fehér vélomát az orra elé emelte s köhögött. Katerina soror sűrűn vetette a keresztet. Panaszosan kiabált:

- Margita! Margitám, mit mívelsz?

Valaki jelentette a dolgot Olimpiádisznak is. A vastag soror feldúlva jött Örsébettel, a lányával. Kicsődült nyomukban Judit, Annus meg Alincsa is. Csenge gúnyosan nevetett, s azt mondta:

- Csak kerál leánya, ha árnyékszéket mos is.

Olimpiádisz kiszaladt az esőbe, nehéz köntösét bokán felül emelte, s úgy ugrált át a vízen, mint valami hátszló. Hangja harsogott.

- Hagyod abba mindjárt, hé? Megörjülél? Tedd le azt a csutakot!

S mert Margit csak a fejével intett nemet, s továbbfolytatta munkáját, odarohant, kiragadta a csutakot, messze elhajította, azután felrúgta a vedret, a seprőt mint valami gerelyt dobta át az udvaron a konyhaház felé, megragadta Margit csuklóját, s futva cipelte magával. Olyan elsodró ereje és haragja volt Olimpiádisznak, hogy a gyenge lány nem tudott ellenállni. Közben a soror egyre kiabált, mintha odahaza lett volna, néhai Tamás úr szállásán.

- Majd adok én neköd, ganéjban turkálsz, pervátát mosol? Mi? Hát tisztára elment az a csöpp eszöd? Milyen a kappád, sarud? Csupa rondaság! Bűdös vagy, mint a disznó. Akár mossalak meg tetőtől talpig. Elszédül, aki rád néz.

Rohant vízen át, sáron át, és Margit szótlanul futott vele.

- Hát azt hiszöd, disznóólban vagy, nem klastromban? No, majd adok én neköd, megállj. Egészen kihozol a sodromból...

Felpenderítette a lépcsőn s megállította.

- Nézzétök, ézös nénéim - jajgatott keserves fennszóval, s tanúul hívta a csoportosulókat! - Láttatok már ilyet? Volt már valaha gyermek, aki ennyi keserőségöt, bánatot, gondot, bajt, aggódást szakasztott volna mestőre fejére, mint ez az enyémre? Nem, nem, Isten penitenciámul adá ezt a szegényt, számtalan bíneim miatta! Most lakolok mindönért, azkit elköveték. Lássátok, nénéim, ez az én penitenciám, jobban nyom mindön ciliciumnál, jobban gyeter mindön bánatomnál, álmatlan éjszakámnál... Ó, jóságos Isten, tekénts le reám.

- Margit, Margit - sikongtak a sororok.

- Kicsikém! - kiáltott kétségbeesve Benedicta, s hozzá akart lépni, de visszariadt mocskos köntösétől, rettenetes szagától.

Margit csodálkozva nézte őket. Különös volt, ahogy riadoztak, jajgattak, sápódtak, fanyalogtak és fintorogtak. Hát így gondolják ők, hogy aki magát megalázza, felmagasztaltatik? Így értik ők, hogy Isten előtt nincs király, és nincs rabszolga? Rémüldöznek s megbotránkoznak, ha király leánya súrolja az árnyékszéket, de elnézik, ha szegény parasztyafiai vagy rabszolgák cselekszik. Így értik ők a szerzést, mely szerint nincs különbség király és szolga, dús és szegény között, s minden munkát alázattal és szeretettel kell végezni Isten dicsőségére. Nem állhatta meg, hogy el ne mosolyodjék.

- Még nevetsz? - csodálkozott Olimpiádisz soror, összecsapva a kezét. - Nézzétök, nénéim, még nevet. Hát láttatok már ilyet?

- Mit csudálkoztok s riadoztok, mint a csirkék? - kérdezte Margit. - Nem panaszkodátok-e mindönnap, hogy rút állapotban vagyon az árnyékszék? Magatok nem nyúltok hozzá, hát megcsinálám én. És most csapkodjátok kezetöket, meresztitek szemetöket, s jajgattok, hogy mit mívelék.

- Tisztára megörjüle - sóhajtott Olimpiádisz.

Ekkor végre odaérkezett Katerina priorissa is. Méltóságos, reszelő hangon, orrát a bűz és undorító látvány miatt a szürke égboltra emelve kérdezte, mi történt? Amikor elmondták nagy lármával, megrökönyödve nézte végig Margitot, de nem szólt, csak keresztet vetett, s gyorsan elhagyta a könyöklőt.

- Mosjátok meg - vetette oda az ajtóból.

Margitot Olimpiádisz a feredőházba vezette. Ott lehúzta mocskos köntösét, saruit és kapcáját. Margit mosolyogva tűrte. Most könnyebbnek érezte magát! Kezét felemelve, hogy a derék sorort be ne piszkítsa, hagyta, hogy Olimpiádisz vizes ronggyal lemossa. Szegény soror nemigen beszélt, csak sóhajtozott és könnyezett. Ez nagyon elszomorította Margitot, s amikor már tiszta volt, magához húzta Olimpiádisz fejét, megcsókolta pirospozsgás, gömbölyded arcát.

- Ó, verágocskám - zokogott a soror keserűen. - Mi lészen belőled? Lásd, szidlak, szapullak, de engedj meg érte. Aggódok leánykám, aggódok, s a te szegény mestöröd nem tudja, mily sorsra szánt Isten... Lásd - folytatta egy kis szünet után, s gonddal csavargatta Margit jéghideg lábára a kapcaruhát, ott térdelve előtte a hosszú padkánál, melyen Margit ült -, jobb lenne, ha te es olyan apáca lönnél, mint mink vagyunk, szegény, gyarló szolgái Jézus Úrnak. Elvégeznéd imádságaidat, zsolozsmáidat, tennéd a munkát, azmit mink es teszünk, élnél békességben Istennek tetsző életöt, megtartanád a szörzést, ellenállnál ördöng késértetinek, s mindönök mondanák: kerál ünagysága, kerálné nagyasszony leánya jó példát mutat minden halandó embörnek, békességet terjeszt, vidámságot költ... - Ismét elhallgatott, szívta az orrát. - De te, leánykám, mi lész te? Szent lész avagy igön nagy bínös?... Isten tartson meg, árássa reád kegyelmét... Így ni, most felhúzzuk a sarut. Hiszen olyan hideg a lábod, akár a jégcsap.

Elővette a vadonatúj sarut, szépen felhúzta, felkötötte Margit lábára. A kislány mosolygott, s hagyta, öltöztessék, dédelgessék, mint valaha, kicsiny korában.

- Bizony jobb, ha szépen megteesszük kötelességeinket, engedünk parancsolatoknak, s bétartjuk a szörzést, osztán úgy jutunk fel Isten elejbé, hogy elnyerjük az örök boldogságot... Jobb, mint ha magunk szegény feje után járunk, szömbeszállunk az öregebbekkel, makacskodunk, s Jézus Úr szavait úgy vesszük magunkra, ahogy mink gondoljuk...

Most végre megszólalt Margit. Kedvesen, nyugodtan, vidáman beszélt.

- Vedd fel az én igámat, mert az én igám ézös és könnyű. Vedd fel a te kresztödet, s úgy kövess engöm... Nem ezt mondá Jézus Úr?

- Ezt mondá, hát.

- No látod, anyám, akkor neköm is fel kell vennöm az ő igáját s az ő kresztét.

- Gyermök vagy te még, lelköm!

- Engedjétek énhozzám a gyermeköket - vágta rá nyomban Margit.

- No, készen vagy - fejezte be Olimpiádisz soror, s leemelte a padról, mint valami ölbélit. Hosszan nézegette, meghatottan függesztve rá meleg, jóságos tekintetét, majd ismét megcsókolta. - Ó, bár könnyű lenne neköd az ü igája és az ü kreszte! - sóhajtotta.

A feredőházban nagy, lapos kövek voltak, ezeket meg szokták tüzesíteni, s vizet öntöttek rájuk, hogy a gőzben fürödjének. Margit ráállt egy lapos, nagy köre, s vidáman nézett végig magán.

- Vajon küsebb lettem-é, hogy megtakarítám az árnyékszéköt? Íme, az vagyok, azki valék, s ti nem panaszkodtok többet...

*

Ebédnél nem fogadta el a több húst és kását, tejet is csak egy kupával ivott. A bort meg éppenséggel eltiltotta magától, mondván, vigyék a betegeknek. És nemhogy kímélte volna magát az imádkozásban is, hanem ellenkezőleg, még többet imádkozott, fél éjszakát töltve cellájában, a térdeplőn, a gyertya világánál meg az egyházban, a rács mögött, órákig nézve a feszületet s állva a csendes homályban.

Most ismét megindult a szóbeszéd Margit körül. Este, megbeszéléskor, amikor a priorissa elpanaszolta, milyen akaratosan beszélt vele Margit a kapitulumházban, s felindult, reszelős hangon méltatlankodott megcsorbult tekintélye miatt, a sororok nem vették észre, hogy sajnálkozást, sőt talán hasonló felháborodást vár tőlük, hanem először Olimpiádisz, majd Katerina kezdte lelkesen dicsőíteni a lányt, hogy azután a többiek is versengve emlegessék ájtatosságát, szorgalmát, alázatos viselkedését, csendességét, önuralmát.

- Soha én még ilyen gyermeköt nem láték! - kiáltott fel csodálkozva Eliana soror. - Ez immár nem játsódik, nem futos, nem hangoskodik, csak mindég mívelődik s imád.

- Sem kemény, sem lágy beszédökkel meg nem lehet változtatni - méltatlankodott a priorissa.

Ez is dicséretnek hangzott.

- Soha ü magát nem adja magas nevetésre, fel való nevetésre - csodálkozott Katerina soror.

- De még dicsérni sem hagyja magát - tette hozzá Olimpiádisz. - Ha dicséröm, vállát vonogatja, elpirul, szégyönközik.

- Magahányást, hívságos szót mindenestül megutál vala - bólogatott a mogorva Alexandria.

- Gerjedöz isteni szerelöm tüzétől, és meggyulladván, imád szünetlen - tette hozzá csendesen Ágnes.

- Hogy irtóza ama lepkétül, melynek képében ördög meglátogató - mesélte az öreg Katerina soror. - Képéből kikelve nézé, mint taposám agyon.

A szegény, beteges, igen vén Örsébet soror nyögve, sóhajtozva, minden szó után megállva emlegette, milyen jó és szelíd.

- Ha ez a gyermek látja, hogy rossz lábammal miként kapaszkodok föl a lépcsőn, hozzám fut, megfogja karomat, úgy támogat - nyöszörögte, s vörös szemhéján könnyek csillogtak. - Bizony, nem sokan látják közületek, mint szenvedők esztendők óta nyavalyáimban... Mily szegény kóro vagyok már én... De ő, a gyermek, meglátja s megszan...

Cecilia halk szóval mesélte:

- Még abban is kételkedik, ha valakihez szeretet húzza. Oly tiszta akar lenni, hogy a szeretet is csak akkor kell néki, ha bizonyos, hogy Istentől ered... Engöm kérdöz vala, s én nyugtatám meg.

*

Vasárnap messze környékről sereglettek az ájtatos hívők a szigetre, hogy misét hallgassanak. Csónakok raja hemzsegett a Duna mindkét ágán, csikorogtak az evezők, locsogott a víz. Még a konok őszi esőben is megnépesült a hatalmas folyam, a sziget révei megteltek ladikkal, minden rendű és rangú néppel. A nemesasszonyok díszes kendőkbe burkolóztak, hogy ékes ruhájok el ne ázzék, a szegények maguk szőtte lenvászonba. A lányok hónuk alatt vitték piros ünneplő sarujukat, mezítláb mentek át a sáron, s csak az egyház ajtajában húzták fel, hogy díszesen csikorogjanak benne végig a templomon. Az úrasszonyokat kacagányos vitézek kísérték.

Mire harmadikat csendített a kis harang, zsúfolásig megtelt az egyház. A második misét többnyire Umberto fráter, a szerzet mestere celebrálta, a sororok, Katerina cantrixszal élükön s a vadonatúj orgona szívet remegtető sípszavának kíséretével mennyei seregekhez hasonlóan énekeltek. Bizony, eljöttek még Vácról is meg a Pilisből. Messze földre elhatott a boldog-asszony szigeti Mária-kolostor lakóinak áhítatos élete, Istennek tetsző példája, a klastrom szépsége s a mise ünnepi dísze.

De elhatott még valami más is.

Mert mise után vasárnapról vasárnapra többen kopogtattak a klastrom kapuján, s a kikukkantó sorornak azt mondták, király önágyasága leánykáját, ama híres-nevezetes Margitát szeretnék látni. Mert hallották, milyen „szent” életet él, noha gyermek. Isten különös kegyelme van vele, s ők is részesedni akarnak ebben a kegyelemben. A kapus soror eleinte nem sokat törődött a szállingózó asszonynéppel, bebocsátotta. De egyre többen és többen zörgettek a kapun, s amint befelé mentek a télbe, már vasárnapokon, ünnepeken egész embertömeg ácsorgott türelmesen a klastrom bejárata előtt.

- Igaz, hogy még az árnyékszéköt is maga tisztítja? - kérdezte csudálkozva egy igen előkelő asszony.

- Igaz, asszonyom.

A nemes hölgy bámulattal ingatta a fejét, mintha lehetetlen dolgot hallott volna.

Egy szegény öregasszony, dideregve a vékony lenvászon ruhában s álla alatt szorosan összefogva bő, nagy kendőjét, sírángozó hangon kérdezte:

- Láthatom, úgy-é, ama szent gyermeköt, ézös néném? Enkedj bé hozzá, hadd kérjem, imádjon kis onokámért, mert igön-igön beteg...

Ekkor már elkezdett csodálkozni Elena soror. Hát csakugyan szent életű gyermek élne közöttük? Csakugyan égi jel volt a kezén, amikor, éveknek előtte, leforrázta a cselédasszony kezét? Égi jel volt, amikor rosszul lett az egyház kapujában, úgy kellett Olimpiádisznak az ölében bevinnie? Égi jel volt, hogy senki sem tudta lecsillapítani az ördögös Benedicta novíciát, míg ő csak ránézett, megfogta a kezét, s máris megnyugtatta? Isten különös kegyelméből gyógyította meg, amikor érzéketlenül feküdt a kórházban? Valóban isteni ereje van a szemének, szavának? És a kísértetek. A pillangó képében megtalált ördög... Vajon nem Isten sújtotta le a gonoszt, a kislány érdeméért?

Ennek már fele sem volt játék.

Így gondolkodtak a többi sororok és novíciák is, amikor látták, hogy vasárnapról vasárnapra többen keresik Margitot, s mindenféle jajjal, panasszal, gonddal, kívánsággal hozzáfordulnak. Eleinte ámuldoztak, azután Margit minden tettét, szavát mérlegre vetették, s csudálatosnak látták, végül olyan büszkék voltak rá, mintha nélkülük Margit nem is lett volna.

Amikor először hívta a társalkodóházba Ágnes soror, mondván, hogy egy vén parasztasszony akarja látni, messze útról, Vecsésről jött, csudálkozott. Mit akar az öregasszony? Besietett a terembe, a küszöbön mélyen bókolt, ahogy apja, anyja, a szerzet mestere, János fráter vagy a priorissa előtt szokott, s tétován megállt a küszöbön. Az nem lepte meg, hogy az öregasszony is földig hajolt előtte, s hangos szóáradattal köszöntötte, Isten bőséges áldását kívánva minden lépésére. De amikor az asszony, nagy, sötét szemét rászegezve, könnyeit ráncos arcáról le sem törölve, a keze után kapkodott, hogy megcsókolja, majd a gyűrött, piszkos kappát fogta, ahol érte, s csókolta kétségbeesett alázattal, megdöbbsent és félt.

- Mit kívánsz, atyámfia? - rebegte rémulten.

Most azt várta, hogy a szegény asszony a pártfogását kéri atyjánál vagy valamelyik udvari úrnál, talán alamizsnát akar, vagy éppen őt szemelte ki, hogy járjon közben a priorissánál, mert be akar jutni a klostomba. Az asszony azonban keserves zokogással földre vetette magát, kezét kiterjesztette a köveken, s hangos, jajgató szóval könyörgött:

- Leányom megbetegüle, kedvesöm! Nem járhat, nem öhet, nem alhat, szüntelen jajgat, s dobálja magát kénjában! Három szép gyermekre vagyok, dörék ura, bódogok valánk mindnyájan... Magam özvegy vagyok, kedvesöm! De siralomház a házunk, rínak a gyermekök, rí az ura, rírok magam is... Már mindönt megtevénk, asszonyom! Csak te segíhetsz immár rajtunk... Ó, kenyerülj, imádj érettünk, kérd te az Istent, gyógyítsa meg leányomat, kedves, szép leányomat! A te érdömödért megteszi Isten...

Margit megdöbbenve állt, nem tudta, mit cselekedjék. De hirtelen nagy szánalom fogta el a földön fekvő szegény asszony iránt, látta nagybeteg lányát a kis házban, hallotta szüntelen, keserves jajgatását, látta az urát is, a derék, szomorú férfiút, amint kétségbeesve ödöng a ház körül, látta az anyátlan, elhagyott gyermekeket. Lehajolt, felsegítette a síró asszonyt, s megsimogatta ráncos ábrázatát, fehér véloma sarkával letörölgette omló könnyeit.

- Ne sírj, néném - suttogta gyengéden. - Vigasztalódj. Imádj, és bízz Istenben...

- Bízzak, úgy-é? - dadogta a vénasszony felcsillanó szemmel. - Bízzak, lányom, úgy-é?

- Bízzál, asszonyom... És imádok én is érettetők. Jézus Úr mindnyájunkért meghalt vala a kresztön... Ő lát titöket, és megesik rajtatok a szüve.

- Imádsz érte, úgy-é? - zokogta az asszony bizakodva. - Ó, leányom, ézös, szent kis leányom, imádsz érette? Áldjon meg az Isten!

Megint csókolgatni kezdte a vélomát, köntösét, kezét, ahol érte. Kapkodott utána, mint a fuldokló.

Ez a legelső eset a lelke mélyéig felzaklatta Margitot. Íme, hír érkezett hozzá a messzi külvilágból, egy öregasszony, s magával hozta minden bánatát, de még a leánya, veje, unokái szenvedését is. Hozzá jött, hogy segítsen rajta. És neki kell segítenie. Imádkoznia kell mindaddig, míg az a szegény asszony meg nem gyógyul, míg az egész házanépe ismét vidáman dicséri az Urat, s végzi dolgát mindenek örömére. Aznap késő estig, míg az álom ott a térdeplőn el nem nyomta, csak a beteg asszonyért imádkozott, amikor elvégezte atyjáért, anyjáért, minden rokonáért a rendes imádságát. S miközben imádkozott, érezte, hogy Isten letekint reá a magasból, szinte testi közelségbe került hozzá Jézus Úr, és hallotta a Szűzanya köntösének suhogását.

Nagy fordulatot jelentett az az öregasszony Margit életében. Most már nem esett kétségbe, amikor a maga mivoltára gondolt, nem vizsgálgatta titkon a testét, hogy változik napról napra, hogy lesz asszonyosabb, s ha nyugtalan álmában rátörtek a bűnös gondolatok, s vágyakozott

az után a csók után, a karok után, melyek átölelték, a szavak után, melyek forrón suttozták a szerelem édességét, a vénasszonyra, pusztuló háznépére, jajgató lányára gondolt, s a kísértés elmúlt, mintha köddé vált volna.

Az első látogató után egyre sűrűbben jött a többi. Szemérmes, lesütött szemű lányok arra kérték, imádkozzék vőlegényük elfordult szerelméért, asszonyok, akik meddők voltak, s kétségbeesve sóvárogtak gyermek után, betegek, akik esztendő óta hordozták magukban a senyvesztő kórt. Bűnbánók pokol tüzétől rettegve őt kérték közbenjáróul Istennél, nemesasszonyok csak látni akarták, hogy megsimogassák és biztassák, szegények, akik nem tudták kiheverni a tatárvész szörnyűségeit, félig tébolyultak, akik világos pillanataikban szabadulni akartak üldöző rémképeiktől, paráznák, akik kun módra hemperegtek a gyalázatban, de felébredt bennük az undor... Jöttek kettesével, ötösével, tízesével... És mise után, de gyakran hétközi napon is, megtelt velük a társalkodóház.

Margit gyakran nem értette őket. Egy jó módú, szabad polgár fiatal felesége például lesütött szemmel, vérpirosan beszélt valamit borról, sárosokról, táncról, megszaggatott ruhákról s arról, hogy azóta „futnia kell valaki után”, de csak egyre mélyebbre süllyed a mocsárba. Miközben beszélt, apró köröket írt a saruja hegyével, minduntalan megtörölgette a szája szélét, mintha piszkos lett volna, szemét behunyta, s hangtalanul sírt. Margit nézte a szép, barna arcú, fiatal asszonyt, s a zavaros szavakról gondolkodott, melyeket szaggatottan mondott. Bor, sár, tánc, megszaggatott ruha... S látta, amint árkon-bokron át eszelősen fut „valaki után”, s egyre mélyebben süllyed a mocsárba. Egyszerre olyan tisztán s élesen jelent meg előtte ez az asszony a maga félig kimondott titkaival, hogy fel szeretett volna kiáltani: „Ismerlek!” A szánalom megragadta a torkát s fojtogatta. Mit mondhatott neki? Hogy bűnös, nagyon bűnös? De hiszen szerencsétlen bűnbánó volt, siratta magát és az életét!

- Nem a fertőbe süllyedsz, ézős felem - mondta mosolyogva -, hanem éppen Isten emel ki a fertőből. Nem érződ-é, fél lábbal már kívül is vagy?

A véletlenül kimondott szavaknak csudálatos hatásuk volt. A fiatal nő könnyei elálltak, arca megváltozott, szinte sugárzott. Megragadta Margit kezét, s vadul szorongatta.

- Lehetők még tiszta? - kérdezte rekedten.

- Máris tiszta vagy, ézős felem - mosolygott Margit. - Eredj, és imádj érettem is.

Amikor a nő kiment, olyan könnyű volt a járása, mintha lebegett volna. Az ajtóból még visszamosolygott a könnyein át, s keresztet vetett Margitra.

- Köszönöm, kedvesöm, s áldjon meg az Isten!

Napról napra órákat kellett töltenie a beszélgetőházban. Gyakran a refektóriumból hívták ki. Azonnal futott. Kinyílt előtte az ország. Soha nem hallott vidékekről, sohasem sejtett folyók, hegyek mellől, ismeretlen falvakból, halásztanyákról, legelőkről bukkantak fel a látogatók, többnyire szegények. Nemcsak nők - néha férfiak is. A szerzet mestere, Umberto fráter, megengedte, hogy bemenjenek hozzá, csak azt parancsolta, hogy a másik teremben, közel az ajtóhoz, mindig őrödjék két-három soror. És hogy csak Margittal szabad beszélniök, más sorortól eltiltotta őket.

És jött egy férfi, akinek többől levágták a karját a tatárvész idején, ezért a felesége két kis gyermekével együtt elhagyta, mert „nem tudta megölelni, látván a béna csonkot a jobbja helyén”. Az ember azóta búskomor volt, bort meg kumiszt ivott, valami kun szolgálot fogadott, azzal élt keserű paráznaságban. De egy nap a kun leány is megszökött tőle, s azóta semmiképpen nem érezte magát többé embernek. Odahagyta szállását, ebek harmincadjára vetette barmait, csavargott egyik országrészből a másikba, ha kellett lopott is... És egyszer hallotta valakitől

Margit „szentségének” hírét. Egy öregasszony mesélte Taksonyban, miközben lepényt és tejet adott neki (Isten nevében elégítse meg éhségét, békén induljon tovább), hogy Margit asszony érdeméért Isten meggyógyított egy dühöngőt, aki már sok embert megölt, s olyan erős volt, hogy nő létére a láncokat is elszaggatta, melyekkel megkötözték. Hát akkor belőle is tud embert csinálni...

Margit szíve megesett a szegény csavargón. Látta, milyen rongyos a bocskora, milyen elvadult a szakálla és haja, milyen megtört és beesett a szeme, s hogy kap gyakorta a csonka karjához, mint aki meg akar bizonyosodni felőle, hogy valóban elveszett. Kikérdezte, hol s mint vesztette el. Mire az ember keserű szavakkal elmondta, mint fogták meg a tartárok Hevesben, s mint kínozták, vallatták, hogy megtudják, merre vannak a magyar vitézek. Beszélt, beszélt az ember, szavai egyre világosabbak lettek, ült a földön s beszélt... Órák múltak, elmondta egész életét, milyen volt a felesége, a gyermekei... Végre észbe kapott, hogy már mennie kell. Margit imádkozásra biztatta, s Jézus sebeit idézte emlékezetébe, ettől megkönnyebbült az ember, s mikor Isten áldását kérte rá, tétován kérdezte:

- Mondd, asszonyom, visszamenjek-e elhagyott szállásomra?
- Eredj vissza - biztatta Margit örömmel. - Igenyöst eredj vissza!
- S lássam az elhagyott, romlott házamat?
- Kijavíthatod.
- De barmaim is elveszének, ellopák azóta őket.
- Majd ellenek a tehenek borjakat, a kancák csikót.
- De mindég az asszonyra kell majd gondolnom...
- Gondolj reá mindég, s imádj érette.
- Jól vagyon, megkísértöm - határozta el magát a rongyos, szakállas ember, s felvetette a fejét.
- Hát, szóval, imádjak érette... A hitványért, hűtelenért...
- Ő is szenved. Imádj érette, valahányszor eszödbe jut.
- Úgy leszen.

S ugyanazzal a könnyed járással ment ki, amivel a fiatal nő. Mintha mind a két karja meglett volna.

Egy este, már vacsora után, két asszony egy fiúgyermeket hozott. A fiú összezsugorodva feküdt a hordágyon, okos szeme könnyörögve fordult Margit felé, az asszonyok meg - anyja és nénje - keserves siránkozással könnyörögtek, segítsen rajta.

Margit tehetetlenül állt a kisfiú mellett. A libegő bronz mécses, melyet egy kis alacsony, nehéz asztalkára tett, sápadtan megvilágította a fiú sovány, kedves arcát, sötét bogárszemét, sima homlokát s göndör, világosbarna haját. Mi segíthetett rajta? Szinte kétségbeesett.

- Uram, könyörülj rajtam - sóhajtotta.

Letérdelt a fiú mellé, karját a feje alá csúsztatta, s felemelte a fejét.

- Fáj? Hol fáj? - kérdezgette csendesen, s másik kezével elsimítgatta a fiú haját.
- Te vagy Margita, a kerál leánya? - kérdezte a fiú csengő hangon.

Margit nevetett.

- Mily szép vagy te! - lelkenedett a beteg. - Mily szép szököd s arcod vagy! Mindég tudtam, hogy ilyen a kerál lánya.

A két asszony felváltva, egymás szavába esve hadarta el, hogy „nem lesz már belőle ember”, s inkább „vönné magához Isten”, mintsem hogy szenvedésre tartogatja. A fiú csodálatosképpen nem sokat hederített anyja és nénye sopánkodásaira, kegyetlen sajnálkozására, mind csak Margitot nézte, s vidámnak, megkönnyebbültnek, látszott, mert fejét a kislány karján nyugtathatta.

Margit sem igen hallgatta az asszonyok beszédét, hanem csak térdelt a hordágy mellett, egészen közel hajolt a beteg fiúhoz, lágyan tartotta a fejét, simogatta a haját, és szelíden mosolygott rá.

- Meggyógyulsz, kedvesöm - gügyögte, ahogy Olimpiádisz soror szokta öneki -, ép leszel testödben, szaladozol majd rétön-mezőn... És imádsz Istenhöz, jorgalmazzon szegény szolgájának, Margitának, minden bínéért, kegyüggön gyöngeségéért...

- Meggyógyulok - mosolygott a kisfiú.

- Nem fáj sömme - folytatta Margit, fél füllel figyelt az asszonyokra, s mondott nekik is néhány szót: - Jézus Úr megbocsát néktek... Jézus Úr szeret téged, kedvesöm... Tudod-e, hogy Jézus Úr leginkább a kicsinyöket, szenvedőket, gyöngéket szereti?

- És te is szeretsz, úgy-é?

- Szeretlek, s imádok érted...

Így vigasztalgatta. Térde megfájdult a hideg kövön, karja elfásult, de annál nagyobb örömmel térdelt, s tartotta a fiú fejét. Olyan szép, eleven bogárszeme volt a betegnek, olyan szép, sima, fehér homloka s őszinte mosolya. S olyan görcsös örömmel nézett rá.

- Itt akarok lőnni, a klastromban - fordult anyjához és nénjéhez.

- Margita leányasszony imád éretted - mondta az anyja -, s az ü érdöméért tán könnyít rajtad az Isten. De itt nem löhetünk, fiam.

- Nem akarok elmenni! - kiabált a kisfiú. - Itt akarok lenni a nénék között, kerálleány mellett! Ne vödd el a karodat, ne vödd el!

- Jól vagy, nem veszöm, csak aludj, este vagy, s nagy utat tevé! - csitította Margit.

- Nem húzod el a karod, ha alszom?

- Nem, nem, csak nyugodj.

- És itt maradsz mellettem?

- Itt maradok.

- És nem visznek el innét?

- Majd béviszünk a betegházba, ottmaradsz, s én ápollak.

Erre a két asszony szeme hálásan felragyogott, a kisfiú pedig boldogan csókolgatta Margit kezét.

Így került Margit kérésére a fiú, Péterfia Istefán, a klastrom kórházába. Öt beteg paraszt-asszony - a harmadik rendből - meg a vén Örsébet nyögdécselt akkor ott. Péterfia Istefán arca kipirult, szeme izzott a boldogságtól. Miközben bevitték a kórházba, Margit mellette ment, és fogta a kezét. És állandóan felelgetett a kérdéseire: milyen oszlop az, mit faragtak a fejére, milyen képek vannak a falon, ki az a szakállas abban a hosszú ingben, micsoda állat van

mellette, mi ég a mécsesben, hol főznek, kik főznek, mit csinálnak a sororok, látják-e valóságosan Jézust, igaz-e, hogy Isten nagyon öreg és szakálla vagyon... (Rengeteg kérdést tett fel, s Margit az okosok nyugalmával és vidámságával felelgetett. Elmondta, hogy szaporította meg Jézus a kenyeret és halat, s hogy járt a viharzó tengeren. És hogy a mécses bronzból van, olaj ég benne, s a konyha a klostrom másik részén van, s nagy kondérokban és nyársakon készül a község eledele. Végre ágyba helyezték a fiút, anyja és nénye nagy siráncok között elbúcsúzott, de ő oda sem igen hederített, csak biccentett egyet búcsúzóul, s már kérdezősködött ismét.

A sororok sorra bementek a kis beteghez, s örvendeztek neki. Margit kíváncsiságára fogadták be, s örültek, hogy befogadták. Olimpiádisz, Katerina, Ágnes, még a priorissa, sőt a lusta, egykedvű Margaréta soror is bement hozzá, elkérdezgette, mije fáj, s vidámabban ment ki a teremből. Csak Benedicta volt mogorva. Szép, gömbölyded arcán kellemetlen sértődöttség, irigység sötétlett, fanyarul mosolygott a fiúra, szeme sarkából Margitot figyelte, s alig szólt egy-két szót. Margitnak fájt is ez, s amikor a refektóriumba ment, s helyét átadta egy időre Alincsának, megkérdezte a novíciától:

- Néném, mi bánt? Mit vétettem ellened?

- Ó, sömmi, sömmi sem vétél ellenem - vonogatta a vállát Benedicta, és szeme sötéten ragyogott. Kis várakozás után féloldalt fordulva hozzátette: - Ha jobban szeretöd azt a fiút, csak ülj nála, ápolgasd... Bátor út nem gyetré meg az ördög, mint engöm...

- Nem szeretöm jobban, mind egyképpen szeretlek - csillapította Margit.

- Mind egyképpen? - susogta élesen Benedicta.

- Benedicta, kedvesöm - kiáltotta Margit megdöbbenve a novícia feldúlt arcától és villogó, gyűlölködő szemétől.

- Nem vagyok immár kedvesöd - vágta oda Benedicta kétségbeesve. - Eredj csak a beteg legénykédhöz, verágom... Hozzám kedég ne is jer többé... Úgyis tudom, nehezen viselöd el az én, az én... szeretetömet.

- Mit beszélsz, Benedicta? - kérdezte csendesen a kislány, s megfogta a novícia karját, mint akkor, amikor az ördög megszállotta.

- Ó, tudom, mit beszélök, eszömnél vagyok... Ne félj! De többé nem terhellek, kedvesöm. Köszönöm, hogy túrtél vala a mai napig...

Azzal gyorsan elment, vissza sem tekintve a csodálkozó lányra.

Margit elszomorodva bámult utána.

Vacsora és imádság után visszament a kórházba, segített Elena sorornak a betegek ellátásában, tisztát tett egy tehetetlen, igen lázas asszony alá, majd leült a rajongva mosolygó fiú ágyára, s megkérdezte, jó volt-e az étel? Istefán csak bólogatott, mint a kecske, ha sót nyalatnak vele. Szeme jobban ragyogott a mécsvilágnál is.

Margit, sejtve, hogy a kisfiú el akarja végezni szükségét, odavitte neki a vedret, szépen átkarolta a gyermek nyakát és derekát, és segített felülnie. Könnyű volt a sovány test, a bordák kiálltak, s Margitot Jézus Urunk bordáira emlékeztették. Elvégezvén szükségét, Istefán kinyújtózott a pokróc alatt, és kezét összekulcsolta.

- Most megmondom estéli imádságomat - suttogta.

- Jól vagyon.

- Mondd te is velem.

- Jól vagyon, mondom. Vessünk kresztöt.

Keresztet vetettek, s együtt suttozták el szép lassan, nagy ájtatossággal azt a rövid, egyszerű imádságot, melyben a gyermekek csendes éjszakát s vidám ébredést kértek Istentől. Istefán ezután behunyta a szemét, arcán a halálos fáradtság és sápadtság összekeveredett a boldog megnyugvás mosolyával.

A sok szegény asszonyállat meg szerencsétlen férfi között egy nap igen riasztó látogatója volt Margitnak. A kapun vadul dörömbölt valaki, s a kapus soror - Margaréta volt a hetes - bosszúsan indult az udvarra. Hamvas gyümölcsarcán elkeseredett türelmetlenség felhőzött, mert hárman is szóltak már, hogy nem hallja-e a dörömbölést, menjen hát. Nehéz, kemény léptekkel ment ki a sáros, tengerré vált udvarra, s olyan mozdulattal emelte meg a nagy, súlyos kallantót, mintha ütni akart volna. A kapuban egy asszony rikácsolt, csatakos vászonruhában, kopottas prémbekecsben, sáros bocskorban, fején térdig érő, sávós vászonkendővel.

- Itt vagyon-é Margita, kerál önagysága leánya? - kiabált rekedt hangon.

- Itt vagyon, asszonyom - nyitotta kerekre a szemét ijedten Margaréta.

- Hívd ki - parancsolta nyersen az asszony.

- Mit kívánsz tőle?

- Hívd ki! - förmedt a sororra az ázott nő. - Ha itt vagyon, eredj, hívd ki!

- Mit kívánsz? - dadogta még egyre a soror.

- Gebedj meg, siket kutya! - rikoltotta képéből kikelve a jövevény. - Átgyaloglék a fél országon, hogy lássam azt a szentképűt, s te nem hívod ki? Dögölj meg!

Margaréta különben sem volt az a nő, aki csikófürgeséggel ugrik a kapott parancs teljesítésére, előbb kétszer-háromszor hallani akarta, mit kívánnak tőle, s akkor álmélkodva töprengett még egy darabig, vajon megindítsa-e kenetlen tagjait, s miért indítsa meg. Hát még most, amikor megijedt a szokatlan hangtól, a feldúlt, éles arctól és átkoktól, hogyne tévovázott volna.

Még topogott egy-két pillanatig, de attól félván, hogy a nő nekirohan, becsapta a kaput, s olyan kétségbeesett loholással, ahogy életében sohasem iparkodott, futott a lépcső felé. Sápadtan, kitágult szemmel tört be a művelőházba.

- Egy őrjült! Őrjült áll odakint... - lihegte.

A sororok ijedten hagyták abba a tereferét s a munkájukat.

- Hol?

- Kicsoda?

- Mit akar?

- Mért hagyád magára?

A priorissa izgatottan felugrott, s tehetetlenül legyintett, mintegy jelezve, hogy ezzel a Margaréta sororral csak baj van. De a soror kinyögte, hogy Margitot keresi egy őrjült nő, neki meg azt kívánta, gebedjen meg.

A nagy hűhót ekkor már megtetézte az újabb dörömbölés. Az asszony úgy verte a kopogtató buzogánnyal a súlyos tölgykaput, hogy visszhangzott a sziget a döngésétől. S kiabált is hozzá torkaszakadtából:

- Nyissátok kiiii! Halljátok, disznóóóók! Jézus tolvajaiiii! Héééé! Mar-giiiiit!

A sororok ijedten tanakodtak, kinyissák, ne nyissák? A mívelőházban varrogatott Margit is, nyomban felugrott, s az ajtó felé futott. Olimpiádisz soror úgy szökött talpra, mintha tüzes vasma ült volna. Semmiképpen sem akarta, hogy Margit a kapuhoz menjen.

De Margit nevetett, s térdénél felemelve nehéz kappáját, repülő ruhával suhant le a lépcsőn. Átugrálta a pocsolyákat, s habozás nélkül kitárta a kaput.

A dühös asszony elnémult, s rámeredt a lányra.

- Margit leányasszonyt akarom látni - mondta rekedt, mély hangon, mely váratlanul különbözött az iménti visítástól.

- Én vagyok, asszonyom.

- Te... te vagy Margit soror?

- Novícia vagyok.

- Szólani akarok veled.

- Kerülj beljebb Isten nevében.

A nő belépett, s miközben áthaladtak az udvaron, féloldalvást erősen vizsgálta Margitot. De nem szólt semmit. Felkerülve a lépcsőn, Margit kinyitotta előtte a társalkodóház ajtaját, mely bókkaal előre bocsátotta.

- Ül le s pihenj - kínálta meg egy hiúzbőrrel letakart székkal.

A nő nem ült le, hanem körüljáratta tekintetét a teremben, hosszan bámulta a szobrokat, a falfestményeket, a remekbe faragott ablakíveket, a díszes asztalt és székeket. Míg mindezt nagy csudálkozással megnézte, Margit türelmesen várt.

- Mondd, húgom, nincsenek itt valahol tartárok? - fordult hirtelen suttogó hangon Margithoz, s rémülten meredt az ajtóra.

- Nincs, nincs - mosolygott a kislány, s arra gondolt, valóban örjülttel került egy házba. - Mért kérdöd, asszonyom?

- Majd megtudod - suttogta olyan halkán a nő, hogy alig lehetett hallani. Kiégett, karikás szeme ide-oda szökdösött, mint a lepkeárász, keze szaporán gyűrte, igazgatta a kendőjét, hol összegöngyölítve a csücskét, mint valami farkot, hol meg gondosan kisimítva. Ezt mívelte bámulatos szaporasággal, anélkül hogy odagondolt volna.

- Majd megtudod - ismételte bólogatva. - Csak zárd be az ajtókat.

Margit habozás nélkül az ajtókhöz ment, s ráfordította a bronzkallantót.

Ekkor a nő megnyugodva sóhajtott, és leült a kínált székre. Kifújta magát, de a kendője gyúrását nem hagyta abba.

- No, most immár biztos vagyok - kezdte nyugodtabban, s a szeme is megállapodott Margit szánakozva figyelő arcán. - De mily fiatalka vagy te! - kiáltotta. - Azt hívé, korosabb vagy. De hát valóban te vagy Margita, Béla úr leánya?

- Én vagyok, asszonyom.

- Te - suttogta ismét riadtan a nő, s előrehajolt, hogy közeliől lássa Margit arcát. - Hol vagynak a tartárok? He?

Margit olyan nyugodt volt, mint az édes tej.

- Visszamenének országukba.

- Mert én előlük futok - jelentette ki a nő. - Tudod, keresnek, keresnek, halálra keresnek, már esztendőök óta csak keresnek... De én elmenekülék. Le akarnak döfni. Jaj neköm, ha kezük ügyébe kerülök... De immár nem kerülök...

Ezt ravasz mosollyal tette hozzá, de gyorsan elkomolyodott, s megint egészen közel hajolt Margithoz.

- Mondd, te nem félsz tőlem?

- Nem én, asszonyom, Isten kezében vagyunk - mosolygott a leány nyugodtan.

- Isten kezében vagyunk? Lám, lám, hát Isten kezében vagyunk... Kedég rajtam látszik, hogy nem valék Isten kezében... Úgy-é látszik? Rólad sokat hallék, te leány, azt mondják, te belélsz az emböri szívbe. No, hát látod-e az én szívemben, hogy nem vala Isten kezében? Mi?

Ismét mosolyogva tekintett Margitra, de ez a mosoly ijesztő volt.

- Látom, hogy a te szüved Isten kezében vagyon - felelte rendületlenül Margit, és a szeme sem rebbent, csak az a különös, fájó szánakozás szorította el ismét a torkát, amikor az asszony félelmes mosolyát, kapkodó tekintetét, csontig soványodott ábrázatát látta.

- Hát nem! - kiáltott fel élesen az asszony, s egyre hevesebben gyúrta a kendője csücskét. - Mert írva vagyon, hogy az ő akaratja híján még a verebecske sem hull le a fáról, de az én szívem nem vala az ő kezében, s lehullott... Lehullott... - ismételte komoran s egyre halkabban.

- Mondd el, miként hullott le - biztatta Margit mosolyogva, s megfogta a karját.

A nő borzadva visszahajlott, s eltaszította Margit kezét. Olyan durva volt ez a mozdulat, hogy Margit megtántorodott. De azért nem félt, mosolyogva nézte a nőt. Az pedig fenyegetően folytatta:

- Ne illess! Nem tudod, kit illetsz. - Majd ismét előrehajolva s ujjaival tépelődve az összegyúrt kendőcsücskön, fojtott hangon hadarta: - Nem tudod, leány, kit illetsz. Mert én... én a tartárok ágyasa valék... - Végignézett Margiton, s hideg, gyűlölködő diadallal mosolygott. Várta, hogy a leány felsikolt, s kifut a teremből. De Margit nem sikoltott, s nem futott ki. Nyugodtan állt, s ártatlan, barna szemét az asszonyon pihentetve, hallgatta. Az pedig beszélt - Nem utálsz? No, hát majd megutálsz. Utál mindönki. Csak a tartárok nem utáltak vala, s még ma is keresnek... De megszökék tőlük... Mert az szernyő vala...

Az utolsó szavakat alig lehetett hallani, inkább önmagának mondta, mint Margitnak. Arca sötét és komor volt, szemét behunyta, néhány pillanatig magába roskadva hallgatott. Azután felriadt révületéből, s valamivel nyugodtabban beszélt. Abból, amit összevissza kapkodó szavaival leírt, Margit szeme előtt borzalmas események bontakoztak ki.

- Íme, lásd, leány... Meghentörgék Tartarosz rémeinek, alvilág fajzatának, vérivó szörnyetegeinek táborában... Végiggázolának rajtam, mint ronda csődörök, részögon, röhögve, fennen lobogó tüzeiknél... Én ott valék a Sajónál, leány...

- Ahol a szernyő csata vala?

- Ahol a szernyő csata vala - bólított a nő. - Szentpéter falvában fogdosának öszve bennünket, asszonyokat, lányokat. Öregöket, ifjakat, alig gyermeköket. Öszveterelének, hajtának, miként birkákat, s biztatának, ne féljünk, jó dolgunk lészen... Vala ott egy magyeri, ki hozzájuk állta, valahonnét az Etil partjáról vagy honnét, s az beszélé... De alig értünk. Mink kedég

féltünk, mert ösmértük hírüket... És hangosan imádkozánk, hogy Isten ki ne ejtsön a kezéből... De kiejte...

Nagyot sóhajtott, fél kezével eltakarta a szemét, így ült ott görnyedten, sárosan, vizesen, mintha megdermedt volna. Margit a csendben hallotta, hogy a társalkodóház ajtaja mögött aggódó hangok suttognak, és lépések csoszognak. Nyilván őt vigyázták a sororok. De nyugodt volt, figyelmesen nézte az asszonyt, s várta, hogy ismét beszéljen.

Végre az megint magához tért, feltekintett s folytatta:

- Tavasz vala, virágos rétekön mentünk vala által... Ó, leány, mily virágosak valának a rétek, s hogy illatozának a mezők! Mily fátylasak valának a fák! S mily keservesen sírva imádkozánk valamennyien, s kérénk Istent, ki ne ejtsön a kezéből... De kiejte. Akkor este még nem volt sömmi. Behajtanak hátul az orduba, sátraik közé, s látánk, hogy asszonyaik mint fenyőgetének minket ököllel s baltával, s mint rikácsolának átkokat, de nem tudánk, mit. Öröket állítanak a tartárok, s tüzet gyújtának és főzének kását, ivának komiszt. Nékünk is adának húst meg kását meg komiszt, s az a gyalázatos magyeri biztata, ne féljünk, mert jó dolgunk lészen.

Emlékeibe merülve, egyre inkább önmagának szólva, talán már nem is látta a megdöbbenve figyelő Margitot. Hangja suttogóra vált, arca megmerevedett, szeme kitágult.

- Hát evénk s ivánk, de aludni nem merénk, mert környös-környül nagy tüzek égének, s mindönütt szólának a sípok és dűdükök, mint űk nevezik... Jaj, még most is hallom azóta a sípjait és dűdükjeiket! Jaj, bár siketülnék meg, s ne hallanék többé semmit! - Megrázta a fejét, mintha darázs bújt volna a fülébe. - Egész éjszaka sípolt a síp, és zengett a dűdük. És űk kiáltozának, csontokat vetének, kacagának és ivának. De münket nem bántának... Már hajnalban mondá is Ágota néne, azki onokájával üle közöttünk, hogy tám eleresztenek békén, s Isten kögyelméből megmenekődünk. De az onokája, szép leányka vala, csak legyinte és zokoga, hogy nagyanyám, kedves öreganyám, nem eresztenek ezők, sőt megtaposnak, meggyaláznak, s vérünköt veszik... Még örüljön, ha csak megölik az ártatlant, még tégöd is, öreganyám... Még örülj, ha meg nem becstelenítenek, bár ősz már a fejed...

Végigsimította a homlokát, s révülten beszélt:

- Másnap, harmadnap is így vót, sömmi se vót, csak hús meg kása meg komisz a tűz mellett. De már akkor hallánk, hogy távolabb a táborban nagy zenebona vagyon, sikótozás, jajgatás, rívás, kacagás, istenködés... Hogy mi vala, nem tudánk még, csak találgatánk. Vaj magyeriak valának, avagy tartárok? Kurafi kunok? Becstelen, áruló magyeriak tám? Mert osztán csend leve ismét, és münket nem bántának. Már hálákat adánk Istennek, hogy kezéből ki nem ejte... De azután harmadik este... amikor jövének, s elhurcolának egy másik, nagy tűzhöz... ott sok tartár álla és kacaga... És asszonyállatok is bőrruhában, mind részögön...

Felugrott, szemét vadul kimeresztette, s rekedten beszélt:

- Nem, nem, engöm ne... Isten, Jézus, szent Szűz Anya... Testöm-lelköm Istené, vedd magadhoz testömet-lelkömet... Mi vala, mi történe... Jaj, jaj... - Arcára csapta a kezét, teste vonaglott. - Nem vala menekvés, Uram, Uram, tedd, hogy kővé váljak, ne érezzem gyalázatos testöket...

Dermedt csend szakadt a teremre. A Szent Szűz faragott, fehér kőszobra égi mosollyal tekintett rájuk, s hallgatta az értelmetlen, zavaros, szaggatott dadogást, jajgatást és zokogást.

- Én, csak én maradék közülük életben, mert kürt szóla, s elfutának valamerre... A többi már meghala. Asszonyállatok hasogatók szét koponyájukat, vagy döfték le görbe késsel őket. Azt hívék, én is meghalék... Meg is halék, mert Isten elejte.

Margit holtsápadtan hallgatott.

- Azután egy tartár látá később, hogy élők, és sátorába cipele. És ott valék vele, parázna-ságban. Öt asszonya vala még az orduban, s mind meg akara ölni... De jaj, nem merének megölni mégsem... És később, amikor már az erdőben valék, megfojtám a gyermeket... Hallod? Megfojtám a gyermeket...

Rángatózni kezdett, arca vonaglott, arcára csapta mind a két kezét, s előrezuhant a kövezetre. Úgy esett le csattanva, mint a halott. De élt. Nyűszítve, mint az eltiport kutya, kúszott Margit lábához, homlokát a kőbe ütögette, körmeivel a haját tépte, válla reszketett.

Margit sápadtan állt, könnyei kicsordultak. Látta az egész szörnyűséget, ami az asszonnyal történt. S érezte, nem tud segíteni rajta. Forró fohászokat rebegett Jézus Úrhoz, le akart hajolni a szerencsétlenhez, hogy felsegítse, de csüggedten kiegyenesedett megint. Tudta, hiábavaló. Hagyta hát, hadd sirjon, tán megcsendesedik végül.

Csakugyan, egy idő múlva megcsendesedett, felemelte elcsúfított, könnyes arcát, tébolyodott szemét. Ajka kék volt s reszketett, de hang nem jött ki rajta. Most hajolt le hozzá Margit, szelíden megfogta a nőt, és a székre segítette. Fejét átkarolva a keblére vonta, és csitította suttogó szóval:

- Sírj csak, te szegény, sírj csak... Isten adjon neked könnyeket...

S az asszony sírt.

Tán órák múltak el így. Míg végre az asszony megint észre tért, s akkor Margit szelíden biztatta:

- Mi vala még? No, mondd hát, mi vala még?

- Mi vala? - kérdezte az asszony rekedten, s gyötrelmes mosolyra torzult az arca. - Az vala... De csak neked mondom, mert nem értöd, leány... Az vala... hogy én ott, a tűz mellett, abban a pokolban, karjaik és karmaik között... gyenyeroségöt érzék... És a tartár sátrában is... Ó, Isten, meg akarék halni inkább, s mégis gyenyeroségöt érzék... Te ezt nem tudod felfogni, leány... Isten, Isten, mért hagyál el engömet!

Most hát kitérult Margit előtt azoknak az időknek egész szörnyűsége. És szelíd gyermekszeme iszonyodva bámult a sörétségbe. Keringett vele a terem, szíve elhalt, torka elszorult. Hiszen hallott ő a tartárvészről sok mindent. Tudta, hogy dúlták fel a falvakat, városokat, hogy égettek s öltek, hogy folyt tízezrek vére, s milyen könyörtelenek voltak a pusztításban, ölésben. Tudta, hogy menekült atyja, anyja is az udvari néppel a tenger mellé, s hogy halt meg ott nénje és sok más gyermek, sok derék vitéz, jó asszony. Látott is valamit a feldúlt országból, hiszen még most is gyomverte mezők, legázolt falvak, összedőlt templomok jelzik a tatárok útját. Tudta, hogy Tamás úr, Ákos úr, sorortársai sok kedvese, rokona hogy veszett oda és az urak és püspökök serege. De a valóság most nyílt meg előtte teljes mélységében és rettenetességében. Ez a vergődő, zokogva nevető, haját tépő, sovány asszony, ez a csapzott, sáros hontalan többet mutatott neki, mint minden elbeszélés, amit eddig hallott.

Most érezte először, hogy ki kellene futnia, és cellája magányában, a meghitt zugban ágyára kellene magát vetnie, s nem látni ezt a nőt, nem hallani zavaros, vinnyogó zokogását. Ott, az ágyon, a megszokott pokrócon kellene feküdnie, vagy letérdelnie a feszület előtt, felnéznie Jézus Úr szelíd, szomorú arcára, s imádkoznia, hogy feledtesse el mindazt, amit ez az asszony jelent. Margit megértette s megérezte, amit a nő mondott. Szavai visszadongtak a fülében, mint mérges darazsak, szeme előtt villanva váltakoztak a képek, és szeretett volna menekülni előlük.

- Istenöm, Atyám, erősíts meg - sóhajtott félig hangosan, s keresztet vetett.

Ajkát összeszorítva, minden erejét, akaratát megfeszítve nézett ismét az asszonyra. Az feltekintett reá, görcsösen elvigyorodott, s halkán kérdezte:

- Hát vajon elejte-é az Isten?

- Bízzál - dadogta Jézus szavát Margit, de üresen hangzott most ez a szó. - Imádj és bízzál... - tette hozzá csüggedten.

- Nem tudok imádni, leány...

- Bízzál Jézus Úrban...

- Nem tudok immár bízni - rázta fejét a nő.

- Gyónnod kell, asszonyom - dadogta Margit.

- Nem tudok gyónni... Most gyónék, neköd...

- Én kérlek, asszonyom, eredj békével, s gyónj töredelmesen.

- Ó, te tiszta, te boldog Margit - sóhajtotta az asszony kétségbeesve. - Te tudsz gyónni, tudsz imádni, s bízni Jézus Úrban... De én nem tudok immár... Lásd, azért jövék, hogy vigasztalj. De nem vigasztalhatsz, az én vigaszom a halál. Csak arra kérlek: imádj érettem. Ki imádjon érettem, ha te nem? Kihez fussak? Te gyermek vagy. Imádj értem!

Olyan forrón könyörgött, hogy Margit könnye ismét kicsordult, rápergett az asszony fejére, lehullt a homlokára. Az megtapintotta a homlokát, figyelmesen megnézte ujjait s felkiáltott:

- Sírész, leány? Sírész? Érettem sírész?

- Éretted, asszonyom... - súgta Margit, s megint mosolygott a könnyein át. - Ó, bár tudnék egyebet is mívelni éretted, nem csupán sírni! Te szegény, ártatlan, szöröncsétlen atyámfia, te. Bár tudnék éretted úgy imádni, hogy bízni tudnál Jézusban, s gyónni tudnál esméig. De lásd, csak sírni tudok...

- Te vagy az egyetlen, aki érettem sír - dünnyögte a nő rekedten. - Lásd, megkönnyebbülék. Nincs sönkim. Hontalan, eltiport, mocsokba hullott teremtese vagyok Istennek. Levevé rólam a kezét s elejte. Prédául vete Tartarosz fajzatainak s ördög hatalmának. Nincs nálam elhagyottabb, nyomorultabb asszonyi állat, gyalázata a földnek... Ki sirasson immár, ki imádjon érettem? Sírj érettem te, imádj érettem te...

- Siratlak és imádok éretted, te szegény...

Az asszony tétován felkelt.

- Már a Dunába akarám magam ölni. Ez vala a végső pillanatom. No, most megyek. Isten áldjon.

Térdre vetette magát, s lehajtotta a fejét.

- Tedd a te tiszta kezeckédet a fejemre, s áldj meg - susogta. - Hadd halljam gyermöki szavadat. Érzem a kezedet.

Margit a fejére tette remegő kezét, keresztet vetett rá, és megrendülve mondta:

- Áldd meg őt, Atyám, kenyerülj rajta, Jézus Úr, jorgalmazz, Szíz Anyám, s vedd pártfogásodba. Adj nyugalmat szívébe... De hát én senki és semmi vagyok, hogy térdelj előttem, asszonyom...

- És most feledj el - mondta az asszony felkelve, fejét bebugyolálta kendőjébe, és ingatag léptekkel, mint a részeg, az ajtó felé indult.

Margit tartóztatta. Egyék valamit, igyék, pihenjen. Tán aludna a vendégházban? És fogadjon el valamit, hiszen semmije sincs. De a nő nem szólt, csak a fejét rázta, s félrelökte a kallantót.

A következő pillanatban már ott botorkált a sáros udvaron, a kapu felé. Nem nézett sem jobbra, sem balra, a kapus sororra fel sem emelte a tekintetét, csak ment ingadozó, tétova lépésekkel, mint a holdkóros. Kisiklott a kapun, csapzott, sáros, fehér alakja elveszett az esős félhomályban.

*

Margit fehér volt, ajka reszketett, szeme lázasan égett, kezei remegtek, amikor kiment a társalkodóházból. Az aggodalmaskodó, örködő Olimpiádisz sorornak, Ágnesnek meg a szorongásában könnyező kis Juditnak semmit sem tudott szólni, csak botorkált a folyosón a cellája felé. Olyan volt, mintha megmérgezték volna. A küszöbön megbotlott, alig tudott az ágyáig vánszorogni s mikor elérte, lerogyott rá, arcát a pokrócba rejtette, szemét szorosan behunyta. De nem tudott szabadulni sem az asszony képétől, hangjától, sem az eseményektől, melyeket elmondott. Tisztán, világosan, gyötrelmes pontossággal látott mindent. A szíve sajgott, mintha kést nyomtak volna belé. Alig tudott lélegzeni. Olimpiádisz egy darabig kérdezgette, vigasztalgatta, a kis cella megtelt aggódó sororokkal. Judit sírva fakadt, Alincsa Margit kezét simogatta és sóhajtozott, Benedicta mereven, sápadtan állt az ajtóban, s nem szólt semmit. A priorissa aggodalmas léptekkel rőtta a folyosókat, termeket, s azon jajgatott, mi lesz, ha Margit megbetegszik, vagy... még rosszabb történik vele? Őt fogja felelősségre vonni a király!

Margit talán nem is érezte, hogy gyengéd kezek levetkőztetik, s befektetik az ágyba. Szemét behunyva feküdt, testét rázta a didergés. Olimpiádisz soror letérdelt az ágya elé, s könyörgött, térjen magához, ne búsítsa szegény szívét, ne legyen beteg. Leányát, a szelíd, egyre jobban hízó Örzsébetet ecetért futtatta a konyhára, s mikor az erős borecet előkerült, megmosta vele Margit arcát, majd kendőt áztatva belé, a homlokára borította.

Egész éjjel ott virrasztott a kislány ágyánál, s aggódva figyelte, ébren van-e, alszik-e, van-e láza? Margit hánykolódott, testét verejték borította, keze, homloka forró volt, szemét nem nyitotta ki. Kábultságában különös szavakat mondott, melyeket Olimpiádisz soror nem értett. Tartárokról beszélt, gyermekről, akit megfojtott valaki, vért és tüzet emlegetett, gyakran mondta, hogy „síp” meg „düdük”, s azt is suttogta egyszer, hogy „ordu”. De hogy mit jelentettek ezek a tartár szavak, miért viaskodott megölt gyermekkel, vérrel, tűzzel, síppal, táncsal, gyönyörűséggel, azon hiába törte a fejét. Azt tudta csak, hogy a tébolyodott asszony beszélhetett valamit. Kétségtelen volt, az asszony megátkozta, méghozzá valami erős, tartár átokkal. De miért? Ki volt az asszony?

Buzgón imádkozott, elmondott ötven *Avét* Margit gyógyulásáért, azután elővette a különböző, átokoldó imádságokat. Még lánykorából tudott egy igen hathatós imádságot, apja egyik vén pástorától tanulta, elmondta vagy tízszer azt is. Aztán várta a hatását. De Margit nem nyitotta ki a szemét.

Így üldögélt, imádkozott, sóhajtozott, örködött Olimpiádisz soror. Késő éjszaka volt, decemberi szél suhogott odakint, és a máriaüvegen kopogott az eső.

Egyszer csak, úgy éjfél táján, Margit felsóhajtott, kinyitotta a szemét, körülnézett, s felült ágyában. Ledobta fejéről az ecetes ruhát, megsimogatta homlokát, s rámosolygott Olimpiádisz sororra.

- Hol vagyok, anyám? - kérdezte tétován.

Olimpiádisz azonnal átölelte, magához szorította, csókolgatta és simogatta örömeiben.

- Itt vagy, egyetlen verágocskám, Margitám, kislányom, kedvesöm, itt vagy, a cellácskádiban. Ugyan hol is lehetnél másutt?

- Itt vagyok... És te is itt vagy.

- Itt vagyok, hát, veled vagyok, egyetlen eggyöm! - lelkendezett a soror. - Úgy-é, már nincs sömmi bajod? Nem fáj sömmi? Elereszte az átok, azkit az a rút boszurkán monda rád?

- Ó, anyám - sóhajtott Margit szomorúan -, nem boszurkán az... Jézus Úr legszegényebb, legnyomorultabb leánya az! És én imádok érette...

Olimpiádisz most nem sokat törődött azzal, imádkozik-e érette vagy sem, egyetlen gondja az volt, hogy Margitnak baja ne essék. Tapogatta, simogatta, van-e láza. Nem volt. Húvös homlokán felszáradt a verejték, szeme is úgy csillogott, mint rendesen, még csak álmos sem volt. A soror kacagott és sírt örömeiben. Unszoalta, egyék, egyék valamit. Majd hoz neki a konyhából húst, tejet. S mert Margit csak a fejét rázta, visszanyomta a vánkosára, s biztatta, hogy aludjék.

- De te itt maradsz velem ma éjjel? - kérdezte a kislány.

- Itt, itt, lelköm, egy nyommá se megyök.

- Feküdj ide szépen mellém te is.

- Jól vagyon, fekszőm no - készségeskedett a soror, s nehéz, vaskos testével odacihelődött a keskeny ágyra, Margit mellé. - No, hát jó leszen így? Alszol-e így?

- Alszom, anyám - suttopta Margit mosolyogva, s megcsókolta a soror arcát.

*

Sokáig nem felejtette el ezt a rettenetes beszélgetést. De azért végül megnyugodott, s éppen olyan vidám és szorgos volt, mint azelőtt.

A kisfiú meg ott feküdt a betegházban, s napról napra vidámabb lett. Margit ápolgatta, etette, itatta, mulattatta, imádkozott vele. Az orvos fráter, Gerardus, többször megvizsgálta a kisfiút, de nem tudta, mi a baja. Annyit látott ő is, mint mindenki: mindkét lába térdben összezsugorodott, ki sem lehetett egyenesíteni, s gyakran annyira szaggatta a fájdalom, hogy a fiú véresre harapdálta az ajkát. De nem kiabált, hősiesen tűrte kínjait. Csak azt akarta, hogy Margit ott legyen mellette, s tegye a kezét a térdére. Margit hát besietett hozzá, rámosolygott, leült az ágya szélére, s kezét Istefán térdére tette. Erre legélesebb kínjai közepette is elmosolyodott, ragyogó bogárszemét, mint valami kis kutya, rászegezte Margitra, s úgy rázogatta a fejét, mintha közös titkuk lenne.

- Már nem fáj úgy - mondta diadalmasan.

- Imádj Jézus Úrhoz, s meg fogsz gyógyulni - biztatta Margit.

- Már tudom az új psalmust, azkit mondál - dicsekedett Istefán.

- Jól vagyon, derék legényke vagy.

Az orvos fráter, mély töprengésbe merülve s horgas orrát megbökve kisütötte, hogy az imádság és ápolás mellett a piócák csak használhatnak. Hozott is egy üveggel, s megrakta velük a fiúcska dagadt, forró térdeit. A piócák degeszre szívták magukat, de a beteg állapota nem javult. Ekkor sós, forró gőzölést rendelt a fráter. Istefán követelte, hogy Margit gőzölje meg, másnak nem engedi, mert fél. Margit hát becipelte a forró sósvizet egy vödörben, a fiúcska térdét ráhelyezte a vödörré, s jól betakarta pokrócokkal. Hogy kényelmesebben

feküdjék, fejét az ölébe vette. És hogy ne legyen rosszkedvű, ujjával cirókálta-marókálta a szemöldökét, homlokát. Istefán nevetett, s akkor sem akarta abbahagyni a gőzölést, amikor a víz már kihűlt. Mikor visszafeküdt ágyába, boldogan suttopta:

- Holnap is, Margit néném...

- Jól vagyon, holnap is. És mit teszel, ha meggyógyulsz?

- Béállok atyád seregébe, mindég mellette lovagolok, ajtaja előtt alszom, s levágok mindönkit, azki bántani akarja.

- Hát osztán még mit teszel?

- Osztán... Osztán rámegyök a némötre, sok némötöt megölök, sok várast kirabolok, s hazajövök nagy kéncsel, sok marhával.

- De Jézus Úr nem szereti azt, ki karddal tör felebarátaira.

- Azután már nem török, hanem megházasodom.

Margit nevetett.

- Úgy-é? És hát ki lesz a feleségöd?

A kisfiú sugárzó arccal, égő szemmel pillantott rá, s halkán mondta:

- Te.

Margit csodálkozott, szabadkozott:

- De én apáca leszök ám.

- Hajjaj, kihozlak a klostromból. Nagy úr leszök s kihozlak.

- De nem mehetök ám ki, mert fogadást teszök.

- Elmegyök a kerálhoz, pápa úrhoz s kihozlak.

- De ha én nem megyek ki?

- Kijössz te, tudom én - rázta a fejét a kisfiú. - Mert amikor meglátsz, hogy hazajövök a némötök országából sok kéncsel, marhával, aranyos fegyverökkel, piros paripán, s látod, mily vitéz vagyok, kijössz ám, s a feleségöm leszel.

- De hogy lássalak meg, ha klostromban vagyok?

- Most is itt vagy, s mégis látsz.

- Mert még kisfiú vagy. És beteg is vagy.

- Majd akkor is beteg leszök, s bėjövök a klostromba. És te gyógyítasz engöm. És egyszer csak kiszökök az ágyból, és táncolok és nevetök, s akkor látod, hogy nem is vagyok beteg. És eljössz vélem, és a feleségöm leszel. És atyád nekem adja a fél országot, Istefán bátyád uralkodik délon, Istefán urad meg északon és két Istefán kerál lesz az országban. És nagy, piros sátorban lakunk. Én elmegyek tartárok országába is, és visszaveszöm atyád piros sátrát Batu úrtól, és őt megölöm, s többé nem lakik atyád piros sátrában, azkit Muhinál rabolt. És felszabadejtom mind a magyeriakat, azkiket Batu úr elhurcolt távol országába, s mind visszajövünk. És lakozunk atyád piros sátorában, s élünk boldogan.

*

Benedicta szórtalan és rosszkedvű volt. Nem kerülte el Margitot, sőt lépten-nyomon összekapadt vele, mintegy véletlenül. Szemrehányó, panaszos, vádoló pillantást vetett rá, fejét lehajtott, száját összeszorította, s nesztelenül tért ki útjából.

Margitnak fájt Benedicta különös viselkedése. Többször odalépett hozzá, megfogta a kezét s megkérdezte:

- Mit véték ellened, Benedicta?

A novícia elsötétült arccal kapta el a kezét, mintha parázshoz nyúlt volna, s kurtán sziszegte:

- Sömmi.

- Mért nem mondod meg?

- Nincs mit szólanom.

- Majd belátod, hogy vagyon, s akkor szólasz.

- Nem láthatom bé, mert nincs mit. S nem szólhatok, mert nincs hozzád mit szólanom.

A mívelőházban gyakran ültek egymás mellett. A sororok, novíciák beszélgettek, csak Benedicta nem szólt semmit. Lesütött szemmel, szorgalmasan öltögette a tűt, s mikor vége volt a munkának, felállt, és némán kiment. Margaréta soror, aki igen szigorúan figyelte s ítélte meg a község minden tagját, meg is jegyezte ilyenkor:

- Attól félök, esmég kitör rajta ördög hatalma.

- Ugyan, ugyan - intette le Ágnes soror.

- Hát ha nem, akkor valami más baja lesz. Látjátok, milyen szórtan? Hogy búsul valamiért?

- Ez még mind holt jegyöse, Ákos úr miatt vagyon - magyarázta a szikkadt Alexandria bosszúsan. - Meg kell ahhoz öregödni, hogy mindig Istenre legyen gondja.

Margit nem hagyta annyiban a dolgot, kérdezősködött, mi baja lehet Benedictának. Alincsa elmondta, hogy a szép kis novícia egyik este igen keserűen beszélt a beteg kisfiúról, s azt mondta, rend ellen való, hogy a klostromban fiút tartsanak.

- Mondád neki, hogy Umbertus atya megengedé?

- Mondám. Azt felelé, Margit kerálleány mindön kívánsága teljesül, azkor is, ha rend ellen való.

Margitot ellepte a szégyen pirossága. Elgondolkozott, s megkísérelte a mosolygást.

- De ha olyan boldog az a gyermek!

- Ezért is haragszik Benedicta.

Judit is tudott valamit a novícia keserűségéről. Egyszer, amikor a kapitulumház megszokott sarkában deákul tanultak a közös könyvből, Judit felnézett, s tétován mondta:

- Vajon mikor gyógyul meg Istefán?

- Azt nem tudja a fráter.

- Mert Benedicta azt hírelé, hogy vagy meggyógyul, vagy ő kimégyen a klostromból.

Margit most már megdöbbsent.

- De hát mért fáj az ő szüve a miatt a beteg fiúcska miatt? Mért gyűlöli úgy?

Judit vállat vont.

Ezek a megjegyzések megértették Margittal, hogy Benedicta még egyre azért duzzog rá, mert a klastromban tartotta Istefánt, s nagy gonddal ápolgatja. Csak azt nem értette, miért neheztel ezért órá? Hiszen jót cselekedett! Avagy azt hiszi, mióta azt a fiút úgy ápolja, mint ahogy őt is ápolta - de nemcsak őt, hanem a többi beteget is, ha a kórházban dolgozott -, most már nem szereti Benedictát? Igen, erről mondott is egyet-mást - de micsoda szeretet az, amely haraggá változik, ha másokhoz is jószívvel vagyunk?

Lassan-lassan megvilágosodott előtte, hogy Benedicta rajongó szeretete nem igazi szeretet. Most már azt is megértette, mért kísértette álmában az ördög mindig éppen Benedicta képében. S miért volt bűnös, valahányszor Benedicta megjelent álmában, s megölelte, megcsókolgatta, szép szavakat suttogott a fülébe, mint annak idején, amikor beteg volt. Nyilván nagy a különbség szeretet és szeretet között.

Amikor egy délután éppen a kórházból jött ki, Benedictával találkozott. Mintha a novícia azért állt volna az ajtóban, mert valamire erősen figyelt. Margit mosolyogva jött ki betegeitől, mert a kisfiú jobban volt, az öreg Erzsébet soror fájdalmai is enyhültek. Annál jobban megdöbben a novícia szenvedő, sápadt arcától, fáradt, kapkodó tekintetétől s attól a mozdulattól, amellyel gyorsan félreállt az útjából.

Margit karon fogta, és szelíden kényszerítette, hogy vele menjen a folyosón. Egy beszögellésnél, melyben hatalmas kereszt állott, szembefordult vele, és csendesen megkérdezte:

- Benedicta, kedvesöm, mért nem szabadulsz meg bínedtől?

A novícia elvörösödött.

- Mely bínemtől? - kérdezte nyugtalanul s kissé élesen.

- Te gyűlölöd azt a kisfiút, aki itt szenved, s akit anyja, nénje nem akara immár ápolni. Azt kívánod te is, amit űk, hogy haljon meg. Miért?

- Mert... mert... Én nem kívánom - dadogott a novícia.

- Mért nem vagy igaz? Eredj és gyónd meg. És te gyűlölsz engöm is, mert ápolom a kisfiút. Mért gyűlölsz, Benedicta? Neköm ez fáj...

- Fáj? - kérdezte elnyújtva Benedicta, s felcsillant szép szeme. - Hát azt is akarom, hogy fájjon. Mert neköm is fáj, hogy te másnak az ágyára ülsz, másnak a nyakára fonod a karodat... Ne tagadd! Látám gyakorta! - vágott közbe, amikor Margit szólani akart. - Én szerettelek, lelköm fele valál, és te idehozál egy idegön fiút, nála vagy éjjel-nappal, s úgy szeretöd...

- Mint téged is - mosolygott Margit.

- Nem, nem úgy! - toppantott a lábával a novícia. - *Másként* szeretöd! Tudom, a szüvedbe látok. Nem titkolhatsz előttem sömmit. Eredj inkább te, és gyónd meg igön nagy bínödet, mert béhoztál egy fiúgyermököt... Ápolod és vigasztalod... Simogatod... De nem úgy, mint betegöt, nem úgy, mint engöm. Hanem másként. *Más-ként*, hallod?

Kifújta magát, összevonta a szemöldökét, s pillantása, mint a penge, nyomult Margit tekintetébe.

Margit lehajtotta a fejét, kezét az övébe dugta, s érezte, mint hullámszik fel benne lassan és forrón az indulat. De legyőzte magát, kezét kivonta az övéből, s mosolyogva nézett Benedictára.

- S vajon mért késerte ördög álmomban éppen a te képedben? - kérdezte halkan.

- Margit! - kiáltott fel vérvörösen a novícia.

- Eredj és gyónd meg bínödet - suttogta nyomatékosan a lány, s ugyancsak égő arccal, de mosolyogva nézett Benedictára. - Az a kisfiú kedég... az éppen olyan beteg, mint más, mint amilyen te is valál...

- Hazudsz, kicsim - vágta oda fojtott hangon Benedicta.

- Te!

- Hazudsz, kicsim - ismételte. - Eredj a celládba, és este, amikor sönki sem lát, és alszik a klostrom, vizsgáld meg lelködet. Én már megvizsgálám az enyémet. És tudom, hogy bínös valék... De az a bín... az a bín neköm visszaadá az életömet...

Nem tudott uralkodni magán, könnye kicsordult, kezét szégyenlősen a szeméhez kapta, s lassú, fáradt lépésekkel elballagott.

- Tám igaza vagy - suttogta Margit, ahogy utánanézett.

*

A király gyakran meglátogatta a kolostort, valahányszor Budán tartózkodott. Az első időkben mindig a királynéval érkezett, s hogy elkerülje az ünnepélyes fogadtatást, csak a provinciális páternek, Marcellusnak és a priorissának jelentette be magát. Így sem tudta mindig elkerülni, hogy érkezésének híre ne fusson, s a kolostort, a megtisztelő alkalommal, takarítás ürügye alatt fel ne fordítsák, megszokott életéből ki ne vessék. Bár a kapuboltozat alól nyíló kisebb teremből ő maga csak nagy ritkán tért beljebb, a kapitulumházba vagy refektóriumba, s a királyné is inkább a számára fenntartott vendégházban tartózkodott, az egész klostromot lázasan kitakarították, felmosták, s a sororok, élükön a priorissával, még a szilencium idején is a magas vendégek érkezéséről tereferéltek izgalmukban. A parton meg a városból kicsődült emberek sokasága bámulta, amint a vörös lobogós, díszes gálya a sziget felé úszott a rabszolgák hatalmas, ütemes evezőcsapásai alatt. Ahogy múltak az évek, Béla egyre jobban kerülte a nyilvánosságot, a bábák tömegeket, mindenféle ünnepséget és ünnepélyességet, s különösen mióta gyóntatója, aki franciskánus fráter volt, rábeszélte, hogy lépjen a szerzet harmadik rendjébe, szinte irtózott minden sürgős-forgástól, zajtól, díszről, feltűnéstől, ami királyi voltára emlékeztette.

Mintha a halántékán doboltak volna, amikor Buda és Pest vagy ötven templomának harangjai megzendültek, hirdetve, hogy a király megérkezett budai palotájába. És ha lehetett volna, inkább nem is látta volna a zászlók seregét, melyekkel a házakat díszítették. Napról napra terhesebb volt számára a királyi méltóság, szívesen ledobta volna, mint valami súlyos ígát, ha a kötelességérzete nem parancsolja, hogy viselje zúgolódás nélkül. De ha már Budán tartózkodott - és mindig szívesebben tartózkodott itt, mint Esztrigánban -, sűrűn bemenekült leányához a Boldogasszony szigetére. És ott elüldögélvén a számára fenntartott teremben, csendesen mosolyogva hallgatta Margit elbeszélését, hogy élnek, mit mívelnek. Az apró-cseprő eseményeket, melyek a békés klostrom nagy csudái voltak. Mária királyné nemegyszer megkönnyezte ezeket a csudálatos dolgokat, és hevesen magához vonva leányát, megcsókolgatta. A király pedig hosszan, fájdalmasan nyugtatta sötét szemét Margiton, elnézve annak sápadt, megnyúlt arcát, lázasan csillogó tekintetét, mennyi hasonlóság van közte és a lány között.

Majd meg, amikor elérkezett a hora ideje, s Margit sietve kiment, hogy beteljesítse előírt imádságait és zsolozsmáit, halkan megtette észrevételeit, s elmondta aggodalmait. Hogy Margit nagyon is sovány, gyenge és sápadt, hogy a kemény kolostori élet megviseli, s tán jobb lenne mégis elvinni innét, vagy legalább enyhíteni az életmódján.

- Isten Atyánknak szentelénk bár - mondta töprengve -, de tám túlságosan sokat róttunk vala reá? És gyöngye vállai nem bírják a szent élet terhét?

A királyné, különösen az utóbbi időben, szintén egyre erősebben aggódott, de nem mert arra gondolni, hogy a fogadalmat megszegjék. S jól tudta azt is, hogy Margit hallani sem akar a külvilágba való visszatérésről. Tudta, amit a király nem tudott, mert maga Margit titkolta, viszont Olimpiádisz mégis elmondta, hogy a kis novícia lószőr ciliciumot visel, naponta több száz véniát tesz, órákat tölt az egyházban imádságaiba merülve, ünnep előtt, böjtnapokon egész éjszakákat virraszt át cellájában, s konyhán, betegházban a legdurvább munkákat végzi. Kérte is a provinciális pátert, a priorissát meg Olimpiádiszt, vessenek gátat túlságos önsanyargatásának. Abban bízott, hogy később meghiggad, s nem iparkodik erején felüli buzgalommal szolgálni Istent. De sajnos, reményei hívságosak voltak... Így mindössze annyit tehetett aggódásában, hogy forrón imádkozott a leányáért, s kérte Istent, adjon neki erőt a kolostori élet elviseléséhez.

A király, amikor megcsendült a vesperára szólító harang, rendesen elbúcsúzott, s hajóra szállva, visszatért a palotába, országos dolgai-gondjai közé. A királyné azonban két-három napig is a klastromban maradt, együtt étkezett az apácákkal, részt vett az egyházi ájtatosságokban, és a számára fenntartott kis teremben aludt. Amilyen büszke, ragyogó, kényes asszony volt fiatal korában, amennyire szeretett tündökölni a főúri környezetben szépségével, műveltségével, ruháival és ékszereivel, annyira visszavonult most, a tatárvész megpróbáltatásai, gyermekei halála és a mindig fenyegető, újabb veszedelmek következtében. Az is nagyon hatott rá, hogy ura egyre szótalanabb, fáradtabb, visszavonultabb, tépelődőbb lett, s a harmadik rendbe belépve, még a réginél is egyszerűbb, megtartóztatottabb életet élt.

Margit szívét mindig előntötte a boldog izgalom, valahányszor szülei látogatását jelentették neki. Mint kislány korában, most is várt, egyre várt valamit a látogatástól, de hogy mit, azt maga sem tudta. Olimpiádisz soror meg a priorissa szigorúan ráparancsolt, hogy királyi szülei tiszteletére öltön új kappát, de ő legfeljebb megkérte valamelyik fiatal sorort, hogy varrja meg a köntösét, ha nagyon is kilátszott belőle a könyöke. Öröme nem abban nyilvánult meg, hogy ünnepien kiöltözött, hanem abban, hogy visszafojtott lélegzettel futott a vendéglátó ház küszöbéig, s ott szívére nyomott kézzel, pihegve megállt... De azután lassan nyitott be a terembe, mélyen bókolt, s iparkodott elrejteni örvendezését. Amikor pedig szülei eltávoztak, újra és újra érezte azt a vigasztalan ürességet, amit évekkal ezelőtt is érzett, a beszpörími látogatások után. Kedvetlenül, csalódva ment, hogy elvégezze ájtatosságait, s heves fájdalom töltötte el a kimondhatatlan csalódás miatt.

Karácsonykor azonban nemcsak a király és királyné, de a többi látogató is elmaradt. Az előkelő sororok és novíciák szülei, testvérei, rokonai visszavonultak szállásukra, hogy otthon töltsék el a szentestét, fogadják vendégeiket, vagy maguk is vendégségbe menjenek. Mindössze a koldusok, panaszkodók, kétségbeesettek, vigasztalanok, elhagyottak jöttek egyre sűrűbben, s Margit, akit majdnem valamennyien látni kívántak, majd összerogyott a fáradtságtól, amikor végére ért a hosszadalmas, elszomorító beszélgetéseknek. Minden erejét össze kellett szednie, hogy mosolyogni, kérdezgetni és vigasztalni tudjon - s hogy el tudja viselni a kétségbeesítő, sivár képet, melyet látogatói a világról elébe tártak. Előbb bizalmasan, korholva, Olimpiádisz meg az öreg Katerina, majd szigorú, parancsoló hangon a priorissa figyelmeztette, hogy tartsa be a szerzet reguláit, ne bocsásson maga elé senkit, és csak a locutórium, a „klastrom füle” vasrácsos ablakán keresztül hallgassa meg az ügyes-bajosokat, mint a többi soror, ha már mindenáron meg akar hallgatni mindenkit. Margit azonban ellene szegült a kívánságnak. Már nem azon a kitörő, makacs hangon, ahogy régen szokta, hanem szelíden és mosolyogva engedelmet kért, hogy szegény testi és lelki ínségeit továbbra is a társalko-

dóházban fogadhatta. És annál inkább ragaszkodott ehhez a kiváltságához, mennél jobban megértette a rengeteg panasz és nyomorúság okát, s mennél kétségbeejtőbb kép alakult ki benne a falakon túli életéről.

Nemegyszer köntös nélkül, földig érő, durva ingben tért vissza a klauzúrába a fogadások után, mert köntösét levette, s odaadta valami didergőnek, nyomorultnak. Úgyszólván csak ilyenkor jutott új kappához. De az is gyakran megtörtént, hogy vadonatúj kappáját nyomban elajándékozta, s a hetes sorornak újat kellett válogatnia a kamarában.

Karácsony este nagy csend borult a klostromra a téli sötétségben. Az apácák csendes beszélgetés közben várták az éjféli mise idejét, és a refektórium asztalai körül ülve, hallgatták egy-egy társuk elbeszélését, az ablakokat verdeső vízcseppek pattogását, a szél zúgását, a faágak halk nyikorgását, a Duna idáig is elhallatszó hullámtörését. Katerina cantrix elénekelt egy karácsonyi éneket, s ők halkan vele zümmögtek. Majd meg Olimpiádisz soror mondott el egyet-mást a tatárvész borzalmairól, szegény ura haláláról, két apró fiacskája pusztulásáról, s hol leányára, az áhítatosan figyelő, mezei virágként mosolygó, vaskos Örzsébetre, hol a sápadtan elmerengő Margitra pillantva, szomorúan bólogatott, s véloma csücskével megtörölgette a szemét. Milyen szép karácsonyesték is voltak azok, amikor mind együtt ültek a kis Jézus díszes, aranyos jászola körül, énekelték az Isten dicséretét... Milyen boldogan járultak elébük jókívánataikkal a rabszolgák és cselédek, a parasztok, halászok, Tamás úr falvainak a szálláson tartózkodó népe. Milyen ájtatosan énekeltek azok is velük, s borultak le a csillogó kis jászol előtt!

Margit előtt megjelent a kép, s egyre nőtt és hatalmasodott: néhány rabszolga és paraszt leborul a jászol gyertyafényében, számuk egyre nő, egyre dagad, már nem férnek a temetőbe, a falak kitágulnak, a mennyezet egyre magasabb, a tömeg nő, növekszik, százak, ezrek, egész tünemény vonulnak a jászol elé, s borulnak a földre, egyik falu a másik után, egyik város, országrész, ország a másik után, ott van már az egész világ, ott vannak minden népek, s a jászolból, mosolyogva emelkedik fel a Gyermek, hogy boldog, megbocsátó, szerető, isteni kedvét széthintse a világon... De azután elkomorodott Margit, mert végtelen sorban vonultak el szeme előtt a koldusok, kétségbeesettek, kiraboltak, megszégyenítettek, didergők, betegek, árvák és magányosok, csalódottak, és sóvárgók, bűnbánók és vezeklők s akik sem bűnbánatra, sem vezeklésre nem képesek... És látta fölöttük magasan, kevély göggel trónolva a hatalmasokat, selyemben és bársonyban, páncélban és kacagányosan, fényes fegyverektől borítva, s látta arcukon a gög puffaszkodását, ajkukon a rideg mosolyt, szemükben a könyörtelen nyugalmat, ujjaikon a súlyos gyűrűket, ruháikon a szikrázó csatokat és gombokat, nyakukban a vastag aranyláncokat s a drágakövekkel kirakott kereszteteket...

Ha Isten mindenható, ha Jézus megszületett s meghalt az emberek üdvéért, miért nincs vége már a világ végtelen nyomorúságának? Miért nem érkezik el Isten országa a Siralom Völgyében? Ó, nyilván azért, mert azoknak, akik a világ javáért könyörögnek, nincs még elég érdemük Istennél...

*

Lassanként beléevődött a lelkébe az a meggyőződés, hogy a világ minden nyomorúságáért és bánatáért, a magyar föld és az Egyház minden szorongatásáért s veszedelméért neki kell felelnie. És ez a felelősség rettenetes súllyal nehezült rá. Az ő érdeme Istennél száz és száz elesett lelket szabadít meg a földi szenvedés meg a túlvilági kín poklától.

- Imádj értem, asszonyom, imádj értem, asszonyom - ezt a kérelmet rebegték felé azok, akik fölkeresték, s kitárták előtte szívük és életük sebeit. És neki egyre többért kellett imádkoznia.

Az asszonyért, aki eltemette kislányát s vele együtt Istenbe vetett hitét, a leányért, aki elpusztult szépségét siratta, s nem tudta megtalálni többé a lelke szépségét, az öregasszonyért, aki elvesztette gyermekeit és unokáit, s most magára hagyottan vergődött a föld sivár térein, a nagybetegért, akit sebek borítottak, s undorító bűzt árasztott maga körül, a rokkant vitézért, akinek, míg fegyverét forgatta a tatár ellen, odahaza feldúlták mindenét, kardélre hányták egész családját... Mindenkiért, akit látott és hallott, és még azokért is, akik sohasem jutottak el hozzá. És atyjáért, a hallgatag, fáradt, magányos királyért, s anyjáért, aki öregségére megtestesedett, megöszült, s folytonos aggódásban élt gyermekei miatt, bátyjáért és öccséért, minden rokonaiért, s ezenfelül még a sororokért is, egyenként és összesen. És a kegyetlenekért, kevélyekért is, a nagy bűnösökért, a rablókért és gyilkosokért, az egymás szállítását tűzzel-vassal pusztítókért, a hamispénzverőkért, a bujálkodó urakért és papokért...

Amikor a harang kora hajnalban matutinumra csendült, és a hálózásban és cellákban mozgolódni kezdett az élet, a mécsesek mindenfelé felpislákolnak a folyosókon, s libegve indultak a hideg egyház felé, Margit már talpon volt, s leborulva a feszület elé, buzgón imádkozott. Azután dolgozott, amennyit csak tudott. Vidáman dolgozott, bár gyakran nagyon gyengének, fáradtnak érezte magát. Ha ő volt a sekrestyés hetes, söpörte, tisztogatta, rendben tartotta az egyházat, letörölgette a port, előkészítette a misére, ami kellett, ha kapus soror volt, ott ült imádságaiba merülve a kapu és a vasrács között, a hideg fülkében, ha konyhahetes volt, kékre fagyott kézzel tisztogatta a halat, mosta a húst, rakta a tüzet, vágta a hagymát, mosogatta az edényt, súrolta a pádimentomot, hordta a vizet, mindig kivéve a munkát a sororok, cselédlányok, avagy a kehes, öreg Mária néni kezéből.

- Asszonyom, nem illik ezt tennöd - szóltak rá bosszúsan.

- Ha én teszem, az én érdemöm lesz a Mennyegek országában - mondta.

Nem ellenkeztek vele. Csak össze-összenéztek a háta mögött, és a fejüket csóválták: nem neki való, király leánya, meg gyenge is a nehéz munkára...

A művelőházban csendesén hallgatta a tereferelő sororokat, s vékony, kissé merev, töredezett körmű, többnyire piszkos ujjai szaporán futkostak az oltárterítő vagy kárpit pazar hímzésén, a szegényeknek szánt ingeken és kendőkön, a betegek pólyáin vagy a sororok javításra szoruló köntösein.

A betegházban is volt dolga bőven. Ott volt mindenekelőtt a kisfiú, Istefán. Javult, gyógyult, Gerardus fráter, az orvos biztató jeleket látott, de azért csak nem tudott kilábalni az ágyból. S olyan könyörögve nézte az ajtót, mikor jön már Margit, olyan ragyogó szemmel mosolygott rá, olyan hősiesen, mosolyogva tűrte szenvedéseit, hogy Margit akkor is be-befutott hozzá, amikor nem volt dolga az infirmatóriumban. És mindig volt ott egy-két beteg még a kisfiún kívül is. Így például az öreg Örsébet meg Petronilla soror. Ő a torkát fájlalta. Nekik ennivalót kellett vinnie, tisztába kellett tennie őket, megigazgatnia ágyukat, fejük alját, minduntalan megkérdeznie: nem kívánnak-e valamit.

A refektóriumban hordta a nehéz tálakat, osztotta az ételt, töltötte a tejet, szolgált a hosszú asztaloknál, vesperán ismét ott állt az egyházban a szent kereszt oltárával szemközt... Késő éjszakára is maradt még imádkoznivalója s azután megbánni valója - mert a kisebb-nagyobb bűnök egész sorát követte el mindennap.

És újra eltűnt a hó, a Dunán meghasadozott a jég, az égbolt kiderült, vad tavaszi szelek fújtak ismét a sziget vén tölgyfái és sűrű bozótjai között, jött a tavasz, fordult az idő. Rohanó, színes felhők között bujkált a Nap, aranysárga fénnel, mézes meleggel öntötte el a világot, fénybe borította a Duna tükrét, melyen ismét rajokban jelentek meg a csónakok, a nagy kerephajók és

gályák. A levegő megtelt a tavasz balzsamos, szédítő illatával, rügyet bontogatott a meleg, futó esőket hozott és vitt a szél, s a madarak tollukat borzolva csicseregtek, füttyültek és kurrogtak.

A klastrom külső udvarán s a majorságban is egyre hangosabb lett az élet. Kakasok kukorékolnak, tyúkok kodácsolnak, kora tavaszi csibék csipognak, malacok visítotnak, cselédek nevettek és énekeltek, kertészek kiabáltak, ásók és kapák pengtek az ezer hanggal megtelt, langyos levegőben. A sziget útjai is benépesültek. Az északi részen fekvő kastélyba, mely az esztrigáni érseké volt, de a váci püspök, Fülöp úr bérelte, bevonultak a püspöki szolgák és munkások, hogy a tél rongálásait kijavítsák, és a kerteket rendbehozzák, a klarisszák harmadik rendjének apácái rajokban iparkodtak a rév felé, hogy a Duna partjain sorra látogassák a szegényeket, özvegyeket, árvákat és betegeket, a déli részen pedig egymást érték a nehéz gályák és könnyű csónakok, hogy partra tegyék az építőanyagokat és kőműveseket, mert ott most a szentléleki johannita lovagok várát kezdték építeni. És a sürgő-forgó élet, a zsongás, szerszámcsengés, madárdal és szélsusogás áradata fölött ünnepi, boldog bongással ringott a harangok szava, amint órára szólította a klastromok ájtatos népét s a Duna széles partjain szorgoskodó lakosokat.

A tavasz nyiladozása megkísértette a sororokat. Ezeken a fesledező napokon nagyobb volt a nyugtalanság, mint máskor. Ők talán nem is tudták mindig, miért. Cecilia és Aglent, a két elválhatatlan „mátka”, mérges szavakkal összeveszett, lesütött szemmel kerülgette egymást. Szemük könnyes volt, torkukat keserűség fojtogatta. Így lézengtek magánosan, míg egy különösen meleg estén ismét sírva borultak egymás nyakába, mohón csókolóztak, megbocsátó, gyengéd szavakat suttoztak, s bementek azután az egyházba, hogy együtt imádkozzanak bűneik bocsánataért és a kibékülés örömeire. Benedicta hallgatagon járt-kelt, mintha némaságot fogadott volna, arca sápadt volt, szeme égett, ajka láztól lett cserepes. Megcsúnyult a szép kis Benedicta, s alig evett. Alincsa szelíd, de kedvetlen volt, a szép Csenge ajkán gögös, biggyedt vonás vésődött ki, Judit szeles volt, nem tudott aludni, mindennek nekiment, mindent feldöntött, összetört, ami a konyhán a keze ügyébe került. S gyakran váratlanul sírva fakadt. Ancilla szüntelenül beszélt, s a különböző klastromokban élő apácák családi kapcsolatairól bámulatos újabb és újabb adatokat mondott el. Még Olimpiádisz sororon is észre lehetett venni valami változást. Hirtelen haragú lett, igazságtalanul szidta az apácákat, gyakran megrikatta őket, a cselédlányok különösen sokat szenvedtek tőle. Néha csüggedten leült, kezét ölébe nyugtatta, nagyot sóhajtott, s kétségbeesve bámult fel a tavaszi égboltra.

Egyszer, nem sokkal húsvét előtt, Ágnes szolgáló nagy sebbel-lobbal, lármával rohant be a refektóriumba, s az ott pepecselő sororoknak elfúló hangon jelentette, hogy nagy esemény történt. A klastrom fekete macskája megkölykezett. A sororok - Alexandria, Anna, Mária és Jolent - nyomban letették az asztali edényeket, melyeket éppen el akartak rakosgatni, s kérdésekkel rohanták meg a szolgát:

- Hol?

- Mikor?

- Hány fia lett?

Ágnes, visszafelé hörpölve a levegőt, elhadarta, hogy a macska a ruháskamrába kéretőzött, s ott kölykezett meg reggel, matutínium után. Őt kiscicája lett.

- Már tegnapelőtt hozzám jött - mesélte kipirulva Ágnes -, és nyávogott, hívott, menjek utána. Hát utánamenék. Levezete a kresztfolyosóra, s megállta a kamara ajtaja előtt. Mind csak nyávoga s nézőgete az ajtóra, nyitnám ki. „Mit akarsz?” mondom, de csak tovább könyörge. Kinyitám, s bémene. Ott a sarokban vagyon egy régi köntös, arra lefeküve és nyávoga. „No - mondom -, ez akar valamit.” Hát osztán ma röggel hozzám jöve, de már egészen sovány vala, s

es még nyávoga, s híva, menjek véle. Elmenék, s akkor megmutatá a kölykeit! Ó, ézös sororok, mely igön kedvesek! - kiáltotta lelkesen, s összezsapta a kezét. - Jöjjetök, nézzétek ti es! Az egyik egészen fekete, mint az ördög, a másik fehér foltos, a többi kedég cirmos...

A nagy esemény híre pillanatok alatt elterjedt az egész klostromban. Az apácák, élükön a kisebb lányokkal, rohanvást vonultak a keresztfolyosóra, a kamara felé. Ágnes olyan diadalmasan futott a nagy eset színhelyére, mintha az ő érdeme lenne. S bekukkantva a homályos kamarába, csakugyan ott látták a fekete macskát, a régi köntösön feküdt, öt vak kiscica nyöszörgött mellette, ő maga meg büszkén nyávogott, elégedetten nyalogatva őket.

A sororok csapatából röpké kiáltások keltek.

- Nahát! Kiscicák!

- Hány vagyon néki?

- Öt, öt, nem látod, ézös néném?

- Én es látni akarom, eresszetök egy kissé!

- Mit csináljunk vélek?

- Hát felneveli, osztán jó lesz, megfogják a klostrom egereit.

Alexandria felindultan rázta vén fejét.

- Egen ám, de idecsalogatják majd a sziget valamennyi kandúrját.

- Vízbe kell rekkenteni őket - ajánlotta komoran Benedicta.

Erre nagy felzúdulás támadt. Tiltakoztak a vízberekkentés ellen. Isten lelkesei, klostromi macskák, csak nem fojthatják meg őket?

Margit is a báméskodók között állt, s édes izgalommal nézte, hogy a testes, lusta Margaréta soror melléjük guggolt, az anyamacska füle tövét vakargatta, s duruzsoló hangon becézó szavakat mondogatott neki.

- Hát fiaid vagynak, hé? - dünnyögte Margaréta soror, és gyümölcsarcán anyai mosoly ragyogott. - Lám csak, ni csak, egyik mily fekete, ez meg mily tarka! No, hát fiaid vagynak? Hozzatok néki tejet, ézös sororok - fordult a nézelődőkhöz.

Anna nyomban elrohant a konyhába tejért.

- Sororok - reszegett a priorissa hangja szigorúan -, csak tám nem múlatjátok el dolgaitokat egy macska miatt?

- De itt hat macska vagyon - nevetett a kötekedő természetű Petronilla.

Margit a macskákhoz guggolt, s finom ujjal megsimogatta őket. Puhák voltak, mint a selyem, a kezük parányi, ujjacskáik, mint egy-egy szem köles. Pici farkuk akkora, mint az egéré, piros nyelvük egy-egy kis virágszirom. Anyjuk halkan nyávogott, féltette is őket, büszke is volt, majd szaporán nyalogatni kezdte diónagyságú fejüket, vaksi pofácskájukat. Margit szívét előntötte a boldog öröm. Ugrálni, tapsolni, énekelni szeretett volna. Összevont szemöldökkel kapta fel a fejét, amikor Elena soror orrát elfintorítva s egész testében megborzongva felkiáltott:

- Mily rondák, hogy nézhetitek őket!

- Hogy lennének rondák? - csattant fel a kövér Margaréta, nehézkesen fölegyenesedve elvette Annustól a tejet, s a boldog anyának nyújtotta. - Hogy mondhat sz már ilyet, ézös néném.

- Isten ártatlan teremtményei ők - sóhajtott ájtatosan Eliána.
- Azért csak sokan vagynak, a kandúrokat bé kell dobálni a Dunába - makacskodott a keserű, száraz Alexandria.

Hangos tiltakozás tört ki ismét. Az apácák összevissza kiabáltak. Ismét felcsattant a priorissa éles hangja:

- De sororok, Jézus szerelmére, hát hitvány macskák miatt vétköztök!
- Nem lehet elhallgatni, hogy Alexandria soror megöletné üköt! - kiabálta pirosan Elena soror.
- Meg Benedicta soror is!
- Mily szívtelenség! - fuldokolta Aglent.

Margaréta hamvas képe egészen kivörösödött, kék gyermekszeme vadul szikrázott. Szembefordulva a vén Alexandriával, szótagonként lökte felé:

- Azki nem szereti az ártatlan lelköst... az nem is embör... És te csak mutatod, hogy apáca vagy!

Margit elszörnyedve látta, hogy a sororok szinte hajbakapnak a macskák fölött. Máskor ájtatosan lesütött szemük villogott, tolongva vették körül Alexandriát, s olyan gyűlölködve kiabáltak rá, mintha szét akarnák szedni. Még a mindig szelíd és mosolygó Ágnes soror is felháborodott és kipirult. Halkan magyarázta, hogy gondozni kell a macskákat, hadd nőjenek meg, hadd játszadozzanak a klastromban, kinek ártanak?

A makonyai herceg lánya, Margit, sírva fakadt, s élesen sikongta:

- Ha megölik őket, én nem maradok itt! Elmegyek egy másik klastromba!

Végül a priorissának sikerült rendet teremtenie. Alexandriára, Benedictára büntetést szabott, mert a macskák megölését ajánlották, de megbüntette Margarétát is a sértő szavakért. A makonyai hercegisasszonyt szigorúan megintette, azután kiharcolta az egész apácasereget a kamrából s a folyosóról, megfenyegetvén őket, ha nyomban nem mennek engedelmesen dolgukra, jelenti a provinciális fráternek, s ám lássák, mi lesz viselkedésük következménye. Erre lecsillapultak, s nagy nehezen szétoszlottak. De maguk között tovább is hevesen vitáztak a macskákról.

Azon az éjszakán Margit ismét nehéz álmot látott. Hatalmas, fekete macska lépett be a cellája ajtaján, s egész sereg szép kiscica követte. Az anyamacska felugrott az ágyára, hozzátörleszkedett, dorombolt, majd mellé feküdt, és szelíden nyalogatni kezdte az arcát.

- Lásd, milyen szép kölykeim vagynak - mondta a macska. - Jertök ide, feküdjetök ti is mellém - hívta a fiait.

Azok sorra felugráltak az ágyra, s lefeküdtek Margit mellé. Margit nagyon megörült nekik, simogatta, csókolgatta őket, megcsodálta kis kezüket, fülecskéjüket, parányi farkukat, piros nyelvüket. Az öreg macska pedig mély, dörmögő hangon beszélt tovább:

- Dicsérjük Istent, Jézus Urat és a Szent Szület - dörmögte áhítatosan. - Hálát adok néki, mert megajándékozta szép kis kölykökkel, fiakkal, leányokkal. Nézd, Margita soror, mily elevenek! Mily csodálatos a szömük! Apolgassátok meg Margita sorort! - parancsolta.

A kismacskák nyivákolva, alázatosan megnyalogatták Margit kezét, arcát meleg, érdes nyelvecskéjükkel. Margiton csiklandó izgalom borzongott végig. Elkapta s eldugta a kezét, elfordította az arcát, de a macskák mindenütt hozzáférkőztek, nyivákoltak, nyalták-falták, csókolgatták és nevettek. Margit is nevetett.

Hanem egyszer csak vad félelem ragadta torkon. Úgy érezte, a macska egyre gonoszabbul nézi, sárga szeme tüzesen villogott, körmei kimeredtek. El akart húzódni tőle, mert rákiáltani nem mert, ám a nagy macska utánanyomult, átölelte a nyakát, s már emberkeze volt. És az arca sem volt többé macskaarc, hanem emberi ábrázat, a bajusza emberbajusz, a füle emberfül... S most már a hangja is igazi emberhang volt.

- Nézd, milyen szép fiókáid vagynak - unszolta kajánul a jelenés. - Szeretöd őket? Adj hálát Istennek, hogy megajándékozza velük...

- Ezök nem az én fiaim! - kiáltotta felháborodva Margit.

A jelenés kacagott.

- Nézd meg csak jobban - biztatta gúnyosan. - Vagyon kezük-lábuk, arcuk, hogy löhetnének az én fiaim? Hiszen én macska vagyok!

- Te a gonosz lélek vagy! - kiáltotta Margit, s irtózat lepte meg. Vadul lecsapta magáról a pokrócot, s kiugrott az ágyból.

Ott állt a hideg kövön, s lassan-lassan felocsúdott nehéz álmából. A mécses halványan égett a fészület alatt. Margit szívére nyomott kézzel tekintett az ágyára. Nem látott rajta semmit. A jelenés eltűnt, nem volt ott többé sem macska, sem ember. Íme, hát az ördög lopakodott be hozzá ismét, ezúttal macska képében. Margit foga vacogott, bár forró volt a teste, s érthetetlen sóvárgás dobogtatta a szívét. Kétségbeesetten fohászkodott Istenhez, a fészület elé vetette magát, és vadul hadarta

- Ave Maria, gratia plena, Dominus Tecum...

Közben azt kutatta magában, miért éppen ártatlan macska képében kísértette meg az ördög. S lassan tudatára ébredt a bűnnek, mely tápot adott az ördög incselkedésének amikor Benedicta azt mondta, hogy vízbe kell fojtani a kiscicákat, és Alexandria is ezt követelte, ő erősen kívánta szívében, hogy büntesse meg őket Isten.

Levetette ingét, s a cella közepére térdelve, a horgas korbáccsal verni kezdte sovány vállait és fehér hátát. A flagellum hegye sziszegett a levegőben, amint megcsóválta, s véres csíkot szántott a bőrén. Volt ott már egy nyaláb régi meg újabb csík, némelyik kék volt, némelyik meg vörös. És derekán szakadásig meghúzva ott feszült a lószőrből font görcsös cilicium. Néhányszor vadul megcsapkodta magát, majd ismét a fészület elé borult, s újra és újra elmondta az *Avét*. Minden *Ave* után felkelt, véniát vetett, hogy térde csak úgy csattant a kemény kőkockákon. Kérges volt a térde, de mégis sajgott a kemény véniáktól. Közben, az *Ave* szavai alatt, mint elő-előbukkanó hímzés színei, összefonódtak a maga szavaival fogalmazott fohászok. Lázasan könyörgött Istenhez, bocsássa meg bűnös gondolatait, reátörő vágyait, távoztassa el tőle a Gonoszt, s adja, hogy a világ minden dolgait tiszta szemmel nézze.

Végül belefáradt. Agya már nehezebben forgott, elérkezett az a pillanat, amely be szokta tetőzni diszciplináit és imádságait. Érezte, hogy az égi Atya letekint reá, s hogy Jézus ott áll mellette testi közelségben, megsimogatja a fejét, s biztatón fogja a kezét. S amint elernyedve az imádságtól, a véniáktól és a korbácsütések sajgó lüktetésétől, térdeltében leborult ágyára, elvesztette a súlyát, a szűk cella falai kitárultak, a mennyezet eltűnt, s ő ringató, lüktető lebegésben emelkedett magasra a hideg kőkockákról.

*

Senki sem vette rajta észre, mily nehéz órákat tölt a cella magánosságában vagy az egyházban, a szent kereszt oltárával szemben, a rácsos ablaknál. Csak az arca lett egyre sápadtabb, a szeme egyre mélyebb és lobogóbb, az ajka egyre légiesebb mosolyú, a vonásai megnyúltabbak és finomabbak, a mozdulatai lebegőbbek, a járása halkabb, nyugodtabb és a hangja suttogóbb. Pizskos, szakadozott, bűdös kappája eltakarta hajlékony, szokatlanul vézna termetét, leszorította fejledező keblét, a homlokkötő és fehér fátyol halotti lepelként fogta körül nem kevésbé fehér arcát, vékony, hosszú ujjai többnyire összekulcsolva pihentek a mellén. Így járt-kelt a folyosókon, termekben, így hallgatta a hozzá érkezők panaszait, így tekintett fel mosolyogva a priorissára, Olimpiádiszra, a nagy termetű Margarétára, s ha beszélt, alig mozdította a kezét, hogy szavainak nyomatékot adjon.

Most már sohasem ellenkezett vele senki. Ráhagyták, ha valamit akart, legyen úgy, ahogy jónak látja. Ez olykor bosszantotta is. Vajon nem azért teszik-e, mert atyja, a király, anyja, a királyné, gyakran tartózkodik a közelben, Budán s inkább van alkalma megtudni a klostrom lakóinak szavait, tetteit? Hátha félnek a királyi szülők neheztelésétől? Gyakran kívánta, hogy ellenkezzenek vele, korholják, büntessék - de hiába. Az egyetlen Csenge kivételével mindenki úgy bánt vele, mint a kolostor díszével, a provinciális atya, Marcellus, bár rendkívül szigorú s nagyszavú férfiú volt, vele mindig mosolyogva, mókázva beszélt, gyakran állította példaképpen a többi soror elé. Ilyenkor Margit szégyenkezve pirult, a sororok lelkesen tekintettek rá, csak Csenge fordult el gúnyos ajkbiggyeszttel.

Naponta megjelent János fráter is, hogy misét mondjon, s meggyóntassa az apácákat. Annyi kiszivárgott véletlenül elejtett megjegyzéseiből, vidám példázataiból, bárhogyan titkolta is Margit, hogy kemény ciliciumot visel, s erősen diszciplinálja magát. Amikor azonban Olimpiádisz soror megkérdezte efelől, Margit leintette:

- Hagyd ezt, anyám. Nem tudom úgy diszciplinálni magam, ahogy számtalan bűneim miatt kellenék...

Ámulva látták, mily magába mélyedve tud imádkozni az elhagyott, csendes egyházban, a karban, szemét a szent kereszt oltára fölött függő Üdvözítőre függesztve és valósággal megsiketülve és megvakulva a révületben. Egyszer Jolent suttogni kezdte, hogy ő látta, Margit nem is állott a kövezeten, amikor imádkozott, hanem egy jó arasszal a pádimentom fölött lebegett. Az elképedés láttára hevesen kijelentette, akármikor meg is esküszik erre. Egyszer Elena soror még bement hozzá késő este az egyházba, mert ő volt a sekrestyéres, és be akarta zárni a kart. Margit a szokott helyén, mélyen magába merülve imádkozott. Egyenesen állt, szemét az öröklámpa libegő, piros fényétől megvilágított hatalmas feszületre függesztve, s nem vette észre a belépő sorort. És Elena látta, hogy Margit feje fölött fehér égi fény villog. Megrémült, s megragadva az imádkozó karját, megrázta:

- Margita, Margita! Tűz vagyon a fejedön!

Margit felriadt révületéből, kezével megtapogatta a fejét, s lázasan mosolyogva suttogta:

- Kérlek, ézös néném, ne szólj erről sönkinek...

Elena azonban nem tudta megállani, hogy szigorú titoktartás terhe alatt el ne mondja a dolgot legjobb hívének, Ágnesnek, Ágnes meg továbbssuttogta Adrián ispán leányának, Örzsébetnek. Így a titok továbbsszivárgott a klostromban, anélkül hogy gazdája akadt volna, vagy hogy maga Margit tudott volna róla.

Azt csak érezte, de nem tudta, hogy szerencsés pillanataiban, amikor Isten utáni vágyakozása elég erős, lelke pedig minden földi gondolattól elég tiszta, felemelkedik a földről s elragadtatik, de amikor Elena megrázta a karját, s rémülten figyelmeztette a fején sugárzó tűzre, maga

is megijedt. Amint Elena a kart bezárta, s mindenki nyugovóra tért, Margit szívdobogva állt meg cellája közepén, s újra meg újra kérdezgette önmagát:

- Hát lehet? Valóban igaz?

Valóban igaz volt, kételkedni sem lehetett benne. Hiszen Elena soror a maga szemével látta. Ha nem látta volna, maga sem tudná. Igen, ez az a tűz, mely az apostolok fejére leszállott pünkösdi napján, amikor összegyűlve forrón imádkoztak és vágyódtak Jézus után. Ez az a tűz, mely azóta is leszállott némely kiválasztottak fejére. A Szentlélek égi tüze ez...

Mintha kinyílt volna számára a világ minden titka. A végtelenből jelet kapott, Isten ujjá megérintette, az az ujj, mely mindent mozgat és fenntart. Diadalmasnak érezte magát, a világ minden gondja-baja messze alatta maradt most. Rendíthetetlen erő s öntudat töltötte el. Nem volt hiábavaló az imádság, önmaga sok gyötrődése! De nyomban észrevette, hogy kevélység az, amit érez, s bűnbánóan omlott le a kereszttel, kérve Istent, bocsássa meg bűnét, s tegye annál alázatosabbá, mennél inkább felmagasztalja.

*

A klostrom csendes életében nagy izgalmat keltett, hogy Istefán úr, az ifjabb király megtartotta esküvőjét Erzsébettel, a szép kun leánnyal. Eddig csak beszéltek a készülő házasságról, s nem is legnagyobb elragadtatás hangján, noha Erzsébetet, a behódolt Alpra kán leányát, keresztény hitben, a királyi udvarban nevelték. De nem bíztak ebben a kereszténységben. Sűrűn emlegették, hogy a kunok egész törzsei keresztelkedtek meg a tatárvesz előtt, s mégis szembefordultak a magyarokkal a szorongatás idején. Igaz, hogy ezt Köteny alávaló megöletése miatt tették, de hát bűnös volt a magyarság Köteny halálában? Nem a kétszínű, aljas Frederikusz herceg ölette-e meg? S a pogány kunság mégis hátba támadta a magyarságot, felégette, feldúlta az egész délvidéket, s olyan kegyetlen bosszút állt, mintha versenyre akart volna kelni a kutyafejű Batu ördögeivel. (Meg is adták az árát, Isten őket is a tartárok ostorával verte meg!) Az is igaz, hogy a magyarok seregében szép számmal voltak kun hadak, de ezek is csak szájjal vallották magukat kereszténynek, mert életük mocskosabb volt a disznóénál, harcban irgalmat nem ismertek, öregeket, asszonyokat s gyermekeket ugyanúgy válogatás nélkül koncoltak fel, amint nem tettek különbséget paraszti kunyhó meg templom között, s ha tettek, azért tették, hogy a templomot nagyobb kéjjel dűlják fel, mint a paraszti kunyhóit. És megkeresztelkedtek ugyan, misére is elmentek, ha kellett, keresztet is vetettek, de, ha módjuk volt rá, kirabolták a szomszéd magyar földeket, elhajtották a magyar urak nyájait, méneseit és gulyáit, a szép asszonyokat, lányokat elrabolták. Ami pedig a legrettentőbb volt, ezek a kikeresztelkedett pogányok rossz példát mutattak a magyaroknak, a maguk förtelmeinek utánzására csábították őket. Egyre többen viseltek kun ruházatot, tartottak hites feleségük mellett öt-hat ágyast, és a szegény kunok, akik olcsó bérért gazdag magyar urak szolgálatába szegődtek, csakhamar nagyobb urak voltak, mint a gazdáik, mert betelepítették feleségüket, leányaikat, testvéreiket a gazdájuk ágyasházába. Hát ilyen nemzetségből származott a gyűlölt Alpra kán leánya, Erzsébet, ha az udvarban nevelkedett is.

A klostrom két táborra szakadt. A sororok előkelő rokonai valahányszor látogatóba jöttek a szigetre, új meg új izgalmas hírekkel fűtötték az izgalmat. A túlnyomóan nagyobb tábor kétségbeesve beszélt Istefán úr házasságáról s a kun leányszó botrányoztató természetéről. Voltak, akik azt állították, hogy az egyházi esküvő után még titkos pogány esküvőt is tartottak, de erről Béla és környezete sem tud, mert „Kun Erzsébet” megeskette az urát keresztény és pogány esküvel, a keresztre és a kutya dögére, hogy élete árán sem árulja el a titkos esküvőt. Istefán beléegyezett, mert Erzsébet buja természete bűnös hatalommal uralkodik rajta. Erről a buja természetről különösen Alexandria tudott sokat.

- Szömbe alázatos, ájtatos szömély - suttogta megbotránkozva -, de bezzeg másmilyen, azmikor a maga fajtájábéliek között vagyon! Azmikor lótejet isznak meg bort, fülásig. Akkor osztán előkerülnek a síposok, s fújják azokat a szernyő, gyalázatos dalokat, azmik csak szerelömrül meg testi kívánságokrul szólanak. Ű meg velük éneköl. Azt az áldott, jó, szép, kedves Istefán urat is a maga rossz természetjére hajlítja, mert velük iszik, részöögösködik, énekül ü is. Hát még azután, halljátok-é, ézös nénéim, azmikor már a rossz véri nem hagyja nyugton, leveti köntösét az a kun Örsébet, és úgy táncol pucéran... Szodoma és Gomorra ez, nénéim!

Margaréta megbotránkozva nevet, Katerina cantrix eltakarja arcát, Ágnes szelíden mosolyogva csóválja a fejét, és keresztet vet, Elena felsikolt, Cecilia Aglent tekintetében keres védelmet, Petronilla körülnéz, nincs-e a közelben Olimpiádisz, Ancilla meg tátott szájjal mered a beszélő Alexandriára, s hitetlenül hammogja:

- Nem löhet, halljátok-e...

- Az én bátyám is mesélé, mikor béjőve látogatásomra - erősíti Jolent.

A sororok a belső udvar nagy tölgyei alatt ülnek, a nehéz, széles kőpadokon, és varrnak, hímeznek a meleg napfényben. Méhek döngicsélik körül őket, a virágok fölött lepkék villognak, az ereszen fecskék fecsegnak.

- Hát még osztán néki is vagyon olyan zöld kenőcse, azkivel a pogányok megkenik magukat meg a férjfiút, azkivel fertelmesen paráználkodnak, s ettől az írtól tudnak repülni is. Így babonázá meg Kun Örsébet az ifjú kerál ünagyságát.

- Vége vagyon magyar országnak - jajgat Elena.

Katerina, esztrigáni Sennye úr leánya, mindig izgatott, feldúlt arcú, felháborodott és elkeseredett soror, fojtott hangon, képéből kikelve fakad ki:

- Ez alávalóság, gyalázat, ez ellen szólanunk kell! - kiáltja meggondolatlanul s hadonászik. - Én nem bánom, megmondom atyámnak meg a provinciális fráternek is, de még a kerálnak magának is, hogy gyalázat. Azt a pagány asszonyi állatot kergessék vissza a sátorba, ahonnét jöve!

A lomha, hideg Margaréta csak nevetgél s hallgat.

- Mit nevetsz? - kérdi dühösen feléje fordulva Katerina, s a hangja elcsuklik izgalmában, betegesen kidülledő szeme vadul szikrázik. - Hahaha! - kacag dühösen. - Még nevet. Látjátok, sororok, még nevet. Az ország ifjú kerála fertőben fetreng, s ő nevet.

- Ne ítélj, hogy ne ítéltessél - vágja oda megsértve Margaréta.

- Nem, ezt nem tűrhetjük, ézös nénéim - tüzel tovább Katerina, s öklével a térdét ütögeti. - A fejérvári klastromban mindönki neköm adna igazat.

Katerina soror ugyanis a fejérvári klastromból került ide.

- Ne lármázz, ézös soror - inti méltóságosan Alexandria, s öreg, bütykös ujját felemeli -, még nem tudsz mindönt. Mert annak a Kun Örsébetnek még kun szeretője is vagyon. Avagy csak volt. De biztos helyről hallám.

A megdöbbenés moraja zúg fel a nagy tölgy alatt.

Mások - a kisebb tábor tagjai - áldást várnak az országra. Igaza van Béla királynak, bár a házasság egy kissé méltatlan olyan hatalmas uralkodó fiához, amilyen a magyar király, de a békességért, kreszténység szent ügyéért el kell felejtetni a származás alacsonyságát.

- Isten előtt egyformák vagyunk - mondja Mária soror a konyhában, lemetélve a faggyút egy birkacombról.

Eliána sőt tör a sarokban s a famozsár pufogása közben fejtegeti, hogy a magyarai meg a kun nemzet között most már megerősödik a béke. Elvégre Anna hercegnő sem ment férjhez a magyarai királyhoz méltó úrhoz, de a házasságon Isten áldása legyen.

- Csak kerálné asszonyom szüve fáj még most is miatta, ü többet remélt - jegyezte meg.

- Béla úr első kísérleti kudarcot vallanak - mondta Sabina, Donát úr leánya -, s kun atyánkfiai nem levének kreszténök szüvükben. De Istefán úr végképp azzá teszi őket.

Mária soror a Kun Erzsébetéről terjengő rossz híreket sem hagyja szó nélkül.

- Nem igaz, nem igaz - fakad ki hevesen Eliána. - Csak szóbeszéd. Olyan hív kresztén, mint Béla úr, maga is harmadrendű szörzetös, nem pártolna bínös házasságot.

Olimpiádisz soror mind a két tábor véleményét hallja, s tanyát üt szívében a kételkedés. Félti büszkeségét: Istefán urat a kunok fondorlataitól s a kun lány természetétől, de ismeri a királyt is, és tudja, hogy mennyire szíven viseli a családja és országa sorsát. A priorissa bölcs, amint fejedelemasszonyhoz illik. Nem nyilvánít véleményt, csak a harcban álló feleket csitítja, s buzgó könyörgésre sarkallja őket Istefánért, Erzsébetért és a házasság sikeréért, kun feleink alázatos megtéréséért.

- Mennél bínösebbek a kunok - mondja -, annál inkább imádnunk kell érettük. És Isten kegyelme egy jó házasság útján is kiáradhat a népekre.

Margitnak Judit viszi a híreket.

- Nem igaz, hogy Örsébet gonosz - hajtogatja Margit határozottan. - Atyám így látja jónak, a többi Isten jorgalmán múlik.

Mégis felkavarja egy kissé szeretett bátyja házassága. Cellája csendjében végigkíséri emlékezetében a daliás, kedves legénykét a hosszú esztendő során. Látja, amint büszkén lovagol sötétpej paripáján az urak seregében, apja és a vén Illye mellett, látja, amint kis kardját büszkén csörteti, fején félrevágja a hetyke süveget, könnyű íját megfeszítve kilövi nyilát. Látja nagybacsának, látja a beszpörömi kolostorban, amikor látogatóban járt nála, kényes, sárga csizmában, vérvörös dolmában, gangosan és büszkén. És szíve megtelik szeretettel a szép legényke iránt. Büszke rá. Mert volt-e valaha ilyen szép, kedves, vidám, őszinte legény valaha a földön? Árpád-vér, magas, karcsú, nagy homlokú, sasorrú, barna szemű, nyílt és bátor. Minden mozdulata büszke és könnyed, minden szava királyi. Haragosa, irigye egy sincs, csak kedvelői vannak, akik úgy tekintenek rá, mintha fiuk, testvérük lenne. Istefán hatalmassá teszi az országot, s hatalmasabb lesz ő maga, mint amilyen az apja. Olyan hatalmas lesz, mint amaz első Istefán, a szent vagy László volt.

Most érette is imádkozik, s buzgón könyörög Istennek, tegye jó keresztény asszonnyá Erzsébetet s jó keresztényekké a kunokat.

Amikor az esküvő után jelentik, hogy látogatóba érkezett a király, a királyné, az ifjabb király meg új felesége, szíve hevesen dobog. Nem ismerte Erzsébetet. A klastromban sohasem kereste fel, a királyi udvarból nem vitték sehová. Ezúttal mégis eszébe jut, hogy másik kappát kellene öltenie, mert mit szól majd az ifjúasszony, ha így látja meg őt? Sokáig töpreng, nézegeti, vizsgálgatja a köntösét. Bizony, szármalmas állapotban van. Ujja utolsót sóhajt, a szegélye búcsúzik, teljes mivoltában mocskos, régi sárkoloncok száradtak rá. De aztán felveti a fejét: jó lesz így is. Jézusnak jó volt az ő egyszerű köpenye, tanítványainak is a halászháló durva ruhája, neki is jó lesz ez a züllött, szakadozott kappá. Így indul a vendéglátó házba.

Béla király ma szokatlanul vidám hangulatban van. Amint Margit belép, nyomban felkel a helyéről, hosszá, nehéz lépésekkel hozzásiet, forrón megöleli, s kétfelől megcsókolja a lányát. Mária királyné könnyekre fakad a láttán, hosszan szorítja magához, s elhalmozza csókjaival. A kisebbik király ezalatt mosolyogva vár egy kissé hátrább, hetyke bajusza, villogó szeme, piros arca vidámságot sugároz. Kézen fogva vezeti előbbre kicsiny feleségét, a csibehúsú, fekete hajú, fekete szemű asszonykát. Ez drága, díszes öltözetben áll mellette, és fürkészve nézi Margitot. Csodálkozó tekintetében mintha ez a kérdés lappangana: „Ez hát a hatalmas magyar kerál híres-neves leánya? Ez a koszlott, piszkos, sovány, sápadt, idegenül mosolygó apáca? És ez az én büszke, hatalmas uram húga?” De amikor az ifjabb király is megcsókolja jobbról-balról, s a régi időkre emlékezve, kissé pajkosan, kissé meghatottan hátba ütögeti, nevet, és kitárt karral lép hozzá. Margit szelíden, nagy szeretettel magához öleli, s megcsókolja kemény, pirosbarna képét, s Erzsébet is visszacsókolja, bár egy kissé gyanakodó, tartózkodó óvatossággal. Közben csodálkozó arcot vág. Ő, az illatszerektől balzsamos nő, fitymálja, hogy Margit nem mosdott, s a ruhája is kellemetlen konyhaszagot áraszt.

Aztán leülnek és nézik egymást. Erzsébet mosolyog, kis kemény, gömbölyű kezével a kösöntyűit babrálja, rövid, bokáig sem érő, bő kunos ruhája alól kilátszanak a piros csizmás lábai.

- Hát immár rokonok levénk - mosolyog az asszonyka.

- Már régtől fogva imádok éretted, hogy kreszténség és ország idvességére váljék szerető házasságotok - mosolyog Margit is.

- Ó - emeli fel a kezét a kun nő -, én boldoggá tészöm uramat, s boldog vagyok magam es, mert régi tervünk megvalósula.

- Isten megengedé, hogy megérjük az esküvőjüket - örvendez a király.

A királyné sokáig vidáman nézi őket, azután halkan mondja:

- Csak legyenek szép, erős gyermekeitök, hogy naggyá tegyétök a család hatalmát.

Az első pillanatok feszessége után Erzsébet hamar felengedett, sokat nevetett (gyönyörű, apró fogai voltak), s kikérdezte Margitot, hogy s mint él itten. Kérdéseinek valamennyien mosolyogtak. Hogy nem kívánczik-e Margit el a szigetről? Nem szeretne-e férjhez menni? Nem gondol-e reá néha, hogy gyermekei legyenek? Majd a „csodákra” terelte a szót. Mert mindenfelé beszélnek, hogy Margit csodákat tesz.

- Embör nem tehet csudát - igazította ki Margit türelmesen -, a csudát Isten teszi, valamelyik szent érdöméért. Én nem tevék csudát, mert nincs érdömöm.

De Erzsébet oldalát fúrta a kíváncsiság s erősen firtatta, igaz-e, hogy még Beszpörimben megmutatkoztak a kezén Jézus sebei? És igaz-e, hogy a fején lángok lobognak, ha akarja? Úgy szeretné egyszer látni! Mutassa meg neki is! Margit nevetett, megölelte, megcsókolta ezt a gyermekesen kíváncsi asszonykát, s erősen bizonygatta, hogy semmiféle csudát nem tud.

- Ó, te kis pagány - mondta neki anyáskodva -, imádj buzgón, hogy Isten bocsássa meg haszontalan beszédeidet...

A fiatalasszony egyszerre megszerette az ura hűgát, azt akarta, hogy maradjanak nála néhány napig Istefánnal, a királlyal együtt, s nagyon elszomorodott, amikor hallotta, hogy azt nem lehet. De ebédre ottmaradt az egész család. Kun Erzsébet nagyon komolyan s mélyen bókolva köszöntötte a priorissát, az egész községet, buzgón figyelte, mit hogyan kell tenni, szótlanul evett az ura mellett, s bár a szilenciumot ez alkalommal felfüggesztették, alig beszélt. Amikor vesperára kondult a harang, s a sororok a keresztfolyosón az egyházba vonultak, ő is lehajtott

fejével lépkedett apósával, anyósával és urával a királyi család számára az oltár oldalán fenntartott helyre, s áhítattal énekelte a himnuszokat és responzóriumokat.

Búcsúzásnál a priorissa meg Olimpiádisz soror az apácák sorfala között kísért ki a királyi látogatókat a kapuig. Erzsébet hosszan megölelte Margitot, s a fülébe súgta:

- Ha leánykám születik, béhozom ide, neveld te, kedvesöm.
- Jól vagyon - súgta vissza Margit -, Isten áldjon meg leánykával is...

Ezúttal nem érezte azt a lehangoló csalódást, ami mindig megszállta, valahányszor az övéi meglátogatták. Szívében eddig tanyát ütött a kételkedés, vajon nincs-e igazuk azoknak, akik szidják, csepülnek ezt a kis kun asszonyt, vajon igazán tiszta szívű felesége lesz-e a bátyjának. Most úgy érezte, nem kell aggódnia. Erzsébet szíve ugyan kun szív, de kresztén szív, őszinte és igaz szív, telve van szeretettel és jószándékkal, már pedig ez a kettő Isten legnagyobb kegyelme, minden jó ebből sarjadzik. Az az ígéret pedig, amelyet búcsúzásnál a fülébe súgott, egészen fellelkesítette.

Ezen az estén, veternye előtt, bement mesteréhez, Olimpiádisz sororhoz. Régen beszélgetett már vele meghitt kettesben. Az utóbbi években önmagában intézte el kétségeit, s imáitól kért egyedül tanácsot.

- No, anyám, mit szólasz Istefán úr feleségéhez? - kérdezte a sorort, leülve az ágyára, mint gyermekkorában, felhúzza lábait maga alá, s letakarva a bő kappával.

Olimpiádisz melléült, s rosszkedvű zsörtölődéssel mondta:

- Mit ugrálsz, gyermek, ösmeröm jól, sok baj lesz még véle.
- A szüve tiszta, és szeretet vagyon benne.
- Most még vagyon, mert fiatalka. De nem illik a bátyádhoz.

Margit megdöbbsent.

- Te is hiszöl azoknak, azkik oly rút rágalmakat mondanak felőle?

- Nem hiszök, verágocskám, ahogy hiszök! - szabadkozott a soror, hevesen rázva a fejét. - De nem valók űk egymáshoz. Mert, példának okáért, az én jó uram, Tamás úr, Isten nyugtassa, nem azért szeretött vala engöm, mert formás valék, szép, kövér tagjaim valának, hanem mert tudván tudta, hogy inkább megöletöm magam, de üt el nem hagyom semmi bajában.

- Örséböt sem hagyná el Istefánt.

- No, de igön büszke reá, s mi lészen akkor, ha Istefán úr hatalma nem ragyog oly fennen, vagy ha szépsége elmúlik?

- Tamás úré is elmúlt.

- Azé nem, míg meg nem hala, szegény - sóhajtott a soror. - Eh - mondta aztán s legyintett.

Margit hosszan, vizsgálódva nézte Olimpiádiszt, a jól ismert, kerek, barna arcot, a kemény, szigorúan zárt ajkat, az egyenes, rövid orrot - és elszomorodott. Odahajolva hozzá, megcsókolta, megsimogatta.

- Még most sincs nyugalmad, anyám? - suttozta.

Olimpiádisz mélyet sóhajtott, s megrázta a fejét:

- Vagyon, vagyon nyugalmam, kedvesöm, immár vagyon... Az esztendők repülnek, az ifjúság tűnik, mint víz tükrén a napfény, közelög a tél, kedvesöm, s befagy a tó... Lásd, orcámon napról napra szaporodnak a ráncok, szömöm környül szarkalábak nyílnak, s homlokomon árkot vése a gond és verrasztás. Nyugalmam vagyon immár, kedvesöm, és a végső nyugalom is elérkezik csakhamar...

Margitot csüggedés szállta meg. Ő bizalmasan akart beszélni a bátyja házasságáról, közölni akarta örömét, hogy vele örüljön a soror is - a jó soror pedig a maga házasságára gondol, s elmúlt ifjúságát siratja. Nagyon elszomorodott. Jobban esett volna, ha mint régen, korholta és oktatta volna, ahelyett hogy bizalmatlanul nézi Erzsébetet, s az ifjúság eltűntén kesereg.

Olimpiádisz soror ma már nem az, aki régen volt, amikor még dajkálta őt... Keserű, elhagyott özvegy, ragaszkodik keserűségéhez.

Nagyon megsajnálta a sorort, gyermekkorának legrégebb s leghűségesebb társát, de világosan tudta, hogy elmaradt tőle... Miből tudta ezt? Talán az ajka metszéséből, a szeme sarkának szomorú ráncaiból, a sóhajtásaiból, gyámoltalan panasaiból.

Felkelt, és kiment a soror cellájából.

*

És mégis, amikor elérkezett a priorissaválasztás ideje, Olimpiádisz sorort választották meg. Margit nagyon örült a választásnak. De örült Olimpiádisz asszony is. Most szívvel-lélekkel átadhatta magát a parancsolásnak. Eddig is úgy viselkedett, mintha ő lenne a priorissa helyettese, még inkább, mintha őrá bízta volna az egész klastromot, sororostól. Kora hajnaltól késő éjszakáig futkosott, intézkedett, dolgozott, korholt, pörölt, dicsért, rendelkezett mindig, most tehát a választással is elismerték azt a rangot, amelyet önként, a maga akaratából amúgy is betöltött már, egyszerű soror létére. Mert senki úgy nem ismerte a szerzet szabályait, a kolostori élet rendeltetését, a kolostorhoz tartozó birtokok, falvak, járandóságok összes szövevényét, mint ő. Senki úgy számon nem tartotta, még a priorissa vagy Umbertus fráter, a szerzetesmester, Marcellus, a provinciális atya sem talán, mint ő, hogy miye van a klastromnak, mit kell kapnia az év különböző szakaiban, olyan szigorúan nem ellenőrizte senki, hogy mindent megkap-e, s nem szállítanak-e silányabbat, kevesebbet gabonából, lisztből, halból, húsból, vászonból, tejből és vajból, borból és gyümölcsből, s hogy a rengeteg jó, amit a birtokok szolgáltatnak, arra a célra szolgál-e, amire kell. Senki olyan pontosan nem tudta, mint Olimpiádisz, mennyit fordít a klastrom a premonstreiek és a budai domokosok ételmezésére, mennyi kell a betegeknek, szegényeknek, mennyi a szolgálknak és cselédeknek, mennyi öltözékre, mennyi megy kárba, s mennyivel rövidítik meg a községet. Így a választás mindenképpen megfelelő személyre esett.

Olimpiádisz soror büszke volt, hogy megválasztották. Egyszerre nyugodtabb lett, még az arca is megfiatalodott, apró ráncai, melyek az utóbbi időben rohamosan szaporodtak, kisimultak, megdélcegült. Amikor Umbertus fráter János fráterrel s a provinciális atyával megjelent, hogy a választás alkalmával üdvözlje, az új priorissa vadonatúj kappában, ragyogó, frissen mosott és vasalt homlokkendővel, makulátlan vélommal fogadta. A kapitulomházban összegyűlt az egész község, a provinciális atya rövid beszédében köszöntötte az új priorissát, erőt, kitartást és egészséget kívánt tiszttségéhez, ajánlotta, hogy párosítsa a szigort a kegyességgel. Olimpiádisz soror a kis beszédet meghatottság nélkül, de kipirult arccal hallgatta. Válaszában hangoztatta, hogy minden erejét a klastrom és a község javának fogja szentelni, s nem hallgathatta el, hogy az efféle tevékenységben van már valami gyakorlata, hiszen szegény jó ura életében maga igazgatta Tamás úr gazdaságait, pedig, mint mindenki tudja, Isten adott

neki elegendő földet, falut, parasztot, erdőt és legelőt, nyáját, ménest és gulyát, pásztort és halászt, és templom is volt a falvak egynémelyikében, arról is ő gondoskodott Isten dicsőségére. A provinciális atya helyeslőleg bólintott, János fráter mosolygott, Umberto fráter elismerő pillantásokat vetett rá. Olimpiádiszt az Isten priorissának teremtette.

A beiktatás estéjén a szokottnál bővebb és ünnepélyesebb vacsora volt a klostromban. Ezúttal ott maradt a két fráter, a provinciális atya meg Gerardus mester, az orvos is. A sororok vidám csevegés közben csoportosultak a refektóriumban, a hetesek hallal, hússal, mártásokkal és édes kun süteményekkel meg gyümölcsökkel rakott tálakat emeltek a fejük fölé, borral telt, értékes kancsók álltak az asztalokon, s ezúttal fel volt függesztve a szilencium is. Az asztali imádságot a provinciális atya mondotta, azután ájtatosan énekeltek, s asztalhoz ültek. Az asztalfőt Olimpiádisz asszony foglalta el.

Margit volt az egyetlen, aki fatányérból, fakupából evett és ivott, a húshoz nem nyúlt, és bort nem ízlelt, mert a szokásos böjtnapokon kívül gyakran tartott böjtöt máskor is, ez az este pedig éppen ilyen napon volt. És míg a község halkan, de vidáman beszélgetett, ő hallgatott, mintha szilencium lenne. De bár hallgattak volna a többiek is, mert akkor a mai napra beosztott olvasmányt hallották volna s nem azokat a különös dolgokat, amelyeket a provinciális atya az új priorissának elmondott.

- Végtére is békét köt kerál ünagysága Isten dűcsőségére a csehökkel - mondotta Marcellus atya a község általános figyelme közben, s nagy gonddal lebocsátott a torkán egy korty bort. - Mert bín vala, hogy amikor Keletön tartárok fenyőgetése meredőz reánk, két oly kresztén kerál, mint Béla úr meg Ottokár úr, fegyverrel ronta egymásra, s pagány módra egymás népének vérént ontá. Ma már a háborúság is úgy elfajula a tartár meg kun pagányság miatta, hogy sömmi különbség nincs pagány meg kresztén fegyver között. E két nagyságos kresztén nemzet békéje csak erősejti mind a két fejedelm hatalmát, s gyengíti a tartár erejét. Hála légyön Isten Atyánknek, megvelágosejta mindkét bölcs fejedelm elméjét, s a béke immár útban vagyon. Vencellin comes ünagysága, Ottokár úr zászlósura, követségben is jára kerálunk önagyságánál, s felveté a tervet: vajon nem adná-é Béla úr leányát, Margitot hozzá feleségül?

Minden szem Margit felé fordult. Ő megdöbbsent, fejét lehajtotta, s elsápadt. Gyorsan keresztet vetett, s felemelkedett helyéről, Sabina mellől, hogy kimenjen a refektóriumból. De aztán mégis uralkodott magán, mert az asztaltól való felkelés a rend megbontása lett volna, s ezt nem akarta. Így hát tovább hallgatta a provinciális szavait.

- Mint tudjátok, Ottokár úr ünagysága első felesége is dominikána apáca vala. Sőt már fogadást is tött, pápa úr oldozá fel alóla. Így valóban könnyű értenünk, ézös néném, hogy a cseh kerál ünagysága elsősorban Margit sororra gondolt.

- Jól gondolja - nevetett hangosan János fráter.

- Nem is kaphatna széles ez velágon különbet - tette hozzá Gerardus mester. - Erről én sokat szólhatnék, ha megkérdene ünagysága. Elmondanám, miként fáradozik, mivelködik e boldog szíz az infirmatóriumban, mint ápolja-gondozza betegeimet. Most is az ü jóságos mívelkődetinek köszönheti javulását az az ártatlan gyermek, Istefán, azkit ü vitete az infirmatóriumba, s elláta ételvel-italval, gyógyeja s vigasztala, s immár egyik ágytól a másikhoz lépöget is...

- Mily csudálatos kegyelme lenne Istennek, ha két oly hatalmas kresztén nemzetöt, minő a cseh meg a magyar nemzét, az én verágocskám kapcsolna össze örök egyetértésre - sóhajtott Olimpiádisz soror meghatottan.

- És hálákat adhatnék Istennek, hogy én tanajthatám e kedves szízet betűvetésre és deáki szóra - lelkesedett nyögve az öreg Katerina.

Margit immár vérpiros volt. Felpillantott a tányérjáról, végigtekintett a hosszú asztalon. Szemek ragyogtak felé, mosolygó arcok néztek reá a fekete és fehér vélomok redői közül. Majdnem szemközt vele rávillogott Benedicta kétségbeesett pillantása, kissé távolabb Csenge gúnyos mosolyát látta, mintha mondaná: „Mégsem lesz szent, hanem királyné, akinek szület-tél!” Szokott derűs nyugalmaiból, kemény fegyelmezettségéből egykettőre kiforgatták a most hallott szavak. Úgy érezte, ördögök gyülekezetében ül, csak lesik az alkalmas pillanatot, hogy a nehezen felépített épületet, lelke tisztaságának és tökéletességének hófehér épületét rombadöntsék. Egy hang élesen és kétségbeesetten tiltakozott a belsejében. Nem, nem, nem lehet, hiszen ő példa akart lenni az egész bűnös, nyomorult, elesett és szenvedő világ számára, hogyan emelkedjék fel Istenhez, s merre keresse az üdvösség útját! Nem, nem, hiszen ő a ma-ga vállára vette mindenek bűnét, s vigaszul kívánt szolgálni a szegényeknek, árváknak, bete-geknek, eltiportaknak, reményteleneknek, ő az Isten újabb büntetését, lesújtani kész ostorát akarta elhárítani a magyar nemzet feje fölül... Hát ezek itt mind, akikkel együtt él esztendő-k óta, akik között felnőtt, s akik segítették az Istenhez vezető út megtelelésében, romlására törnek? Ki akarják vetni a világba, hogy éljen ő is úgy, ahogy a hatalmasok, gazdagok? Újra és újra körülnézett, s elszorult a torka. Ezek a jó sororok, szerzetesek, akik olyan engedéke-nyen és kedvesen bánnak vele, s akik olyan büszkék reá, soha-soha nem értették meg. Hiába töltött esztendőket kemény diszciplinában, imádkozásban, hiába akart példát mutatni nekik.

Lehajtotta a fejét s gyermekévei óta először érezte igazán a teljes elhagyatottság jeges hidegét.

A provinciális atya tovább fejtegette a cseh király tervének nagyszerűségét, a házasság áldásos következményeit, s éles, világos okfejtéssel határolta el az ország belső megerősödésére, valamint az egész kereszténységre várható hatását. A község nagy tisztelettel hallgatta, János fráter sűrűn bólogatott, s éppen az fájt legjobban Margitnak, hogy János fráter is örvendez és bólogat, noha ő gyóntatja, s ismernie kell minden rejtett gondolatát, érzését. És hogy Olimpiádisz soror is lelkesedik, noha ő hordozta a karján, ő nevelte, s beszélgetett vele fél éjszakákon át a cella csendjében.

Azon az estén sokáig sétálgatott a belső udvar sötét, illatozó tölgyei alatt, nézegette a csilla-gokat, a denevérek surranó röptét, hallgatta a falevelek susogását, a szarvasbogarak zúgását, a Duna hullámainak locsogását, egy-egy tovasikló csónak evezőjének ütemes csikorgását, a városból elható lárma távoli dongását. Kompletorium után cellájába vonult, s mély imádságba merült. Imái panasszal törtek az Istenhez. Kétségbeejtő magányában eladogta, hogy íme, míg egyfelől boldognak nevezik, s büszkélkednek vele a világ előtt, hozzá bocsátják a vigasztalásra szorulókat, nem akadályozzák meg abban, hogy úgy végezze ájtatosságait, böjtjeit, munkáját, ahogy maga véli jónak, másfelől egyetlen érzését, gondolatát sem értik, s egy idegen király pusztá tervét úgy kapják fel, mintha ők maguk akarnának királynék, hatalmasok, gazdagságban dúskálók lenni. Hiába, hiába minden, hiába a piszkos condra, a sárral bevert kappá, a szakadozott fátyol, hiába a legmegalázóbb munka, hiába minden példa, csak királyleánynak nézik, s Isten reá sugárzó kegyelmét is annak tulajdonítják, hogy az Árpád-nemzetség ivadéka. Azé a nemzetségé, amely Szent Istvánt, Szent Imrét, Szent Lászlót, Szent Erzsébetet ágaztatta ki, mint csudálatos virágait az ősi törzsnek.

Nyilván nem mutatott fel magában olyan példát, hogy mindenkit - vagy legalább csak egyet, egyetlenegy, Olimpiádisz sorort! - meggyőzött volna. Előlről kell kezdeni az egészet. Még több érdemet kell gyűjtenie Istennél, még nyilvánvalóbbá kell tennie, hogy ő a tatárvésszel büntetett ország minden bűnéért vezekel, s el akarja hárítani az újabb büntetést.

*

Isten kegyelmesen a segítségére sietett. Mert egy alkalommal, a kertben járván, egy bokor alatt sündisznót talált. Először megcsodálta a kis állat gyors menekülését, majd gombolyaggá való összehúzódsát, de azután éles gondolat cikázott át az agyán. Óvatosan megfogva a kis állatot a tüskéinél, fátyola csücskébe emelte, és gyorsan a konyha felé futott vele. Szerencséje volt: a füstös boltívek alatt csak Ágnes szolgálót találta. A többiek kint dolgoztak a külső udvaron.

- Hamar, hamar, ézös felem - suttogta Margit, félrevonva a kis cselédet -, valamit kérnék tőled, amég a többiek bé nem jönnek.

- Parancsolj vélem, kedves soror - rebotte a lány meghiottan, hogy az általa annyira csodált, szelíd királyleány valamit kíván tőle.

- Itt vagyon ez a kis südisznó - folytatta Margit suttogva, s óvatosan kitakarta a fátyolában tartogatott állatot. - Vidd a kertészhez, és kérd, ölje meg, és készítse el a bőrét. De ne áruld el, hogy én kívánom.

Ágnes csodálkozva emelte rá dióbarna szemét, szeplős arcán feszült figyelem izzott.

- Mire az neköd, kedves soror?

- Ne gondolj véle, így kívánom.

- Jól vagyon.

Másnap megkapta a südisznó kiszárított bőrét. Ágnes titkon adta neki, s kuncogva mondta:

- Hajjaj, elég bajom vala Andorás bátyával. Erősen fakgata, minek neköm a sülgyszó büri. Azt mondám, ciliciumot akarok varrni magamnak a bürbül.

- Jól mondád, még csak nem is hazudál - dicsérte Margit. - Mert helyötted is vezekel az, akinek ez a bőr kell.

Izgatottan sietett vissza cellájába, bezárta a kallantót, s leült az ágyára. Tűt, fonalat s kést vett elő. S miközben a hegyes tüskék minduntalan felvérezték a kezét, nagy türelemmel sikerült a keskeny szalagokra vágott bőrből flagellumot varrnia és korbácsa nyelére erősítenie.

Este, veternye után, amikor a község pihenőre tért, és a sororok bevonultak a dormitóriumba vagy cellájukba, odasuhant szerennai László úr leánya, Erzsébet soror mellé.

- Kedves soror, kérlek, jöjj vélem a kapitulumházba.

- Mit akarsz ott ilyen késő estve? - kíváncsiskodott a soror.

- Jézus szerelmére kérlek, jöjj, és ne kérdözz.

Erzsébet megvonogatta a vállát, s vele ment a kapitulumház felé. Magas, erős csontú soror volt, fejjel magasabb a vézna Margitnál.

Amikor beléptek a hatalmas terembe, Margit egy asztalkára tette mécsesét, gondosan bezárta a reteszt, s fátyola alól elővonta a südisznóbőrből készült korbácsot.

- Diszciplinálj meg, ézös néném, Jézus szerelmére kérlek.

- Szívesen - mondta a soror, de azután jobban megnézte a flagellumot s megdöbbsent. - Ezzel verjelek-é? - kérdezte szemrehányóan.

- Ezzel. De kérlek, ne szólj senkinek.

- Nem szólok, de ez a flagellum... - hebotte a soror tétovázva, s hol a korbácsot, hol Margitot nézte.

- Ne gondolj véle, hanem verj - biztatta Margit kipirulva, s égő tekintettel nézett Erzsébetre.

Meg sem várva, hogy a soror ismét mondjon valamit, gyors mozdulattal ledobta felsőtestéről a kappát és inget, s dideregve, szégyenlősen összehúzva a vállát, térdre esett a kőkockákon.

- Üss, ézös néném - suttogetta.

Erzsébet megállt a félmeztelen leány fölött, s habozva nézte. Margit sovány vállából élesen ütött ki a vállperec karéja, bordái egytől-egyig látszottak, hátát át- meg átszelték a diszciplinák vessző- és korbácsütésének vörös, kék és fehér csíkjai. Hosszú, vékony karját összefonta a mellén, hogy eltakarja fejletlen, kicsiny keblét. Meggörnyedve várta az ütéseket, s mély imádságba merült.

A soror nem akart lesújtani. De Margit feltekintett, s látva, hogy tétovázik, makacsul követelte:

- Üss, üss, Jézus szerelméért

Erzsébet mély lélegzetet vett. Nem tagadhatta meg szerzetestársa kívánságát. Ha bűnt követett el, és vezekelni akar, nem állhatott útjában. Megemelte hát a különös flagellumot, és óvatosan lesújtott. A töviskes ostor véres csíkokat hasított a puha gyenge bőrön, a vér sötét pettyekben kiserkedt, majd lepergett a csípőjére.

- Üss, üss, ézös felem - susogta révülten Margit. Arcán a fájdalom nyilallása villant át, hogy azután elragadtatott, édes kéj fesse pirosra. Ajkai megnyíltak egy kissé, kebléből mély sóhaj szakadt fel. - Jézusom, térted - susogta lázasan.

Erzsébet hát újra és újra lesújtott. Igen erős nő volt, azért mások is meg szokták kérni, hogy diszciplinálja őket. A csendes, elhagyott nagy kapitulomházban, a mécses reszkető világánál, a falra festett szentek szeme láttára ütötte-verte leborult társát a kegyetlen ostorral. És be kellett hunynia a szemét, hogy ne lássa a vércsíkokat, a felszakadó bőr szörnyű látványát.

Végre megelégedte, ledobta a korbácsot s várt. Margit sokáig maradt még a földre borulva, ajka értelmetlen szavakat suttogett, szeme a bogarával fordult felfelé, keblére nyomott karja reszketett. Hosszú idő múlt el így, és Erzsébet már aggódott. Azon töprengett, nem kellene-e vizet hoznia, mert a kis vézna soror elájult a diszciplinától. És vádolta magát, mert hallgatott rá, s tüskés korbáccsal verte. Ilyen flagellumot senki sem használt a klostromban, a legkegyetlenebb korbács egy több ágú, horgas szíj volt.

Margit azonban felocsúdott és tétován felállt. Lassan magára vonta ingét, kappáját, és sápadtan nyúlt a mécses után.

- Ne szólj sönkinek - suttogetta rekedten, alig forgó nyelvvel. - Köszönöm, Jézusért...

Támolyogva ment végig a sötét folyosón a cellája felé.

Éjszaka lázas volt, kiverte a hideg verejték, teste tűzben és vízben úszott, szeme előtt vad zűrzavar keringett, egyszerre látott ismerős arcokat, állati pofákat, virágokat és kezeket, amelyek nem tartoztak senkihez. Umberto szerzetmester szakálltalan arca egyszerre volt Béla király arca is, Kun Erzsébet képe összefolyt Benedictáéval, a kisfiuéval. Macskafüle is volt. Olimpiádisz húsos, kerek ábrázatában benne volt a királyné, Katerina meg a beszpörimi Zsuzsa néne arca. Kétségbeesetten nyitotta ki a szemét, és a mécses lángját kereste. A feszületre meredt, keresztet vetett, buzgón fohászkodott. De már a másik pillanatban hatalmas, magas ajtó bélésének látta a kereszt ágait, az ajtó kinyílt, és a kis kormos kutya futott be rajta nagy örvendezéssel, ágyához rohant, felkapaszkodott rá, s vad örömmel nyalogatta a kezét. Margit boldogan simogatta a kiskutya fejét, s beszélt hozzá: „Lám, itt vagy, be rég látalak, Kormoskám... Hát nem feledél el?” Mire azonban körülnézett, a kiskutya nem volt sehol.

Így kínlódott, szomjazott és didergett Margit hajnalig. Csak a matutinumra csendülő harang szavára nyugodott meg egy kissé, s nyomban elaludt. De hirtelen riadtan ébredt: fel kell kelnie, az egyházba kell mennie hajnali zsolozsmára! Nehéz testét, sajogva égő tagjait erős akarattal feltámoogatva, leszállt az ágyról, s olyan gyorsan, ahogy csak tudott, felvette kappáját. Minden mozdulatnál könnyek szöktek a szemébe, mert inge hozzáragadt véres hátához, s tépte, marta a testét.

Kissé elkésve érkezett, a sororok már mind odabent voltak a hajnali napfényben csillogó egyházban. A késésért Margit nyomban száz *Avét* szabott ki magára penitenciául, s beállt a helyére. Szomszédja, Sabina, megdöbbenve nézte, mily halálosan sápadt, hogy ég a szeme, hogy reszket egész testében.

Úgy dolgozott egész nap, mintha semmi sem történt volna. Nagy erővel mosolyra kényszerítette ajkát, s megbocsátó sajnálkozással nézett a sororok arcába. Milyen idegenek, milyen szánandók voltak! Vajon mit szólhatott volna hozzájuk azonkívül, amit a munka rendje kívánt? S vajon mért nehezteljen rájuk, amikor nem tudják, mit cselekszenek? Jézust keresztre feszítették, mégis könyörgött ellenségeiért - ezek a sororok pedig mennyivel jobbak, tisztábbak, szelídebbek és kedvesebbek Jézus ellenségeinél. Hogy gyarló szolgálók, arról nem tehetnek. Istent akarják szolgálni, de gyengék... és nem gyenge-e ő is? Hiszen, ha erősebb lenne, megértenék őt, s a tegnap esti ostromozást is jobban el tudta volna viselni...

Mindenki észrevette, mily sápadt és gyenge. Kérdezgették, nem beteg-e? Olimpiádisz maga elé rendelte, szigorúan ráparancsolt, mondja meg, mi baja. Margit mosolygott, hallgatott.

Aznap kenyéren és vízen kívül semmit sem evett.

*

A cseh király házassági terve azonban tovább keringett a klostromban. Margitnak minden erejét össze kellett szednie, hogy fel ne kiáltson: „Hallgassatok! Ostobák!” És hogy el ne fusson a sororok közeléből. Amennyire tudta, idejét a kórházban, a rajongó kisfiúnál töltötte, s gyönyörködött benne, hogy lépked óvatosan a fal mellett, hogy büszkélkedik a tudományával.

- Most már hamarost meggyógyulok, s vitéz leszök - dicsekedett kipirult arccal. - S akkor rámegyök a némötre, tartárra, s kerál önagysága feleségül ad téged hozzám.

Most még az is fájt Margitnak, hogy az ő kis pajtása feleségül akarja venni.

De amikor ráébredt, hogy menekül a társai elől, visszakényszerítette magát közéjük, s mosolyogva hallgatta beszélgetésüket. Ez is megpróbáltatás - gondolta -, Isten így akarja megkísérteni erejét és hűségét. Ebben végre is megnyugodott.

A sebek néhány nap múlva behegedtek, s jobban érezte magát. Ekkor elhatározta, hogy azzal diszciplináltatja magát, aki haragszik rá. Sokáig válogatott Csenge és Benedicta között, végül Benedictát választotta.

A szép, bánatos kis soror kerülte őt, így nehéz volt a közelébe férkőznie. Hosszú idő múlt el azóta, hogy otthagya a folyosó sarkán, de változatlanul neheztelt rá, noha gyakran rajta felejtette a szemét Margiton. De vacsora után, amikor elénekelték a hálaadó imádságot, sikerült melléje kerülnie. Suttogva szólt:

- Benedicta, ézös felem, jöjj vélem a ruháskamarába.

- Mit akarsz te ott most? - kérdezte hidegen, de szemrehányóan Benedicta.

- Nem most, hanem veternye után.

- Tám új kappát akarsz választani magadnak?

- Ne kérdözd, csak gyere, Jézus Úr szerelméért...

- Jól vagyon - hagyta rá röviden Benedicta, de látszott rajta, hogy nemcsak kíváncsi, hanem izgatott is.

Veternye után Margit fogta a mécsesét, s Benedictával együtt a ruháskamarába ment. Amikor benyitottak a ruhákkal zsúfolt, szűk helyiségbe, Margit elsápadt. Tekintete arra a sarokra esett, ahol a kismacsákat látta annak idején. Majd letette a mécsest a hosszú asztalra, melyen a kimosott ruhát szokták rendbetenni, bezárta az ajtót, s könyörögve nézett Benedictára. Az szintén sápadt volt, félt.

- Ézös felem - suttogta Margit, s égő tekintettel kérlelte a fiatal sorort -, itt vagyon ez a flagellum, kérlek, diszciplinálj vele, Jézus szerelméért...

S elővonva fátyola alól a korbácsot, Benedictának nyújtotta.

Benedicta rábámult, hátrált néhány lépést.

- Nem, nem, nem tudom - dadogta szinte sírva.

- Kötelességöd megtennöd ezt a szolgálatot - figyelmeztette Margit.

- De én...

- Fogd a flagellumot és üss.

Elfordult, gyorsan levette kappáját és ingét, s leborulva a földre, keresztet vetett.

Benedicta nézte. Szemében könnyek csillogtak. Most, most megbüntetheti őt a sok keserű napért és hónapért, a sok csalódásért, amit okozott neki. Most keményen sújthatja, amért nem szereti többé. Ákos úr halála óta ő volt az egyetlen, akit igazán, tiszta szívből szeretett, ő, Margit, boldoggá tehette volna. Hányszor sóvárgott utána, hogy bemenjen hozzá, ágyára üljön, mint az infirmatóriumban, amikor beteg volt, hogy megfogja a kezét, hogy megcsókolgassa... Hogy meghallgassa becéző szavait, melyekkel immár nem becézhet senkit... És elpártolt tőle, magára hagyta, nem ült az ágyára, nem engedte, hogy a kezét fogja, arcát megcsókolja. De mégis, nehezére esett a rettenetes korbáccsal való flagelláció.

- Üss, üss! - követelte Margit sürgetően.

És lám, milyen heges, foltos a háta... Az a sovány, szánandó, gyermekes háta... Milyen vézna, hogy kimerednek vállperecei, a kulcscsontja, a bordái, mint a kosár fonata, milyen gyenge, fehér a karja, milyen szomorúan ványadt a keble. Hogy meggörnyed a sötét, elhagyatott kamara földjén. Sírní kell rajta. Szeretni kell, szegényt. És ő nem akarta, hogy szeresse...

Lecsapott rá a korbáccsal. Azután, ahogy az első ütést megtette, már szinte önkéntelenül lendült újabb ütésre a karja. A tüskés korbács suhogott, s lecsapva Margit vállára és hátára, újra felszaggatta a behegedt bőrt. A vér újra és újra kiserkedt alóla. Benedicta megbűvölni meredt Margit görnyedő, vonagló hátára, s egyre vadabbul ütötte. Könnyei kicsordultak, leperegtek megsoványodott, szép arcán. Szeme egy-egy pillanatra rémülten becsukódott, majd megint lázasan tapadt Margit alakjára.

Margit végül egészen a földre feküdt, s önkívületben hadarta imádságait. Végül már csak annyit tudott hörögni:

- Még... még... még...

- Még! - kiáltotta tompa hangon, ajkát beharapva Benedicta, s vad kéjjel lesújtott. Könnyei omlottak. Akkor elhajította a véres korbácsot, térdre bukott Margit mellett, óvatosan átkarolta sebes vállát, s lázasan csókolgatva, ahol érte, keservesen sírt.

- Kicsikém! Kicsikém! - jajgatta kétségbeesve. - Mit tevék veled! Bocsáss meg, nem akartam... Élsz, úgy-é? Itt vagyok, szeretlek, mindig szerettelek, ézősöm, kedvesöm, kicsikém... Nézz rám, fogd meg a kezem...

Apró csókokkal végigcsókolgatta a vállát, karjait, majd a sebeket csókolgatta óvatosan, s érezte a vér sós ízét. Vad bánat öntötte el, olyan sivár és vigasztalan volt minden, a pislogó mécses, a ruhákkal tömött, szűk kamara, a magas, merev polcok sora, a vastag, barnán súlyosbodó tölgyajtó, az egész, nyugovóra tért klastrom minden sororával és folyosójával, termével, odakint az ősi fák, buja bokrok, a rohanva hullámozó Duna, a templomok tornyai és a házak, minden, minden, az egész éjszaka riasztó csendjével és a csillagokkal odafent, a mindennap besötétülő égbolton. Benedicta egészen megsemmisült a bánatban és reménytelenségben... Meghalni - gondolta -, meghalni, és végre Istenhez térni ebből a reménytelen, fájdalmas, sóvárgással és reménytelenséggel teli, gyönyörű világból!

- Te sírsz? - kérdezte Margit halkán, s felemelve arcát a kövezetről, rátekintett Benedictára. - Ne sírj... Nem fáj...

- Bocsáss meg - dadogta vonagló ajakkal Benedicta.

- Ne szólj sönkinek - suttogta Margit. - Segélj felállnom.

Olyan gyenge volt, hogy alig tudott felvergődni a földről. Benedicta segített felvennie az ingét és kappáját, s közben ismét megcsókolgatta a vérző sebeket. Azután kimentek a kamrából. A hosszú, sötét, kihalt folyosón Margit neki-nekidőlt a falnak, Benedicta kétségbeesett becézéssel támogatta. A cella ajtajában Margit felemelte a mécset, mosolyogva a kis soror könnyes arcába világított, s megint kérlelte:

- Ne mondd meg sönkinek...

- Nem, nem - tiltakozott Benedicta. - De, úgy-é, szeretsz?

- Szeretlek, ézős felem - suttogta Margit. Arca túlvilágian átszellemült és fehér volt, mint valami jelenése.

Belépett az ajtón, s magára zárta.

*

A harangok megkondultak, jelezve ország-világ előtt, hogy királyi látogató érkezik a szigetre. A gálya, melyet rabszolgák súlyos evezőcsapásai hajtottak lefelé a Dunán, gyorsan közeledett a rév felé. Két nagy lobogó csattogott rajta: az Árpádoké és a cseh királyé. S a szigeten is lobogók lengtek az érseki vár tornyán, a premontrei meg a klarissza kolostorhoz vezető úton a kalmárok otthagyták sátraikat, s a partra tolongtak.

Béla király testőrzőivel, Ottakár cseh király Vencellin comessel és vitézeivel kilépett a hajóból, s kegyesen üdvözölte a parton várakozó provinciálist, a szerzetmestert meg János frátert. Az összeverődött, bámész nép, valamint a testőrző vitézek csapata között megindultak a sziget belseje felé vezető úton.

Marcellus provinciális, Umberto szerzetmester meg János fráter arcán rendkívüli boldogság ragyogott. De vidám volt Béla király, valamint Ottakár és Vencellin comes is. Kegyes mosollyal hallgatták a provinciális latin szavait, aki lelkesen magyarázta a cseh királynak, mi

minden van a szigeten, milyen az esztrigáni püspök palotája, a premontrei, domokos és klarissza klostrom, s milyen lesz a szentléleki johanniták vára.

Míg lassan tovalépkedtek a fegyvereiket csörtető vitézek és urak között, Ottakár nem győzött gyönyörködni a sziget szépségében. Hatalmas, csontos termetét kihúzva, könnyedén lépkedett a csikorgó kavicsokon, süvegét a meleg miatt a kezében vitte, nehéz, széles, egyenes kardját a könyökével fogta, szőke, hosszú haját szétzilálta a délutáni szellő.

- Csudálatos! Csudálatos! - ismételte a cseh király, meg-megállva s körülhordozva kemény, kék tekintetét a szellőben lelkendező óriási tölgyfákon és a rigófüttytől hangos csalitokon. - Ilyen szigeten szeretnék élni...

- Hát mink itt imádjuk Istent, elmerülve csudálatos alkotásinak szemlélésében - sóhajtotta a provinciális atya, János fráter pedig vidáman mosolygott.

- Ily szép helyen közel érzi az ember Istent - hagyta rá a cseh király. - Lám, mily ostoba az ember, hogy haddal, fegyverrel tör kresztén társára, ahelyett hogy elmerülne Isten keze munkájának szemléletébe, s dicsérné őt haláláig.

Béla király szótlanul lépegetett sötét dolmánjában. Kezét hátul összekulcsolva, szemét a földre sítve, nagyon töprengett valamin. Aztán hirtelen szembefordult Ottakárral, és csendesen mondta:

- Nem hinném, nagyságos uram, hogy kérésöd meghallgattatásra talál.

- Engedd meg, hogy lássam - udvariaskodott Ottakár. - Azért jövék hozzád, uram, mert látni akarom leányodat, akinek nemes híre elhatott az én országomba is.

- Én mindönt elkövetök - folytatta Béla, mintegy önmagát akarván meggyőzni -, hogy kérésöd ne találjon siket fülekre. De mint mondtam, Margitát még születése előtt Istennek ajánlottuk vala, s ő maga hallani sem akar a világba való visszatérésről.

- Tám, ha meghallja, mily hasznos lesz mindkettőnk országára, kezét nekem adja - bizakodott Ottakár fölényesen, mintha nem az országok hasznáról, hanem a maga délcegségéről, szép férfiasságáról s gazdagságáról lenne szó.

- Még nem tevé le a fogadalmat? - kérdezte Vencellin comes, egy idős, nagy szakállú, dióbarna ember, akinek az orra hegye a magasba törekedett, mintha állandóan szimatolt volna.

- Nem - rázta a fejét Béla. - Csak a kis fogadalmat tevé le. De máris szigorúbban él, mint a fogadalmat tett sororok.

- Szent életöt él! - kiáltott fel a provinciális atya.

- Diszciplinálja magát, s még éjszaka is imád - toldotta meg hatalmas mosollyal János fráter.

- Messze földről járulnak elé a szegényök, ügyefogyottak, vigasztalásért - folytatta a provinciális.

- Konyhán, betegházban, refektóriumban, mívelőházban úgy munkál, mint a legszegényebb szolgáló - vette át a dicsérő szót egyre növekvő vigyorgással János fráter.

- Ne rémülj meg, uram, ha kissé kopottas kappában látnád - figyelmeztette Ottakárt ismét az atya. - Nem bizonyos, hogy új köntöst vesz látogatásunk alkalmából.

- Nem tudtok annyi szépet és jót mondani róla - jelentette ki erélyes hangon a cseh király -, amennyit én már odahaza ne hallottam volna.

Így beszélgetve érkeztek meg a klostrom kapujához. A kapus sororok odabent, a kis fülkében, már izgatottan várták a zörgető buzogány koppanását. Olimpiádisz priorissa valamennyi sororral készen állt a fejedelmi vendégek fogadására. Végre megdöndült a buzogány, s a kapu nyomban feltárult. A két király, a comes meg a három szerzetes belépett a kapun, a vitézek és urak kívül maradtak, s tereferélve várták urukat.

Margit a cellájában ült, és összekulcsolt kezét a térde közé fogva, mosolyogva bámult maga elé. Elena soror volt vele.

- Csakhogy mögengedéd, hogy tiszta köntöst, fátyolt adjunk rád - dohogta dicsérőn. - Nem viszi rossz hírünket cseh kerál ünagysága hatalmas országába.

- Ha csak tiszta köntöst, fátyolt akartok látni, láthattok - mosolygott Margit.

- No, jól vagyon, látunk mink szöbbit, jobbat is még tüled. Gondold meg, ézös húgom, mily országos dücsőség leszen, ha feleségül mégy Ottakár úr ünagyságához, s megerősejted a békét s ezzel magyar nemzetünk hatalmát és nyugalma is?

- No, de hátha nem is tetszöm majd Ottakár úrnak? - nevetett pajkosan Margit, s évődve pillantott Elenára. - Új kappám, patyolat fátylam vagyon, de én magam is csak itt volnék, s hátha éppen én nem nyeröm meg ünagysága tetszését?

Elenát felvidította Margit jókedve és pajkossága. Ilyen vidámnak nem látta még. De ilyen szépnek sem. A hosszú, bő, vadonatúj kappa fehér redőire könnyedén, habosan hullott a fehér fátyol. A sok fehér redő közül fehérén ragyogott ki sápadt, finom arca, de annál sötétebben szokatlanul nagy, égő, barna szeme. Fehér volt kicsiny, vékony keze is. Elena gyönyörködve állott előtte, s nem győzte dicsérni.

- Lásd, ézös húgocskám, ilyennek kéne lennöd mindég. Ilyen tisztának, szépnek. Hogy is tudod elviselni a mocskos, rongyos condrákat, a hitvány, szemétre való fátylat te, azki a világ egyik leghatalmasabb kerálának leánya vagy? Még Istennek is jobban tetszenél, ha mindég így látna, mint most.

- Isten nem a külsőt tekénti - komolyodott el Margit, s figyelmeztetőn felemelte vékony, gyermekes ujját. - Bévül kedég csak olyan szánandó bínös vagyok e vadonatúj köntösben is, mint a mocskos condrában. És vajon te nem ugyanannak a leghatalmasabb kerálnak, Istennek a leánya vagy-é, akinek én?

- Jól vagyon, megérközének, hallom a lármát - fejezte be Elena, mert nem szerette a sok huzavonát, ellenben annál jobban a szép, új köntöst.

Azon csudálkozott s egyben örvendezett is, hogy Margit nem makacskodik, nem ellenkezik, még csak nem is szomorú vagy kelletlen, pedig mindenki tudta, hogy a házasságnak még a gondolatától is irtózik. Más belátásra jutott volna? Isten más utat jelölt meg neki, mint amelyen eddig haladt? Felülkerekedett benne a királyi értelem, megvilágosodott előtte, hogy nagyobb szolgálatot tesz a magyar nemzetnek és a kreszténségnek, ha feleségül mégy a cseh királyhoz, mint ha itt él a klostrom falai közé bezárva, imádságaiba merülve és a szegényeket vigasztalva? Mindenkinek megvannak a kötelességei. Margité az, hogy örök békességre összekössön két nemzetet és két hatalmas uralkodót, megerősítve őket a fenyegető tartár ellen s munkálva a népek békességét, jólétét Isten dicsőségére.

Sabina futvást jött és lihegve, kipirulva hadarta:

- Bent vagynak a társalkodóházban, a cseh kerál olyan nagy, mint az ajtó, s olyan szép szakálla vagyon, mint a képön Szent Pétörnek.

- Menjünk? - kérdezte Margit, s felállt az ágyról.
- Jertök, néném, ott vagyon már mindönki, s várnak téged.

Azzal kiszaladt a cellából.

Margit a feszület felé fordulva keresztet vetett, s rövid imádságot mondott. Azután nyugodtan, a szokottnál egyenesebb tartással, hosszabb lépésekkel kiment. Elena követte. Fehér alakjuk könnyedén suhant a homályos folyosón, s megvillant a besütő napfény sugárkévéiben. Margit karcsú, hajlékony, lengedező alakja tetőtől talpig hófehér volt, Elena vaskosabb, alacsonyabb alakján a fekete vélom redői suhogtak, félig eltakarva a fehér kappát.

A társalkodóház küszöbén még fohászkodott egyet Margit, azután belépett. Mélyen, szinte a földre hajolva bókolt, fejét alázatosan lehajtotta, szemét lesütötte, azután nyugodt, kedves komolysággal körülpillantott a jelenlévőkön.

A terem hátsó falánál, éppen szemközt vele, ült a cseh király. Nyomban kitalálta, hogy ő az. Búzavirág szín selyem dolmánya feszült domború mellén, nagy homlokú fejét büszkén felvetve tartotta, szőke haja a vállára omlott, hideg, acélszínű szeme vizsgálódó kíváncsisággal szegeződött az ajtóra. Sárga csizmás lába közé állította súlyos, egyenes kardját, s kereszt alakú markolatán összefonta hatalmas, nehéz kezeit.

Béla izgatottan állt az ülő király mellett. Sápatabb volt, mint rendesen, tekintetében szomorúság és meleg szeretet borongott. Aggodalmaskodva nézett Margitra, de elmosolyodott, amikor látta hófehér alakját, s elégedetten bólintott. Vencellin comes dús szakállát babrálva állott ura és királya mögött. Ott volt még a teremben Olimpiádisz priorissa, Frosia, Erzsébet, Alexandria és az öreg Katerina. Mind felragyogó büszkeséggel fogadták Margit belépését.

Margit csodálatos volt. Akik eddig csak piszkosan, kócosan, rongyosan látták, nem hitték volna, hogy ő ez az álomszerű, légiesen könnyed jelenés. A cseh király meghökkenve meredt rá, azután felállt ültéből, mélyen meghajolt, s halkán mondta, mint valami provanszál dalnok:

- Asszonyom, elragad a szépséged és orcád bájossága. Istennek tetsző életed híre hozzám is elhatott. Ezért jövék el, látásodra.

- Uram - rebegte Margit halkán, de nagyon nyugodtan -, Isten áldása kísérjen a kresztén hitet erősejtő munkádban.

Margit látta, milyen megdöbbenő hatást tett a cseh királyra. Azt is látta, hogy csodálkoznak valamennyien, akik a teremben vannak. Most szerette volna felcserélni új kappáját és fátyolát a régivel, koszlottal, szakadozottal. Hadd látnák úgy, ahogy látni szokták. De nyugodt arca nem árulta el érzéseit. Amíg csak a teremben volt, kimérten, hűvösen, de kedves mosollyal beszélgetett, s bár a szíve elszorult, amikor látta, hogy Ottokár egyre hosszabban, betelni nem tudón nyugtatja rajta acélos, hideg szemét, s apróra vizsgálja minden mozdulatát, minden vonását, a szeme rebbenését, a hangja csengését is, nem mutatott a felindultságából semmit. Hideg maradt, mint akinek örökre eljegyzett vőlegénye van, s bizonyos benne, hogy vőlegényével szépségben, hatalomban, szeretetben, jóságban, hűségben nem vetekedhet senki.

A szokások megszabta szavakat elmondván - melyek inkább csak arra valók voltak, hogy a leánykérőnek legyen ideje s alkalma jól megnézni a menyasszonyjelöltet -, Olimpiádisz priorissa kegyes büszkeséggel intett, és Margit ismét mélyen bókolva kihátrált a társalkodóházból. A folyosóra kijutva, egyenesen az egyházba ment, s belépve a bejárat és a kórus közötti szögletbe, ahol rendesen imádkozni szokott, nyomban leborult, tekintetét a hatalmas feszületre függesztette.

- Bocsáss meg, Jézusom - rebegte halkan -, hogy engedék atyám parancsolatjának, s megmutatám magam. Látni akarának díszben, felcicomázva, ahogy az ő hívságos szemüknek tetszik. Nem hagylak el, aminthogy tudom, te sem hagysz el engöm, Jézusom, Uram, örök vőlegényöm. Úgy jövék ki tőlük, ahogy bémenék: híven tehozzád, s gondolatban sem hűtlenül...

Hosszan, megnyugodva, édesen beszélt így a Megfeszítetthez, s szinte érezte, amint megsimogatja a töviskoronás, alázatos fejet, megcsókolja a vérrel bevert mellet, a térdeket és lábakat, a szöggel sebzett kezét. És a szent ujjakat egyenként, a szent ujjakat, melyek a kételkedés gyötrő óráiban meg szokták simogatni, s az ajkak könnyű csókját, melyek éjszakánként a cella magányában mindig elsusogják: „Bízzál, leányom...”

*

Ottakár szótlanul sétált vissza Bélával a révhez, és szállott hajóba. Mélyen elgondolkozott, fejét lecsüggesztette. Senki sem merte megzavarni töprengésében.

A klastrom kapujának rácsán keresztül látni lehetett, amint a magyar király oldalán szótlanul haladt kíséretével, mintha nyíl törött volna bele a szívébe, s azért lépegetne oly lassan és vigyázva, hogy ne fájjon annyira a seb.

A sororok nagy zsvajgással tódultak be a refektóriumba, s lelkük mélyéig felizgatva a ritka eseménytől, egymás szavába esve tárgyalták a dolgot.

- Csak kerálné lesz a kerál leányából s nem apáca - jegyezte meg csendes gúnnyal Csenge.

- Még nem bizonyos - utasította rendre haragosan Alincsa.

- Jaj, bizony, elmegy, elmegy már ő közülünk - sóhajtotta könnyes tekintettel Benedicta.

Olimpiádisz priorissa büszke léptekkel járt fel s alá a klastromban. Mindennel meg volt elégedve. A királyi látogatók mindent rendben találhattak, nem volt hiba semmiben. Különösen boldog azért, mert Margitot sikerült ellenkezés nélkül szépen felöltöztetni, s így sem a klastrom, sem a magyar király udvara és családja nem vallott szégyent. Hogy Margit ilyen megragadóan, különös módon szép, eddig ő maga sem hitte volna. Kicsinykorától fogva minden nap a szeme előtt volt, de csak ma bontakozott ki teljes égi szépségében. Hogy ragyogott az arca, hogy égett a szeme, hogy mosolygott az ajka a hófehér ruhák redőiben! Mily könnyedén, szinte lebegőn bókolt, s mily tisztán és nyugodtan csendültek a szavai... Mily lepkesuhanással lendült fehér keze, s mily ringva hátrált ki az ajtón a fogadás végén! Ország kincse ez a kis novícia, büszkesége az Árpádok hatalmas nemzetségének, csodálatos töcsodálatos, remek hajtása!

Az öreg Katerina könnyezett a boldogságtól. Mindenütt kereste Margitot, hogy megölelje s megcsókolja, de nem találta meg. Végül a templom bejáratához ment, s feltekintett a karba. Ott állt a nyári alkonyat hűvös félhomályában a hófehér alak, mintha márványból faragták volna, lázasan ragyogó szemét a feszületre szegezte, viaszfehér ujjait szorosan összefonta, arcán földöntúli elragadtatás és boldogság fénylett. Katerina soror sóhajtozva nézte növen-dékét, majd keresztet vetett, és hálaimákat zokogva, visszavonult a keresztfolyosóra. Fájó, görcsös, vén lábai rogyadozva cipelték, de ő úgy érezte, mintha nem is a földön járna, hanem könnyedén lebegne.

Judit, Annus, Lucia, Candida s mind a kis novíciák, akik együtt nőttek fel Margittal, a maguk diadalát ünnepelték Margit győzelmében. Mintha az ő látásukra jött volna a szigetre a cseh király, s mintha az ő képüket vitte volna el szívében a budai palotába. Mintha valamennyien

olyan szépek, égien elragadók lettek volna... s valamennyien Margittal együtt mennének férjhez a hatalmas uralkodóhoz.

Még a szolgálók, sőt Mária néni is felajzva fogadták a konyhahetes sororokat. Látták, milyen szép volt? Mint egy szentkép. Úgy lengett, lengedezett, mint a virágzó almafaág. Büszke volt, mint a hattyú s mégis alázatos, ahogy Isten szolgálójához illik. Ágnes leányzó szeplői égtek, kócos haját izgatottan kotorta hátra, s elakadó lélegzettel gondolt a sündisznó bőrére: vajon minek kellett az neki? Csak nem viselte a hófehér köntös alatt is?

A köhögős Mária atyafi álmodozva mondta:

- Ilyen szép valék én es, azmikor menyasszony valék, a fehér szávonýázott ruhámban, uram oldalán bemenék az egyházba... Ilyen nagy, dörék embör vala ü es, akár ez a cseh kerál, ni...

Az egész klastrom bizonyos volt benne, hogy a házasság létrejön, s boldog kor virrad erre a sokat próbált országra meg a pogányságtól szorongatott kreszténségre. Úgy beszéltek a házasságról, mint a megváltásról.

*

Néhány nap múlva ismét megállt a királyi gálya a révben, s a provinciális atya - ezúttal egyedül - Mária királynét üdvözölte a sziget partján. A királyné fáradtnak, aggódónak látszott. Egy darabig szótlánul sietett a fráter mellett a klastrom felé, majd megállt és felsóhajtott:

- Ottakár úr ünagysága bódog - mondta -, egész nap vigad, hallgatja a síposokat, és vadászik uram ünagyságával a pilisi högyekben. Mind csak arról beszél, mily bódog, hogy látta Margitot, s kész akár ma megesküdni vele. Azt es mondá uramnak, kívánjon bármit, megadja, mert ez a leány a legnagyobb kéncs...

- Kenyergünk Istennek - felelt a fráter -, hogy tegye boldoggá a cseh kerál önagyságát, népével egyetömben, s a mi nagyurunkat is családostul, országhostul.

- Szólottál már véle, atyám? - kérdezte a királyné.

- Nem szólék, mert nincs reá hatalmam.

- Úgy hát felhatalmazlak, hogy uram nevében s az én nevemben is szólj véle, azmikor jónak látod.

A klastromhoz érve, a barát megkocogtatta a kaput, és a soros kapus, Mária soror, nyomban beeresztette őket. A királyné sietve a számára fenntartott terembe lépett. Még le sem ült, máris besietett Olimpiádisz soror. Megölelték, megcsókolták egymást.

- Hol vagyon? - kérdezte a királyné.

- A mívelőházban vagyon a mű szép verágocskánk, nagyasszony.

- Nem szóla sömmit?

Olimpiádisz a fejét rázta.

- Nem az, még vélem sem. Úgy munkál s imád, mint egyébként.

- Hívjátok bé.

Margit a mívelőházban dolgozott, amikor Benedicta a priorissa üzenetét átadta neki. Sietve letette munkáját, s keresztet vetve, határozott lépésekkel sietett a vendéglátó házba. Ezúttal nem tudott uralkodni magán, kitört belőle a kisleány, aki szorultságában, ínségében anyjához menekül. Elsötétült arccal futott a királynéhez, megölelte, megcsókolta, és könnyörögve szólt:

- Anyám, úgy-e, békén hagytok a cseh kerállal?

A királyné meghatottan szorongatta kezei között a leánya arcát, szótlanul a szemébe nézett, s biztatón mosolygott.

- Ül le, fiam, komoly szavam vagyon hozzád.

Intett Olimpiádisznak, mire az mélyen bókkolt, s kicsörtetett a teremből.

Mikor ketten maradtak, hosszú csend szakadt rájuk. A királyné tétovázott, hogy is kezdje. Végre nagyot sóhajtott s kövér, gyűrűs ujjaival a fátyolán babrálgatva, csendesén rákezdte, de nem nézett a leánya arcába.

- Kedvesöm, tudod, szerető szüléid vagyunk. Azért nehezemre esik szólanom veled arról a dolgról. De te okos vagy, s nem is vagy immár gyermek. A te korodban én már asszony valék, s nagy boldogságban s szeretetben élék.

Margit gyötrődő aggodalommal figyelte anyját. Sötét szeme tágra nyílt, nem kerülte el a királyné egyetlen mozdulata sem. Amit ezekből a mozdulatokból kiolvasott, szinte kétségbeejtette. Hirtelen rászakadt ismét az egyedüllét hideg félelme.

- Tudom, Istennek szentöléd magad, hiszen mű es Istennek szentölénk még születésöd előtte. Gondolhatod, nem akarjuk bajodat, lelköd kárát. De atyád nemcsak atyád, hanem kerála egy hatalmas országnak, sok milliomm embörnek s kreszténnek, s ivadéka egy nagyerős, régi nemzetségnek, mely nagy kerálokat, fejlődelmeket, vitézőket és szentöket ada a velágnak. Tudod, leányom, Keletön szernyő feneködéssel várja alkalmas üdejét Tartarosz réme, hogy esmég letiporja a kresztén népöket, s vérbe-tűzbe döntse országunkat. Szüntelen küldözgeti atyáduradnak a fenyegetésöket meg ajálkozó leveleket, kössön véle szövetségöt s ne várja mentségét pápa úrtól s a nagy kresztén fejlődelmöktől. No, hát itt vagyon cseh kerál önagysága. Hadakozza atyáduraddal, de Isten megvilágosejtá elméjét s készteté, hogy nyújtson békejobbot, kössön szövetségöt, pecsétölje meg a kreszténi békét azzal es, hogy rokonunkká leszen. Követöket küldé, s maga es eljöve, mint látád. Szép, dali embör, igazi vitéz, jó kresztén, első felesége apáca vala... - Szünetet tartott, tétován pillantott Margitra, s még halkabban folytatta: - Hát megláta tégöd, leányom, s azt mondá, csak te lész a felesége avagy senki más.

Ismét hallgattak. Margit szorongva nézte anyját, majd imádságot suttogott magában, s várta, mi lesz még ebből.

A királyné meg-megállva beszélt tovább.

- Anyád vagyok, s te a leányom vagy. Hallgass reám. Isten ujja, hogy a cseh kerál feleségül kér. Még nem tevéel nagy fogadalmat, s pápa úr felold mindennémű fogadalmad alól. Atyád már íra is pápa atyánk üszentségének. Nem követsz el bint, sőt, az lenne bín, ha visszautasejtanád Ottakár úr kérését... És a mű kérésünköt...

Most kellene felugrani, és szó nélkül kifutni a teremből - gondolta Margit. - Most kellene leborulni az oltár előtt, s hangosan kiáltani a kreszt felé: Tiéd vagyok halálomig, nem hagylok el soha, Te szelíd, Te jószágos, Te áldott, Te szerető Jézus! Azután bezárkózni a cellába, és sírni, sírni, mert nincs sem atyja, sem anyja, nincsenek testvérei, sem megértő felei, magára hagyva kell végigjárnia a nehéz földi utat, s hűnek maradnia Ahhoz, Akinek hűséget fogadott.

De nem ugrott fel, bátor megmozdult, s felemelkedett egy kissé ültében, hanem uralkodott magán. Mosolygott. És lassan ingatta a fejét jobbra-balra.

- Tudom, hogy nem akarsz - hagyta rá az anyja gyorsan, szinte szégyenkezve -, de gondold meg. Nem kell most nyomban felelnöd. Várhatsz még. Isten megmutatja a helyes utat, és te követni fogod. Tudom, atyád s anyád akarata, ország sorsa, kreszténség üdve erős hatalommal biztat majd, hogy győzd le magadat.

Margit tovább ingatta a fejét, s halk, de erőteljes szóval mondta:

- Nem.

- Gondolkodj, lányom!

- Szólottam, anyám.

A királyné bosszúsán izgett-mozgott a helyén, s ujjával megtörölgette az ajkát.

- Jól vagyon - dünnyögte. - Majd gondolkozol még.

- Nem gondolkozom, anyám - mondta Margit világos, lassan ejtett, határozott szavakkal, s felemelve a fejét, egyenesen anyja fáradt, táskás szemébe nézett. - Már most megmondhatod atyám uramnak, cseh kerál ünnagságának, én megtartom fogadásomat, s nem leszök sönki felesége soha.

A királyné felállt, megrázta fátyolát, s egyszerre hidegen nézett Margitra.

- Nem tudod-e - mondta felemelt hangon -, hogy a magunk kívánságain túl vagynak még nagyobb kívánságok?

- Isten kívánsága, hogy fogadásomhoz hű legyek.

- Elfeledöd, hogy kerál leánya vagy?

- Nincs nagyobb kerál Jézus Úrnál, anyám - mosolygott Margit nyugodtan.

Ezalatt a klastromban izgatott sororok csoportosultak, és suttogva találgatták, vajon enged-e Margit az anyjának. Olimpiádisz priorissa erélyesen megnyugtatta őket. Ő ismeri Margitot csecsemőkora óta. Tudja, mennyire szereti szüleit, s mily mélységesen érzi a kreszténség javát. Lemond a maga vágyairól, hogy híven teljesítse szülei s az ország kívánságát. Frosia reszketett a nagy izgalomtól, amikor kijelentette, hogy Margit makacssága sok bajt szerez még. Elena megjegyezte, nem arra vagyon szükség, hogy szentek legyünk a magunk feje szerint, hanem hogy szentek legyünk milliók javára. Katerina, esztrigáni Sennye úr leánya, elfúló hangon vitázott, kidülledt szeme égett.

- Kitalálátok, sororok, hogy Margitának szentnek kell lönnie. Miért? Mert keráli vérből támada. Hisztök a condráinak, szöléd képenek, lesütött szömének, holott csak keráli magzat ü, s alig várja, hogy kerálné löhessön. Ezt a sok huzavonát csak azért míveli, hogy lássák mendenök, mily ájtatos.

Benedicta a véloma sarkát gyúrte, szeme könnyes volt aggodalmában.

- Jaj, csak bár ne mönne, maradna közöttünk - sóhajtotta, s ide-oda ténfergett a klastromban.

Csenge gúnyosan legyintve hirdette:

- Katerina sorornak vagyon igaza. Ha marad, azt mondják: szent. Ha megyen, azt mondják, megyen, mert szent. De megyen ü, csak nem adja magát könnyen.

- Mit is eszik rajta az a szép, dörék, hatalmas cseh kerál? - susogta a szikkadt Alexandria soror, megnyalogatva vékony ajkait. - Mondják, egészen rajta veszött a szöme. Kedég mi vagyon rajta? Kaszvány termete, sápadt orcája, karikás szöme, sipegő hangja.

- Vagynak itt különbe is - helyeselt Ancilla. - Példának okáért én.

És vidáman nevetett.

Sabina, Judit, Annus meg Olimpiádisz leánya, Örzsébet Margit mellett fogott pártot. Nem megy az, hiszen oly buzgón imád még éjszaka is, megutálta már a világi életet.

Egyszer csak látták, hogy a királyné a provinciális fráterrel kifelé tart a szigetről, hogy hajóra szálljon. Szétrebbentek, s Margitot keresték. Ő már akkor az egyházban állott a szokott helyén.

*

Most azután napról napra megújult a támadás Margit ellen. Már másnap behívatta Marcellus atya, a provinciális és a kapitulumházban hosszadalmasan beszélt a lelkére, kifejtve, mily Istennek tetsző dolgot mível, ha engedelmeskedik szüleinek, egyháza érdekének, ha Jézusért, kreszténységért és országért megtagadja a maga akaratát. De nagyon szomorú volt. Margit a szokottnál sápadtabban és szótlanabban hallgatta a páter szavait, azután csak a fejét rázta és sírva fakadt. Kifutván a teremből, cellájába ment, bezárkózott, s elővette azt a keményebb, durvább ciliciumot, amelyet nagy ünnepek vigiliáján szokott viselni. Nehogy egy pillanatra is megfélekedjék arról, hogy teste már nem az övé, nem földi halandóé, szigorúbb sanyargatásra fogta magát. S derékig mezítelenül térdelve a feszület előtt, addig verte vállát a tüskés korbáccsal, míg belefáradt, és karja tehetetlenül lehullott.

Majd az egyházba ment, s hosszú, hosszú ideig imádkozott, míg ájulás környékezte, s érezte végül azt a súlytalan, testetlen elragadtatást, amely a magas boltozatokig emelte.

Este suttogva kérte Benedictát, menjen vele a cellájába, és diszciplinálja meg. Benedicta szívesen ment. Amikor a reteszt rátolták a zárra, sürgetően kérdezte, vajon a klostromban marad-e, vagy feleségül megy a királyhoz? Margit csak megrázta a fejét, s miközben levetette kappáját, suttogva mondta:

- Nehéz ellenállani az ördög akaratának, ha szüleink és kedveseink ajakán szól.

S átnyújtva a korbácsot, térdre vetette magát.

- Üss, ahogy csak bírsz - követelte.

Benedicta addig verte, míg ki nem hullott kezéből a korbács. Akkor sírva térdelt mellé, könnyeivel áztatta mezítelen vállát, rajongva csókolta vérző sebeit.

- Krisztus Urunk szernyőbb seböket nyert idvességünkért - dadogta nehezen forgó nyelvvel Margit, s támolyogva rogyott ágyára.

Másnap ijesztően sápadt és erőtlen volt, de ájtatosságait és munkáját a legkisebb hanyagság nélkül végezte, s ahhoz is volt lelkiereje, hogy mosolyogva nézze ellenségeit, vidáman feleljen a hozzá intézett kérdésekre.

Ezek a kérdések pedig hol szelíden, hol sürgetően, hol gúnyosan, hol szorongva csak azt firtatták, meggondolta-e már, belátta-e már a nemzetsége, országa és katolikus egyháza érdekét, mely mind azt parancsolja, hogy Istennek tetsző módon odahagyja a klostromot? Ezekhez az érdekekhez újabb érdek is járult. Olimpiádisz soror a konyhán csendes szóval megmagyarázta Margitnak, mennyi új birtokkal, kinccsel, faluval és paraszttal szaporodnék a rend, ha belőle cseh királyné lenne. Mily gazdagon lehetne segíteni a koldusokat, özvegyeket, árvákat - még új kórház is lehetne építeni minden rendű és rangú betegek számára. Áldás fakadna a rendre, ha Margit felhagyna önfejlésével.

Nem tudott olyan helyre bújni, ahol rá ne találtak volna. Ahol ne üldözték volna, még azok is, akik kívánták, hogy maradjon meg a klastromban. Így még az infirmatóriumban is túrnie kellett a kínzásokat. Istefán nagy ártatlanul hozzátípett, megragadta, csókolgatta, könnyeivel áztatta a kezét, s könyörgött, ne menjen el, ne legyen a cseh király felesége, maradjon hű hozzá, várja meg, míg teljesen felépül, s nagy vitéz lesz belőle. Margit sóhajtva simogatta a kisfiú dióbarna haját, s megígérte, hogy nem megy feleségül senkihez.

Azután megint az apja, anyja kereste fel, egészen bizalmasan, minden királyi ünnepélyesség nélkül. Még a testőrök is a parton maradtak. Segítségül véve a provinciális frátert, behívták Margitot, s mikor anyja szelíd, unszoló kérdésére, vajon meggondolta-e már magát, mert a cseh király türelmetlen, s nem akar biztos hír nélkül hazájába visszautazni, a király is, a fráter is bizakodó mosollyal tekintett rá. Amikor azután Margit összeszorított ajakkal csak a fejét rázta, Mária királyné keserves, tehetetlen sírásra fakadt, a király szemében pedig sárga fény gyúlt ki, kezét az övébe dugta, s nagy, döngő járással végigmérte a termet, hogy dühe ki ne robbanjon.

- Hétéves valék, amikor a lengyel herceghez akarátok adni - suttogta Margit remegő ajakkal. - Akkor nem erőltetétök. Most kedég naponként kínpadra vontok ezzel a házassággal. Mit fárastjátok magatokat ez gyűlölséges dolog miatt? Állhatatossággal akarom, hogy megtudjátok az én professiómat, fogadásomat, hitömet, melyet töttem, és az én szízességömnek tisztaságát, melyet az én Uramnak, Jézus Krisztusnak még küsded koromban, miképpen ti magatok jól tudjátok, szüvemből, lelkömből Úr Istennek szentöltem. És az én szerzetömnek tisztaságát, nemcsak ez világnak dücsöségéért, de még ezek fölötte sem életömért, sem halálömért avagy csak egy kevésben is meg nem szegöm, avagy meg nem szeplösejtem.

A király szétvetett lábbal megállt előtte, s kipirult arccal meredt rá.

- Nemde, szerető lányom - mondta recsegő hangon -, a te szüleid vagyunk-e? És az isteni parancsolatból tartozol engödelmességgel nekünk! - Úgy felemelte a hangját, hogy messze kihallatszott a folyosóra, s az ott settenkedő sororok szívét rémület töltötte el.

Margit összeszorított ajakkal hallgatta. Kappája ujjába húzott kezét ökölbe facsarta, szemét behunyta, megkeményítette magát, hogy kétségbeesetten föl ne kiáltson. Mosolygott. Hangja szelíden csengett a nagy teremben, mint a méhzümmögés:

- Én tégödet, kerál atyámat és én uramat és tégöd, kerálné asszonyt, anyámat azokban a dolgokban, mellyek Isten szerént és Istennel vagynak, elesmérlek. Azokban kedég, kik Istennel ellene vagynak, sem tégödet, kerál, atyámnak nem mondlak, sem tégödet, kerálné asszony, anyámnak nem mondlak. Mert meg vagyon írva: ki el nem hagyja énérttem atyját, anyját, nem méltó énéreám, nem löhet tanejtványom.

Béla király, látván ezt a vad és nyakas állhatatosságot, ismét végigment a termen, hogy indulatát csillapítsa. A királyné eltakarta arcát és sírt, a provinciális atya szótlanul fordult a király felé, s kifordított tenyérrel, felvont vállal jelezte, hogy tehetetlen.

Köszönés nélkül távoztak. Margitnak ez fájt legjobban. Mintha kést ütöttek volna belé, torka elszorult, szíve sajgott. Cellájába zárkózva, keservesen sírt. Végiggondolta azokat az időket, amikor atyja magasra emelte, s ő csiklandozva sikongott, amikor ölébe vette, s ő a hajával játszott. Látta magát anyja ölében is, amint csendesesen hallgatja meséit. És a jó Olimpiádisz sorort, amikor még nem mestere, hanem dajkája volt, s arról beszélt, hogy menekült a Kárpátok szakadékaiban két kisfiával s éppen csak járni tudó leánykájával a tartárok elől, hogy érte el a menekülő királyi családot, s mily szörnyű, kétségbeesett hányódás után jutottak végül a dalmát tengerpartra. Ez lenne az ő apja, anyja, dajkája?

Olimpiádisz soror éppen ekkor zörgette meg a cellája ajtaját. Margit letörölte könnyeit, s beengedte a sorort. Olimpiádisz az ágyra ült.

- Jer hozzám, verágocskám - sóhajtotta szomorúan. - Ül mellém, mint ezelőtt annyiszor tevéd. Hajtsd ide, a vállomra, megzavart fejecskédet, légy az én kis leánykám, mint valál... Úgy, úgy, lásd... És mondd meg a te öreg dajkádnak, mért vagy oly makacs? Mért nem gondolsz keráli nemzetségöd, országod, kresztén vallásod sorsával?

- Hallgass, anyám - suttogta Margit elkínzottan. - Mind pusztulásomat akarjátok...

- Attól félsz tám, hogy cseh kerál önagysága nem szeretne? Mert vala már felesége? Kedég nem kellenék félnöd. Nagy úr, hatalmas úr, s máris mondá, kedég csak egyszer láta, hogy kész mindön kívánságodat bétölteni. Csak rajtad múlik, verágocskám, hogy kívánságaid Isten dűcsöségére szolgáljanak! Csak rajtad múlik, mily szent szolgálatot tészel keráli urad útján!

Margit szepegett és hallgatott.

- Csak egyszer láta - folytatta a régi, duruzsoló hangon Olimpiádisz -, s máris álmatlanul jár-kél, nem leli kedvét vendégösködésben, lakomában, vadászatban, s mind csak felőled kérdőzget... Azt mondja, sohasem láta még oly karcsú, hajló termetöt, oly szöléd, fejr ábrázatot, oly ragyogó, tiszta tekintetöt, oly lilomhoz hasonlatos kezet, nem hallott oly szép zengésű hangot, mint a tiéd. Megfogád e dörék, hatalmas úr szívét, verágocskám, s vajon nem Isten akarátja-e, hogy így lön? Vajon nem a felgyulladó szerelöm kötné-e öszve csehök hatalmas nemzetét magyeriak megtiport, szorongatott nemzetével?

Margit elvonta fejét Olimpiádisz válláról. Komoran nézett az arcába, mintha idegenre nézne. S fakó, nehezen kibuggyanó szóval mondta:

- Még életöm árán sem hagyom itt a szörzést...

Olimpiádisz sóhajtozva beszélt még egy darabig, de Margit egyetlen szót sem mondott többé. A priorissa keserű szívvel, felindultan hagyta ott a cellájában.

Másnap délelőtt a provinciális atya dörömbölt a kapun. Amint beengedték, nyomban Margitot hívatta a társalkodóházba. Arca súlyos gondoktól volt sötét, szeme komoran csillogott.

Margit ismét végighallgatta a kopogó szavakat az Árpád-nemzetség, az ország, a kresztenség javáról s az ő kötelességéről. Fáradt volt már, karjai lecsüggedtek, válla összeesett, korbácsolástól sajgó háta meggörnyedt, álmatlan szeme karikás volt, arca sárgás, ajka fakó. S a hangja tompán szólt. Sűrűn köhögött, mintha fojtogatnák.

- Tudd meg, atyám, bizonnal - mondta, lázasan égő tekintetét a fráterre szegezve - inkább szenvedém, hogy engöm megátkozzanak, hogysem ezben engednék szüleimnek. És sömmi-némű okért nem teszők az én professiómnak ellene.

A fráter hümmögött, torkát köszörülte, azután legyintett, s elbocsátotta Margitot.

Cellájában már várta Olimpiádisz.

- Mit válaszolál provinciális atyának? Tudod-é, hogy kerál önagysága magához hívatá, s erősen a lelkére köté, hogy másítsa meg szándékokat?

Margitból végre kitört az indulat.

- Annyéra bántanak engöm szüleim ezzel a házassággal - kiáltotta rekedten -, hogy elmetszöm az orromat a nyakammal egyben!

Olimpiádisz megdöbbsent, keresztet vetett, s csillapítani akarta Margitot. Az leborult az ágyára, arcát tenyerébe rejtette, s úgy feküdt, mint a holt.

Végre azt hitte Margit, vége az erőszakoskodásnak, s békén hagyják az utálatos házassággal. Pedig még egy keserves találkozása volt az anyjával. A cseh király elutazását megelőző napon még egyszer felkereste a lányát, egészen egyedül, a vendéglátó házban, a csendes alkonyat fényében, mint szerető anyja. Először vigasztalagatta, azután elmesélte, mennyire megvette a cseh király szívét szépségével, királyi viselkedésével, szelídségével. Amikor idáig jutott, Margit ismét elvesztette önuralmát. Felugrott az alacsony, nehéz székről, melyen könyökölve, maga elé meredve hallgatta az anyját, könnyei megindultak. Feldúlt arccal, rekedt szóval kiáltotta:

- Azt akarom, hogy minekelőtte engőmet adnátok házasságra, annak előtte az én testömet metéljétek foltonként darabokra, hogysem hitömet megszegném, melyet fogadtam Krisztusnak. És annak előtte inkább szenvedék minden átkot, hogysem fogadásomat megszegném!

Ezzel az utolsó kísérlettel azután végképp meghiúsult Margit férjhez adása Ottakárhoz.

*

De nem szűnt meg Margit szenvedése a meghiúsult házasság miatt. A királyi udvar fel volt bősülve. Béla király csak nehezen tudta lecsillapítani a cseh királyt, végül is úgy sikerült helyreállítania a már-már megromlott békét, hogy feleségül adta hozzá Margit unokahúgát, Kingát. A királyné valósággal belébetegedett az izgalmakba és szűgyenbe. Margit állhatatossága végül szembeállította az urával is, néki tett szemrehányást, hangoztatva, hogy ő sohasem akarta Margitot házasságra kényszeríteni, hiszen Istennek ajánlották. Béla nehezen viselte el felesége szemrehányásait, kemény szavakat mondott, végül magába roskadva s ezer gondjából között elfásulva, hazaküldte a feleségét Esztrigánba, ő meg bevonult a ferencesek budai klostromába gyönni, elmélkedni, vigasztalódni. Egy hétig csak legbizalmasabb hívei látták, azok is csak országos, halaszthatatlan ügyekben.

Az urak meg csak fűtötték az izgalmakat. Egyebet sem lehetett hallani, mint vádat Margit ellen. De vádolták a provinciálist meg a priorissát is. A provinciálist, hogy erélytelen volt, Olimpiádiszt meg, mert ő nevelte Margitot, s nyilván ő befolyásolta titkon a házasság kérdésében.

Ez a hangulat, természetesen, nem maradt meg a klostromon kívül, hanem ezer lyukon, ezer helyről, ezer okból betört a békés falak közé. Olimpiádisz kora ősszel vidéki klostromok vizitálására utazott, egy kissé azért is, hogy szabaduljon az udvar nyomasztó légköréből, s kiszellőztesse, kimozoghassa magát, mint hajdan, Tamás úr életében, amikor a falvait járta be, ha összekülönböztek odahaza. Hát a vidéki klostromokban az volt az első kérdés, amint betette a lábát: mért nem lett Margitból cseh királyné? Mért akadályozta meg ő, Olimpiádisz, a házasságot? Vajon nem látja-e, mily nagy haszna lett volna a rendre, ha a szerzet egyik tagja a hatalmas Ottakár felesége? Száz meg száz apáca, mindenféle nemzetségből, családból és törzsből, öreg, fiatal, okos és együgyű rontott rá ezekkel a kérdésekkel. És a királyi család, az ország, az egyház érdeke is újra, meg újra szóba került, mintha ők találták volna ki. Hol szelíd, hol csípős szemrehányások érték mindenfelé Olimpiádiszt: mint a királyleány dajkája és mestere, mért követett el ilyen hallatlan hibát? Igaz, hogy Kinga feleségül megy Ottakárhoz, de Kinga nem dominikána!

Olimpiádisz még felindultabban s természetesen jól ki is fáradva tért vissza Boldogasszony szigetére. Napokig vizsgáztatta a sororokat a távollétében történt dolgokról, korholta, zaklatta őket, semmivel sem volt megelégedve. Cellájából harsány pörlekedés, feleselés, gyakran sírás hallatszott ki. Olimpiádisz rávetette magát a klostromra, hogy végre rendet teremtsen, s a rendetlenség egyre nőtt.

A szegény apácák sokat szenvedtek priorissájuk „nagy” természetétől. Az öregebbek, tekintélyesebbek visszautasították, a fiatalabbak kérték, csillapodjék, a kis novíciák és növendéklányok ríva fakadtak.

A felzaklatott község pedig, gyakran akaratlanul is, Margiton töltötte ki haragját. Semmi baj nem lenne, ha feleségül ment volna Ottakárhoz. Milyen szép békesség uralkodott a szigeten, míg a lánykérés meg nem történt, s milyen békesség lenne most is, ha Margit nem olyan makacs. Ilyen is volt világéletében. Most mindenki visszaemlékezett a rég elfelejtett aprócseprő esetekre, amikor Margit szembeszállt az idősebbekkel, feljebbvalóival, még a priorissával is. Jó lett volna még kicsiny korában kigyomlálni belőle a gőgös önfejlőséget, s engedelmességre szoktatni, ahogy minden szerzet regulái megkövetelik. De lám, csak becézték, csodálták, a királyleányt látták benne. Külön cellában lakott, éjszaka is mesteréhez futkosott, követelőzött, szájaskodott. Igaza volt Aquinata sorornak: nem kellett volna kímélni tőle a vesszőt, már gyermekkorában diszciplinázni kellett volna.

Már nem emlegették ámuldozva a „csodákat”, melyek az ő közbenjöttével történtek. Hívei száma rohamosan megcsappant. Csak Benedicta, Sabina, Judit, Annus meg talán a szelíd Ágnes állott a pártjára, ők is csak titkon s azzal, hogy nem vonták örökké felelősségre, nem hányták szemére önfejlőséget s a rettentő kárt, mit az ország s különösen a rend miatta szenvedett.

Margit most megfeszítette minden erejét, hogy Jézus igazi jegyeséhez méltóan viselkedjék. Hajnalban egy pillanatot sem késett a matutinum harangszavára, még ha egész éjjel ostorozta is magát, vagy ájtatoskodott a feszület előtt. Konyhán, mívelőházban, kórházban, udvaron, kertben szünet nélkül dolgozott. Még inkább kereste a megalázó, hitvány munkát, mint azelőtt. Kappája rongyosabb, piszkosabb volt, mint valaha. Rendesen kitakarította az árnyékszéket, melyet a sororok „Duná”-nak neveztek, szemérmességükben. Nemegyszer oly büzt árasztott maga körül, hogy a legerősebb természetűek is elkerülték, Olimpiádisz hangos szóval pörlekedett vele, disznóhoz hasonlította, aki szarban turkál, s ott keresi Istent. A szolgálókat Margit minden nehéz munkájukban tetten érte, elvette tőlük a vizesvödröt, a fát, a forró bográcsot, a súrolókefét. Fején cipelte a húst a betegeknek és koldusoknak. Csikorgó téli hidegben halat meg ruhát mosott, keze kékre fagyott, megrepedezett s fájt, mintha parázs égette volna. Sohasem mosdott, legfeljebb az arcát és kezét öblítette le, nem fésülködött, de a betegek fejéből kiszedte a tetűt.

És hosszú, hosszú időt töltött az egyházban, a bejárat és a kórus közötti beszögellésben állva, tekintetét a nagy kőkeresztre emelve vagy leborulva a földre és panaszosan suttogva, sóhajtozva. Cellájában hajnalig égett a mécses, aki elment az ajtaja előtt, hallhatta érthetetlen dadogásait, korbácsa csattogását, véniába zuhanó térde koppanását a kövön.

Szótlan volt, szemét lesütve járt, hogy ne lássa sorortársai vádoló tekintetét, s ne hallja szemrehányó szavait. De azért vidám és nyugodt volt. Most már valóban nem maradt senkije Istene, Jézuson, Szűz Márián kívül. Hozzájuk fohászkodott, velük társalgott, jelenlétüket a nap és éjszaka minden órájában érezte. Ezért minden alázatossága, mocskossága, lompossága és szánandó véznasága ellenére is olyan büszkén járt-kelt, mintha lába nem érné a földet, tekintete, ha lesütötte is, mintha a magasban kalandozott volna, és ajka körül szelíd, megbocsátó, magába merülő, szinte révült mosoly játszott.

Nem sokkal azután, hogy Olimpiádisz priorissa vidéki utazásából felhergelve visszatért, Alexandria követelni kezdte, hogy vonják meg Margittól a kedvezéseket. Így aztán elvették a celláját, ahol annyi magános órát töltött áhítatban, s ahol éjszakánként a szél suhogását hallgatta. A dormitóriumban, Sabina függönnyel elválasztott ágya mellett kapott fekvőhelyet: egyszerű lazsnakot pokróccal letakarva, szőrpárnát és egy darab gyékényt. Zúgódás nélkül vitte el kedves cellájából a ládáját, melyben ciliciumait, korbácsait, az aranyba foglalt ereklyét

őrizte - szülei ajándéka volt ez a drága, remekművözött ereklyetartó, a benne lévő csonttal és Jézus keresztyének egy darabkájával -, a kis fából faragott feszületet és megviselt hártakönyvét, az Evangéliumot. Ha így akarja a község, legyen így. Jézus többet szenvedett, amikor nem volt hol lehajtania a fejét. Elhelyezte a lábát, felakasztotta a feszületet, térdep-lőjére helyezte a kis méceszt és a könyvet, s ugyanúgy ájtatoskodott, mintha a cellában lett volna, legfeljebb diszciplinát venni ment Benedictával vagy Sabinával a kapitulumházba vagy ruháskamrába. Rendesen rá tudta beszélni a sekrestyéres hetest, hogy a kart veternye után ne zárja be, s éjszakánként ott imádkozott, az örökmécs libegő, piros lángjának derengésében.

Végül a priorissa, hogy megtörje „gőgjét”, elvétette a vánkösát is. Margit mosolygott. Így is jó. Jézus a Getsemáné kertben vánkös nélkül virrasztott a szabad ég alatt. S még amikor csecsemő volt, sem jutott számára egyéb fekvőhely durva jászolnál. Néhány óras pihenését tehát a puszta lazsnakon töltötte el, sőt gyakran nyomta el az álom a gyékényen is, ahol leborulva imádkozott.

Ekkor azután rebesgetni kezdték, hogy jobb lenne, ha más klastromba menne.

- Nem vélöd-e - mondta neki egyszer Katerina cantrix -, hogy szent Bernáld atyánk klastromában inkább szolgálhatnád Istent?

Margit meglepődve állott a dormitóriumban. Éppen a fekvőhelyét tette rendbe.

- Mért lönne jobb? - csodálkozott tágra nyílt szemmel.

- Csak - vonogatta a vállát Katerina. - Több nyugságod lönne, s jobban elfeledhetnéd, hogy ebben a klastromban kéré meg kezedet Ottakár ünagysága.

- Szerető néném - mosolygott Margit szelíden. - Istent itt is csak úgy szolgálom, mint máshol.

- No, meg osztán csöndesebb, békésebb, méltóbb életöt élhetnél. Nem lönne oly igön szoros a regula, mint itt.

Margit tovább dolgozott, s nem felelt.

Ám a távozás gondolata gyökeret vert a községben s egyre többen és többen beszéltek róla. Alexandria nem is titkolta, hogy örülne, ha Margit nem lenne már a szigeten. Katerina soror, esztrigáni Sennye úr lánya, hevesen bizonygatta, hogy nem királyleánynak való ez a szigorú rend. Jobban kijárhatna a világba, többet törődhetne a szegényekkel, ha nem itt lenne, hanem máshol. Csenge erősen fűtötte ezt a szóbeszédet. Végül Margitnak meg kellett érnie, hogy Olimpiádisz magához hívatta a cellájába, s rosszkedvűen, sajnálkozva, mintha nagy bűn terhelné a lelkét, rákezdte:

- Kedvesöm, szomorú vagyok, mert klastromunkban megromla a békesség miattad.

- Anyám - mondta Margit halkan, nagyon szomorúan, s ujjával a kappája ráncát csipdeste -, nem tehetök róla, hogy így legyen.

- Tudod, leányom, hogy tehetsz róla. Csak te tehetsz róla... - emelte fel a hangját rosszkedvűen a priorissa. - De hát ne bolygassuk immár, azmi elműla. Életünk botlások, tévelygésök sora, és te nagyot botlottál, tévedtél.

- Iparkodom jóvátönni, anyám.

- Kenyergünk, hogy tögye jóvá Isten. De a te közöttünk való munkálkodásod igen meg-nehezűle, leányom. Sokan fájlalják, hogy meghíúsítád atyád bölcs szándékait, s a keserűség emiatt mindön klastrom s minden kresztén község legnagyobb kéncsét, a békességet rabolja el. Fáj ez neköm, kedvesöm, mert arra kell töreködnünk, hogy példaadó békességben munkál-juk Isten dűcsöségét.

- Nem bontom meg a békességöt, anyám - mentegetőzött megalázottan Margit.

- Megbontád immáron. Még jobban fáj ez neköm, mert hiszen dajkád valék s mestöröd. Karomon hordozálak, leányom, s mindég az vala legszöbbs reménységöm, hogy az én tanácsaim szerént válik belőled Istennek tetsző lélek.

Tiltakozólag felemelte a kezét, mert Margit szólni akart. S nagy sóhajtással folytatta:

- Nem jól vagyon ez így, leányom. Azt szeretném, ha új községben, más klastumban kezdenéd újra az életöd. Neköd es jobb lönne, mert nem kellene azok között lennöd, azkik fájdalommal tekintenek rád naponta, s nekünk es, mert nem sügdösődnak örökön, hogy kerál leánya lévén, kedvezésekben részesülsz, noha a legfőbbbet, az engödelmességöt, megtanolni nem tudod.

Margitban feszengett a sok mondanivaló. Torkát fojtogatták a szavak. Mért nem lehet odaborulni dajkája és mestere elé, s megmondani neki, hogy rosszul vagy egyáltalán nem is ismerik? Mért nem érti meg ez a becsületes, jószándékú, kedves asszony, aki maga is annyit szenvedett, s oly keservesen nyerte el a nyugalom és békesség áldásait, hogy a legfőbb parancsnok s a fogadalom iránt való engedelmesség tette engedetlené? De úgy érezte - s ez volt éppen a legfájdalmasabb -, hogy hiába szólna. Vagy meggyőz mindeneket élete példájával, vagy hiábavaló minden beszéd. Lecsüggesztette a fejét, könnyecsepp szivárgott alá a szeméből s mélyet fohászkodott, tudja be érdemül Isten, hogy a legnehezebb megpróbáltatásban is hű marad hozzá, s egyetlen lépéssel sem tágit Tőle, amennyire gyenge erői engedik.

- Így hát jobbnak vélnéd magad es, leányom, ha, teszöm, szent Bernáld klastumába mennél? Nézd csak - folytatta gyorsan, mert érezte, hogy Margit ismét ellenszegül -, ott a szörzés nem oly kemény, az élet vidámabb s könnyedebb, keráli gyermeknek inkább való, mint itt. Mert lásd, itt adának külön cellát, ha valamit igön erősen kívánál, megtevék s megengedék, de annak rossz folyományai vagynak, s rossz vért szül a községben. Különösen, ha látják, mily szernyő bajok származnak a keráli apáca engödetlenségéből es. Most immár sönki sem akarja, hogy fogadásodat, bátor csak egyszerű fogadás vala, megtörd, ha már így véléd jónak. De a békétlenség magvait elhintéd és szintűgy az irigyködését es. Jobb, leányom, ha ezúttal engödelmes léssz, s megadván magad Isten Atyánk jorgalmas akaratjának, s békén elmégy olyan klastumba, melynek szörzési több szabadságot engednek, s jobban illenek keráli büszkeségöd dagályosságához.

- Engedj szólanom, anyám - kérte Margit a priorissát, amikor az kedvetlenül elhallgatott, s szomorú kíváncsisággal várta beleegyező szavait.

- Szólj immár, leányom.

- Fogadásomat, lett légyön bátor kisebb avagy nagy fogadás, mint gyakorta mondám, nem törhetém meg. Istennek ajánlátok, s magam is Néki ajánlám magamat, testestül, lelköstül, mindön ízemben s gondolatomban, míg csak élök, s vissza nem térök Hozzá, azki e velágra küldé. Minden velági hívságot, szerelmet megutálék, s inkább meghalok, hogysem olyan életre adjam magam, amely undorral tölt el, s fogadásom megtörése árán jut részemül. Ezt esmég s utoljára mondom, hogy tudd, és mindenök tudják. A klastumból kedég nem kívánok eltávozni, anyám. Mert én melletted és sorortársim között növeködé, s azmi jót szüvembe ültete Isten, ti táplálátok és ápolátok. Elmúlhatatlan szeretet köt hozzátok, mint anyámhoz és ézős feleimhez, s bár nem láttatok a szüvembe, s hol felmagasztalátok, hol lesújtátok, megbocsátok mindönt, Jézusért, hiszen nem tehattök róla. Különözést sohasem kívánék, anyám, ha adának cellát, elfogadám, mert jó a szerzetősnek csendes cellájában lennie, ahol nem háborgatja békétlenség, s ahol imádhát, olvashát s elmélködhét, s titkon diszciplinálhatja magát kívánsága szerént. Hogy cellámat elvövé, s engöm keményebb életre szorítál, anyám, azt csak köszönöm Isten nevében. Jót tészöl velem. Ami kedég a békétlenségöt és irigységöt

teszi: példámmal akarom megmutatni, hogy tévedtök valamennyien, s nem vagyok keráli vér, hanem csak egy a községből, bínös halandó, mint más, mert Isten előtt egyképpen szegényök és bínösök vagyunk.

- Hát nem akarnál elmönni innét?

- Nem, anyám.

- Kedég tám kerál önagysága s kerálné nagyasszonyunk es jobban megenyhülne erántad, leányom, ha nem maradnál itt. Gondold csak meg: kerálunk sohasem jöhet Budára, hogy ne látná ablakaiból a szigetöt s benne a klastrumot, melyet a te kedvedért építe. És ha látja, újra meg újra eszébe jut és szüvébe nyilall, itt vagy az ő legkedvesebb leánya, azki ellenszegült atyai akaratának, s kimondhatatlan bánatot, keserűséget, bajt s gondot szakaszt reá.

- Nem tehetök másként, anyám.

- Hát most sem tudod még követni az engödelmesség parancsolatját?

- Más, könnyebb és szabadabb szörszésbe nem megyek - emelte meg a hangját Margit -, ám ha tudsz olyat, melynek regulái keményebbek ennél, oda készségösen megyek.

- Jól vagy - zárta be a beszélgetést nyugtalanul a priorissa, s intett, hogy elmehet.

Margit mélyen meghajolt, s lassú léptekkel kiment.

Olimpiádisz hosszan nézett utána, mintha nem tűnt volna el, hanem ott állana most is, azon a sötétvörös kőkockán, az ajtó előtt. Ott állana vékonyan, karcsún, a nehéz, szánalmasan piszkos, szakadozott kappában, fehér arccal, álmatlanságtól égő, nagy szemmel, színtelen, gyermekes ajakkal, megadóan lebecsátott, vékony, viaszfehér kezekkel, de mégis törhetetlen makacssággal nézve reá. Ahogy meghajolt, ahogy fáradtan megfordult, s kifelé ment, Olimpiádisz szívébe élesen belesajdult valami. Szinte a karjaiban érezte ezt a leányt, hallotta vidám csacsogását, különös kérdéseit, melyekre nem lehet felelni, arcán forrón süttött gyermeki csókja... Könny szökött a szemébe, amint visszaemlékezett, hogy tartogatta kétségbeesve a kezét, mikor leforrázta a paraszatyafit, hogy követelte a ciliciumot, s hogy kesergett, mert gyenge volt még az elviseléséhez, hogy üldögélt az orgonabokrok alatt, órákig bámulva a felhőket és pillangókat, hogy utasította el az aranytányért, arany poharat, s hogy akart olyan lenni ő is, mint a többi... És lám csak most megy ki a világba az a kisfiú is, akit ő gyógyítgatott...

Megrázta a fejét. Talán nem is Margit a hibás, hanem a király, a királyné, a provinciális, az egész község s főképpen ő maga, Olimpiádisz.

De másfelől meg ott volt a bizonyosság a kevélysége és engedetlensége mellett. Királyi gyermek nem élhet a maga feje szerint. És csak a kisfogadalmat tette le, a nagyot nem. Ha pedig a nagyot is letette volna, azalól is nyerhetne felmentést a pápától. De hányszor, hányszor szembeszegült fölötteseivel, milyen kevély volt alázatosságában! Hogy süttött belőle a gőg tüze, amikor képmutatóknak, fehérre festett koporsóknak, viperák fajzatának nevezte a sororokat!

Most már mindegy. Ha eddig csodálták is buzgalmát, szorgoskodását, mérhetetlen gyöngédségét és türelmét, fáradhatatlan ájtatosságát, a szegényekhez való jóságát, s akadtak, akik már-már szentet gyanítottak benne, most úgyszólván az egész község ellene fordult, s neheztel rá atyja, anyja, az egész udvar, a provinciális atya és a vidéki klastromok népe is.

Úgy érezte Olimpiádisz, hogy sok esztendei fáradozása hiábavaló volt.

*

Amikor Marcellus fráter legközelebb a klastromba érkezett, Margit alázatosan elébe ment a folyosón, megállította, s noha a fráter egész sereg soror között klastromi ügyekről értekezett, megkérte, fogadja egy kis időre a kapitulumházban.

Marcellus atya intett, hogy várjon türelemmel, hamar befejezte a beszélgetést, és Margithoz lépve, megfogta a vállát:

- No, mi baj, leányom?

A kapitulumházban Margit csendesen bocsánatot kért, hogy a maga ügyével háborgatja.

- Rám bízott Isten, leányom - hárította el a mentegetőzést a provinciális, lassan betelepítve öreg csontjait egy öblös székbe. Barna aszkétaarcát nyugodt mosollyal fordította az alázatosan álló novíciára. - Mondd immár.

- Atyám, akarom, hogy megvélomozzanak - kérte Margit határozott hangon.

- S miért éppen ily hamar?

- El akarnak küldeni innét, de én maradni akarok. Itt akarok maradni, Boldogasszony szigetén, ebben a klastromban, atyám... Ezök alatt a tölgyek alatt s ezök között a sororok között, azkiket megbotránkoztaték, s azkik oly hamisan ösmernek, atyám...

Hangjában egy kis szemrehányás is volt. A provinciális felkapta nagy, csontos fejét, mint a paripa, ha idegen szagot érez, azután lesütötte megint s elgondolkozott.

- Hát, leányom - kezdte lassú, válogatott szóval -, megbotránkoztatád őket, de én azt mondom, igazad vagy.

Margit arca egyszerre félragyogott, mintha holdfény öntötte volna el.

- Igazad vagy, leányom - folytatta csendesen ejtegetett szókkal a provinciális, mint mikor valaki kulcsok között válogat töprengve, melyik illenék a zárba. - Mindég tudtam, hogy igazad vagy. Mink valánk bínösök.

- Atyám! - kiáltott fel boldogan Margit, leomlott a provinciális elé, megragadta óriási, szőrös kezét s megcsókolta. - Köszönöm, köszönöm - dadogta túlárado boldogságban.

- Ej, ej, no - dűnnyögte a fráter mosolyogva, s a leány fejére tette a kezét. - Kelj fel.

Margit felkelt, s könnyei közt mosolyogva rebegte tovább:

- Atyám, én nem akarok elmönni innét, s kérlek, vélomozzatok meg.

- Nem fogsz elmönni, s megvélomozni. Pinkesd harmadik napján, jó lesz? - S látva, hogy a novícia csak áll meghatottan, s hálás szemét nem veszi le az arcáról, mély lélegzetet vett. - Nyugodj meg, lányom. Igazad vagy. Keráli atyád s anyád kért, szóljak veled, hogy lennél a cseh kerál felesége. Megkérének, hát szólék. Nem akarám mondani, hogy ne légy. De mennyire örvendőzék szívemben, azmikor hallám, hogy inkább meghalsz, de fogadásodat nem töröd meg. Hogy most üldöztetést szenvedsz? Sömmi az, leányom!

- Úgy-é, sömmi?

- Sömmi. Elmúlik a mulandó embörökvel. Csak az nem múlik el, azmit Istennél érdemül szörzünk. A kéncs a Mennyeekben, az örök kéncs. Az nem múlik el. És hallgass reám - emelte fel a hangját, s erősen Margit szemébe nézett. - Hallom, elvövék celládat es. Nem baj. Imádj ájtatosan, munkálj, s a többivel ne törödj.

- Fáj, hogy neheztelnek reám, bántanak...

- Jézus Urunkat is bántották s üldözték vala.

- Atyámuram s anyámasszony is haragszik...

- Nem tart örökké. Majd megbékítem őket, ne félj. Béla úr igazságos férjfiú, kegyös lélek. A nagyasszony szüve kedég tiszta, s vajból vagyon. Hogy tarthatnának haragot a leányukkal, azkit ők ajánlának Istennek, mert hűséggel megmarada fogadása mellett? Eredj békével, leányom, bocsásd meg mindenök bűneit, s fogd meg erősen Jézus Úr és Szíz Mária anyánk jószágos kezét.

Felállt, kezeit áldóan Margit feje fölé terjesztette, s elsusogta a deák szavakat, azután keresztet vetett rá. Margit felragyogó mosollyal, alázatosan lehajtott fejjel állott előtte, s alig tudta elrebegni:

- Köszönöm, atyám

Lépései mintha nem is érték volna a kövezetet, oly könnyűnek s végtelenül boldognak érezte magát.

Ettől a rövid beszélgetéstől kezdve, amelyet a sororok legnagyobb csodálkozására a provinciálissal kettesben folytatott, Margit oly vidám, oly túláradoan boldog volt, amilyennek még sohasem látták. A vén Alexandria minduntalan megütközve vetette rá horgas tekintetét, Katerina, a folyton kötekedő, bögölyszemű, izgága soror bejárta a klastrumot, s mindenkitől csodálkozva kérdezte, látja-e, milyen boldog ez a Margita, pedig ugyancsak kevés oka lenne reá. Margaréta, a gyermekes arcú, lomha özvegy, megmozdíthatatlanul belételepedve egy karos-székre, csak az ujját rágicsálta, s szótlán csodálattal bámulta Margit könnyű járását, vidám mosolyát. Alincsa megszorította Margit kezét, s biztató szavakat súgott neki, Judit óvatosan meg is kérdezte, mit mondott a provinciális, Benedicta meg aggódva suttozta, vajon marad-e?

Keze alatt égett a munka. A szolgálók vele örültek, s amikor közöttük dolgozott, olyan ájtatos éneklést csaptak, hogy visszhangzott tőle a konyha füstös boltíve és a fekete kéménykürtő.

Olimpiádisz megdöbbenve szemlélte ezt a gyors változást. Egyre-másra osztogatta a büntetéseket, hogy a község feltámadt indulatait csillapítsa. Szívét azonban jóleső meleg öntötte el, látva Margit szelíd vidámságát, rendíthetetlen nyugalmit, nyájasságát, türelmét, megbocsátó mosolyát s eddigi buzgalmát is felülmúló ájtatosságát.

Margit megkérte őt, hogy a konyhára vagy a kórházba ossza be. Különösen a kórházban szeretett lenni. A nagyon-nagyon előregedett Erzsébet soror állapota nem javult, a szörnyű kór kifogott Gerardus mester minden tudományán és orvosságain. E szegény soror olyannyira elgyengült, hogy ágyából semmiképpen fel nem tudta indítani magát, nyögve fetrengett saját piszkában. Sorvadását, szaggatásait még valami vérhas is tetőzte. Bármit adtak neki, nem emészthette meg, naponként többször hányt, s a láztól hol didergett, hol kigyúlt. A kórházba rendelt sororok elfordultak az utálattól, egymásra tolták az ápolást, s megtörtént, hogy egész nap feléje sem néztek a betegnek. Ha Margit nem törődött volna vele, már régen elrothadt volna ágyában. Margit azonban nem undorodott tőle. Becéző szóval kérte, karolja át a nyakát, így emelte ki nagy erőlködéssel a piszokból, s egy székre ültetve, kitakarította, meleg vízzel meg is mosta, tiszta lepedőt húzott a lazsnakjára, szépen be is takargatta, ha pedig hánynia kellett, s nem volt kéznél hamarjában a vödör, összefogott markát tartotta elébe. Mindig vigasztalta, bátorította, mindig mosolygott reá.

- Ó, kedvesöm - zokogta a vén soror -, áldjon meg Isten azért, amit vélem mívelsz! Bódog vagy te, mert veled vagyon Jézus Úr... Ha te nem lönnél, elvesznék...Imádj, leányom, hogy szabadejtsen meg már engöm Isten ezből a siralom völgyéből, hol csak terhére a keserőségre vagyok mendönöknék...

A község csodálattal nézte Margit önfeláldozását, sokan meg is kísérelték, hogy kövessék a példáját, mert bűnösnek érezték magukat. De szándékuk kudarcot vallott, s így még jobban irigykedtek Margitra.

Egy alkalommal Elena sorornak megdagadt a torka. Gerardus mester tehénganéjt rendelt. A hetes soror, Margaréta, háromszor is megkérdezte az orvost, hogy tehénganéjt mondott-e?

- Hallád, soror, hogy azt mondék - bosszankodott kifelé menet az orvos.

- Nem hallám jól, no - mentegetőzött a soror.

- Hát nyisd ki a füledet. Ha kedég beteg a füled, majd meggyógyítom.

Margaréta sokáig jött-ment az infirmatóriumban, de csak nem tudta rászánni magát, hogy ganéjt hozzon. Elena ezalatt türelmetlenül kérte, hozza már, meg akar gyógyulni, dolga van, megvész a nyugtalanságtól, ha feküdnie kell. Végre elindult Margaréta soror, nagy elszántsággal battyogott végig a folyosón. De elmenvén a mívelőház mellett, benézett, mit csinálnak a többiek. S mert azt a nagy kárpitot hímezték, amelyet Szűz Mária oltára mögé szántak, leült egy pillanatra, s magyarázni kezdte, hogy Szent Erzsébet köntösét piros selyemmel hímezzék, lévén az Árpád-nemzetség színe a vörös. Az idő múlt, Elena türelmetlenül kiabált, panaszkodott, s követelte az orvosságot. Margit befutott az infirmatóriumba, s megtudván, hogy a nehézkes Margaréta még egyre várat magára, maga sietett a majorságba, az ólból tehénganéjt hozott, s kendőre téve, bekötötte vele Elena torkát.

Máskor megnyírta a sororok fejét, kiszedte belőle a tetveket. A betegeket maga fűrösztyötte.

De lassanként észrevette, hogy már nem is ebben a világban él, jóllehet minden gondolatát és figyelmét e világból való munkáknak, szegényeknek, betegeknek szentelte. Az ő világa az a másik, láthatatlan világ volt. Olyan erősen érezte ezt a másik világot, hogy gyakran így szólt:

- Uram, Jézus, segélj, hogy ezt a nehéz csöbröt felemelhessem

S nemcsak érezte és tudta, de *látta* is, amint a szelid égi alak megfogja a csöbröt, és segít felemelni.

Máskor felsóhajtott:

- Jézusom, tedd, hogy ne érezzem ezt a sok dohosságot és rondaságot!

És a nagybeteg soror nehéz szagát nem érezte, a piszkosságot nem látta.

De megtörtént, hogy hiába fohászkodott. Olyankor volt ez, amikor valaki szemrehányást tett neki az elutasított cseh király miatt, s az éles szavak elkésérítették. Vagy olyankor, ha elgondolta, miképpen él Kinga Csehországban, mit mivel a bátyja, mért nem látogatják meg a szülei. Ilyenkor csendes szomorúság fogta el, szíve lüktetően sajgott, szeme megnedvesedett. A bizonytalanság, nyugtalanság pillanatai voltak ezek, mintha ingoványra lépett volna. Igen, ha a valóságos világ földjére tette a lábát, már süllyedőben volt, már elszorította szívét a magány hideg fuvallata. S nem állt mellette Jézus, nem tekintett reá Szűz Mária mosolygó, biztató arca, nem hallotta szívében az Isten suttogását. Nyomban tudatára ébredt állapotának, leborult a karban szemközt a hatalmas kőkeresztrel, és sóhajtozva, könnyörögve hívta Jézust, Szűz Máriát, figyelte Isten sugallatát, míg csak el nem fásult a térde a százával vetett véniákban, szeme lecsukódott, egész teste súlytalanná vált, s érezte, mint repül fel a magasba, mint szorítja meg a kezét egy kéz, melyet nem láthat földi halandó.

Ilyen pillanatokban nem látta, mi van körülötte, nem hallotta, ha szóltak hozzá. Olimpiádisz gyakran küldött érte egy-egy sorort, nézze meg, mit mivel, hívja ki az egyházból, bízson rá valami munkát. A sororok szívesen vállalkoztak erre, mert bántotta őket Margit önfeléd,

révült ájtatossága. Nyugtalanul nézték, hogy áll a karban, hogy borul le a kövezetre kiterjesztett karokkal, hogy ragyog fel sápadt arca az elragadtatás boldogságában, s mint folynak le pergő könnyei. Szívesen háborgatták azzal az ürüggyel, hogy dolga van, szükség van rá, vagy be kell zárni az egyházat. Ilyenkor szölongatták, megfogták, s megrázták a karját, de percekig eltartott, míg magához tért. Csodálkozó szemmel bámult rájuk, mit akarnak.

Helyzetével meg volt elégedve. Ha behúzta a kárpitot a hálóhelye előtt, olyan egyedül volt, mintha régi cellájában lett volna. Arról nem tudott, hogy sóhajtásai, önfeledt psalmusai, véniavetéskor a térde koppanásai kihallatszanak a kárpit mögül, s félszemmel, áhítattal vagy érthetetlen haraggal töltik el a dormitórium pihenni nem tudó lakóit. Szomszédai panaszra mentek Olimpiádiszhoz, hogy álmatlanok, fáradtak. Különösen Alexandria panaszkodott, noha az ő fekhelye nem is volt Margité mellett, sőt egészen távol, a dormitórium sarkában. Öreg lévén, nem tudott aludni, tagjai fájtak, de mindezt Margit virrasztásaira fogta. Csenge meg, aki a közelben aludt, felelősségre is vonta:

- Mért akarsz különb lönni mindenöknél? Mért vívod Isten jorgalmát a mi nyugal munk árán? Bínbe viszel münket, mert nem hagysz pihennünk!

Ezért, ha Ágnes, Jolent, Eliana vagy Mária volt a sekrestyéres, megkérte őket, hagyják nyitva a kórúst, hogy éjszaka is ott imádkozhasson zavartalanul.

*

De apja, anyja bocsánatát is elnyerte végül, bár hosszú idő múltán, Marcellus fráter közbenjárására.

- Immár régóta nincs harag atyád urad önagysága szüvében - mondta a provinciális, behívta magához Margitot az üres kapitulomházba, s leereszkedve az öblös karosszékre. - Béla úr megvallá, hogy eleénte, bizony, keserejté a te makacs állhatatosságod, de később bélátá, hogy Isten akarata volt ez.

- Mért nem jöve hát? Avagy legalább mért nem izene? - kérdezte Margit szomorúan.

- Igön elhagyottnak érzé magát Béla úr - sóhajtotta a provinciális atya. - Mindég benned bízott, azt hívé, te megértöd szándokait, ha már egész életében oly kevesen érték meg. Gyakorta mondá nagy örömmel: országomat vérbe tiprák, mert nem érte sönki, és nem engedék, hogy végbevigyem művemet. De legalább Margita leányom megért, ő a szüvembe lát...

Margit lehajtott fejjel könnyezett. Gondolatban megsimogatta, megcsókolgatta apja fáradt fejét, öszülő haját.

A provinciális nem szólott arról, hogy Béla király miért érezte magát olyan elhagyatottnak. Hiszen volt hűséges, jámbor felesége, voltak gyermekei, sőt már unokái is. Országát visszanyerte, a kunokkal is megbékélt, Jézus egyházát új meg új hívekkel gyarapította, az ország urai elismerték igazát és bölcsességét... De felesége között és közötté az esztendő múlásával észrevétlenül mély szakadék képződött, párhuzamosan haladtak a szakadék partján, a nap minden órájában átbeszéltek egymáshoz, törődtek egymással, aggódtak is kölcsönösen, ha valamelyikük bánatos, nyugtalan vagy beteg volt, a láthatatlan szakadékot azonban nem hághatták át többé. Míg fiatalok voltak, a szerelmes lélek átrepítette őket rajta, s ők hol egyik, hol másik parton összeölelkeztek. A test azonban megfáradt, előregegett, a lélek szerelmes szárnyalása lehanyatlott, nem volt mit kívánniok vagy követelniök egymástól, s amit mégis kívánhattak, túlságosan kevés volt... A gyermekek? Mindegyiknek megvoltak a maga hívei, gondjai, szándékai, s olyan másként gondolkoztak, mint apjuk. Ha István megjelent az

udvarban, apjánál, szinte majd a szemébe mondta, hogy tudatlannak s idejét leéltnek tartja. Ez a legkedvesebb fia, akire oly büszke volt, évről évre távolabb sodródott tőle.

Margit volt az egyetlen, akit szorosan a magáénak érzett. Hiszen a messze idegenben eltemetett kis kedves, amaz első Margit helyett adta Isten, és annyira emlékeztetett rá még most is, mintha ugyanaz a Margit lenne. És itt élt a közelében, kedves budai palotájával szemközt, Boldogasszony szigetén. Mennyire fájt hát neki, amikor ráébredt, hogy még ő sem érti meg, ő is mást akar, külön úton jár, olyan úton, mely egyre jobban elvész a láthatatlan messzeségben. Akkor derült ez ki egész vad fájdalomosságában, amikor szép tervei a cseh királlyal összemlottak. Igaz, Isten megmentette a jó ügyet - de ez Margit eltávolodásán mit sem változtat. Ezt már Kingának meg annak köszönheti, hogy Ottakár, a békesség és szövetség érdekében, elfogadta nejeül. Látni sem akarta Margitot. Sokáig Budára sem jött, hogy ne fájjon szívének a sziget látványa, a klostrom harangszava.

De napról napra jobban magára maradván, végül megenyhült, s vágy szállta meg, hogy ismét lássa, megölelje, megcsókolja makacs leányát. Gyóntatója meg a provinciális fráter meggyőzte róla, hogy oktalanságot kívánt, amikor Margitot lelkiismerete, fogadalma ellenére feleségül akarta adni a cseh királyhoz. Belátta, hogy bűnös.

A királyné pedig, öregségére, beérte azzal, hogy ura ügyeiről tud, hogy nehéz helyzetekben tanácsot adhat neki, hogy gyermekei családi életével törődhet, leveleket kap tőlük, melyek hírt adnak életükről, gondjaikról, örömeikről, s ő is írat gyakorta, hírt adván az esztrigáni meg budai udvar eseményeiről, a rokonság egészségi állapotáról, a sérelmekről és örömeikről. Büszke görög szívét megsebezte Margit, hiszen fájt az már azért is, mert Annát Halicsba kellett férjhez adnia, egy kis orosz fejedelemhez, akit annak idején úgy söpört ki országából Batu, mint a pelyvát, s most is adózni kell a tatárnak. Bosszantotta, hogy szép, büszke fia, István, a békesség kedvéért kun leányt, afféle hitvány, legeltető, vad pásztor leányát vette nőül... Hát legalább Margit ment volna férjhez származásához méltón. De bármennyire fájt is a sérelem, mely büszkeségét érte, lassanként beletörődött, s csak azt várta, hogy Béla is megenyhüljön. Forrón kívánczolt apáca lánya után.

Marcellus provinciális minderről eleget tudott, de természetesen nem beszélt. Örök dolgok szemléletéhez szokott türelmével várta, míg meghiggadnak az indulatok, s egyre jobban sajognak a szívek a szeretet forráságában. És ez az idő is elérkezett. Elérkezett, s egybeesett Margit kívánságával, hogy tétessék le vele a nagy fogadalmat.

- Atyádurad és anyádasszony hamarosan Budára érkezik - mondta Marcellus atya Margitnak. - Meglátogatnak, és Isten dücsőségére ölelnek esméig mint szerető leányukat. Az élet mulandó, leányom, s ahogy múlik, úgy velágosodik meg bennünk, hogy nem méltók a földi dolgok a békesség feláldozására, a szeretet tervényeinek átalhágására... Nem méltók rá, hogy megfeleldközzünk érettük Istenről.

Margit boldogságából semmi sem hiányzott.

Igaz, hogy el kellett szakadnia atyjától, anyjától, atyafiaitól, meg kellett tagadnia őket, hogy hű maradhasson fogadalmához és Jézus szerelméhez, de azért nagyon fájt ez neki. Sok könnyet ontott, sokat gyötörte magát, sokat kételkedett: helyesen cselekedett-e? Most látta, hogy valóban helyesen cselekedett.

*

Buda és Pest ötven templomának valamennyi harangja megkondult azon a tavaszi estén, amikor a királyi gálya, fennen lobogtatva az Árpádok vörös zászlaját, kemény evezőcsapásoktól hajtva Esztrigán felől megérkezett a révbe. A város és a környező falvak lakossága ezrével állt a parton, hogy lássa a királyi párt, az udvari népet, a fegyveres vitézek kényes csapatát. Enyhe, könnyű alkonyat volt, halványkék köd úszott a város fölött, s a lehanyatló nap aransárga sugarai tüzeket gyújtottak a palota, a négytornyú székesegyház s a hegyeken itt-ott gunnyasztó, főúri házak máriaüveges ablakain. A sziget partján is összesereglettek az ájtatoskodó hívek, a kalmárok, a johannita vár vitézei, az érseki palota őrzői s a premontrei szerzetesek fehér köntösös, kékőves csoportjai. Hosszú idő után, melyet a király Esztrigánban, Fejérvárott meg az ország távoli részeiben, így a Felvidéken meg Erdőelvéen töltött, ismét felkereste kedves budai palotáját, méghozzá a feleségével együtt.

A város alacsony épületein vörös zászlók lengtek a királyi pár tiszteletére. Sípok és damborák zengtek, a szűk utcácskák egyszerre megteltek a föld alól kibújt lovas- meg gyalogos katonákkal.

A király felült lovára, s kíséretével a palotába ügetett. Mindenfelé rivalgó ujjongás kísérte.

Másnap délelőtt pedig, vasárnap lévén, áthajózott a szigetre, hogy részt vegyen a hangos misén, melyet a provinciális atya celebrált.

Valamennyi rév megtelt hajókkal, ladikkokkal. Ezrével özönlött a nép, hogy ott legyen a szűk kis templomban, ahol az oltár mellett a király meg a királyné térdel. Az utakat ellepte a sokaság. Zengtek, bongtak a harangok a ragyogó tavaszi reggelben, a vén tölgyek sátoros koronáin madarak fütyörésztek. A királyi pár, hogy a mai nap jelentőségét hangsúlyozza, ünnepélyesen, előkelő kísérettel, fegyvereket csörtető, páncélos testőrök karéjában vonult a klastromhoz. A provinciális, Umberto szerzetmester, János fráter, Olimpiádisz aranytálcán kenyeret meg sőt nyújtott a királynak, s mélyen meghajolt. Béla meg Mária evett a búzalepényből, azután a testőröket kívül hagyva, belépett az oldalt nyíló társalkodóházba.

Főurai és a gazdagon öltözött hölgyek eloszlottak a locutoriumba, hogy apáca rokonaikkal beszélgessenek, Béla pedig néhány kedves szót váltott a priorissával, kikérdezvén, nincs-e valamiben szükségük.

Margit belépett.

Szívére nyomott kézzel állt a küszöbön. Sápadtabb volt, mint régen, de arcát halvány pírrel festette meg az öröm. Szeme is tágabban, lázasabban égett, vonásai soványabbak, fáradtabbak, szinte betegesek voltak, fehér keze még vékonyabb, még áttetszőbb. A kappája pedig mocskos és szakadozott, éles könyöke kilátszott az ujjából. Mint valami koldus, akire szánalomból hajítottak egy elnyűtt, semmire sem használható, vén köntöst.

- Atyám! Anyám! - suttogetta Margit, s mélyen, majdnem a földig bókolt.

A királyné sírva fakadt, felugrott, s Margithoz rohant. Szinte magába ölelte a vézna, könnyű novíciát. És megcsókolta kétfelől, majd szláv szokás szerint a vállán is.

Béla király elfordult, a torkát köszörülte, azután elmosolyodott

- Hagyd hát, néköm es leányom, hadd öleljem meg.

Margit felágaskodva ölelte át atyja vállát.

- Atyám, atyám, engedj meg... - suttogetta.

- Megengedök hát - dünnyögte a király. - Nem cselekedhetél mást.

Akik a vendéglátó házban voltak, mind könnyeztek.

HARMADIK RÉSZ

Boldogasszony szigete virágba, rügybe borult, majd meg a nyár hevében pihegett, hogy ismét mély téli álomba merüljön. A Duna hátán rajként sűrögtek a csónakok és gályák, vitték az emberi munka gyümölcseit és a természet ajándékait Északra, Délre, a partokon rabszolgák serege nyüzsgött. A templomok zúgó harangjai messze hirdették a diadalmaskodó élet alázatát. Télen pedig a szalmával meghintett jégen szekerek és szánok sora vonult.

A klastrom békén élte a maga zárt, csendes, mindennapi életét, szigorú törvényei szerint. Mióta Margitot felavatták, „megfeketézték”, egyelőre elültek a viszálykodások. A község belenyugodott, hogy Margit a Boldogasszony kolostorában marad, s nem hajlandó gyermek-kori fogadalmát sem az élet örömeiért, sem az ország javáért megszegni.

Margit pedig, mintha meg akarta volna engesztelni a községet azért a sok gyűlölködésért, melyet hűségével, állhatatosságával, Jézushoz való ragaszkodásával keltett, minden erejét megfeszítette, hogy még hübb, még állhatatosabb, még ragaszkodóbb legyen. Látván, mily örvényeket kavart a testi szépség, büntette magát a szépségeért. Gyenge testét böjtökkel sanyargatta, nem került le róla a szőröv, éjszakánként addig imádkozott a gyékényre borulva, mígnem elvesztette eszméletét, s hajnalban révedt fel kábult, álomtalan álmából, a földön fekve és dideregve, oly fájó tagokkal, mintha csontjait megtörték volna. Órákig állt az egyházban, a lépcső mellett, a karban, s imádkozott magáról és a világról teljesen megfeledkezve. Arca egyre jobban megnyúlt, kezei mintha kísértet kezei lennének, szinte átlátszóak s elképesztően vékonyak voltak, ajka körül átszellemült, réveteg mosoly játszadozott, szeme kitágult s elmélyült. Járása légiesen könnyed volt, mintha érezhetetlen szél lengetné, lábai alig érintették a kőkockákat. Mint fehér árnyék, suhant a folyosókon. És alig szólt, akkor is halkán, Margaréta sorornak háromszor is meg kellett kérdeznie, mit mondott.

Mióta a szomszédos klarisszakolostorból át-átjött egy apáca, és beszélgetett Margittal Szent Ferencről, az ő nagy alázatáról, liszteslazsnakból készült csuhájáról, testének mosdatlanságáról, kemény böjtjeiről - noha dúsgazdag kereskedő fia volt! -, még kevesebb gondot fordított a ruházatára. Szent Ferenc szelíd példája bátorította, hogy feledje el, s ha tudja, másokkal is feledtesse királyi származását. Új kappát, vélomot már sohasem öltött. Ruhája, kappája vala igen ó, megszakadozott és foltos, és némikor a sárból vett mindenféle posztót, azzal foltozta meg köntösét. Amikor pedig a ruháskamra hetese új kappát akart neki adni, így szólt:

- Ne tégy így, szerető atyámfia, hanem két hitvány palástot varrj össze, és megfoldozzad énneköm, azt add neköm, azt viselöm én.

Véloma, feketéje megavult, ó és rongyos volt, és ha jó és gyenge vélomot adtak neki, nem viselte, hanem alamizsnaosztáskor odaadta a koldusoknak, és goromba vélomot kért, azt viselte. Vagy elcserélte vélomát a szabadkozó Ágnes szolgálóéval, meg elkérte más szolgálóktól a lányok goromba főfedőjét, s azt viselte. Sarui még a téli hidegben, sárban, hóban is mindig hitványak, szakadozottak voltak. Olimpiádisz priorissa makacsul küzdött ez ellen az éppen nem királyi öltözködés ellen.

- Nem jól tészed - mondta nyers, dorgáló, de egyben lemondó hangon. - Mert ha ezöket a te atyád és anyád tudnájak, mirajtunk nagy szömérmet tönnének.

- Kérlek tégedet, szerető anyám - suttogta Margit alázatosan, halvány, elsuhanó, megbocsátó és légies mosollyal az ajkán -, Jézus szerelméért hagyd, hogy ígyyen tögyek...

Két ciliciuma volt. Egyiket lószőrből csináltatta meg gyapjúból, ezt naponként viselte. A másikat Olimpiádisz nagy könyörgéssel nyert engedelmével csináltatta, mégpedig lófarokból és tehénfarokból. Ezt a ciliciumot viselte karácsony estéjén, nagypénteken, Boldogasszony minden vigiliáján és minden apostol estéin, továbbá minden ádventben egészen karácsonyig, hamvazó szerdától húsvétig. Fejét, ruháját ellepték a tetvek. Azok az előkelő kisasszonyok, akik mint apácák is nagyúri finnyássággal éltek a klostromban, felháborodott gyomorral álltak vele szemközt, s elfordították a szemüket, hogy ne kelljen látniok a véloma alól meg a kappája repedéseiből előmászó, kövér tetveket. De bár elnehezült is a köntöse a tetvektől, férgektől, nem vetette le soha.

Fejét meg nem mosta, csak a kezét, arcát öblítette le. Lábát térdén felül víz sohasem érte. Ő maga megnyírta, megmosta a beteg sororokat, de sohasem engedte, hogy vele is törődjék valaki. Akkor volt boldog, amikor egy alkalommal rosszul vetett véniát, s bal felső karját a váll ízületénél kificamította. Kegyetlen, hasogató fájdalmat érzett, úgyannyira, hogy ágyára vetette magát, s Olimpiádisz soror nyomban Gerardus orvosért futtatott. Az orvos azonban meg sem nézhette Margit karját, és csak gondolomformán ajánlott ecetes borogatást a daganatra. Olimpiádisz meg éppenséggel kudarcot vallott tanácsaival, s arra sem tudta rákényszeríteni Margitot, hogy maradjon nyugodtan az ágyában. Mert amint a regula szerint el kellett végeznie imádságait, az egyházba ment, s ugyanoly pontosan elvégezte zsolozsmáit, véniáit, mint máskor, ha nem buzgóbban. Hálát adott Istennek, hogy szenvedésre méltatta. Hiszen mi volt ez az ő égi vőlegényének, Jézusnak szenvedéseihez, mi volt az ő vállának sajgása Jézus feltört vállának kínjaihoz! A fájdalom első óráit lassan-lassan sajgó kéj váltotta fel, s valami gyönyörteljes gyűlölet, amely izzón súgta a fülébe: „Fájj, fájj csak, nyomorult! Jézusé vagy egyedül, nem éledeleg rajtad földi szem!”

A sororok csendes megbékélése és közönye mögött azonban nagy féltékenység reszketett. A lesütött szemek, szelíd arcok, jámboran összekulcsolt kezek, vontatott lépések, halk szavak semmit sem árultak el ebből a féltékenységből, de azért ott izzott a község tagjai között, mint forró nyári napon a reszkető hőség a fák között. Még a kis Margaréta, Anna hercegnő leánya, Margit húga is gúnyolódott, amikor a kificamodott váll hasogató fájdalma sóhajtásokra, nyögésekre kényszerítette Margitot. De nyomban érezte a gyermek, hogy az ő bal válla is fáj, s igen megrémült. Több se kellett a vén Alexandriának meg az irigy, örökké mások hibáit rágszáló Katerinának. Nyomban suttogni kezdték, hogy ördöngtől vagy a kislány fájdalma. Margit bosszút áll ördög hatalmával. A suttogás továbbgyűrűzött, szájról szájra járt, azzal a vidor fürgeséggel, amellyel az áhítatos életben holmi fennhéjázó, előkelő zárkózottságot láttak, s Isten kiválasztott kegyenceinek érezték magukat, örvendeztek, hogy ez a rongyos, tetves, piszkos királyleány, aki látszólag nemcsak szó szerint érti és követi a regulákat, de jézusi alázatával még a nap minden percében is a maguk gyengeségére, hiúságára, kevélységére és tunyaságára figyelmezteti őket, talán csakugyan a Gonosszal cimborál.

Izgatott fitymálással nézték hallgatag sürgés-forgását, munkálkodását, elmélyedt, révült imádkozását, s folyton úgy érezték, orruk alá akarja dörgölni, hogy különb, mint ők. Katerina, esztrigáni Sennye úr leánya például magából kikelve, egész erkölcsi felháborodását fortyogó szavaiba sűrítve magyarázta, hogy ez a képmutató tulajdonképpen nagyon is vágyódik a bűnös világi életre, ha kihúzná lábát a klostromból, nyilván megkaphatná minden dali vitéz, csak szép lova, aranyos fegyvere, kacki bajusza és messze zengő hangja legyen. Ezért nem mert feleségül menni a cseh királyhoz...

Erdélyi Mátyus úr leánya, a lassú nyelvű Margaréta soror mély felháborodással hallgatta Alexandriát. Megvolt az ítélete Alexandriáról. De Margitról is.

- Már ahogy eszik, ahogy a kést tartja, ahogy finnyáskodik - mondta felháborodva. - Mintha örökkön azt mutatná, mily keráli ivadék ü, mily kellemetösködve tud enni. S ahogy jár! Mint aki táncol...

S összecsispve ujjait, kezét felemelte, mímelve, hogyan lépked Margit.

Sabina, Benedicta, akik éjszakánként hol a kamrába, hol a kapitulumházba lopakodtak Margittal, s karjuk elernyedéséig korbácsolták a sündisznó bőrével, hallgattak. Az együgyű Petronilla csodálta. Alincsa példaképének tekintette, iparkodott ő is úgy járni, enni, beszélni, mosolyogni, mint Margit, imádsága közben is úgy borult le, mint ő, előreterjesztett karokkal, homlokát a hideg kőkockákra hajtva. De keserűen látta, hogy nem bírja elviselni a megerőltetést, amit Margit magára vállalt. Mihelyt térde feltört a véniáktól, s érezte tagjaiban a fáradtság és álmatlanság hasogató nyilallásait, könnyezve feküdt ágyába, s tehetetlenül szidta gyengeségét. Nem bírta a mocskos munkát sem. Gyakran hozzáfogott, hogy a szolgálók, parasztatyafiak piszkos munkáját elvégezze, de gyomra felháborodott a bűztől, keze irtózott a mosogatólétől, szeme a kappája piszkosságától. Ha meg tetűt látott, hánynia kellett. Gyakran kényszerítette magát, hogy Margit mellé álljon a karban, üljön az asztalnál, de testét tűrhetetlen bizsergés fogta el, arcát el kellett fordítania a koldusnál is koldusabb külsejű Margittól, végre nem állhatta tovább, valami ürüggyel odébbment, sajnálva magában az annyiszor kicsúfolt Margitot s önmaga gyengeségét.

Csenge dacos némaságban élte napjait, s eluralkodott rajta valami fájdalmas, keserű, gőgösen hangtalan lázadozás. Már nem volt az a vidám, kötekedő, csípős leány, aki annyira uralkodott valamikor a leánytársakon. Elvesztette Alincsát, Annust, Luciát, Virágot és Gyöngyöt. Egyedül volt, mert a sororok közül senki bizalmasa nem volt. Mióta felavatták, lezártak tekintette az életét. Rokonai sem látogatták, fájdalmas irigységgel nézte, amikor a többi apáca apja, anyja, testvérei, rokonai, jó ismerősei vidáman csevegtek a társalkodóház rácsos ablaka előtt. Ajkai Péter úr küldött ugyan egy-egy alkalmatossággal ajándékokat a klastromnak s Csengének, de mik voltak ezek Margit királyi kincseihez - melyeket Béla úr küldött sűrűn a klastromba -, s mik voltak még a többi apáca rokonságának gyakori küldeményeihez képest. És bár valamennyien odaadták a kincseket a községnek, hogy árukból a szegényeket istápolja, a kevély Csenge szívét marcangolta a megalázottság: az ő ritka ajándékai messze elmaradnak a királyi ivadék pöffeszkedő gazdagsága mögött. Csenge igen szerencsétlen volt, ajkai körül biggyedt, lemondó mosoly játszott, járása kemény és határozott volt, mintha mindig támadásra indulna, szótlansága mögött horgok leselkedtek, s mihelyt szólt, előbújtak, megcsillantva alattomos hegyüket. A kapitulumházban esténként keményen vádolta önmagát a község előtt, de alázatos vádjai mögött hideg önérzet lappangott, s a vádak visszahullottak a község fejére, amely nem szerette őt eléggé, s minduntalan hátraszorította, Margit alázatát, szorgalmát, ájtatosságát, krisztusi szegénységét állítva elé követendő példaként.

Margit úgy járt a körülötte örvénylő tenger hullámain, mintha észre sem venné, mily zavaros mélységek nyiladoznak alatta. Pedig észrevette. Ha tág, forró pillantású, okos szemét rávetette valakire - ahogy apja is szokta -, s hosszan, fürkészőn mélyesztette tekintetét a vele szemközt csillogó tekintetbe, minden rejtett érzést és gondolatot kiolvashatott belőle. Szemnek, arcnak, mozdulatnak, hangnak nem lehetett titka előtte. De nyomban elöntötte a szájalom, sajnálta képmutató sorortársait, s magát vádolta, mért nem tudott még felemelőbb, tisztítóbb példát mutatni a saját életével. Jézus urunkból sugárzott a szeretet átalakító ereje, a bűnösök felismerték bűneiket, anélkül hogy Jézust meggyűlöltek volna, Ő meg tudta bocsátani mindenkinek, amit a szívében takargatott...

A konyha füstös boltívei alatt a sororok egész csapata szorgoskodott a nagy, nyitott tűzhelyek körül. Farsang lévén, a koldusok számára mindennap különösen gazdag, ünnepi ételeket készítettek. Margit gyermekkorától, amikor a szegény, parasztyafi kezét leforrázta, mindig maga vette el a tűztől a forró tejet vagy vizet. Csodálták azt a tulajdonságát, hogy tüzes edényeket, kihullott parazsat könnyen meg tudott fogni, s a pusztában tartani. Ha figyelmeztették, hogy megégeti magát, inkább Ágnes szolgáló vegye el az edényt, mosolygott:

- Ha más tönné, az ü érdeme lönne. Ha én teszöm, az én érdömöm.

A húst vélomába takarva vitte az infirmatóriumba a betegeknek.

Olimpiádisz priorissa, hogy megtörje Csenge gögjét, gyakran Margittal együtt osztotta be konyhai szolgálatra. Csenge elszánt szorgalommal dolgozott, s amikor csak tehetett, elhalászta a munkát Margit elől, hogy „kevesebb legyen az érdeme”. Egy ízben rákot főztek. A lobogó vízben pirosra főtt rákok elromlottak volna, ha gyorsan el nem veszik a tűztől. Vagy hárman nyúltak a fazék felé, de csak Margit merte megfogni és félrehúzni. Csengét egy pillanat alatt elöntötte valami soha nem érzett düh. Évek során felhalmozódott gyűlölete, mellőzöttsége, Margit mögött való elmaradtsága kicsattant belőle. Ahogy látta a gyors mozdulatot, mellyel Margit mohón a tétovázó, félénk kezek előtt a tűzbe nyúlt, s megragadta a hasas fazék fülét, ahogy ebben a gyors mozdulatban felcikázott a kapzsiság: „Ha én teszöm, az én érdömöm!”, s ahogy benne volt minden versengés hiábavalósága is, az felbőszítette Csengét. Arca eltorzult, ajka megrándult, éles fogai belemartak, mint a nyers húsba. Szeme villogva vizslatott körül. S felkapva egy mocskos, vizes rongyot, heves mozdulattal Margit arcába vágta.

Nagy megkönnyebbülést érzett. Mintha megkötözve vergődött volna éveken át, és most a kötelékeket valamely láthatatlan hatalom egyszerre szétvagdalta volna.

- Most megkapád! - lihegte.

A sororok odarebbentek. Margit csodálkozva állott közöttük, szeme tágra nyílt, ajka elmosolyodott, arcáról peregve folyt a piszkos, zsíros lé.

- Mit mívelsz, ézös felem? - kérdezte halkan, és tekintete mélyen Csenge szemébe süllyedt.

Ebben a gyors, váratlan pillanatban érezte, hogy Jézus, a szelíd vőlegény ott áll mellette, csendesen ránéz és mosolyog. Nem, Margit nem érezte a megtorlás vágyát. Keze meg sem rebbent, még csak le sem törölte az arcát. Testi közelségben állott mellette Jézus, és hangtalan suttogással beszélt hozzá:

- Megkorbácsolának, vállamra bíborpalástot terítenek, fejemre töviskoronát nyomának, arcul verének és leköpdösének, s csúfolódva hajlongának előttem...

Szívében ujjongó hálasikoltás kelt. Íme, hasonlónak lett Jézushoz! Méltónak találtatott rá, hogy ugyanúgy arculverjék, bemocskolják s megcsúfolják, mint Őt! De ez nem elég.

- Üss csak, ézös felem, üss, szerető atyámfia - suttogta boldogan, s fehér, sovány arcán ragyogott az öröm.

De a felzúduló apácák csoportjában szégyenkezve kotródott el Csenge. A kitöltött harag első megkönnyebbülése után azonnal érezte, hogy most is legyőzték. A kielégültség eltűnt a szívéből, s annál nagyobb, reménytelenebb, kongóbb üresség maradt utána. Könnyei kiszöktek, öklét, fogát összeszorította, s gyors léptekkel ment a dormitóriumba. Levetette magát az ágyára, arcát a tenyerébe hajtotta, s zúgó fejjel próbált gondolkodni. Nehezen sikerült, mert egész testét rázta az indulat.

- Mit cselekedtél? - kérdezte magától. S hátán végigfutott az undor didergése. - Megütöttem sorortársadat. Lábbal tiportad a szeretet parancsát!

- Jaj, nem, nem lehet szeretni ezt az alázatos, szelíd, sápadt, piszkos semmit, ezt a királyleányt. Csak gyűlölni lehet... Ő, ha ez nem lenne, én is lehetnék jó! Én is lehetnék Isten szelíd, igaz szerzetese! Bocsáss meg Jézus Úr!

- Megütöttem, megütöttem! - ujjongott diadalmasan, s rúgott egyet fektében. - Képébe vertem a mosogatórongyot. Bűnt követtem el. Úgy kell neki, az ő bűne. Ő vitt reá. Az alázatos, szelíd, alávaló teremtés. Mit áll utamba? Mért taszít el, amikor én is akarok tenni valami jót?

- Nem lett volna szabad, nem lett volna szabad - sírt fel undorodva. - Tűrni kellett volna még nagyobb békességgel, még nagyobb alázattal, szelídséggel, szeretettel...

- Hát nem tűrtem! Nem is tűröm! Büntessenek, vetek ötször száz véniát, bőjtölök, mondok ezer *Avét*, de nem tűröm. Mi vagyok én? Olyan utolsó személy? Én ajkai Péter úr leánya vagyok. Ő meg királyleány akar lenni a klastromban. Király leánya rongyban, piszokban, tetűben, alázatos mosollyal. Ha ő elvesz egy forró fazekat, már érdeme nagyon. Ha tetvek másznak rajta, az egész ország csudálja, mily érdemei vannak. Ha atyja kincseit odaadja a fráternek, hogy vigye a dunaparti kufároknak, s árát ossza szét a szegények között, érdemei vannak. Mindenki sóhajtoz, sápodik, ámuldoz, mily igaz szolgálója Istennek! Hát megütöttem, jól van...

- De hogy mosolygott, milyen nyugodt volt, milyen szelíden nézett.

- Jézus Úrhoz akar hasonlítani. Gyűlölöm, gyűlölöm! Csakhogy megütöttem.

- Kért, hogy üssem még...

Ott lengett előtte Margit nagyszemű, mosolygó arca. A sápadt, sovány, átszellemült arc. Nem tudott szabadulni tőle, hiába hunyta be vagy nyitotta ki a szemét, hiába forgatta erre-arra a fejét. Üldözte, hívta, kérte ez az arc, mosolygott ez az ajak, sugárzott ez a szem.

Csege egyre tehetetlenebb volt. S bár megkísérelte, hogy diadalmasan vonuljon be ismét a művelőházba, nem sikerült. Érezte, hogy minden szem rátapad, hiába emelte fel a fejét nyugalmat színélve, a szíve összeszorult. Kétségbeesve kutatta a szemeket, melyek biztatnák. De Alexandria sötét szeme hegyesen villogott felé, Margaréta mintha kajánul nézte volna, Olimpiádisz priorissa felháborodott, lesújtó tekintet vetett rá, Eliana szomorú volt, Benedicta szeme könnyes, Cecilia összenézett Aglennel, Alinsa szégyenkezett, Petronilla együgyű pillantása megdöbbsent csodálkozást árult el, az öreg Katerina szinte gyászolt. Miért, hiszen sokan közülük éppen úgy nem szerették Margitot, mint ő, csak kegyes békesség, szenteség leple alá rejtették irigységüket, féltékenységüket, gyűlöletüket... Ő meg merte mutatni, mit érez. Szabadon és bátran arcul merte ütni a csodált, irigyelt, lenézett, útjukban álló királyleányt.

Megvetően elbiggyesztette ajkát, sötét pillantását büszkén körülhordozta, de fájt a szíve. Leült a munkája mellé, elővette a piros, kék meg aranyszálakat, s hímezéshez látott. Várta, sőt kívánta, hogy a priorissa kiszabja rá a büntetést.

Este a kapitulumházban, amikor mindnyájan egybegyűltek, hogy megvallják a község ellen elkövetett bűneiket, neki szólnia sem kellett. Könnyed mozdulattal véniába vetette magát Olimpiádisz priorissa előtt, s egyszerű, közömbös hangon elmondta, amit úgyis tudtak mindnyájan. Mintha távolról hatott volna hozzá Margit halk, gyermekes, világos hangja:

- Engedjétek meg néki, ézös sororok, Jézus Úr szerelméért, én megengedök néki...

- Én nem engődök meg néköd - ötlött Csenge eszébe.

Nyugodtan tudomásul vette, hogy ötszáz *Avét* kell mondania, egy hétig kenyéren és vízen kell böjtölnie, Ágnestől diszciplinát vennie - mert Margit nem akarta megdiszciplinázni -, s minden ötödik *Ave* után véniát tennie. A pönitencia súlyos volt, de nem bánta.

Az volt a legsúlyosabb büntetés, hogy oda kellett mennie Margithoz, s meg kellett csókolnia. Szemét behunyta, s hűvösen megcsókolta Margit arcát kétfelől. Egész testében jéghideggé vált, amikor érezte, hogy Margit szeretettel átkarolja a vállát s visszacsókolja.

Béla király egyre gyakrabban látogat el a kolostorba. Lehajtott fejjel, meg-megzökkenő lépésekkel megy a vén tölgyek alatt, kísérete elmarad mögötte, a testőrző vitézek messziről követik, mintha nem akarnák zavarni gondolataiban. Marcellus provinciális is úgy lépeget a balján, hogy alig szól. A király tűnődve nézi a kavicsokat, néha megemeli a fejét, s elmereng a hatalmas fakoronák csillogó levelein, a napfény aransárga pásztáin, a nesztelenül suhanó felhőkön. Szereti Budát, de még inkább szereti a szigetet.

A kolostor nem mindig tudja, mikor érkezik. A nehéz vasbuzogány megkoppan a tölgykapun, a kapus soror kíváncsian tekint ki a rácson, s szinte elnémul ijedtében: a király! Hátha valami nincs rendben, hátha a látogatás után a kapitulumházban valamennyiök fejét alaposan megmossa a szigorú, aszkétafejú provinciális? Az apácák szeretik az ünnepélyes látogatásokat, amikor kevély urak és díszes hölgyek lepik el a klastrom udvarát, sűrögnek a társalkodóházban, imádkoznak a templomban, s átadják tartományokat érő ajándékaikat a priorissának. A bűnös világból suhan be ilyenkor egy-egy büntelen sugár, felfelfűrt kíváncsiságukat, mulattatja őket. Ezek a fényes látogatások a kolostori élet nagy eseményei. Évekig elbeszélgetnek róluk. Emlegetik, ki volt ott, milyen ruhát viselt, mit mondott, hogy viselkedett. De mióta ferences gyóntatója van a királynak, s maga is belépett a harmadik rendbe, egyre ritkábbak a pompázatos látogatóünneppek, s egyre gyakoribbak az ilyen magányos, csendes, be nem jelentett látogatások. Tulajdonképpen nem is a klastromnak, csupán Margitnak szólnak.

Amikor a király Marcellus provinciálissal belép, cikázva fut a király érkezésének híre a folyosókon, cellákon, termeken át, míg el nem éri Margitot. Margit soror sápadt arca ilyenkor kipirul, kezét a szívére nyomja, s olyan mozdulattal lép előre, mintha futni akarna, futni, gyermekként, mint Beszpörimben. De megtorpan, arca ismét visszanyeri megszokott sápadtságát, szeme a nyugodt fényt!

- Végy másik kappát! - sürgetik jobbról-balról.

- Mit szól atyádurad, ha meglátja rajtad ezt a cafatot? - zúgolódik suttogó hangon Olimpiádisz priorissa, mintha attól félne, hogy a vastag falakon át is meghallja a király, miféle cafatról van szó.

Margit mosolyog, és a fejét rázza. S elindul a társalkodóház felé.

A király, de különösen a királyné, eleinte valóban megdöbbsent Margit ruházatának láttán. Megdorgálta Olimpiádiszt, mért tűri, hogy királyi ivadék ilyen koldusköntösben járjon. De mióta belé kellett törődniök, hogy Margit nem megy feleségül a cseh királyhoz, és örök fogadalmát nem szegi meg semmiféle Ottakár vagy más úr kedvéért, lassanként abba is bele-nyugodtak, hogy leányukat szegényesebbnek lássák az útszéli szegényeknél. Az álmot, hogy lányuk királyné legyen, eltemették. Fásultan vették hát tudomásul, hogy kicsiny dolgokban is a maga feje után megy, megtagadva származását s a hatalmas királyi nemzetség minden díszét.

Béla fáradtan ül egy farkasbőrrel takart széken, Margit pedig térdre omlik előtte, és szelíden megcsókoltatja a kezét. A király rendesen Margit fejére nyugtatja jobbját, s így nézi hosszasan a fehér, megnyúlt arcot, az álmatlanságtól karikás szemet, az átszellemülten mosolygó

ajkat. Szívét összeszorítja a szomorúság. Mert ezen az arcon újra és újra felismeri nemcsak az egykori gyermek lelkes szeretettől ragyogó arcomskáját, hanem azét a másikét is, aki meghalt a fekete halál ölelésében. S erről az arcról újra és újra visszalengnek emlékezetébe a feledhetetlen, szörnyű képek, a tatárvész esztendőinek rettenetes képei.

Milyen megrendítő Margit, ahogy ott térdepel a sarkán guggolva, fejét Béla térdére hajtva s alulról feltekintve reá. A durva kappa sártól bevert posztóján hasadások, a véloma piszkos és szakadozott, a saruja csupa rongy. És a köntös varrásában s homlokkötője szegélyén tetvek mászkálnak. Egész alakján csak emlékei vannak már a nem is olyan régi szépségnek, gyenge tagjai mint csontváz lötyögnek a bő, nehéz köntös alatt, arccsontja is kiütközött, egykor szelíden gömbölyded arca beesett. Gyakran rövidet, szárazat köhent, s ez a köhentés a legszomorúbb. Csak ha tágra nyílt, mérhetetlenül szelíd, melegbarna szemébe pillant a király, látja benne azt a túlvilági ragyogást, amely mindenért megvigasztalja, amely lefegyverzi.

Béla mindig úgy érzi, amikor a jól ismert s megszokott társalkodóházban leányával kettesben marad, hogy messze elhagyta minden fenyegető gondját, minden vigasztalan bánatát, reménytelen vágyát. Először hosszan hallgatnak mind a ketten, Margit a földön kuporogva és atyja kezét fogva, könnyű, szinte testetlen ujaival, a király pedig az öblös, nehéz széken ülve, jobbát leánya fején nyugtatva s hol az arcát, hol az ablak színes máriaüvegeit nézegetve. Gondolatai elkalandoznak, s nem akar irányt szabni nekik. Végre Margit kérdő mosollyal néz reá, s ő visszamosolyog. Bólint.

- Megvagnak, mindnyájan megvagnak - felel a néma kérdésre. - Jó egészségben vannak.

S lassú szóval elmondja, ki hogy van, s mi történt odahaza. Margit egy-egy kérdéssel, noszogató tekintettel biztatja szóra, ő maga azonban nem beszél sem önmagáról, sem a klostromról soha. És csodálatos, ezt a király nem veszi észre. Olyan jól esik neki, hogy van egy kis hely a világon, ahol szabadon beszélhet, ahol nem vetik latra a szavát haszonlesők, tányérnyalók, képmutatók, irigyek, gyűlölködők, kárát lesők, hízeltgők, ahol senki semmiképpen meg nem ítéli, csak szereti.

Azután a királyné jött egyedül, de ő már nagyobb ceremóniával, nagyobb hírrel. És a társalkodóházba becsődítette a priorissát, Katerina sorort, Benedictát, Ágnest, Juditot, Frosiát, ott tartotta a provinciálist és János frátert, egész udvarral vette magát körül. És előttük korholta Margitot ruházataért, piszkosságáért, tetveiért. Margit szeméből gyakran kibuggyant a könny, és kérve kérte anyját, tekintsen Jézus Úr szenvedéseire, a szentekére, az ő szegénységükre. Mária királyné lassan ingatta a fejét, iparkodott belenyugodni leánya nyomorúságos látványába, de magában azért halkan dünnyögte:

- Mégis, leányom, mégis...

Ezek a látogatások nem voltak olyan csendesek, békések és tiszták, mint Béla látogatásai. A klostromban is nagy zenebona támadt, sütés-főzés kerekedett a konyhán, minthogy a királyné mindig ottmaradt vacsorára, sőt néha több napra is. A refektóriumban az apácákkal étkezett, s ilyen alkalmakkor felfüggesztették a szilenciumot. Olimpiádisz priorissa gyakran suttozva panaszkodott Marcellus provinciálisnak, mennyire megbontja a regulát a királyné, s mily rossz hatása van a község fegyelmére. Mert órákon át ki nem fogyott a szóból, beszélt országos és családi ügyekről csakúgy, mint más családok és nemzetségek ügyeiről, halálról és házasságról, várépítésről és ünnepi misékről, ruhákról és a só árának alakulásáról, kunokról és tatárokról. Jó és jámbor asszony volt, igen okos is, az urát mindennek fölé helyezte, de nagyon magányos életet élt, a királyt alig látta, s nem tudta kiönteni társat kereső szívét a ragyogó esztrigáni vagy a szerényebb, de a király embereivel jobban megtömött budai palotában.

Amikor a királyné elment, Margit nagy-nagy fáradtságot, ürességet és reménytelen szomorúságot érzett. De ha a király távozott el rövid, ötletszerű látogatásairól, vidámnak, könnyűnek, bizakodónak érezte magát, jobban tudott imádkozni, ájtatosabban énekelt, s forróbb szívvel tekintett a Szent Kereszt-oltára fölött függő, hatalmas feszületre. Különös, csiklandozó öröm volt benne, gondolatban újra és újra megcsókolta apja nehéz kezét, megsimogatta hosszúfűrtű fejét, s rámosolygott elrévedő arcára.

Csak a bátyja, István nem látogatta meg mostanában sohasem. Hírt is keveset hallott róla. Mária királyné elmondta ugyan, milyen boldogan él Kun Erzsébettel, s hogy az ország keleti részében tartózkodik leginkább, de ennél többet, meg annál, hogy szép kis leánya van, nemigen tudott róla. Csak a szép, fehér arcú fiúvá serdült Béla herceget látta néha-néha, olyankor, amikor apja és anyja együtt látogatta meg a klastromot. Csodálta az oroszlánéhoz hasonló, sárgás, okos szemét, dús, világosbarna haját, kissé gyenge, de az ideges paripáéhoz hasonló termetét és őszinte, eleven, mindig vidám szavait. A fiú azonban idegenkedett tőle, nem állhatta rongyait, piszkosságát, és borzadt a tetveitől. Ez elszomorította Margitot, arra készítette, hogy távol maradjon öccsétől, s inkább a szemével, mint a karjával ölelje magához. Annál jobban fájt ez Margitnak, mert mindig az volt az érzése, hogy ez a szép, okos, nyughatatlan fiú nem lesz hosszú életű. Buzgón imádkozott érte, de mintha imáiban lappangott volna egy kis szomorúan bűgő lemondás is...

A szegény, öreg soror, aki rothadt körtéhez hasonlatos, sárga fejét emelni sem tudta az utóbbi időben, egy reggel holtan feküdt ágyában. Isten megváltotta betegségeitől, melyeket nem tudott megtörni sem az esztendőkön át mondott buzgó imádságok sora, sem Gerardus mester orvosságainak ereje, sem Margit önfeláldozó ápolása.

Amikor a halált jelentették Olimpiádisz priorissának, s körülállva a dohos ágyat, felemelték a szegény soror takaróját, már szinte csak csontvázat találtak a szalmán. Csontvázat, melyre rátapadt a sárga bőr. Az aszott koponyából megtörten derengett a nyitott szemek üres tekintete. Keze a mellén feküdt, melyről régen elsorvadtak az emlékek. Senki sem mert hozzányúlni a halotthoz, borzadva álltak körül, noha évek óta hulla volt, ha naponta szólt is hozzájuk könyörgő szóval. De Margiton kívül senki sem látta őt testi mivoltának riasztó borzalmában, legfeljebb visszataszítóan sárga, halálfejszerű arcát, amikor ételt vagy vizet adtak neki. Hogy most feltárult előttük a mezítelen valóság, rémülten eltakarták a szemüket, elfordultak, és keresztet vetettek.

- Ki mosja, fürösztje meg? - kérdezte tétován a priorissa, s körülvizslatott az apácák csoportján.

Mindenki elhúzódott, s iparkodott olyan engedelmes apácának látszani, aki ebben a pillanatban nincs is ott.

Alexandria tekintete Margitra siklott.

Megint előrelépett, s karját a hulla alá csúsztatva, kérte a sororokat, hozzanak meleg vizet, törülközőket és új kappát a halott számára. Buzgón rebbentek szét, hogy a kérést teljesítsék!

Egyedül maradt a halottal. A vén soror holttestével, akit hosszú, keserves életén át Örzsébetnek hívtak, s aki már régóta nem tartozott senkihez. Leült az ágya szélére, s hosszan nézte a sárga, aszott arcot. A nyitott szemek mereven bámultak reá, mintha makacsul magyaráznának valamit, mintha titkokat látnának, amelyeket nem lehet kimondani.

Margit naponként látta a sorort, mégis, mintha nem ugyanaz lett volna. Folyton várta, hogy megszólal:

- Ézös húgom, imádj érettem, vegyön magához Isten!

Várta a nyöszörgő kérelmet:

- Adj innom, egy csöppecskét adj, Isten áldjon meg!

S várta a hálálkodó, rekedt suttogást:

- Jó vagy, leányom, jó vagy... Csak a víz sem jó immár neköm...

Várta, hogy a szemhéja megmozduljon, hiszen egy légy szállott reá. S olyan dermesztő volt ez a némaság és mozdulatlanság, olyan dermesztő és mégis beszédes! Mintha a kissé nyitott szájú arc attól az ámulattól merevedett volna meg, amely a hályogos szemekben a túlvilági csodák, az isteni titkok látványától támadt, mintha a merev, csontos ujjak azért lettek volna olyan elképesztően mozdulatlanok, mert lenyűgözte őket a másik világ ezer szépsége, melyet elértek. Ahogy hosszan elnézte a gyűrött, piszkos ingben fekvő halottat, mintha lassan emelkedni-süllyedni kezdett volna a lélektelen mell, s mintha megrezzent volna az ajka is.

A sororok sokára jöttek a vízzel, kendőkkel, kappával, s ő egyedül volt. Ekkoriban nem volt beteg senki, az infirmatóriumban siket csend lebegett. A kora reggeli nap fénye áttört a mária-üvegen, s tompán hullott a kőkockákra. A nagy, fehér falon Jézus kiterjesztett karral függött. Ugyanoly sárga, aszott, elkínzott teste volt neki is, mint ennek a halott sorornak. Ugyanúgy billentette félre egy kissé a fejét, mint ez a halott az ágyon. Csak a szeme volt behunyva, míg Örzsébet sororé nyitva bámult az ürességbe.

Margit szívét összefacsarta az iszonyat. Életében most látott először holttestet. A klostromban nem halt meg eddig senki. Más halottat ha temettek is a szigeten, s ő ott térdelt az apácák között, a ravatalnál, bár megrendítette a halál közellétének dermesztő lehelete, nem érezte ezt a kegyetlen markolást, mely most összefacsarta a szívét. Uralkodni akart magán, nyugalmat erőltetett magára, de szíve vergődött a jeges szorítás alatt, torka összeszorult, szeme égett, derekán élesebben sajgott a cilicium ölelése. Arra gondolt, hogy így feküdt Jézus keresztről levett, merev teste is, de már a következő pillanatban nem Jézust látta a halottban, hanem az apját. Ott feküdt fürtös fejjel, elefántcsont színű, sima arccal, nagy, domború homlokkal, a mennyezetre meredő, hályogos, barna szemmel, királyi pálcáját és a keresztet szorongató, nehéz kézzel, fekete dolmányban, derekán aranyos övvel, lábán bütykös orrú, sárga csizmával. És amikor el akarta hessegetni ezt a kínzó képet, Istvánt látta az ágyon, ifjan, délcegen, de halottan. És István után Bélát. És Béla után az anyját és Kingát és Annát, majd végezetül Kun Erzsébetet. Elfordította a fejét, és az üres infirmatórium gazdátlan ágyain sorban ott látta valamennyi szeretettjének a holttestét, sorban feküdtek a néma halottak, vele szemközt az atyja, mellette István, majd Béla, azután az anyja és nőtestvérei. Feküdtek mereven, összeszorított ajakkal, fehér arccal, dermedt tekintettel.

Szeretett volna sírni, hogy megkönnyebbüljön, érthetetlen izgalom szorongatta, mintha valami nagy veszedelem fenyegetné, de könnyek nem jöttek égő szeméből. Keresztet vetett, kezét összekulcsolta, letérdelt, hogy imádkozzék az elhunyt soror lelki üdvösségéért, de csak szerettei holttesteit látta, csak a bűnös kétségbeesés szorongatta a torkát. Eddig békésen belenyugodott abba, hogy Isten akaratából meg kell halni. Meg kell halni, hogy menekedhessünk a siralom völgyéből, és lelkünk szabadon szárnyalhasson Isten trónusa elé, az örök ragyogásba. Jól van ez így, bölcs rendelés ez. De most, most megszállta a sivár, reménytelen, lázadó kételkedés. Vajon nem lehetne ez másként? Vajon Isten végtelen bölcsessége nem tudta volna a módját, hogy születés és halál nélkül teremtsen világot? És nem tudta volna elrendelni, hogy Ádám soha ne egyék a tiltott almából, mellyel halálát évé? Istennek csak egy intésébe kerülne, hogy ne legyenek bűnösök, s ne legyen halál!

- Meg akarlak ismerni, hogy jobban szerethesselek - suttogta szorongva Szent Bonaventura szavait.

A visszatérő sororok ott találták az ágy mellett, a földre borulva és révülten magába merülve. Amikor megérintették a vállát, hogy magához térítsék, sírva fakadt. Ez a sírás most nagyon jólesett. Meleg könnyek áradatában fürdött a lelke, s érezte, mint lesz egyre tisztább, egyre könnyebb. Már újra Jézus testét látta a halott soror holttestében, zokogva, bűneit mélyen bánva, kételkedését, lázadozását szégyellve emelte fel a hullát, húzta le a romlott testről az inget, s mosta végig gondos gyengédséggel a langyos vízben. Eliana soror sóhajtozva, elfordított arccal nyújtotta felé a kendőt. Ágnes a vadonatúj kappát adta neki. És Margit folyton sírva, mint a názáreti asszonyok, törölgette a kiálló bordákat, a hegyes térdet, a ványadt karokat és a makacsul félrebillent arcot. A test már merev volt, nehezen lehetett ráadni a ruhát. Ollóval kellett felvágni, hogy ráhúzhassák. A szemet pedig nem lehetett már lezárni, minduntalan kinyílt.

Végül ott feküdt a halott soror fehér köntösében, skapuláréjában, fekete vélomában, hófehér homlokkötőjével. Ujjaira olvasót csavartak, s a keresztet a mellére fektették. Míg a kőfaragó mester elkészíti a koporsót, így fog feküdni tisztába tett ágyán, melyen annyi éven át viselte a sorvasztó betegség kínjait.

Fejéhez égő gyertyákat állítottak, lábához arany szenteltvíztartót és hintőt. A priorissa nem akarta, hogy Margit még éjszakára is a halott mellett maradjon, hiszen ő mosta meg, ő öltöztette fel, most pihenhetett volna. De Margit ott akart maradni egész nap és egész éjjel és másnap is, míg el nem temetik. Hiába volt Olimpiádisz minden figyelmeztetése, ismét makacs maradt. Így a község felváltva imádkozó tagjai közül el nem távozott, bőjtölt és imádkozott - ismerkedett a halállal.

Tudta, hogy ez az a rém, amely legkönnyebben fellázítja a lelket Isten ellen. Ez az a titok, mely kísértetbe viszi a legerősebb hitet. A mélyébe kellett látnia, fel kellett fednie eltakart ábrázatát, le kellett lepleznie a vicsorgó csontarcot, az odvas száját, a kiégett szemüregeket. Beszélgetnie kellett a fekete alakkal, aki még az ő születése előtt odaült ama *másik* Margit ágyához, és örökre magához ölelte őt. Meg kellett kérdeznie, ha Isten küldte, miért oly borzalmas? És ha a Megváltó megváltott bennünket, miért uralkodik mégis a halál? Végére kellett járnia mindezeknek, mert érezte, különben hiábavaló minden erőfeszítése, imádsága, zsolozsmája, virrasztása, megalázkodása, szolgálata, szelídsége és lemondása.

Addig térdelt, míg nem érezte már a testét, addig imádkozott, míg eltűnt szeme elől az infirmatorium és a soros apácák alakja. És apróra végigképzelte egész életét, az első emlékektől, kicsiny, tipegő gyermekkorától kezdve mostanáig. Víziókat látott, arcokat, melyekre nem emlékezett, szavak bukkantak fel emlékezetében, melyeknek semmi különös értelmük nem volt, de most világítani kezdtek, s megvilágították önmagát, termeket, oszlopokat, falfestményeket látott, melyek nem jelentettek semmit, de az emlékezés különös sugárzásában életre keltek, s megmutatták rég elmúlt napok hangulatát. És úgy látta önmagát mint kis gyermeket, mint nagybacska leányt, mint növendéket, úgy hallotta a saját szavait, mintha igen-igen távolról nézne valami idegen lényt.

Végigkísérve magát a megtett úton s meg-megállva, amikor homályban akart maradni egy kép, egy jelenés, egy mozzanat, kereste az élete értelmét. Ismét hatalmába kerítette a gondolat, ami réges-rég, egy kora nyári napon szállta meg még kislány korában: hátha ő *ugyanaz* a Margit, aki a fekete halál karjai között meghalt, de Isten rendeléséből, szülei fogadalmára ismét megjelent a földön, hogy jóvátegye az ország bűneit, s megengesztelje Isten sújtó haragját? De ez az eretnek gondolat most egészen idegen volt számára. Nem, őt Isten magára hagyta a világban, hogy bukdácsoljon, küzdjön, vállaljon és szolgáljon, s Jézushoz hűnek maradván, magára vegye a magyeri nép minden bűnét, szabadon, a maga akaratából. Sár és vér és halottak és jajgatók tömege vette körül, s ebből az alaktalan, mocskos tömegből kellett néki

felszállnia, mint tiszta lángnak, világítva az idelent levőknek, s hírül adva Istennek odafent, hogy ég a kresztén hit tüze, s ez a föld megérdemli, hogy Isten megengesztelődjék iránta, levegye róla sújtó kezét, s eldobva a kegyetlen, véres ostort, a tatárokat, magához ölelje őt.

Hát erre nevelődik, ezért kell minden erejét összeszednie, s ezért kell szembenéznie a halállal is.

Mikor alkonyatra hajlott az idő, az imádkozókat felváltó sororok tejet és köleslepényt hoztak neki. Unsolták, hogy egyék. De ő csak a fejét rázta, rá sem tudott nézni az ételre. S leborulva a földre, elhaló lélegzettel merült ismét magakitalálta imádságaiba, kérve Istent, világosítsa meg elméjét, fedje fel titkait, hogy ne csak szeretetével és vágyakozásával ismerje őt, hanem tiszta elmével is.

Éjszaka derekán magához tért révültségéből s körülnézett. Az apácák közül csak Mária imádkozott, olvasóját szabályosan pörgetve, Ágnes, Margaréta, Katerina cantrix, Frosia és Elena elszunnyadt. Margit fel akart egyenesedni, de nem tudott. Fásult tagjai nem mozdultak. Szemébe könnyek szöktek a kintől. Visszagörnyedt előbbi helyzetébe, lélegzet után kapkodott, és szédelegve átkozta teste hitványságát. De ekkor egyszerre semmit sem érzett a testéből. Súlytalanná vált, csontjai köddé foszlottak, mintha lelke megszabadult volna a test nehéz bilincseiből, s mintha villám gyúlt volna ki előtte, arca felragyogott. A felismerésnek ebben a csodálatos, váratlan, érthetetlen pillanatában látta, testi szemével *látta*, ki az Isten. Fénycsókák gyúltak ki előtte, átsuhantak a világon, s befutva körútjukat, visszatértek oda, ahonnan kiindultak, Istenhez. És életek milliói indultak ki tőle, és tértek vissza Hozzá, s Ő egyszerre látta a kezdetet, mely Benne volt, és a véget, mely Hozzá tért. Látta az egész világot a végtelenségben, ugyanabban a pillanatban mint Igét, mint Logoszt s mint megvalósult földet, eget, csillagokat, állatokat és növényeket, tüzeket és vizeket. Ha megkérdezték volna Margitot, mi az, amit most lát, talán nem tudta volna elmondani. És mégis olyan világos és tiszta volt, amilyen csak akkor lehet valami, ha égi értelem sugara tűz a lélekbe. S minden egyszerű lett, minden titok elmúlt.

Felpillantott. A halott egykedvű nyugalommal bámult rá, a mennyezetre, az ablakokra, a szunnyadó sororokra, mindenre és semmire. Mintha ő is megfejtette volna a világ értelmét. Mintha ebben a pillanatban látná önmagát, ott feküdvén az ágyon, új kappában, puha vélommal, s mintha látná a saját megszületését és egész életét is. És még valamit: látná az Istent, ahová visszatért, s akivel egyesült.

*

Margitot hajnalban szedték fel a kövezetről. Alig tudott magáról, érthetetlen szavakat dadogott, térdét nem tudta kiegyenesíteni, nyaka megmerevült, szemét behunyta. Úgy vitték ölben a dormitóriumba, s fektették a szalmazsákjára. Olimpiádisz priorissa egészen feldúlva rohant hozzá. Rémulten állott meg előtte, s mint kicsiny korában, homlokára tette a kezét, ajkát összecücsörítette, fejét aggódva csóválta. Margit szelíden mosolygott.

- Mit mívelsz te - korholta a priorissa, ezúttal ismét a régi dajkáló hangon -, tennenmagadat akarod tám megölni?

Margit mosolyogva fogta meg a priorissa kezét, s halkan vigasztalta:

- Ne szomorodj meg, anyám, csak egy keveset imádék a halott mellett...

Néhány órai pihenés után ismét felkelt, és az infirmatorium felé indult. A lépcsőn elbukott, térdre esett. A falhoz támaszkodva állt fel ismét, és nagyon gyengének érezte magát. Melle nehéz volt, mintha malomkö heverne rajta, szárazon köhögött, és könnybe lábadt a szeme.

Hitvány test - gondolta -, nem akar szolgálni... És továbbment, de szédült a feje, és szeme piros meg zöld karikákat látott.

A vén Örzsébet holttestét beletették a kőkoporsóba, s bevitték az egyházba. A környék ájtatos hívei odajárultak, s letérdeltek elé, imádkoztak érte, majd meghintették szenteltvízzel. De akár reggel jöttek, akár este, ott láthatták mélyen leborulva térdelni Margitot, mintha élettelen lenne, sőt láthatták volna éjszaka is, a vastag gyertyák sápadt lobogásában, a halotti csendben, melyet csak a virrasztó sororok sóhajtásai, az olvasók csörgése, a koporsóban fekvő halott titokzatos neszei zavartak meg.

Mire elérkezett a temetés napja, s az egybegyűlt hívek előtt János fráter beszentelte a halottat, majd levitték az egyház alá, hogy örök nyugalomra helyezték, Margit sem eleven, sem holt nem volt már. Gerardus mester, az orvos sürgető parancsára bevitték az infirmatóriumba, tiklevest parancsoltak belé, s aggodalmaskodva ülték körül az ágyát.

Most egyszerre megrémült a község: hátha meghal? Eszükbe jutott, hányszor kínozták, csúfolták, szidták, hogy irigyelték, hogy féltékenykedtek rá, hogy lenézték, hogy erőszakolták a férjhezmenésre, hogy követelték, menjen más klostomba... Mindezt el fogja mondani Istennek, ha a színe elé kerül. Mindenki megszeppent, mindenki ott sürgött-forgott nála, kínálta hússal, hallal, gyümölccsel, mézes borral, imádkozott az egészségéért. Olimpiádisz most, hogy Margitot levetkőztették s lefektették, elszörnyedve látta, milyen romlott a teste, milyen vézna, alig teng-leng. De azt is látta, hogy a férgek valósággal ellepték, a piszok fekete rétegben kérgesedett a nyakára, kiálló vállpereceire, csuklóira, sebektől borított térdére. Kétségbeesett Margit állapotán. Rettegett a király haragjától, a királyné számonkérő szavaitól. Reábízták gyermekkorában, s így óvta! Meleg vizet hozatott, mindenkit kiparancsolt a betegházból, s aggódva ölelte magához Margitot. Gügyögött neki, mint gyermekkorában, korholva kérte, engedje megmosni magát. És hiába volt Margit minden ellenkezése, hiába hivatkozott szent Ferencre, az apostolokra, magára Jézus Úrra, felültette, és vizes ruhával megmosta legalább a nyakát, gyenge karjait és a lábát is térdig. Könnye belehullt a vizesvödörbe, megcsókolgatta növendéke kezét és arcát, még a térdét is, ahol az éktelen sebforradások és varak sötétlettek. Siráncozásában szokatlanul elgyöngült.

- Ó, mivé levél, verágocskám, ézös leánykám - mondogatta halkan. - Mily nyomorú, romlott a tested! Megöled magad mindnyájunk bánatára, szüléid siralmára, ország szomorúságára!

- Ne félj, még nem halok meg - vigasztalta Margit mosolyogva, beletörődvén a szelíd erőszakba, mellyel a nagy természetű vaskos priorissa, régi dajkája és mestere a hatalmába kerítette.

Gyermeknek érezte magát, mint amikor Olimpiádisz tetőtől talpig megfürdette, és lágy becézetéssel megtörölgette. S mint amikor először végzett mocskos munkát, s bevitte a fürdőházba, vizet öntött a tüzes kövekre, és felültette a gőztől síkos padra. Átengedte magát az ajnározásnak, csak azt nem tűrte, hogy a nyakán alul és térdén felül is megmossák, oly igen szemérmes volt.

Tisztálkodás után új inget adott rá a priorissa, majd ollót kerített, megnyírta Margit tetvektől hemzsegő, serkéktől pettyes, barna haját, s jól ki is fésülte. Ennél a műveletnél még jobban elkeseredett, könnyei Margit fejére folytak. Olyan volt ez a fátyoltól és hajtól megszabadított fej, mint valami kicsiny gyermeké. Csak szánakozni lehetett rajta. Hol vette magát benne az erős akarat, a tüzes hit, az Isten szerelmének forró szomjúhozása? Hol a sok-sok imádság, melyet évek során át szavakba öntött? Hiszen olyan gyámoltalan, szegény, kis kopasz fej volt, alig két ökölnyi...

Végre úgy-ahogy elkészült, s valamennyire megnyugodott. Margit csendesen feküdt az ágyban, mely egykor Örzsébet és a kisfiú ágya volt. A békés csendben emlékezhetett a

napokra, melyeket a sororral és a rajongó fiúcskával töltött. Most sorra bejöttek hozzá a megszeppent sororok, s bejött Benedicta is, rávetette magát az ágyra, sírva csókolgatta Margit arcát, s kérte, ne menjen el közülük, nem lesz senkije a földön, akit szerethessen. Bejött Alincsa is meg Judit meg Örszéb, a priorissa vaskos, bárányszelíd leánya, odaült az ágyához a lassú, lomha, rosszul halló Margaréta meg a horgas nyelvű Katerina és a vén Katerina is, mint réges-rég, Beszpörimött, amikor felébresztette őt, kikérdezte az álmát, s felöltöztette szépen, ahogy egy kis királyleányt illik.

Olimpiádisz megtiltotta, hogy egyetlen hangot is mondjanak Margit állapotáról. Még János fráternek is megmagyarázta, milyen rémület támadna a királyi udvarban, ha megtudnák, hogy Margit félholtra imádkozta, virrasztotta magát. Marcellus provinciális akkor nem tartózkodott Budán, így nem tudhatta meg a történeteket. És mindenki remélte, hogy Margit rövidesen meggyógyul.

Így is lett. Ahogyan ez a gyenge, szinte csont és bőr leány néhány napi fekvés, pihenés, kímélet után talpra állt, az érthetetlen volt. Mintha újjászületett volna. Szemei alól eltűntek a sötét karikák, arca kissé kitelt, megszínesedett, kízó fejfájásai és szédülései elmúltak, erőszakkal sem lehetett többé az infirmatoriumban tartani. Felkelt, és magára öltötte régi rongyait, az udvarra ment. Vizet húzott a konyhára, s a vödör víztükrén meglátta az arcát. Megdőbbent. Alig ismert magára. Ismét szép volt.

Gyűlöletre lobbant önmaga iránt. Szinte kétségbeesett. Mintha nehezen épített művét egy pillanat alatt romba döntötte volna ördög hatalma. Az átkozott test, mely nem tudta már szolgálni ájtatoskodásában, virrasztásaiban, véniáiban, a cilicium viselésében, s felmondta a szolgálatot, mint a rossz szolgáló, most felvidult, kiteljesedett, megszépült, ördög cirógatásai alatt örvendezett. Hány napot mulasztott Margit imádságaiból? Hány *Avét*, hány véniát, hány psalmust, hány vesszőcsapást? Mi mindent kell pótolnia? Ha felépültél, megszépültél, hitvány test, akkor most szolgálj kétszeresen!

Szinte vad ájtatossággal merült ismét imádságaiba és a munkába. Azzal a gyűlölettel, mellyel szembeszállt a házasság gondolatával, mellyel minden földi és testi örömet üldözött, mellyel a csíráját is elölte magában minden kívánságnak, vetette bele magát eddigi életmódjába. Sőt, most még hevesebben, hiszen ereje megnőtt. Már az első alkalommal, amikor szokott helyén, a karban állott, és tekintetét a feszületre emelte, tapasztalta, hogy az elragadtatás állapotába nem tudja belévetni magát. Mintha szárnyait lenyesték volna, kétségbeesve bukdácsolt a földön. Ötven, száz véniát vetett, térde koppanva csapódott a kövezetre, kiterjesztett karral terült el, s forrón kérte Istent, adja vissza régi áhítatát, ne fordítsa el tőle tekintetét. Hosszan, hosszan nézte a nagy kőkeresztet s rajta az elgyötört, szent testet, égi vőlegénye testét. Visszaidézte a halott sorort is, ahogy ott feküdt az ágyon, merev arccal, hályogos szemmel, a titkok ismeretében, hidegen. S látta az ágyakon sorban apja, anyja, öccsei, néneji holttestét is. De most nem indult meg a könnye, nem szorult el a torka... És főképp, hiába áhitozott, hogy a láthatatlan, isteni kéz felemelje s repítse a magasba, az egyház mennyezetéig, mintha nem is lenne teste. Szüntelen arra gondolt, hogy ismeri már Isten létének titkát, tudja, minden fénysugár belőle indul ki, és hozzá tér vissza, Isten az örök pillanat, egyszerre látja a kezdetet és véget, s ez a világos tudat mintha megölt volna minden áhítatot. Békesség, nyugalom szállta meg, nem volt benne vágy, a révület messze elkerülte. Üresen, elszomorodva, nyugtalanul ment ki az egyházból.

Este keményen ostromozta magát, a sündisznó tüskéi vérbe borították a vállát. Sóhajtozva, dideregve vetette magát újra meg újra véniába. De hajnalban azt álmodta, hogy langyos hullámok csillognak előtte a napfényben, a parton hatalmas, egyenes törzsű fák állanak, s ő nevetve dobja magát a hullámok közé. S úszik, úszik boldogan. Végül szorongás fogta el,

orrán-száján betódult a víz. Erőtlenül csapkodott, s riadtan serkent. Még nem harangoztak matutinumra, de azért besurrant az egyházba, melyet már kinyitott a sekrestyés soror. Félreállva a kar feljárójához, kapkodva, rettegve hüvelyezte az álmát. És ekkor szörnyű gondolatai támadtak. Az álombéli fák egy csapásra átalakultak szemérmetlen, fertelmes alakokká, teste megtüzesedett, halántéka lüktetett, s térdei remegtek. Kimondhatatlan vágy szállta meg, maga sem tudta, miért. Leborult a kövekre, szemét a homályban derengő feszületre, Jézus testére emelte, gondolatban sorra csókolta a tövises és szeges ütötte, vérző sebeket, a százalmas, megkorbácsolt tagokat és a mellkas dermedt bordáit. És most, végre, ismét érezte az elragadtatás testetlen, kéjes mámorát.

*

Ősz felé nagy boldogságban részesült. A királyi gálya ismét megállt a sziget partján. A király, a királyné és Kun Erzsébet szállott ki a hajóból, fényes kísérettel. Erzsébet mellett előkelő asszony lépegetett, s kézen fogva vezetett egy tipegő leánykát. Erzsébet négyéves kisleánya volt.

A klastrom nyüzsgött. A kapus soror meg sem várta a buzogány koppanását, már szélesre nyitotta a kaput. A királyi asszonyok és kíséretük nőtagjai nagy csiripeléssel, köszönetéssel, nevetéssel léptek be a társalkodóházba. Csak a gyermek fakadt sírva az idegen épületben, az idegen arcok, fehér köntösök, fekete vélomok láttán. Olimpiádisz priorissa nyomban ölbe kapta, összeveissza csókolta, képeket mutogatott neki a falon, s magyarázta, hogy ez itt Szent László királyunk, az ottan Szent Örsébet asszonyunk, s milyen jó lesz itt, Isten oltalma alatt, a kedves sororok között.

Margit arca kipirult, amikor a terembe lépett. Mélyen bókolva üdvözölte a vendégeket, azután nyomban a kisleányhoz fordult. Pufók, erős, de kissé kunszemű, fekete gyermek volt a kis Örsébet, mintha hasonlított volna egy kissé Virághoz, a beszpörimi menyasszonyhoz. Orrocskája is laposabb volt az Árpád-ivadékok erős, büszke orránál. Istvánra, az apjára csak büszke, finom rajzú, makacsul összeszorított ajka és erősecske álla emlékeztetett.

- Úgy-é ézös? Úgy-é kedves? - dicsekedett Kun Erzsébet, s ölbe kapva a kislányt, Margithoz vitte. - Megígérém, hogy béhozom neköd - hadarta sebesen, és szép, gömbölyű arcán két gödröcske támadt, hosszú fátyolát erőteljes mozdulattal hátravetette a válláról, tömzsi alakját ide-oda ringatta, ahogy a fa ring a szélben, hintáztatva kibimbózott ágát.

A királyi vendégek ottmaradtak vagy két napig, azután átadva a kis Örsébetet Olimpiádisznak és Margitnak, érzékenyen elbúcsúztak. Kun Erzsébet sírt.

Margit úgy érezte, gyermeket adott neki az Isten, minden bűnös szerelem nélkül. Mint valamikor Olimpiádisz őt, olyan meghatott szívvel fogadta szeretetébe kis növendékét. Íme, ő lesz a mestere. Boldog napok következtek. Büszke volt, arca ragyogott, szeme meleg szeretettel pihent a nagy klastrom folyosóin, termeiben tipegő, lármázó gyermekben. Minduntalan utánament, hogy megnézzé, nem esett-e le a lépcsőn, nem kíván-e valamit, nem piszkította-e össze magát. Kora reggel maga öltöztette, este maga vetkőztette a kislányt, ölébe ültette, és Jézusról, Mária anyánkról, az apostolokról és ótestamentumi pátriárkákról mesélt neki. Maga etette, előbb megízlelve az ételt, nem forró-e. Ágyát puhán megvetette, kicsiny kezét a magáéba összefogva imádkozott vele, noha a gyermek nem értette még az imádságot, de Jézus urunk, Mária anyánk, az apostolok és pátriárkák történeteit sem. Selypítve beszélt, és kíváncsisága nem terjedt túl a madarakon, fákon, a faragott oszlopok ábrázolatain, a képeken látható nénik és bácsik s az apácák különös ruháinak látványán.

Margit minden gondja a kis Erzsébet volt. Elhanyagolta imádságait, psalmusait, véniáit és diszciplínáit, mise közben is gyakran eszébe jutott, hogy a kicsinek szüksége lehet valamire, s nyugtalanul várta, mikor mehet már hozzá. De így voltak a többi apácák is. Mint éhes farkasok a zsákmányra, vetették magukat a gyermekre. Kézzől kézre adták, agyontanították, elmondták egymásnak különös szavait, tetteit, aggódtak érte, és gyönyörködtek benne, egymás karjából tépték ki. Az egyik sétálni akart vele, a másik durvának, keménynek találta az ingét, s a kamarába cipelte, hogy másikat keressen neki, a harmadik selypítve beszélt hozzá a fecskéről, melyek az eresz alatt fészkeltek, a negyedik olyan mézes kását főzött, amelyet öneki adott az anyja kicsiny korában, az ötödik, a hatodik, a tizedik mosdatta, fésülte, öltöztette, vetkőztette, szükségére vitte, énekre tanította, megdorgálta, hintáztatta, falevélből koszorút font a fejére, sarut varrt neki, körmét nyírta, haját befonta, ráhuhogott, hogy nevensen, csiklandozta, lovat ígért neki, angyalokról mesélt... Míg Olimpiádisz priorissa meg nem elégelte, s arra hivatkozva, hogy ő csak tudja, miként kell a gyermekkel bánni, hiszen két kisfiút eltemetett a tatárvész idején, a leánya meg itt van a klastromban, kereken meg nem tiltotta a kicsi módfelett való ajnározását.

Margit kishúga, Anna hercegnő leánya, Margaréta, furcsán szerette a kis Erzsébetet. Ha a közelébe került, csípett rajta egyet, s ártatlan képpel csodálkozott, miért sír. Vagy ijesztő arcot vágott, mintha fel akarná falni. Huhogott rá, és görbe ujjakkal felé kapkodott. Ha mögötte ment, rálépett hosszú ruhájára, hogy elessék. Óvatlan pillanatokban hideg vizet csurgatott a nyakába, azután felkapta, nyalta-falta, s kérte, ne haragudjék, véletlenül történt. Szegény kislány állandó rettegésben élt, legfőbb gondja volt, hogy kegyetlen üldözőjét elkerülje, de ez vajmi ritkán sikerült neki. Mert amikor gondtalanul ballagott a folyosón, vagy kertben, s magáról megfélelkezve dúcikált, valamelyik fülkéből, sarok vagy fa mögül elétoppant a könyörtelen üldöző, s nevetett a rémült gyermek ijedelmén.

Anyja udvarából orosz szavakat hozott magával, s miközben kínozva becézte Erzsébetet, szidalmakat mondogatott neki.

- Igyi szudá, szvinyá! - kiáltott, s ártatlan képpel leguggolt, mintha ölébe akarná emelni.

- Sto hocses, szobáká? - kérdezte tőle az asztalnál.

Disznó és kutya, ezek voltak a becézőszavai, persze, oroszul.

A községben nem maradhatott titok ez a förtelmes játék. Olimpiádisz priorissa eleinte csak gyanakodott, de még elhitte, hogy Margaréta ártatlanul szereti a kislányt, csak ez nem hagyja magát szeretni. De egy ízben véletlenül tanúja volt, amikor a kis Erzsébetet kényszerítette, hogy húzza fel a köntösét, s mutassa meg a hasát. A kislány rémülten sírt és szabadkozott. A priorissa felbőszülve rontott Margarétára, megragadta a karját, s maga elé penderítve kísért a kapitulomházba, ott a sarokba térdeltette, s hetenként kétszeri böjtöt rendelt büntetésül. Nosza, kitört erre az eget verő bögés. Margaréta füléig tátott szájjal üvöltött, földhöz verte magát, mintha gyilkolnák, térdén csúszott a priorissa elé, úgy könyörgött, hogy ne büntesse. Ígért fűt-fát. Összeszaladt az egész klastrom, s már-már fenyegetően vette körül Olimpiádiszt.

Le kellett mondani a térdepeltetésről, böjtöltetésről. Főképp, mert maga Margit is közbelépett pimasz kis húga érdekében.

Hogy egy nyolc-tíz esztendő kislány mit tud művelni egy egész klastrom békéjének feldúlására, azt megmutatta Margaréta mindennap. Váratlan cseleket eszelt ki. Gyapjút dugott a tűzhely hamuja alá, s amikor tüzet raktak, támadt olyan rettentő füst és bűz, hogy a hetes sororok ész nélkül menekültek a konyhából. Mária soror még hányt is. A kislány csodálkozó szemmel bámulta őket, mintha nem értené, mi történik. A kemence tetejére felállította a nehéz, kétágú tűzkotró vasat, s amikor Ágnes szolgáló leemelt valamit, rémítő csörgéssel a

fejére zuhant. Frosia soror ételébe beleköpött. Alexandria köntösének hátára fekete posztóból kivágott pogány félholdat és napot tűzött. Katerinának összefogdosott bogarakat dugott az ágyába. Katerina ugyanis irtózott mindenféle bogártól, sőt a kutyától, macskától is. Visítva szökött ki ágyából, amikor veternye után fáradtan beledőlt. Napokig nem mert lefeküdni, szétszedte, feltúrta fekhelyét, minden zugot gondosan megvizsgált, de még így is felijedt álmából, azt vélvén, hogy bogarak között fekszik.

Eleinte nem tudták, mi az oka a bosszantó eseményeknek, de azután kiderült, hogy Margaréta az ördög, ő míveli szorgalmasan a maga multságára a sororok rémítgetését. De megbüntetni nem lehetett. Ordított, sivített, földhöz verte magát, s könnyek között rimázkodott, ne bántsák, többé nem rosszalkodik. Margit megkísérelte, hogy szép szóval, szelídséggel, szeretettel javítson rajta. Megingathatatlan türelme azonban kudarcot vallott. A kislány tágra nyílt szemmel hallgatta, meghatott képet vágott, Margit ölébe vetette magát, könnyezett, és a nénje arcát csókolgatta. De a legmeghatottabb pillanatokban váratlanul furcsa kérdéseket vetett fel. Margit csüggedten ejtette le a kezét, és szomorúan sóhajtott. Minden erejét össze kellett szednie, hogy eleget tehessen Jézus Úr parancsának: „Engedjétek hozzám a gyermekeket...”

Egy alkalommal a kislány Margit gyengéjét is kitapintotta. Hízkelkedve törleszkedett hozzá, s közben óvatosan benyúlt a kappája alá. A következő pillanatban felsikoltott, s ujját a szájába kapta. Margit rémülten ölelte magához.

- Mi lelt, kedvesöm? - kérdezgette aggódva.

- A cilicium a derekadon! A cilicium megszúrta a kezemet! - üvöltötte Margaréta olyan böszön, mintha mérges kígyó marta volna meg.

- Eredj! - kiáltott rá Margit felpattanva s elvörösödve. Titkolta a kemény, szöges ciliciumot, melyet csütörtöktől vasárnapig viselt, s hogy titkát kikiabálták, felháborodott.

Ám Margarétát nem lehetett olyan könnyen elnémitani. Mint aki eszét vesztette, üvöltve, kezét lengetve rohant végig a keresztfolyosón, ki az udvarra, be a művelőházba, s eleveneknek, és holtaknak hírül kiáltotta, hogy Margit szöges ciliciuma megszúrta a kezét.

Margit egyszer csak arra ébredt, hogy fél ettől a kislánytól, és szíve mélyéből kívánja, bár vinnék el innét. De nyomban rajtakapta magát a bűnén, s gyenge szeretetét, példájának és türelmének bágyadságát okolta. Diszciplinálni kezdte hát magát a húga javulásáért is, és végtelen imádságait, véniáit megtoldotta a kislányért mondott imákkal, az ő javulásáért vetett véniákkal.

A szeretet, melyet olyannyira szomjazott, s melyből, úgy érezte, csak kevés jutott ki osztályrészéül, a kis Erzsébet szívéből sugárzott felé. Ő volt a legfőbb gondja éjjel-nappal, ő csalta ajkára a legvidámabb mosolyt, az ő kedves, együgyű szavaiban találta a legtöbb gyönyörűséget, kis puha, ártatlan szájának áhítatos csókja volt a legtisztább megnyugvása. Néha, a kerti padon ülve, a több száz esztendő s tölgyek alatt, elrévedezett, s elgondolta, ha neki ilyen leánykája lenne... Hosszan nézte a körülötte játszadozó gyermeket, felelt egy-egy kérdésére, és a szemébe meleg könnycseppek lopakodtak. Szíve megtelt nehéz örömmel.

- Bolondság - suttogetta, elhessegetve magától a gondolatot -, a gyermek nem terem magától, mint a virág...

S megborzongott. Ördög kísértete környékezte meg az ártatlan gyermek képében.

*

Mióta a gyermekkel foglalatoskodik, Margit jobban átérzi és megérti Szűz Mária anyai szeretetét és Fia halálán érzett keserűségét, mint mondják: epeségét. Eddig ugyan a Nagyhéten buzgó könnyek között recitálta a passiót, megrendülve képzelte el a Golgota véres és titokzatos eseményeit, de Mária anyai szeretetének kicsiny, szinte tapintható vonásait csak most értette meg igazán. És heves áhítattal vetette magát Mária rajongó tiszteletére.

Míg eddig magányos óráinak nagy részét a keresztre függesztett tekintettel, Jézussal való társalkodásban töltötte, most egyre gyakrabban borult le Mária faragott képe előtt, s elragadtatott lelkében megelevenült az isteni Anya és isteni Fiú boldog, majd fájdalmas napjainak minden változata. Imádságai, melyek önkéntelenül fakadtak a szívéből, amikor a psalmusok és véniák, meg *Avék* megszokott szavait morzsolta, kiszíneződtek a forró szeretet tüzeiben.

- Ó, szízlő szép szömök - suttogta, feltekintve Mária szobrára s elmélyedve a szelíd arcvonások szépségében -, szép szömök, csillagozó fényben csillagozván! Ó, rózsálló, piros, tündöklő szép orcák, ó arany színvel fénylő, szép sárhajak! Ó, méznek ézösségével folyó avagy ézeslő szép ajakak, Istenfia gyakorlatos csókolgatásával megistenültek!

Legkedvesebb éneke a *Planctus* lett. Nemcsak akkor énekelte, amikor a húsvéti ünnepek idején Mária „epeségét” jajongták az apácák a karban, hanem máskor is, ha egyedül volt. Éjjel, hogy ne háborgassa a sororokat álmukban, suttogva ducikápa magában, az egyházban pedig, amikor hosszú, magányos ájtatoskodásait végezte, hangosabban dúdolta, elmerülve az isteni Anya szenvedésének tengerében.

*Választ világomtul
zsidó, fiadomtul,
ézös örömemtül...
Szömöm könnyvel árad,
én jonhom búval fárad...*

S végigkísérvén a gyermek Jézust és Anyját a földi életen, eljutott a végső eseményhez, s tekintetét most már a feszületre szegezve, suttogó, áttüzesedett szavakkal formálja meg újból a megfeszítettetés misztériumát. A zsidók először a keresztfát veték a földre, és mi urunk Jézust reáfekteték, és testének mértéke szerint három fűrást tőnek a keresztfán... Hogy a bal kezét akarták szegezni, nem éri vala a fűratot, tehát húzzák vala, szorítván kötéllel gyenge testét, és a nagy húzás miatt kezdenek az ő testének részei egymástól elszakadozni... A vasvellaakkal felemelik a keresztfát. Miglen a keresztfá a földbe ment volna, addig a test nehézségeért megnyílnak a sebek, és az ő vére kijöve...

És hallja az Anya keservesen feljajduló szavait:

- Ó, keménységes keresztfá, ki löttél ez napon én fiamnak anyja, mire vötted el én tölem ötöt? Én ötöt ölelgetöm vala karjaimmal, te kedég szorétottad hozzád kemény vasszőgekkel! Én ötöt takargatám lágy ruhában, te kedég öltöztetöd önnön vérenek ruhájában. Én ötöt éltetém emlőmnek ézös tejével, te kedég itatád ecettel és epével... Mondd meg azért, szerető fiam, mit tegyön immár a te anyád? Neköm sem atyám, sem anyám és olymely sönkim sincsen, ki inntentova gondomat viselje. Azért immár, jorgalmazó fiam, mondd akár csak azt, hogy haljak meg teveled, mert neköm nálad nélkül halál, és teveled meghalnom élet...

A klastrom könyvei közül is azokat olvasgatja, amelyekben Máriáról vannak csodálatos történetek, dicséretetek és példák. Azután meg azoknak a szenteknek történeteit, akik Mária szüzességének erejéből merítették a maguk rettenthetetlen erejét. Gyertyája mellett képzeleg, mint kísértette meg ördög Szent Jusztinát, mint akarta őt bírni a Pokolbéli, mint rémítgette

válogatott módon az éjszaka sötétjében, s a történetből kiolvassa a maga számtalan megkísértését. És fellelkesül Szent Lucia példáján, akit a fejedelem meg akart gyaláztatni katonáival, de sem ezer férfi, sem az igavonó barmok serege, sem az ördögös gyákok nem tudhatták kimozdítani helyéből. Torkába tört vertek, de Szent Lucia tovább hirdette fennszóval Jézus jegyességének méltóságát és édességét. És Szent Ágnes csak tizenhárom éves volt, amikor visszautasította a pogány királyfi szerelmét. Együtt szorong Szent Dorotttyával, aki kész volt szenvedni Jézusért, amikor Fabricius fejedelem halállal fenyegette, mert Jézus kertjében akart rózsát és almát szedni és vigadozni örökké. A dormitorium csendjében megjelent előtte Teofilus, a fejedelem főítélőmestere, s gúnyolódva kérte Szent Dorotttyát, küldene neki is azokból a rózsákból és almákból. És íme, amikor a nyakvágó éppen le akarta ütni szent Dorotttya fejét, megjelenék egy gyermek, ki vala bársonnyal megöltöztetett, mezejtelen lábbal és vala szép fodros haja, ruháján valának aranyos csillagok, hozván kezében kosárkát három rózsával és három almával...

És elmerülve Mária szüzességének és édes anyaságának átélésében, elvész számára a világ, nem tudja, tél van-e avagy nyár, csillagos-e az ég vagy nehéz fellegektől sötét, nem érzi fáradságát, nem szorong a melle, nem sajog a szíve, a cilicium maró szorítása csiklandó kéjjé édesül, szüntelenül kínzó, tompa fejfájását elfeledi, a nehéz falak kitárulnak, a klastrom felemelkedik a világ fölé, és ring, mint a hajó. A napi fáradozások, keserőségek és bántalmak eltűnnek. Nem töpreng rajta, mért látogatja ismét olyan ritkán az atyja, anyja, nem bántja a koldusok serege, mely kielégíthetetlenül tolong a klastrom udvarán és kapuboltja alatt hónapról hónapra, évről évre. Aranysugárzás árad a libegő gyertyafényből, s az alvók lélegzetvétele, öntudatlan dadogása összefolyik a magány duruzsolásában.

A mindennapi élet egyre nehezebb, a test gyengül, fárad, soványszik, a szem ég, mint a parázs, a lépések ingadoznak, a karok alig bírják a terhet. Télen, ha befagy a kút körül a tócsa, s térdig érő hó lepi a földet, Margit alig tud járni. Bukdácsolva cipeli a vizesvödröket, a fején egyensúlyozgatott húsosteknőt elejti, a lépcsőn megcsúszik, s véresre töri magát, az egyházban, a könyörtelen kitartással vetett véniák után ájultságba zuhan, gyakran órák múlva találják meg a földön, aléltan. Nem tudja, mi történt vele. Csak azt tudja, hogy vakító fényben járt, égi zenét hallott, hófehér seregeket látott, szikrázva lengő szárnyak légióját, melyek olyanok voltak, mint a napsütötte jég, édesen szelíd mosolyú asszony lépegetett felé a magasból, ruhája égszínké, hajában csillagok, s Jézus szeretettel hajolt le, hogy megsimogassa a fejét, s megcsókolja a homlokát. Csak azt tudja, hogy egész testében kimondhatatlan gyönyört érzett, részegséget, zsongó simogatást, de minderről nem szól senkinek. Az ő legféltebb titka ez.

Matutinum után pedig a mívelőházba vagy konyhára megy, dolgozik szótlánul, és ajka körül légies mosoly játszik. Önkéntelenül tesz mindent, miközben gondolatai az elragadtatás gyönyörén járnak. Emlékezik, s újra átéli a csodálatos pillanatokat, vagy talán órákat... Mert ilyenkor nincs számára idő, és nincs földi tér. Egyetlen örök pillanatban forr össze egész élete.

*

A csendet és békességet felkavarta a külvilágból betörő békétlenség. És a vihar törvénye beszórta a klastrom csendjébe a háború pernyéit: menekülők árasztották el a szigetet, újabb koldusok, akiket a Béla király és István között kitört viszály tett földönfutóvá. Bélának meg kellett érnie, hogy legkedvesebb gyermeke, a dali, vidám, okos és hetyke István, kardot fogott ellene.

Az egész klastrom elképedt erre a szörnyűségre. Marcellus provinciális feldúltan jött-ment a klastrom és a királyi palota között. Keskeny ajka elkeseredetten szorult össze, de hiába fogadott hallgatást, csak kitört belőle a kétségbeesés. A sororok sírva, kezüket tördelve hallgatták sötét jóslatait.

Tatárvész, cseh háború után testvérháború. István fennhíjázásában megtaposta a negyedik parancsolatot, s követelte, amit „a régi királyok adtak elsőszülötteiknek”, a külön hercegséget. A király bölcs volt, tudta, nem szabad levetkőzni addig, míg le nem fekszik az ember. Annyi véres esztendő tapasztalata súgta, hogy maga tartsa kezében a kormányt, hiszen mi lesz, ha a tatár ismét betör az országba? Ha a kiskirályok mellett még egy vele egyenrangú király tördeli meg az ország egységét? Kiadta a parancsot a fegyverkezésre, és István, ördög sugallatára, nem átalította ugyancsak fegyverbe szólítani híveit.

Megkezdődött a háború és Margit életének legsötétebb korszaka.

Naponként hozták a klastromba a híreket. Sajkák, csónakok és gályák kötöttek ki a szigeten, s a kiáramló nép mind a klastromba futott. Felborult a békesség. János fráter meg Marcellus atya naponként kétszer imádkozott szentmise alatt a békéért. Délután a sororok litániát mondtak az egybegyűlt, rettegő néppel. Az apácák rokonsága nyomtalanul eltűnt, ki egyik, ki másik király táborába ment, s pártokra szakadt a klastromi község. Mindenki a maga rokonságához húzott, a maga királyának adott igazat, a maga nemzetségének és vezérének győzelmét kívánta, s hiába volt a szigorú szerzés, a regulák törvénye, a jézusi szeretet parancsa, hiába az Egyház minden gyermekét egyaránt befedező szárnyai, a világtól elzárt klastromi élet hangyabollyá vált. A kegyesség, egymás iránti szeretet és szolgálat leple alatt eddig nem látott gyűlölködés dúlt. Mérgezett csápokkal marták egymást a sororok, régi hívek ellenségekké váltak, és este, a kapitulomházban összegyűlvén, hiába vallották meg egymás ellen elkövetett vétkeiket, hiába tartottak pönitenciát, vetettek diszciplinát, vetettek véniát, csókolták egymást, a legváratlanabb alkalommal kitört újra a viszály. Hol a konyhán csattant össze sziszegő szavakkal két soror egy lábas, egy darab só vagy hús miatt, hogy azután a veszekedés csillapítására siető sororok is egymásnak essenek, s rejtett horgú szavakkal karmolják egymást, hol a mívelőházban tört ki a keserves sírással, vádakkal és önvádakkal tüskézett civakodás. Csenge nyugodt, de szinte csúfolódó fölénnel szemlélte mindezt, ő volt az egyetlen meg talán az együgyű Petronilla, akit nem legyintett meg a viszály pokoli forgószele.

Olimpiádisz a király mellett fogott pártot, bár nehezebbre esett, mert rajongásig szerette a szép ifjú Istvánt. A fiát látta benne. Frosia, az apja miatt, Istvánhoz húzott. Hangja élesebb, érdesebb lett, mint valaha volt. Most már vénült is. Rikácsolt, mint a páva. Katerina, a horgas nyelvű, viszont Béla királyra tett hitet. Gyűlölte Istvánt, csak azért, amiért Olimpiádisz szerette: a szépségeért, villogó, vidám tekintetért, csigákban omló hajfűrtjeiért, pompás ruhájáért, fegyvereiért. István lenyűgöző, szinte támadó szépsége riasztotta. A nehézkes, legszívesebben valamely sarokban üldögélő és körmét rágcsáló Margaréta, erdélyi Mátyus úr leánya, szikrázó szemmel lendült ki nyugalmaiból, s hideg természetét megtagadva, el-elcsukló hangon bizonygatta István igazát. Mért ne kormányozhatná a keleti országrészt? Erős, fiatal, harcias király kell keletre, hogy a tatárok ne merészeljenek betörni, nem tétovázó, töprengő, az urak előtt mindig meghátráló öreg. Benedicta csak azt látta, hogy a kétségbeesett Margit éjjelnappal sír, imádkozik és véniázik. Csak azt látta, hogy az ő legkedvesebb híve sápad, fogy és veszik. Így egyik fél mellé sem állott, csak sírt, imádkozott maga is, és megkísérelte megvigasztalni Margitot. Szüntelen mellette volt, csitította, fogta és simogatta a kezét, csókolgatta az arcát s noszogatta: „Mosolyogj már! Isten jóra fordít mindent.” Aglent, beszpörimi Tamás úr leánya, ismét csak Béla királyt dicsérgette, sajnálgatta. De Katerina cantrix, váradi András úr leánya, már István mellett fogott, az apja miatt. A fiatalok közül Judit, Lucia, Candida, Katerina Béla híve volt, Örzsébet, Sabina, Alincsa - különösen az utóbbi, mióta szemtől szemben állott egyszer az ifjú királlyal a társalkodóházban - szenvedélyes István-támogató. A szolgálók mind Béla pártjára állottak, kivéve egy alig cseperedő leányt.

S a provinciális atya, János fráter meg a menekült asszony nép csóstul zúdította a kétségbeejtő híreket. Egyik nap a Béla-hívek jártak emelt fővel, a másik nap az István-hívek. De egyre többször diadalmaskodtak István hívei. A háború az öreg királyra kedvezőtlenül folyt, az urak nagy része az ifjúhoz pártolt, ott látván a jövőt és a harciasság erejét. Meg értett is hozzá István, hogy híveket hódítson. Nyílt szívű, bátor, szótartó, okos és mindig vidám férfi volt, a nők rajongtak érte, sokan második Szent Lászlót láttak benne, az urak meg bőkezű, jó kardú hadvezért. Most tűnt ki, hogy valójában milyen kevesen szerették Béla urat! Az esztét tisztelték, az igazságosságát félték, de a szívét nem szerették...

*

Margitot úgy érte a háború, mint a földrengés. Szédült és tántorgott. Keserű könnyek között töprengve kutatta, miben bűnös. Hiszen, ha életével elegendő példa lett volna mindenkinek, vajon fegyvert fogott volna-e legközelebbi vére, szeretett bátyja, másik legközelebbi vére, az atya ellen? Ha megértették volna őt s benne Isten intő ujját, behódoltak volna-e ördög hatalmának, a gyűlöletnek? Elvakulhattak volna-e, nem látván a tatárvesz borzalmát s a keleten fenekedő, újabb tatár fegyvereket? Nem, hanem magukba szálltak volna. És inkább levágatták volna karjukat, kiszúrátták volna szemüket, mintsem egymásra fenekednének.

Most két ellenséges részre szakadt az ország. Fegyverbe szálltak magyarok és kunok, s a tatárjárás esztendeinek kegyetlen tanulságait egymáson érvényesítették. Nem irgalmaznak falvaknak, öregeknek, asszonyoknak és gyermekeknek. Őlik, mintha tatárnak néznék egymást, vagy mintha tatárok volnának maguk is. Feldúlják s felgyújtják az egyházakat, mintha bizony nem kresztének állnának mind a két oldalon.

És atya teszi ezt a fiával és annak híveivel, fiú az atyával. Magyarai magyarival, Jézus Úr gyermekei Jézus Úr gyermekeivel. A halál és pusztulás torkában ölik egymást.

Margit úgy érezte, összeomlott az élete.

Napokig merev tekintettel, komor arccal, halottápadtan imbolygott a klostromban. Végezte dolgát, elmondta imádságait, de minden pillanatban kést ütöttek belé. Ha kiment a kertbe, s látta a nyári díszben álló tölgyeket, a szorgalmas méheket és villogó pillangókat, elszorult a szíve, könnyei eleredtek, s be kellett mennie az egyház hűvös homályába. Ha tekintete a klostrom falait ékesítő, nagy képekre, a folyosók faragott oszlopaira tévedt, görcs markolta torkát, szemét behunyta, s meggörnyedt a kétségbeeséstől. És ha az áhítat óráiban a feszületre vagy Mária faragott képére emelte pillantását, porig sújtottan zokogott, mert sivárnak, kihaltnak s magányosnak érezte a világot körös-körül. Hová tűntek az elragadtatás boldog órái? Hová az égi fény ragyogása, a jégszárnyú angyalok, a szelíden lépkedő és mosolygó égi Asszony és a hozzá lehajló Jézus alakjai? Siket csend vette körül, a halál csendje, elnémultak a túlvilági zengések és harmóniák, alacsony sár, földi nyomorúság tapadt rá, nem volt sehol a kéz, mely a boltívekig emelje.

Csak az ország néma jajai, a láthatatlan tüzek lángolásai, a hontalan menekülők rajai hatoltak el hozzá a vastag falakon át, és nem védte meg semmi a bűnbe, ördögi örvénybe zuhant ország kiáltásaitól.

Mit ér minden erőfeszítés? Minden önkorbácsolás, imádság, zsoltosma, szolgálat és szelídség? Mit ér az egész élete? Hiszen ha végigment a folyosókon, termeken, ha a konyhán vagy a mívelőházban dolgozott, nem kreszténi szeretetben összeforrott testvéreket látott maga körül, hanem lesütött tekintetű, képmutató acsargókat, irigyeket, kárörvendőket, szorongókat, lesújtottakat és diadalmaskodókat. A Béla-párti sororok minden igyekezetük ellenére még István kisleányával is éreztették haragjukat, noha tudták, hogy jaj annak, aki a gyermekek

közül egyet is megbotránkoztat... Az István oldalán pártoskodók pedig benne, Margitban, még inkább Béla király leányát látták, mint valaha.

Istennek ajánlotta magát, szüzességet fogadott, Jézushoz hív maradt, s a klostrom sororai voltak az elsők, akik kényszeríteni akarták, hogy fogadását megszegje, s bűnben éljen egy férfi oldalán. Amikor ellenállt, meggyűlöltek, ki akarták maguk közül alkobólítani. Atyja, anyja járt ebben elől példával a klastromi községnek. Amikor megtagadta királyi származását, és alávaló munkát végezett, mint a szegények, rabszolgák és szolgálok: Jézus leányai háborodtak fel, disznónak nevezték, s fejéhez verték, hogy királyi ivadék. Amikor alázatosságot és szegénységet gyakorolt, szemére hányták, hogy cafatokban, piszkos köntösben-kappában jár. Amikor irgalmas volt, és a nagybeteg sorort ápolta, elfordították ábrázatukat, sóhajtoztak, és undorral vonogatták orrukat. Amikor alamizsnálkodott, el akarták zárni előle a szegényeket, koldusokat, vigasztalanokat. Amikor az ajándékul kapott kincseket átadta János fráternek, hogy bocsássa áruba a szerecseneknél, zsidóknál, s amit kap, ossza szét a környék szegényeinek, sajnálták a hitvány aranytálakat, poharakat, kösöntyüket és boglárokat. Amikor végezetül kreszténnek kellene lenniök, s egyaránt imádkozniok a békességért, az elvakult elmék megtisztulásáért, csak szavakat mormolnak, csak képmutatással jeleskednek, de szívükben pártot ütnek az ördög által egymásnak bujtogatott királyok mellett.

Íme, kicsiny gyermekora óta él ebben a községben, ismer minden arcot, minden tekintetet, minden szívet és minden fájdalmat maga körül, s még arra sem méltatta Isten, hogy ez a kicsiny község megértette volna az ő példája által a jézusi parancsok legfőbbjét: a szeretet és békesség parancsát.

Hová menjen? Merre meneküljön? Hol keresse Isten békéjét és szíve megnyugvását? Hol keresse Istent, hol Jézus diadalát?

Jobb lenne, bizony, elszökni minden lakott helytől távol, őserdők mélyébe, barlangban megbújni, fákkal, füvekkel és virágokkal társalkodni, állatokkal ösmerkedni, Szent Ferenc módjára néma halaknak prédikálni, és madaraknak énekelni, mint emberek között hadakozni! Jobb lenne remetének lenni, falevéllal ruházkodni, bogyót és szedret enni, minden idegen kéz szolgálatát elutasítani, mint elveszteni lelke békéjét fegyverek, aranyak, kőházak, faragott oszlopok, irigység és képmutatás közepette.

De őt ide rendelte Isten akarata, s hátha nem volt elegendő az érdeme, hogy akár csak ezt a maroknyi községet is Krisztus igaz községévé tegye? Ő a bűnös! Isten intése ez. Nagyobbra, többre hívja, erősebb példát kell állítania nemcsak a klostrom, nemcsak atyja, anyja, bátyja, minden rokonsága, hanem az egész ország elé.

És amikor erre a gondolatra jutott, megfogadta, ha belehal is, megteszi a legtöbbet, ami gyenge erőitől telik. Testi hatalom, testi erő, földi érték miatt folyik a harc. Testi mivoltában kell megtörnie ördög hatalmát. Hogy mindenkinek lássák, önmegtartóztatás, a földi élet megvetése, önmagunk tökéletes feláldozása nélkül nem lesz békesség és Istennek tetsző élet a földi téreken.

Matutinum után nem ment a mívelőházba, nem evett, még csak tejet sem ivott, hanem az egyházban maradt, s a véniák százait vetette a kemény kövezeten. És magába merülve suttopta az *Avékat*, százat, ötszázat, ezret, s minden tizedik *Ave* után véniát tett. Nem kímélte magát, fogát összeszorítva, szemét behunyva zuhant a kövekre. Térde izzott s véres volt. És könnyek között könyörgött Istennek, Jézusnak, Máriának, tekintsenek reá kegyesen, s fogadják el áldozatát az ország bűneinek megengesztelésére.

Derekáról soha nem került le a vasclitium. Tövisai mélyen belevájtak a húsába, a sebekből vér és genny szivárgott, inge a bőrére ragadt. Minden mozdulatánál szörnyű kínokat állott ki. Mintha tüzes rostélyon forgatták volna. De dolgozott, mint rendesen, és mosolygott, ha a legszúrabb tekintetet vetették is rá. Nem tudja, mit cselekszenek - gondolta -, bocsáss meg nekik, Atyám...

A refektóriumban némán hallgatta a felolvasó soror példázatait, s egy darab köleslepenyén, egy kupa tejen kívül semmit sem evett. Hetenként kétszer azt sem. Azután ismét az egyházba ment, és folytatta ájtatosságait, míg csak a mívelőházba nem hívták. Ott szólanul dolgozott, varrt, hímezett, gyertyát öntött, sarukat foldozott. Vagy a konyhán munkálkodott. Súrolt, mosogatott, vizet hordott, mosott. Kitisztította az árnyékszék. Söpört és ásott a kertben. Végezetül ismét visszament kedves helyére, az egyházba, és a kereszttel szemközt leborulva, imádkozott. Arany ereklyetartóját a mellére szorítva sírt, sóhajtozott, könnyöngött. Félkézzel a rácsba kapaszkodva állott fel, s vetette magát ismét véniába. Gyenge, ingatag lába alig bírta. Feje hasogatón fáj, szíve a torkában lüktetett, térde sajgott, dereka izzott.

De a régi elragadtatásig nem tudott eljutni.

Olimpiádisz priorissa rémulten látta, hogy megtéboiyodik.

Nem, nem téboiyodott meg. Tudta, hogy ők veszítették el az eszüket, ők és az egész ország. És egyszer, ha majd Isten elfogadja áldozatát, kegyesen tekint kicsiny érdemeire, meglátják tévedésüket, s szerte az egész országban szánja-bánja mindenki, amit tett. És akkor harangok zengenek, zászlók lengenek, énekek kelnek az Isten békességének dicséretére.

Este pedig, veternye után, amikor a sororok a dormitoriumba, vagy cellájukba tértek, Margit Benedictához vagy Sabinához lépett, s kérte, menjen vele a kamrába vagy kapitulumházba. Ott letéve a méceszt és a zárba ráhajtv a kallantót, elővonta kappája alól a sündisznóbőr korbácsot, letérdelt, s gyors mozdulattal leeresztette sovány válláról a köntösét. A sororok sírva szabadkoztak, hiszen csupa seb volt a fehér bőr, kék és vörös folt a kiugró csontok bütyke. De makacsul követelte Jézus szerelméért, hogy verjék.

- Mit tudod te, ézös soror, mely bínök miatta veszöm a diszciplinát - suttoyta mosolyogva.

- De hisz összeesel! - kiáltott fel Sabina.

Benedicta - amikor ő volt vele - sírva borult rá, kedvesének, eggyének, vigaszának, szerelmének nevezte, csókolgatta sűrű sebeit, átölelve kérte, legalább néhány napig hagyja el a diszciplinát.

- Megszakad a szüvem - jajgatta a szép kis soror. - Nem tudok kezét emelni rád! Margitám, ézös eggyöm, Jézusért, ne kívánd! Annyi, mintha megölném magam...

Mindennek a vége az lett, hogy kénytelen-kelletlen elvették a korbácsot, verték, míg bele nem fáradtak, s a korbács ki nem hullott a kezükből.

Titkon szögekkel kiver t sarut készített magának, azt viselte. Kapcájában vastagon feketéllett az alvadt vér. Kicsiny, gyenge lábujjai összetapadtak a sebektől és vértől. Éjszaka már vánszorogni sem tudott, szemében égő könnyekkel zuhant a lazsnakra, csak a saruját lökte le, úgy dőlt végig a pokrócon. De rövid pihenés után ismét a gyékényre térdelt, és imádkozott hajnali kakasszóig. Akkor nyomta el az álm, s ejtette mély, kábult, tompa szédületbe.

Az öreg Katerina soror, egykori tanítója, fogatlan ínyével keservesen motyogva kérte, ne pusztítsa magát. Olimpiádisz priorissa hol gorombán, hol könnyezve figyelmeztette, meghal idő előtt. Pedig ők csak azt tudták, amit láttak. A végtelen fohászzkodásokat, véniavetések az egyházban, a börtöt a refektóriumban, a nehéz munkát a mívelőházban, konyhában, kertben.

És látták még napról napra fehérebb, soványabb arcát, beteg, lázban lobogó, szomorú tekintét, szeme körül a mély karikákat, ajka körül a finom, korai ráncokat, melyek mintha a megfeszített akarat vésőjétől származtak volna. A szinte átlátszó, mindig piszkos, kérges, töredezett körmű ujjakat, a járása kínjait látták s azt a lebegő imbolygást, amely távolról szürke árnyékhoz tette hasonlónvá a folyosó hűvös homályában. De nem látták a véres diszciplinákat, melyek titkon folytak az éjszaka csendjében a kamrában vagy a kapitulumházban. Nem látta idegen szem a lószőrcilicium alá csatolt vasciliciumot, annak apró, hegyükkel befelé álló szégeit, s nem látta a titkon varrott sarut, melynek talpát ugyancsak hegyükkel befelé álló szögek borították. Nem látta senki a diszciplináló sororokon kívül válla és háta ijesztően sovány, sebekkel, alvadt vérrel és varral borított fehérségét, a kék-zöld kígyókat a felsőkarján és még ők sem látták szögektől véresre mart, vékony derekát. Mégis megdöbbenve gondoltak arra, hogy egyszer holtan találják szokott helyén, az egyházban vagy gyékényén, az ágya előtt. És a matutinum harangszava lélekharang búcsúztatója lesz.

Marcellus provinciális négyszemközt dorgálta, János fráter mosolyogva feddette.

Annál makacsabbul s elszántabban tört célja, Isten megengesztelése felé az egész országért.

Köhögött, száraz, fenyegető kahicsolása éjszakánként ijesztően kongott a nagy dormitóriumban. Gerardus mester, inspekciót tartván a betegházban, meghallotta ezt a köhögést, összevont szemöldökkel, hosszan nézte Margitot, és szigorú hangon mézes tojást rendelt neki. Ágnes szolgáló a priorissa parancsára el is készítette, de a kis Erzsébet megízlelte, s annyira tetszett neki, hogy kinyalogatta az egészet. Ezután minden este készített Ágnes mézes tojást, és minden reggel a Margithoz futó gyermek nyalogatta fel.

*

A belháború ősze István diadalával végződött. Az ifjú király szíve meglágyult, s bár fegyverei győztek, az urak hatalmasabbjai hozzá pártoltak, szívében büntudatot érezve szegény, öreg atyja iránt, békét ajánlott neki. Megkapta atyjától az ország nagyobb, de a tatárvész óta szegényebb részét, Székesfejérvártól keletre, a Duna bal partján, azonkívül a kunok és szászok földjét. A pozsonyi találkozáson megegyeztek az országrészek igazgatásában, a sójövedelem elosztásában, pénzverésben, s kimondták, hogy egyik király sem csalja el a másik híveit. Az ország fellélegzett.

Margit sírva fakadt, amikor a békét hírül vitte neki János fráter. A kopasz szerzetes vidáman forgatta a fejét, mint az öreg kutya, ha kedves gazdája hosszú távollét után hazaérkezik. Olimpiádisz és a sororok zsibongva vették körül. Örvendező hálaistenek rebbentek el az ajkáról. És bár István híveinek felragyogott az arca, hiszen az ifjabb király elérte, amit akart, megszerezte a maga országrészét, a Béla-hívek sem szomorkodtak, mert a háborúnak hamar vége lett. És a békesség tetszik Istennek.

- Most már nyugodt lehetsz, leányom - nevetett a fráter Margitra.

Margit valóban boldog volt. Elsőbben is az egyházba sietett, hogy hálaadó imádságait elmondja. És alig imádkozott egy kis ideig, a boldogság szédületében ujjongva érezte, hogy a kéz lenyúl érte a magasból, s emeli, fel, fel, a boltívekig. Később még megismétlődött ez a gyönyörteljes elragadtatás. Nem érezte a testét, csak diadalmas örömet. Szemét vakította a fellobbanó fény, fülében zengett az égi harmónia, s látta a fehér szárnyú, szikrázó angyalok légióját, a lassan alálibegő, csillagos hajú Asszonyt és Jézus Úr szelíd, mosolygó arcát.

A dormitoriumba ment, s elbújva a függönnyel elkerített hálöhelyen, reszkető kézzel vetette le kappáját. A vasövet lecsatolta. Saruját kicserélte. Ezután ismét csak csütörtöktől vasárnapig fogja viselni. A refektóriumban megevett egy tányér köleskását, megivott egy kupa tejet. S megkönnyebbült mosollyal hallgatta a művelőházban a vidám sororok tereferéjét.

November végén a király kikötött a szigeten. Esős, hűvös idő volt, fázósan burkolózott prémes köpenyébe, és kucsmáját jól a szemébe húzta. Szaporán, de fáradt léptekkel kerülgette a sarat és pocsolókat. Kevés számú kísérete öt-hat lépéssel hátrább követte. Nagyon sietett a király, mintha űzte volna valami. Arca szomorú, sápadt volt.

A buzogány koppanására kitárult a kapu, s Béla rá sem tekintve Elenára, a kapus sororra, egyenesen a vendéglátó házba lépett. Az elésiető Olimpiádisz felé bólintott, s kissé rekedt, fakó hangon Margitot kérte. Nem ült le, kezeit az övébe dugva megállt az ablak előtt, s maga elé nézett. A priorissa el is suttozta nyomban a folyosón csoportosuló sororoknak, hogy a király nagyon megöregedett, olyan, mintha kicserélték volna. Igen szomorúnak, türelmetlennek látszik.

Margit azonnal az apjához futott. Most nem fékezte magát. Arca kipirult, szemében öröm ragyogott. Benyitva a vendéglátóházba, meg sem hajolt, mint rendesen, hanem tárt karral sietett a királyhoz. Béla megfordult, keserű ajkán mosoly suhant át. Szótlanul megölelte a lányát.

Így álltak hosszú ideig, a király magához szorította Margitot, Margit az apja mellére fektette arcát, és csendesen könnyezett. Amikor végre felpillantott, látta, hogy Béla szeme is fátyolos a könnytől. Soha életében nem látta még könnyezni az apját. Szíve elfacsarodott.

- Ül le - suttozta, s megigazítva a farkasbőrt egy széken, atyjához fordította.

Béla fáradtan, zökkenve ült a nehéz székre. Homlokát a tenyerébe hajtotta, s hosszan, elgondolkozva nézte Margitot. Ő elébe térdelt, mint azelőtt, összefont kezét apja térdére nyugtatta, s hosszan, szótlanul nézte annak sápadt, keserű, kiábrándult arcát.

Vizsgálgatták egymást.

- Csakhogy esmég láthatlak - suttozta Margit.

- Lányom, lányom - mormolta a király, s megint megkísérelte a mosolygást, de nem sikerült, ajka remegett, és ferdén lebiggyedt. A kapocshoz hasonló, mély árkok sötéten vonultak le az arcán.

Mind a kettőjüket megszállta valami kimondhatatlan bánat. Béla fürtjei megöszültek, bágyadt, barna szeméből kihalt az örvénylő, sárga fény, gyulladt, álmatlanságtól vörös szemhéjai sarkában nyalábként futottak össze a ráncok. Meztelen, bajusztalan arca is elvesztette régi elefántcsont színét, inkább sárgás volt, arcizmai petyhüdten húzódtak erős, makacs állkapcsára. És a válla is előregörnyedt, tartása öregessé, fáradttá, megtörtté vált. Csak a mellkasa volt széles és domború. Meg a keze a régi.

Szomorú volt látni, mint ül előrehajolva, fáradt szemét lánya arcán pihentetve, néha szólásra nyitva ajkát, de ismét lenyelve a szavakat. Margit csak nézte, nézte, odaadó fájdalommal, s nem tudott szólni ő sem.

A király is elszomorodott Margit láttán. Régen volt itt utoljára, s azóta Margit nagyon megváltozott. Szürkébe hajló sápadtság lepte el megnyúlt arcát, szeme lázas volt, bár most a meghatott öröm fénye gyúlt ki benne, ajka körül fáradt, kemény árok képződött, mosolya lemondó volt, álla hegyes. A nehéz köntös alatt szinte elveszett a teste. És a kezei... a kezei ijesztően vékonyak s áttetszőek voltak. Bár mindig piszkos, rongyos kappában járt, most

megdöbbenően hatott a királyra a leány koldusszegény, hitvány ruházata. Ha lóhátról, az út mentén látta volna, nem ismert volna rá.

- Eljár az üdő - suttogta végül a király, mintegy önmagának.

- Fáradt vagy? Nem ennél, nem innál? - kérdezte a leány.

Béla torka elszorult, maga sem tudta, miért. Csak legyintett, és kezét Margit fejére nyugtatta.

Sokáig hallgattak ismét. A folyosóról behallatszott a saruk kopogása.

- Végezetül bélátja az embör, hogy heában élt - mondta aztán a király rekedtes hangon. A hangja is tisztább, zengőbb volt azelőtt.

- Nem élsz heában - suttogta szaporán Margit. - Istent szolgálod.

- Mindön kárba vesze - folytatta Béla sóhajtva, s az ablakra bámult.

Margit tudta, most a fiára gondol. Szívébe beletörött a nyíl, melyet István az íjáról elröpített. De nem szólt, hagyta, hogy elgondolkozzék, s nyugalmat erőltessen magára.

- Minden kárba vesze - ismételte később a király, de összeszedve magát, kiegyenesedett. - Ha végigtekéntök életöm során, elmondhatom, hogy nem mívelék sömmit. Békességet akarék, s hadakoznom kelle... Hadakoznom a véröm ellen is. Kreszténség megerősítését akarám, s támadának erős és kegyetlen urak, mert kell a vár, kell a vár a tartár ellen. És igazságot akarék, és elhagyának híveim, azkikben halálig bízék. Magamra maradék, leányom.

- Imádok éretted naponta - suttogta Margit vigasztalóan.

- És ládd, te is - fordult felé a király, s hirtelen összevont szemöldökkel, vizsgálva pillantott a lánya arcába. - Azt akarám, hogy bódog légy.

- Én bódog vagyok, atyám! - kiáltott fel Margit, s közelebb csúszott a királyhoz, szorosabban fogta a térdét, feljebb emelte az arcát feléje. - Bódog vagyok, atyám! Jézus Úr szerelme bódoggá teve, s hiszöm, még bódogabbá teszen halálom után a másvelágon.

- Magad vagy te is...

- Nem vagyok magam, veled vagyok és mindönökkel. S velem vagyon Jézus úr szerelme.

- Jó lönne elvonulni valamely távol klastromba, s hátralevő, rövid esztendeimet békén eltöltenöm - ábrándozott a király szomorúan. - Mindég szerettem volna. Egyszer, régön, Pécsváradján pihenék a klastromban. Körös-körül högyek s erdők valának. Távol vagyon a klastrom mindönféle hadi úttól és velági zajtól. Ott szerettem lönne élni, és Istennel társalkodni.

- Én kedég szerettem lönne elvonulni sötét erdők mélyébe, meghúzódni remöte módjára egy barlangban, falevélbe öltözni, bogyót és erdei szedröt enni, madarakkal, fákkal társalkodni, vadakkal ösmerkedni - mesélte szaporán, nagyon halkan Margit.

Béla bólíntott.

- Mi lészen, ha meghalok? - kérdezte hirtelen, s fürkészve nézett a leány figyelő arcába.

- Uralkodik Istefán bátyám.

- Uralkodik... - legyintett a király. - Rosszat alítok, leányom. Gyakran éjszakánként, amikor nem alhatom, elgondolom, mily heában éltem. Ha elmegyek, sönki nem akarja többé visszaállítani atyám, Béla úr birodalmát.

- Visszaállítja Istefán.

- Te sem hiszed ezt - legyintett a király. - Új velág közeleg, mi, az atyák, immár ostobák vagyunk. Ők, a fiaink, másként kívánnak élni. Kun módra élni, kun módra harcolni, kun módra meghalni. Mit sem törődve a holnappal. Heában élék, leányom.

Margit hallgatott, és sokáig hallgatott, töprengett a király is. Végre megint szólni kezdett, szomorú, fáradt, de vágyakozó hangon.

- Jó lenne egy távoli klastromban élnöm, erdők között, békességben, mit sem tudva a velágról, melyben oly igön idegön vagyok...

- És engöm sem kívánsz többé látni? - mosolygott Margit.

- Téged, igenyöst - bólított a király, s megsimogatta a leánya fejét. - Te még itt vagy. És az én kedves kússebik fiam, Béla. Még ti ketten. Ti megmaradtok. De vajon nem érem-e meg, hogy Béla is fegyvert fog ellenem, noha olyan igön jónak látom őt? Te kedég, leányom, messze vagy, és maholnap tán nem is lesz többé.

Elfordította arcát, torkát megköszörülte, s ujjai tetován babráltak Margit vélomának redőivel.

*

Bizony, az örökös háborúskodásban megfélekeztek róla a nagyságos urak és előkelő nemzetségek, hogy klastromba adják a lányukat. Vagy a kun erkölcsök terjedése okozta, hogy míg Beszpörimben a növendéklánykák egész serege csiripelt a kolostorban, most Anna hercegnő leányán meg Istefán úrén kívül egyetlen növendék sincs a szigeten? Avagy annyira elfelejtették már a tatárvész rettenetét, hogy nagy bátorságukban elbázzák magukat? Pedig Margaréta, a fékezhetetlen, vad leányka hovatovább nagylánnyá serdül, már novícia, a kis Örzsébet pedig félénk, engedelmes, könnyen síró kamaszlány, s utánuk nem következik a sorban senki. Emlegeti is a rokkant, fogatlan, vén Katerina soror, Margiték egykori oktatója, hogy a nagy felbuzdulás után elrugaszkodnak az úrinépek Istentől, de majd meglesz ennek is a bőjtje. Szegény Katerina soror alig tud járni, folyton nyög, a húst nem eheti, csak köleskását majszol, meg tejet iszik. Csodálatosképpen rákapott a borra, s azzal az ürüggyel, hogy fáj a gyomra, meg aludni sem tud, kikönyörög magának egy-egy kupával. Lehet, hogy csakugyan fáj, az meg bizonyos, hogy szinte az egész éjszakát ébren, sóhajtozva tölti.

Aliana soror nem túlságosan öreg, de az arca ráncos és szomorú, a szeme folyton könnyezik. Valamikor Beszpörimben vékony, lengedező alakja volt, s most egyre hízik. Frosia hangja rikácsol, maga örökké betegeskedik. Többször lakja az infirmatoriumot, mint a mívelőházat. Kiszolgáltatja magát Margittal, csak benne bíz, kedves gyermekének nevezi, ő az egyetlen, akivel nem gorombáskodik. Igaz, felcsattanó indulatát mindég megbánja, s bocsánatot kér, de nem tud uralkodni magán. Mintha belső tűz forralná, pillanatok alatt kifut és sistereg. Aki teheti, elkerüli, bármilyen csúnya bűn is ez. Erdélyi Mátyus úr leányának, Margaréta sorornak, az özvegynek jó, hogy olyan nehezen mozog, s rosszul hall. Mire megérti a kérelmet vagy parancsot, mire elindul, hogy teljesítse, mások elvesztik a türelmüket, s megteszik helyette. Ő is hízik, hízik, ellenére minden szigorú regulának és gyakori bőjtnek.

Alexandria sorort rágódó, nyughatatlan, mindennel elégedetlen természete egészen megvénítette. A tekintete szúrós, noha titkolja, arca millió ránc pókhálójával van beszöve, tartása görbe, s a járása jobbra-balra lengő, mint nádszál lengedezése a szélben. Véleményét, bár titkolja, ki lehet olvasni vékony ajka rándulásából, felpillantó, sötét szeméből, keze rebbenéséből. Egyre jobban hasonlít a beszpörimi vén Bernálda sororhoz, de sokkal tüskésebb annál. De még ő sem tud versengeni Katerina sororral, esztrigáni Sennye úr leányával. Mert ez a soror mindig dohog, mindég zúgolódik, mindig háborog, s erkölcsi mérlegén könnyűnek találtatik

minden apáca, minden ismerős, előkelő asszony. A férfiakra nem haragszik, Marcellus provinciálist rajongva tiszteli, s hosszú vitákat folytat vele Isten lényegéről, életről s halálról, a hamvából megéledő Fönix madárról, a csillagok járásáról és a csillagokon túl levő világról. Vitája tulajdonképpen heves, lázadozó kérdésekből áll: Miért élünk? Miért halunk meg? Miért nem mutatja meg magát Isten és egyszülött fia már földi életünkben színről színre? Miért van a világon éppen tízszer annyi víz, mint szárazföld? Miért teremté Isten elsőbben a halakat és madarakat s miért nem az embert? Miért jelent meg Ádámnak és Évának a Sátán kígyó képében? S a vastürelmű, jéghideg vérű, aszkéta életű provinciális csak nyel, fáradtan törölgeti a homlokát. János fráter nem is tudja elviselni Katerina soror zuhogó, ingerült kérdéseit, csak nevet, s elüti a dolgot valami kegyes mókával. Ezért a fráternek nincs becsülete a soror előtt. A község kerüli Katerinát, tudják róla, halálosan gyűlöl minden nőt, s azt sem tudja elviselni, ahogy egyik-másik apáca megfogja és lenyesi a húst.

Aglent és Cecilia sororok még most is elválhatatlanok. Az ő életük csendes, békés, Istennek tetsző, bárha a klastromban mindenki tudja, *milyen* forró szeretettel szeretik egymást. Valamikor ez a szeretet még bizvást megbotránkoztatott volna mindenkit, aki közelebbről pillantott a mélyére, Alexandriát és Katerinát még így is megbotránkoztatta, noha csak néhány kicsiny megnyilvánulását látták, egy-egy tapadó csókot, egy-egy hosszú, simogató, epedő kézfogást, egy-egy forró, szinte buja, gyönyörködő, odaadó tekintetet, amikor Cecilia szép, barna szeme mélyen sütött Aglent kissé ferde vágású, függönyözött csalogató szemébe. Csak hosszú, bizalmas suttogásukat látták s lassú sétáikat a tölgyek alatt az aranyló alkonyatban, egymás derekára fűzött karral. Csak azt tudták, hogy mindig egymást diszciplinálták hol Aglent, hol Cecilia fülkéjében, s vércseféltékenységgel óvták egymást más sororok barátságától. De lassan ez is megváltozott. Aglent ferde vágású szeme, amely oly epedőn, csalogatón tudott pillantani Ceciliára, parancsoló, féltékeny, sőt irigy tekintetté vált, Cecilia pedig szinte alázatos szolgálója, árnyéka, ellentmondani nem merészelő rabja Aglentnek. Néha meggyűlölük egymást, és napokig nem beszélnek, kegyesen lépegetve, összekulcsolt kézzel, lesütött szemmel kerülik egymást, míg végül az egész község észreveszi, hogy Cecilia szeme vörös a sírástól, Aglent ajka pedig meg-megrándul, ha Ceciliára tekint. Ők ketten a mérges Alexandriával meg a rikácsoló Frosiával állandó tárgyai Katerina soror erkölcsi szapulásának.

Katerina cantrixot ma is cantrixnak hívják, noha már alig tud énekelni. De mindenki úgy tesz, mintha most is meglenne régi, ezüstcsengésű, magasan szárnyaló, angyali hangja. Katerina cantrix felmegy a karba és énekel. Senki sem mer szólót énekelni helyette. A község megszokta, hogy ő a cantrix, és megszokta a Duna partjairól s a környékbeli falvakból a szigetre járó ájtatos nép is. Egyszer napokig betegeskedett Katerina, s a betegházban feküdt. Betámi Dris úr leánya, Margaréta énekelt helyette. De senki sem volt megelégedve vele, s a nép is ámuldozva forgatta a fejét a kar felé, s Katerina lóhalálában rohant a gyógyulással, hogy mennél előbb elfoglalhassa helyét az egyházban. Szegény Margarétát sokáig bántotta a dolog, míg Katerina büszke volt, s öntelten hallgatta a sóhajtozásokat: „Bizony, csak nem megy úgy az ének, ha nem te vagy a karvezető, ézös soror!” Ragaszkodnak Katerina énekéhez, mintha az elillant évek dalához ragaszkodtak volna, noha ez a dal nem zengett olyan fennen, mint a régi.

Ancilla együgyűsége nem változott. Most is rászedhetné a mókás Petronilla a kecskével, ha akarná. Nehézkesen cammog, alig hall, ajka lefittyed, arca megtáskásodott, és szeme vizenyős ámulással tekint a világba. De dolgozott, futkosott rendületlenül, a varrása, szávonnyázása aranyat ért, a főztje meg olyan volt, hogy a királyné többször megdicsérte. Ha egy pillanatra megáll - vajon meg tud-e állni egyáltalán -, kezét lelógatja, mint a figyelő nyúl, és kitér a

száját. Mindenki sajnálja, bár mindenki örül, hogy tíz helyett dolgozik. Csak az a baj, hogy a karban rezgő, harsány hangon énekel, és napról napra jobban félreviszi az éneket.

Benedicta elfelejtette már Ákos urat, bár nagyon gyakran sóhajtozva emlegeti. Ó, nem az a szép, édes arcú, bársonyos tekintetű apáca már ő sem, aki volt! Kappája ugyan nem mutatja mennyire elformátlanodott, de a járása nehézkes, zökkenős lett, és az arca fáradt. Csendes, szelíd apáca, egyetlen vigasztalója Margit. Kezét leváogatná, szemét kiszúratná, bőrét elevenen lenyúztatná érte. Gyakran megfogja Margit áttetsző, valószínűtlenül vékony, kérges tenyerű kezét, megsimogatja, egyenként végigtapogatja az ujjait s elmereng. Ilyenkor azokra az éjszakákra emlékezik, amikor a kétségbeesés fekete örvényében bukdácsolt, megtagadta Istent és a maga lelkét, eltűnt minden szeretet a szívéből, s Margit volt, aki visszacsalogatta az Úr szolgálói közé. Teste a síré, lelke az ördöngé lenne már régen Margit szeretete nélkül. Nem, Benedicta hűsége már nem a régi rajongás, kevesebb része van benne Margit fehér, gyermeki arcának, mély tüze, dióbarna, csodálatos szemének, csevegő hangjának és főképp csókjainak. Most már *tudja*, hogy kivételes lélekkel, Isten kiválasztottjával él egy klostromban, akihez ő fel nem érhet. Ő látja csak meg Sabina soror a kék-zöld csíkokat, véres sebhelyeket a csontos, szánnivalóan vézna, görnyedt vállon... Az ő keze hasítja azokat a sebeket hosszú esztendő óta, a mécses fényénél, éjszaka derekán.

Majs nádor úr leánya, Judit, jól túl van már a negyvenen. Lábai meggörcsültek a hideg kövezeten való térdepléstől. Különös szokásai vannak. Például csak jobb lábbal lép le a fekvőhelyéről, a küszöböt nem érinti, ha bejön az ajtón, háromszor kiköp, ha a klostrom kertjében vijjog a kuvik, étkezéskor a köleskásából egy csipetnyit óvatosan az asztal alá vet, lefekvés előtt kering, jön-megy, mint a vackolódo kutya, bőrvánkosságának egyik csücskét begyömöszöli, s a függőnyt úgy húzza a fekhelye elé, hogy hét ráncot vessen. Megtéboalyodna, ha csak egyszer nem tehetné meg mindezt. És ha valamit elvét a sorrendben, újra kezdi. Istefán úr leánya, Margaréta, sokszor meglesi, és kuncogva hírel szét, míg a vén Alexandria oda nem fülel, és mérgesen el nem hallgattatja.

Örzsébet, Olimpiádisz leánya, akkora darab asszonnyá nőtt, mint egy bálvány. Mindig nevet, s a hangja csilingel, mint az ezüstcsengő. Áldott szelíd, jószívű teremtés. Tán életében nem volt még egyetlen rossz gondolata, rossz álma - s hátha nincsenek is gondolatai, sőt álmái sem? Mindenki szereti, mindenki felvidul, ha szóba áll vele, kivéve Katerinát, aki utálja hatalmas, kövér testi lomhaságáért és örökös, vidám mosolyáért. Gyűlöli és megveti. Vagy tán irigyli...

Egészen eltűnik a községben Margit, a makonyai herceg magas, izmos, délceg, sárárany hajú leánya. Mintha nem is lenne a klostromban. Hallgatag, kissé büszke, mindent pontosan úgy végez, ahogy előírták, olyan, mint a homokóra. Szemenként pereg percről percre, estére megáll, azután megfordítják, s ugyanúgy pereg ismét, éveken át, míg nem lesz, aki megfordítsa. Annus meg, a búzavirág szemű, félénk, minden erősebb akaratnak, hatalomnak vajpuhán engedő, könnyen síró soror az egész klostromnak engedelmeskedik, mindenkinek igazat ad, mindenkitől fél, mindenkit módfelett tisztel, de legjobban most is Csengétől tart, aki kislány korában annyiszor meghúzgálta dús haját, megcsipkedte a karját, kicsúfolta a félénkségét. Pedig Csenge halk, zárkózott apáca, alig lehet a szavát venni, csak a feje tartásán, a járása keménységén, a szája szigorúságán, sötét, lobogó szeme villanásán látszik, hogy gögjével egyre birkózik, s nem tudja megadni magát sorsának, fogadalmának. Igen, apáca ő, mint a többi, szó sem lehet arról, hogy elhagyja a vaskos, szigorú falakat, hova is menne? Mit is kezdene? Itt él, itt hajtja lombjait, de virágai nincsenek, s vékony gyökerei erőlködve kapaszkodnak a szoros kövek rései közé. Nem szeret senkit, és nem szereti senki. Csak szavakkal kedveskednek egymásnak, ő és a többi soror. A regulák szerint együtt imádkoznak, énekelnek, esznek, alusznak és dolgoznak, a regulák szerint köszöntik egymást alázatos

fejbőlintással, de Csenge legrejtettebb vágyaiban ott izzik a régi parázs, álmaiban lovakat, fegyveres vitézeket, aranykösöntyűket, karpereceket, láncokat és csatokat lát, s úgy viseli a mindig ragyogó tiszta, fehér kappát, a lengedező skapulárét és a gyenge, suhogó, fekete fátyolt, mintha nehéz bársony lenne, arannyal-ezüsttel, drágakővel kihányva. S mintha szép, karcsú tagjain a föld legdrágább kincsei villognának. Ha végigsuhan a folyosón kemény, pontos lépteivel, olyan, mintha lovasok élén ügetne, karján sólyommal, derekán íjjal és tegezzel, övén arannyal kivert késsel. Szinte hallani lehet ékszerei, lószerszámai és fegyverei csörgését.

Alincsa, mióta elpártolt Csengétől, egyedül maradt. Példaképe Margit, olyan akar lenni, mint ő. A legkisebb dolgokban utánozza. Úgy tartja a fejét, úgy szól, úgy néz, úgy mozog, úgy dugja övébe a kezét, úgy eszik és iszik, úgy borul a kövezetre - csak Margit rongyait, piszkosságát, tetveit, titkos diszciplináit és önsanyargató virrasztását nem utánozhatja. És soha-soha nem érzi azt az elragadtatást, azt a révületet, amelyből Margitot néha már alig tudják magához téríteni.

Vasárnaponként, ünnepeken megtelik a klostrom látogatókkal. A beszélgető ablaknál, a „klostrom fülénél” csoportokba gyűlnek a sororok atyafiai. De szüleik javarészt meghaltak, megbetegedtek, elnehezültek, s az öregek helyébe magabízó, hangos, aranyos-rubintos fiatalok léptek. Kicsiny gyermekekből váltak surján legények, anyányi lányok, kamaszokból családfők és anyák, fiatal anyákból nagymamák. Gyermekek és unokák bukkantak fel egyre a klostrom társalkodóházában, a korhadó törzsek kihajtanak, a hajtások kivirágoznak. S vannak sororok, akikhez immár nem látogat el senki. Néha hír érkezik az ország valamelyik részéből, az öreg János prior bánatosra igazított arccal hív be valakit a társalkodóházba: valakinek megint meghalt valakije. A szomorúság végiggyűrűzik a községen, a sororok könnyeznek, egymást vigasztalják, s átborzong rajtuk a közelgő halál hidege. Közös imádkoznak a meghalt lelkiüdvéért, a felolvasó soror a halálról böngész ki megrikató példákat a hártakönyvből, felzendülnek a szentek és egyházatyák szavai, s Jézus úr kiterjesztett karokkal tekint alá a feszületről. Ilyenkor a tekintetek megérzik a Megfeszített holttestének hideg bánatát, s lesütvén szemüket, a feltámadás harsonás, igazságtévő, gyönyörűsége pillanatára gondolnak.

*

Margit körül elcsitult az élet hullámverése. Már nincs senki a klostromban, aki arra gondolna, hogy nélküle is ugyanolyan klostrom lenne Boldogasszony leányainak háza. Beletörődtek, hogy Margit a község országra szóló díszé, a „jóságos” mívelkedetek eleven példája, s hogy közülük senki sem lenne képes arra az erőfeszítésre, amire ő. Titkon remélik, hogy érdemeiért számukra is juttat Isten egy morzsányi kegyelmet, s Margit helyettük is viseli a szerzetesi élet terhének egy részét. Nagy részük belefáradt önmaga nevelésébe, élt a regulák szerint, sokkal szigorúbban, mint ha világi életet élt volna, de erejéből nem tellett több, s inkább követték Margit példájából azt, ami erejüket nem haladta meg, mintsem versengtek vele.

Messze földről seregelték a klostromba a szegények, reménytelen betegek, vigasztalásra szoruló kétségbeesettek, félkegyelműek, kifosztottak és csalódottak. Mind-mind Margitot, csak Margitot akarta látni, ha csak egy pillanatra is. János prior mellett egy György nevű fiatal barát is foglalkozott újabban a sororoknak ajándékozott arany- és ezüstmarhák eladásával s áruk kiosztásával. A budai ferencesek és domokosok egész serege portyázott a vidéken, hogy felkeresse s Margit adományaival istápolja a szegényeket. Azok pedig, akik a klostromba jöttek, mind-mind egyformák voltak. Margit csak egy pillantást vetett arcukra, szemükre, alakjukra, ahogy beléptek, ahogy köszöntötték őt, csak a hangjukat kellett átszűrnie a fülén, s világosan belélátott lelkük legbelsőbb zugaiba. Mindenki csodálta, mennyire megtalálja a

szükséges szavakat, s mennyire átérzi mindenkinek a legsajátabb baját-gondját. Híre egyre jobban terjedt, s még az Al-Dunától, a Dráva mellől vagy a Felvidék erdei közül is jöttek hozzá, hogy vigaszt merítsenek csendes, mosolyogva kimondott szavaiból. Ó, hány olyan asszony jött még, mint az, aki elmondta a tatároktól való megbecstelenítését! Hány nagybeteg gyermeket hoztak elé, aki éppen úgy szenvedett s akart hős lenni, mint Istefán, a kisfiú! Hány asszonyt hagyott el az ura, hány anyának veszték el a gyermekei, hány kérte, hogy imádjon Szűz Máriához, ajándékozza meg gyermekkel, hány kíváncsozott a világi életből a klastrom békés csendjébe, hány takargatott, alázatos szavai mögött sistergő gyűlöletet, bosszúvágyat, hány akart kicsikarni Istentől apró hasznot: birkák, lovak szaporodását, ellenséges szomszéd barmainak hullását! Mintha mindazok, akik az első esztendő során felkeresték a klastromot, hosszú rajban ismét visszatérnének, kimenvén az egyik kapun, s évek múltán megváltozva, külsejükben átalakulva térvén vissza a másikon... Hatalmas, fortyogó üst volt az ország, hánya a habot, tajtékot végtelen áradatban, ontotta a zavaros, mocskos élet leforrázottjait... És mindez ebben az egy klastromban látszott, mi lehetett hát akkor odakint? És valamennyi többi klastromban? Estére kelve a gyenge, sanyargatott testű Margit lesújtva ment a sötét egyházba, hogy megmossa lelkét a szomorúságtól, s felragadtatván az égi gyönyör, az isteni vőlegény ölelésének végtelenébe, megvigasztalódjék, s két kézzel ajánlja fel Istennek mindazt a szenvedést, mely gyenge alakját körüljárték.

*

Ebben az időben Margit már nagyon veszendő állapotban volt. Fiatal testét elnyomorította, elsorvasztotta, elnyűtte a rendszeresen viselt vascilicium marása, a szögekkel bélelt saruk emberfeletti kínzása, az egyre sűrűbben ismételt éjszakai ostorozások a sündisznóbőr korbacsal, az ezer, meg ezer *Ave*, melyre véniák százai tettek pontot, az órákig tartó merev álldogálás a gyakran dermesztő templomban, a megerőltető, nehéz testi munka, a kegyetlen szigorral végrehajtott böjtök, az éveken át vaskövetkezetességgel erőszakolt álmatlanság. Olyan volt már, mint aki állandó mámorban él. Elég egy ital bor, s már szédületbe zuhant. Elég volt elmondania rögtönzött imádságait, elég volt átlépnie a küszöböt, mely a földi lét mindennapját elválasztja a túlvilág zengő köreitől, s már révületbe esett, már nem tudta, hol van, s mi történik vele. Azelőtt csak egy pillanatra hatolt be az égi gyönyörök ragyogásába, most már csak órái voltak a földi élet számára. Állandó eksztázis kerítette hatalmába, a mennyország szférái, Jézus, Szűz Mária, a szentek serege, angyalok beláthatatlan légiója, a vakító sugárzás anyagtalan zengése volt a valóságos világa, a klastrom, a sororok községe, a testi munka és a koldusok jajgató panasztengere volt az álomvilág. Gyakran azt hitték, meghalt. Dermedt tagokkal, hunyt szemmel, dadogó ajakkal, átszellemült, szürkésfehér arccal hevert az egyház kövezetén, s vízzel, ecettel, dörzsöléssel, forró cserepekkel tudták csak magához téríteni.

Emésztő szenvedély űzte, hogy ne csak pillanatról pillanatra, hanem állandóan, ébren és álomban egyaránt érezze az Istennel, Jézussal való egyesülés lebegő gyönyörét. A cilicium édes kéjt okozott, a vasszeges saruk égető marása egész testén átsajgó forróságot, böjtökben elgyengült teste szabadon repítette szomjas lelkét... És ha egy-egy hidegebb órájában eltűnődött rajta, milyen életet is élt, amíg ezeket a földöntúli gyönyöröket nem érezte, csodálkozott, hogyan élhetett úgy.

Minden mozdulatát, minden gondolatát, érzését, minden álmát nyomban mérlegre vetette, és könnyörtelen szigorral ítélte meg. Rajtakapta magát a legcsekélyebb mozzanaton, mely a földi lét felé vonzotta, s a túlvilági lét édességétől elsodorta. S nyomban alkalmazta magán a legkeményebb megtorlást. Hóhár nem gyűlölte oly hidegen áldozatát, ahogy ő a maga testi

mivoltát. Nem maradt rejtve hidegen örökdő elméje előtt semmi, ami a test természetéből, vágyaiból, lázadó gyengeségéből támadt. Kezében a kínszerszámok hóhérekben voltak.

Szeme lázasan ragyogott, mint a távoli csillag. Mosolya a kegyetlen szigorúság és gyermeki szelídség különös keveréke volt. Arca, mintha koporsóban feküdne, de mégis szép, mert belülről világította át esztendő mérhetetlen boldogsága, ismeretlen öröme. Teste elveszett a sáros, rongyos kappában, piszkos, szakadozott véloma sötéten ölelte körül gyermeki, átszellemült, szelíd és alázatos fejét. Hangja erőtlén volt, mint a méhzümmögés, de szűken mért szavai beletaláltak a szívbe, s ottmaradtak kiirthatatlanul, visszazengve éveken át a magányos éjszaka sötétjében. Lengeteg, gyenge kezét szerette az övébe dugva tartani, s csak nagy ritkán emelte meg, hogy nyomatékossabbá tegyen egy szót. S a járása olyan volt, hogy félni kellett: most esik el, most omlik össze, hogy többé fel ne keljen. Vagy most emelkedik fel a földről, hogy mozdulatlanul lebegjen, mint jelenés a téli erdőben.

*

Olimpiádész nem volt még nagyon öreg, de megviselte s főképp megkeményítette az élet. Apáca volt, elfeledte néhai urát, s eltemetett kisfiai, régi otthona emléke levonult a lelke mélyébe, ahol az idő lassan permetező homokja belepte, mint pusztában veszett lovak csontvázát a futóporond. Meghízott, szalonnás, pecsenyész ábrázata hasonlatos lett a halaskofákéhoz, akik a pesti Duna-parton harsányan kínálják vergődő halaikat. Már nem volt olyan gyengéd és érzékeny, mint amikor először adta Margit derekára a maga ciliciumát, s azon sajnálkozott, hogy a gyenge gyermeki testnek meg kell ízlelnie a korbács és vénia kemény tanítását. Margit élete a szeme előtt folyt s alakult azzá, ami lett. Egyik napról a másikra tett Margit többet és többet a maga életéhez. És ha néha megdöbbsent is az egykori dajka növendékének félelmes változásán, ha elszorult is a szíve a fenyegető gondolatra: a király és királyné órá bízta a gyermeket, s egyszer számon kéri, ha nem itt, hát a másvilágon, a megszokás, a mindennapos együttlét csalóka természetessége leplezte előtte a valóságot.

Mikor azután hideg szemmel nézte egykori növendékét, s akaratlanul összehasonlította azzal a gyermekkel, akit valamikor a karján hordott, akit végigkísért Klissától Boldogasszony szigetéig több mint huszonöt esztendőn át, akinek minden moccanását, szokását, hangját úgy ismerte, mint a tulajdon gyermekéét, s akit most összehasonlított Örzsébbel, a vidám, piros-pozsgás, nyugodt, jóságos és hatalmas termetű fiatal sororral, megrekedt benne a lélegzet, s tanácstalanul bámult maga elé. Hát ez lett a kisleányból, aki annyszor bújt hozzá a takarója alá, aki annyszor faggatta az élet titkai felől, aki oly makacsul szegült szembe mindenkivel, ha arról volt szó, hogy a maga igazát kövesse, aki toporzékolva követelte az óntányért, ónpoharat és hitvány köntöst, hogy királylányának ne nézzék, aki oly fehéren, mint a hó, lépett a cseh király színe elé a társalkodóházba, s egyetlen legyintéssel eldobta magától a királynéi méltóságot, a családi életet és az ország javával való hivalkodást! Ez lett, ez a különös, gyakran nyugtalanító, nem is erről a világról való szent... Szent? Hátha csak tébolyodott?

Rémülten vetette el magától ezt a gondolatot. Lelke mélyén érezte, hogy Margit olyan magasságokban jár, ahová sem ő, sem senki a sororok közül fel nem hatolhat. Ha gyakran terhére volt is, elámulva csodálta, hogy mozdul meg Margit pusztá hírére az ország minden része, hogy bújnak elő az ismeretlenségből, a sötétből az Isten szavára szomjazók, hogy kapaszkodnak görcsösen ennek a vézna, elkínzott, de diadalmasan mosolygó leánynak a rongyaiba, mint fuldoklók a sziklába, s hogy alakulnak át a komor, kétségbeesett, meghasonlott arcok és szemek bizakodó, hívő, vidám arcokká és szemekké. Megborzongott... Hátha igaza volt az öreg Katerinának, amikor régen, Beszpörimött elsuttozta, hogy Isten kiválasztottját tanítja betűvetésre? Hátha megjelent és itt jár-kel közöttük Isten egy szentje, különös kegyelmének

drágamívű edénye magyarok dicsőségére, bűneik bocsánatára? Hátha ez a gyenge leány emeli fel éppen a meghasonlásba, félig már pusztulásba süllyedt, hatalmas birodalmat minden idők csodálatára és dicsőségére?

Azután jöttek a hétköznapi feladatai, munka művelőházban, kertben, konyhában, kórházban, mise és litánia az egyházban, gyülekezés a kapitulumházban... Jöttek az ünnepek, egyik karácsony a másik, egyik húsvét a másik után, új és új, díszes kis jászolban állították maguk elé éjféli mise előtt a Megváltó születését, újra és újra énekelték a passiót, s mindenki, Olimpiádisz is, végezte kötelességét, ahogy ereje és Isten irgalma engedte. Nagycsütörtökön könnyezve csodálta, mint mossa meg Margit az egész község lábát, mint csókolja meg, mint csúszik térden, mélyből felszakadó sírás és foházkodások között egyik sorortól a másikhoz, nem válogatván, melyiket szereti jobban s melyiket kevésbé, mint utánozza Jézus urunk példáját, mint követi szavait és a regulákat tiszszerezen, s mint ujjong pünkösdkor a Szentlélek eljövételén, mintha az ő fején is ott libegne a tüzes nyelv. Elmúltak az ünnepek, s jöttek ismét a hétköznapiak a maguk gondjaival s a gondok között egy újabbal is, ami Olimpiádisz éjszakáit nyugtalanította: vajon megválasszák-e újból priorissának.

Olimpiádisz kormányzásával igen elégedetlen volt a község legnagyobb része, sőt az új provinciális atya is. Mert rettentő nyers, szigorú, gyakran igazságtalan volt. Úgy regnált a klostromban esztendőkön át, mintha a gazdasága lett volna, s mintha nem szegény, szelíd, vágyaikkal és eltemetett álmaikkal küszködő apácákat, hanem kemény, duhaj katonákat igazgatna. Apácaságát gyakran megcsúfolta azzal, hogy könnyen elszaladt a tenyere, s nemegy szolgáló, sőt fiatalabb soror arcán csattant el a pofon. Büntetéseket osztogatott, melyek nem voltak a tettekhez mértek. Szabadon szeretett és gyűlölt, bár iparkodott megtartani a szeretet parancsát, s úgy beszélt, mintha nem tenne kivételt a község tagjai között. Ahogy vénült, kezdett fősvény is lenni. Dühösen kikelt ellene, hogy a klostromnak ajándékozott aranytárgyakat, ékköveket szerezsennek, latinnak, zsidónak eladják, s árukat szétosszák a szegények között. Jobban szeretett volna mindent a kamrában látni, mintha attól félt volna, hogy egyszer számon kéri a gazda, Tamás úr, a rábízott marhát. Ha meg jó napja volt, azt is eltúrte, hogy megcsúfolják a szilenciumot. Mikhál atya egy ízben éppen akkor toppant be, amikor a község ebédnél ült, de a klostrom legnagyobb gyalázatára pokoli zsidó, nevetgélés, tereferé kavargott a refektoriumban. Az aszkéta atya kihúzta nagy csontú termetét, szeme szikrát hányt, rettentő hangja megdördült a teremben. És lehordva az egész községet, szigorú büntetést szabott ki. Mindez nem öregbítette a jó Olimpiádisz tekintélyét. Volt hát rá oka, hogy aggódjék: hátha nem választják meg ismét...

Így végezetül könnyebb volt Olimpiádisznak is inkább a saját priorissaságával, mint Margit sorsával törődni. És vajon tudott volna-e akár elvenni valamit Margit szentségéből, akár hozzátenni? Őt nem arra szánta Isten, hogy egy szent révületeit kövesse, hanem arra, hogy a dajkája legyen... Dajka pedig nem volt már többé.

*

A nap egyre lassabban kapaszkodik delelőre, szinte megáll az égbolt tetején, hosszan ragyog, s ontja forró fényét, de alkonyodóra hajolva, egyre gyorsabban bukik a budai hegyek mögé. Ahogy közeledik a földhöz, fénye egyre szomorúbb, egyre rötebb. S végül nagy tűzgolyóvá dagadva, szinte hull, sokáig maga mögött hagyva még emlékeztetőül a piros felhőket, s megvillantva egy-egy magasra nyúló torony keresztjét.

Margit az emeleti könyöklőn áll, s elnéz messze, Nyugat felé. A nyári alkonyat tikkasztó illata tengerként örvényli körül, a hatalmas tölgyek aranyzöld levelei reszketnek és sutognak, a Duna felől szivárványos rajban lebegnek a szúnyogok, a zöldesfényű égen sas lebeg, mintha

pók függne a fonalán, a belső udvaron két kis fekete-fehér cica játszik, a majorság tyúkjai kodácsolnak, távolról egy gálya evezőinek nehéz, ütemes csikorgása s az evezőhúzó rabszolgák egyhangú, érces dala meg a város zsongása hallatszik. A nap elérte a hegyek kövér erdőkkel borított gerincét. Margit sápadtan mereng a könyöklőn. Pihen és álmodozik. Szíve nyugodt, mint szélcsendben a tó, most csak az alkonyodó égbolt, a fák reszkető csillogása tükröződik benne.

A klastrom felé vezető úton négy klarissa közeleg, szaporán lengetve köntösét. Sarujuk alatt csikorog a kavics. A buzogány álmatagon koppan a kapun, a vasalás furcsán énekelve nyikorog. Majd polgárásszonyok jönnek fecsegve, s elkanyarodnak az egyház bejárata felé. Sokáig senkit sem lehet látni, csak a belső udvaron, a kútnál két szolgálót, amint meg-megállva s beszélgetve vizet húz. Kisvártatva a szigetet hosszában átszelő út kereskedősátrainak néhány latin kufárja halad el a klastrom előtt. Karjukkal élénken hadonászva beszélgetnek, az egyház közelében elhallgatnak, s ájtatosan keresztet vetnek. A sziget csendjét és szokott békéjét nem zavarja semmi.

Margit már meg akar fordulni, hogy a rövid merengés után az egyházba menjen esti zsolozsmái elmondására, amikor Mikhál provinciálist, Umbertus szerzetmestert, Marcellust és János priort látja nagy sietve közeledni a kapu felé vezető úton. Marcellus atya némán lépeget, hosszú, csontos lábszárai hevesen lengetik a köntöse szélét, fehér tonzúrával koszorúzott koponyáján egy ráhullott falevél libeg, de nem veszi észre. Margit elmosolyodik. Umbertus testvér dörögve magyaráz, s hevesen lengeti a jobbját. János fráter kopasz feje vörös az igekezettől, rövid lábai alig tudnak lépést tartani. Szokatlan izgalom, meglepő sietség látszik a három szerzetesen.

Valaminek történnie kellett. Margit első érzése a kíváncsiság, második az ijedelem. Sietve megy a lépcsőhöz, fájó lábaival olyan gyorsan tipeg le, ahogy csak tud. Mire a portára ér, a szerzetesek már be is léptek, s a keresztfolyosó ajtaja felé tartanak. Ott ütköznek össze az izgatott Margittal.

- Tégyd keresünk, ézös soror - mondja meglepődve Marcellus atya.

- Laudetur! - kiáltja János fráter.

Umbertus nem szól csak ráveti világoskék szemét Margitra. Arca szorongást, megrendültséget árul el.

- Szóljatok - suttogja Margit, szívére nyomott kézzel.

- Légy erős, leányom, s bízzál Isten bölcsességében - mormogja az új provinciális atya, s bátorítólag megfogja Margit vállát. - Isten adá Béla öcsédet, Isten vevé el.

- Requiescat in pace - sóhajtja Umbertus mester.

- Et lux perpetua luceat ei - fejezi be égre emelt szemmel, áhítatosan János fráter, s mindig vidám, nevető, kerek arca megrendültséget fejez ki.

Margit nekitámaszkodik a folyosó falának, szeme elhomályosul. Lassan keresztet vet.

De azután nem árul el semmit a fájdmából. Rövid imát suttog, csak az ajka rezeg. A három szerzetes némán várja, míg a végére ér. Azután szelíden elmosolyodik Margit, csak éppen a homlokkötőjén simít végig tétován remegő ujjakkal, s a szemét hunyja be egy pillanatra.

- Jöjjetök bé - mondja halkan, s előrebecsátja a négy papot a társalkodóház felé.

Megilletődve, de kissé nyugodtabban lépnek be a barátok a terembe. Margit helyet kínálja őket. Beteszi az ajtót, s mosolyogva kérdi:

- Vajon könnyű halála vala?

- Nem tudjuk még - felel a provinciális atya. - Váratlanul jöve, ki sem számíthata reá. Most vala abban a korban, hogy bölcsen, mindenek örömeire regnálhatott lenne szlavóniai hercegségében, s lásd, Isten megmutatá, hogy ez velág bódogsága mulandó. Esztendeje alig vagyon, hogy átvevé regnálását Tótországban, Kroátországban s Dalmáciában, s mily sok dücsőséget váránk tüle mindannyian! Kedves, jó, szöléd, nagy értelmű ifjú vala, s íme, halott...

Sokáig hallgattak. Margit mereven maga elé bámult a kőköcskákra, magában számlálgatta a köveket. Unus, duo, tres, quatuor... S megint újra kezdte. Béla, a csendes, szelíd ifjú, halott. Hogy elhúzódott tőle, amikor látogatóban lévén, meg akarta ölelni, csókolni. Hogy irtózott rongyos, piszkos köntösétől. De nem akarta mutatni, inkább szomorú volt, mert kedves nénjét így kell látnia. Mily büszke volt reá az atyja! Hogy emlegette szelídségét, iránta való szeretetét, engedelmességét... Hogy mondogatta: „Meglásd, ebből leszen a jó Béla!” Hitte, hogy a legendás hírű, nagyon tisztelt emlékű „öreg Béla” királyhoz lesz hasonló. Margit észrevette, hogy mégsem annyira az öccsét sajnálja, mint inkább az apját. Belelátott a lelkébe, tudta, mi minden omlik benne össze. Lesújtotta István fegyveres felkelése, s most meghalt az a fia, akitől minden vigasztalását, reményeinek megvalósulását várta, aki legjobban hasonlított ahhoz a képhez, melyet a jó királyról és jó kereszténről maga elé állított.

- Miként viseli atyám a csapást? - kérdezte a szerzetesektől.

Marcellus elkomorult, Umberto legyintett, János prior a torkát köszörülte.

- A küsebbik oldalsó házban ül, amékben legszívesebben lakik, s csak ül, ül és sóhajtoz, fohászkodik s töpreng - felelt fakó hangon Mihál atya. - Olykor-olykor a kreszt elé térdel s imád. Örökös keserűséggel sebözte Béla úr halála.

- Atyám - kérlelte hirtelen Margit -, engedd, hogy hozzá menjek, s lássam ebben a horában. S imádjak vele együtt Béla öcsém lelkéért s atyám nyugalmaért.

- Eredj, leányom - intett a provinciális. - Nyomban mehetsz. Vele tart Marcellus atya.

Margit besietett a priorissához, s gyorsan elmondta, mi történt. Olimpiádisz rémulten meredt rá, majd ötször-hatszor keresztet vetett, s egészen elfulladva nyögte:

- Hát immár csak egyetlen fia marada, s az es kardot emelt reá!

Neki is a király bánata fájt legjobban. Hiszen a herceget alig ismerte.

A dormitoriumban Margit töprengett egy darabig. Letegye szögekkel bélelt saruit, kemény vasövét? Hátha nem tud elmenni a palotáig, hátha összerogy az úton, s csak növeli a bajt, zavart és szomorúságot? De azután döntött. Úgy megy, ahogy van. Erőt kérve Istentől, magához vette arany ereklyetartóját, s visszasietett a társalkodóházba.

Csak nagyon ritkán hagyta el a klastromot. Néhányszor átment sorortársaival a klarissákhoz beteget látogatni, mézes bort, orvosságot vinni. Máskor új könyvekért ment át Budára, volt ott egy híres könyvíró soror, az öreg Jolent, tőle hoztak néha könyvet a klastrom számára. Egyszer meg János frátert kísérte el a premonstreiek klastromának kapujáig, ételt vitt, mert Boldogasszony kolostora főzött a szigetbeli premonstreiek számára is.

De mindig hármásával-négyesével voltak, ez volt az első alkalom, hogy maga ment, s sorortársak kísérete nélkül, bár ezúttal is Marcellus atya társaságában. Izgatott volt. Mihelyt kihúzta lábát a biztos kőfészekből, nyomban elvesztette nyugalma és biztonságát. Mint a járósékből kiemelt gyermek, tétován nézett körül, mindenfelől bajt, veszedelmet várt, mindenütt ördög kísértéseit sejtette.

A révnél nagyobb fajta ladik állott, az, amellyel a provinciális atya, Umbertus mester meg János fráter szokott átjárni Budára. Öreg evezős üldögélt a parton, szakállával babrált, egykedvű nyugalommal bámulta a kavicsokon fecsegő, apró hullámokat, s néha köpött egyet. Közeledésükre feltápáskodott, eloldotta a kötelet, a ladik hosszában végigfektette az evezőket, s félreállva az útból, megvárva, míg a barátok nagy nehezen betámogatják az ijedt, halkán sikongató Margitot. Akkor azután betolta a hajót a vízre, térdig mezítelen, szőrös lábaival néhány lépést gázolt a meleg hullámokban, s maga is beugrott. Megragadva az evezőket, a csónak orrát a túlsó part felé fordította, nagyot köpött, s derekasan evezni kezdett.

Margit szédült. A puha víz ringatta, emelte, a hullámok csobogva verték a ladik oldalát. Úgy érezte, zuhannak a semmibe. Mint mikor álmában úszott, és rémülten merülni kezdett, úgy szorongott, kalapált a szíve. Keresztet vetett, behunyta a szemét, hogy ne lássa a félelmes folyam rohanó tükrét, a fölője boruló égboltot, s imádkozott. Első imádságait suttogetta Béla herceg üdvösségeért, bűnei bocsánatáért s atyja lelkének nyugalmaért.

Nem volt sem eleven, sem holt, amikor partot értek. Ott János és Umbertus elköszönt, hogy a budai klastromba menjen, Margit meg Marcellus nekivágott a palota felé vezető útnak. Ijesztő volt a sok keskeny, kanyargó utca, az erős kőházak, a nagy kapuk sora, a rengeteg jövő-menő ember. A rossz köveken kegyetlenül fájt kínzó sarujába bújtatott lába, alig tudott menni, félt, hogy térdre esik. A nagy erőfeszítésben mihamar kimerült, verejték folyt egész testén, agyveleje dobolt. Rettegett. A profán világ kellős közepén tudta magát, a kovácsok utcája felől a fegyvermívesek üllőinek zengő lármája hallatszott, egy csapat katona gyalogosan közeledett valami vendégfogadóból, harsány, érces kacagásukra elállt Margit lélegzete. Riadtan húzódott közelebb Marcellushoz. Mint nagy fatörzs árnyékában megbújó, kicsiny, reszkető bokor, lengedezett a hatalmas termetű atya mellett rongyaiban, félarcára emelt vélomáival. A barát érezte, hogy fél, s alig tud járni, hosszú lépéseit az ő gyermekes, tétova tipegéséhez alkalmazta, sőt meg is állt, ha akaratlanul előbbre haladt egy lépéssel.

Folyton jönnek-mennek az emberek, honnét is verődött össze ennyi? Milyen nagy város ez a Buda! Asszonyok sietnek, hangos cseveteléssel, kosarat cipelnek a fejükön, gyermeket tartanak a karjukon. Hangosan, szemérmetlenül kacagnak, hangjukból kicsap a bujaság forrósága. A nyelvüket nem érti, valami különös latin ez, ilyen nincs a hártyakönyvekben. És latinnal kevert német is hangzik itt-ott, sőt egy sereg suhanc, rövid csizmában, talán kunul beszél. Margit visszaemlékezik a beszpörimi klastromra, s ott is a kun Virágra. Az mondott néha dicsekedve ilyen szavakat, mint ezek a fekete, zömök fiúk, akik késsel az övükben, íjjal, tegezzel, pányvával a vállukon, korbáccsal a kezükben, összebújva, seregelve mennek, s nagyon vitáznak valamin. A barát meg az apáca láttára még csak el sem hallgatnak, süveges fejüket meg sem hajtják.

Mindenütt házak, mindenütt emberek, mindenütt sürgés-forgás, élet, hangos beszéd, civakodás, nevetés. Kétkerekű ökröstaligák és lovasszekerek nyikorognak a hepehupás köveken, egy házból síp sikong, amott levágott borjakat visznek szekéren, lábuk, fejük lelóg, vértől csepegő orruk olyan csókolnivalóan szálnalmas és gyermeki! Kutyák rohannak a szekér nyomában, s nyalják a csepegő, fekete vért. Lovasok vágatnak le a domboldalon, patáik csattognak, fegyverzetük csörög, a tíznagy homlokához emeli a kezét, amikor ellovagol a barát és apáca mellett. Dolmánjuk piros, süvegükön toll, kengyelük mellett vérpiros árpádzászló leng a dzsida hegyén. Merre lépjen, merre szökjön Margit, hogy ne ütközzék mindenütt a harsány földi élet goromba áradásába, hogy el ne tévedjen, le ne gázolják, bűnös szavakat a fülébe ne lopjanak, szemérmetlen látványt elé ne tárjanak? Egyik beszögellésnél viháncoló leány-csapatra bukkantak, vitézek állják körül a lányokat, korbácsukkal hetykén ütögetik a csizmájukat, bajuszukat pödörgetik, kardjukat csörgetik, s meg-megfogják egy visító lány duzzadó

keblét. Margit torkában rémület szorong, szaporán suttogja imádságait, szemét lehunyja, fejét lesüti... Ördög pedig kiveti szőrös hasát az alkonyatnak, szája szélesen vigyorog, torka röhög, vakarózik, és nagyokat ver a combjára. Szemérmetlenül kitárja tagjait a világ elé. Háztetőn ül, kapu alatt dülöngél, út közepén ballag, csergedező szennyesvízben paskol, bujkál egy-egy facsoport árnyékában, csábít, incselkedik, vidul, megejt... Ó, bár vége lenne már az útnak, bár a palotán lennének már! Ha még soká tart, összeesik s meghal...

A palota keleti kapujánál őrség áll. A vitézek abbahagyják a vidám tereferét, s utat nyitnak az egyházi embereknek. A belső udvarban egy udvornyik fut elébük. Marcellust itt mindenki ismeri, Margitot jóformán senki. Csak néhány udvari úr, aki egyszer-egyszer látta a templomban, nagy ünnepek alkalmával, egy pillanatra.

Margit megilletődve lépeget fel a lépcsőkön. Boltívek, festett, aranyozott falak, máriaüveges, nagy ablakok, vaskos oszlopok, fény, dicsőség, hatalom mindenfelé az óriási házban. Mily régen volt ő királyleány! Mily idegen minden! Mily ijesztő, félelmetes. Hogy nem tévednek el, akik benne laknak? Hogy nem félnek a rengeteg folyosón, termekben, lépcsőkön? S férfiak és nők mind együtt... Hogy nem vétkeznek naponként s minden órában, ha így együtt vannak, elrejtve egymás szeme elől, s bőven esznek-isznak, zenélnek, kacagnak, játszanak... Ördög míve ez mind!

Végre eljutnak abba a kis sarokszobába, ahol Béla a legszívesebben tartózkodott, ahol éjszakáit töltötte, s bizalmas tanácskozásait három-négy hívével tartani szokta. Az ajtónálló, bőrruhás, csizmás, fegyverrel rakott, vad külsejű, sebhelyes képű vitéz homlokához emeli ujjait, s mélyen meghajol. Marcellus benyit a szobába.

A király az asztal előtt áll, görnyedt válla az asztal fölé hajol. Vele szemközt egy sovány, konokarcú egyházi férfi ül, mint később kitűnik, Pál beszpörimi püspök.

Köszöntötték egymást, Margit és a király összecsókolózott. Béla megkísérelte, hogy kihúzza magát, de alig sikerült. A torkát köszörülgette, halk szóval hellyel kínálta az érkezteteket. Nem csodálkozott rajta, hogy a lányát itt látja, ezen a számára oly szokatlan helyen.

- Nem kívántok valamit? - kérdezte. Tétován állott, ajka remegett. - Mostanság mindön oly nagy rendetlenségben vagyunk...

Hallgattak.

- Hát akkor beléegyezől, nagyúr? - kérdezte a püspök óvatosan, s megsimogatta őszülő szakállát.

- Belé - bólintott a király. - Jóvá akarok tenni mindönt, amég magam is itt vagyok... - Szünetet tartott, nehéz ökleit az asztalra fektette, gondosan vizsgálta a kezefejét. - A Paradisum öre, szent Mihál arkangyal ne haragudjék többé reám - folytatta, sűrűn köszörülve a torkát s összevont szemöldökkel meredve a kezefejére. - Ne tartson méltatlannak, hogy utolsó horámon vezérom legyön...

- Nagyúr, régi híved szüve sohasem csalatkozott benned - helyeselt a püspök.

- Jól vagy, Pál úr - folytatta lassan a király. - Hadd lássa Marcellus úr s kedves leányom, Margita soror is, hogy bánom igazságtalanságaimat, melyeket a beszpörimi pispekség jogai ellen elköveték. Azmit lehet, tegye jóvá az embör, mert ki tudja, mikor kell behunynia a szemét, s Bírāja elé állania... Megvallom előtetők, jogtalanságot cselekvék. Akkor nem látám. De nemcsak ezt, a többit is jóvá akarom tenni. Pál uram, a kancellárián készítsétök el a leveleket. A budai új Szíz Mária egyházat leányom eránti kedvezésből a szigeti apácáknak

rendölém, ez sem vala igazságos. A Szent Gellért egyházat még regnálásom elején, meggyilkolt anyám idvességére, a belfonsi cisztercitáknak engedém, ez sem vala igazságos mívelködöt.

És lassan hulló, fakó szavakkal elsorolt még néhány egyházat és birtokot, melyeket jog ellen rendelt ide vagy oda, békétlenséget, keserűséget, csalódást keltve az egyházban. Ezeket az intézkedéseket most mind megváltoztatta. Meg-megállva és kezefejére meredve, kopogó hangon beszélt, mintha örök távozásra készülne, s végső rendelkezéseit tenné meg a püspök előtt.

Marcellus atya csendesen hallgatta. Margit vézna teste elmerült egy mándruchbőrrel takart, öblös székben, mélyen égő, karikás szeme dédelgetőn pihent görnyedten ülő apja alakján. Béla haláláról eddig nem esett egyetlen szó sem. De ami a szobában történt, s ami elhangzott, mind a herceg körül forgott.

Végre, amikor mindent elintézett, megkönnyebbülten dőlt hátra székén a király, s hosszan pihentette szemét Margiton.

- Ó, mely igön fáradottnak, gyengének, esöttnék látszol - mondta szomorú mosollyal.

- Nem vagyok fáradott - rázta a fejét Margit, bár szinte leesett a székről. - Ezt az éjszakát veled akarom tölteni, atyámuram.

- Jó leányom vagy. Hát urak, Isten nevében - fordult a két egyházi férfiúhoz.

A püspök készülődött, Marcellus még megjegyezte:

- Matutinum előtt eljövök a sororért.

Megáldotta a királyt és Margitot, s a püspökkel együtt elment.

Amikor az ajtó betevődött utánok, nagy, síri csend támadt. A király nem nézett a lányára s Margit sem a királyra. Görnyedten ültek az estébe hajló szürkületben, s gondolataikba merültek.

- Hát elméne ő is - sóhajtott végre Béla, amikor elég erőt érzett magában, hogy a fia haláláról szóljon.

Margit gyorsan lecsúszott a székről, s atyja elé térdelve, fejét az ölébe hajtotta.

- Istennél vagyon - vigasztalta mosolyogva.

- Lám, te mosolyogsz... s így vagyon ez jól! De én nem tudok mosolyogni.

- Ott vagyon ő immár, ahol nem fája test, és nem szomorkodik a lélek - folytatta Margit, s egész arcát beragyogta a sugárzó mosoly. - Én látom őt! Szöb, mint életében vala. Fürtös feje körül csillagok ragyognak, köntöse fénylik, mint a hó, és a szava zeng, mint a zene. Tiszta szívű férfiú vala, jó kresztén, ott vagyon, ahol elkészítették számára a hely.

A király merengve hallgatta. Lassan két kövér könnycsepp gördült végig az arcán.

- Ne fájjon a szüved, atyámuram, az történék csupán, azmi az étlettel jár. Szomorú néköd, ki ittmaradál, de vigasság néki, mert ő már elméne.

Az est csendesen leszállott, a nagy, ólomkeretes, máriaüveges ablak kék homályba borult. A palota vastag falai elnyelték a külvilág neszeit. Az idő megállt. És Margit beszélt, beszélt, méhzümmögéshez hasonló hangján, sápadt arca halványan ködlött a homályban, szürke kappája kőszoborhoz hasonlított. Összekulcsolt kezét apja térdére nyugtatta.

Egyszer aztán elhallgatott, mert észrevette, hogy egyre sűrűbben hullanak kezére a könnyek. Megsimította a király arcát: vízben úszott. Ekkor gyorsan felemelkedett, megcsókolgatta az öreg, megtört, hangtalanul s mozdulatlanul zokogó királyt, s halk, duruzsoló szavakat mondott neki. Átölelte a fejét, mint egy gyermekét.

Végre a király megnyugodott, s töredezett, egykedvű, tompa hangon szólt:

- Erős a te hited, leánykám, de az enyém gyöngé. Kedég, lásd, egész életőmben kreszténi mívelkedetőket akarék végbevinni. Hosszú, hosszú út vala! Hosszú út vala, míg végképpen magamra maradék. Mint ifjú hadakozék atyámmal s gaz híveivel, kik kiárusíták ezt a földet, s gyalázatára tőnek a kereszténységnek. Hadakozék külső ellenséggel. Hadakozék tartárral, kunnal, karantánnal. S végezetül nem lelém meg a magam nyugodalmát. Követni akarám Jézus urunk parancsolatjait, s kezem alatt növének fel a kemény szívű urak, hogy végezetül meg kelle hátrálnom, bár látám jól, mi leszen Isten bintetése rajtunk. S azután sem állhaték ellenük, noha most is látom, hova süllyedünk... - Gondolkodott, felajzó emlékeit szedte rendbe. - Szerellemmel szeretém anyádat, s Isten megáldá méhét. Csak fiat nem akara adni Isten. Végezetül adott, s íme, egyik, azki örökölni fogja koronámat, kardot vont ellenem, a másik kedég meghala...

Ismét hallgatott egy sort.

- Elműla az ifjúság, elműla a test szerelme, s azki életöm hűségös társa s gyermekeimnek anyja vala, most idegön tölem. Miért? Hogy leve ez? Járom utaimat, és társamat nem érzöm mellettem. Így akará Isten.

- Munkálék, hadakozék, vívék, megbocsáték és binteték, elvevék és ajándékozék, felmagasztalék és letaszíték, s bizony, alig vala éjszakám, amikor édesen hajtám álomra fejemet, alig napom, amikor elszóródhaték a békés szemlélődésben. És életöm maradéka sőmmi. Az leve, hogy itt siratom kedves fiamat, eggyömet, reménységömet ebben a házban, vitézők, urak és kéncsök között, s magam vagyok, rettentő magam.

- Téríték, s bévezeték ezröket az idvességbe, s magam nem tudok megnyugodni Isten rendelésében - sóhajtott, mint akinek lelke legmélyéből szakadnak fel a fájdalmas szavak. - Immár leszámolok, leányom. Ülök Béla sírja fölött, magam is törődött, megfáradott férfiú, s pihenni vágyom. Számvetést csinálók, és a számvetésből nem jön ki sőmmi.

- Tégöd is, leányom, Isten szolgálatára ajánlánk, s mégis el akaralak szakítani fogadásodtól. Még hozzád sem leheték az, akinek lennöm kellették. Bínös vagyok, bínös vagyok, gyenge vagyok.

- És lám, te nem hadakozál, nem uralkodál, nem gyűjtél és nem ragyogál, leányom, s te éréd el a bódogságot. Nem jövé ki a falak közül, míg én bejárám a fél világot, s te értél legmesszebbre, Jézus lábaihoz. Nem valának kívánságaid, s amik valának, megtagadád, még csak tisztességes köntösöd sincsen, sem tiszta vélomod, s alig ettél egy jó falatot, ittál egy jó kortyot életődben, s íme, megvayon mindönöd. Én kedég elveszték mindönt, miközben kívánságaimat be akarám teljesíteni, s étlen-szomjan veszök, noha asztalomon aranytálakban s kupákban áll Kelet, Nyugat és Dél mindön java, gymölcse. Te koldus levél, leányom, s végezetül kerálné vagy, s én kerál vagyok, s végezetül koldus levél.

Margit szótlánul hallgatta, nem háborgatta a lassan hulló szavak áradását. Amit a király mondott, bizonyára nem mind volt így. A gyász és az öregség másképp láttatta vele életét. De Margit jól tudta, hogy nem ezzel kell törődnie, hanem azzal, hogy beszéljen, beszéljen szabadon, ő meg hallgassa alázattal és forró szeretettel.

*

Az éjszaka folyamán gyakran lépett lábujjhegyen a király ajtaja elé a szolgálattevő nemes vitéz, hogy hallja, élnek-e, halnak-e odabent. S órákon át hallotta a halk, érthetetlen, egyhangú, szomorú duruzsolást, néha, nagy ritkán a soror zümmögő, rövid szavait. Megnyugodva vonult hát távolabb a folyosó végén, s egy fülke kőpadkájára ült le, hogy szundítson a sápadt mécsvilág álmosító homályában. A király gyászol...

Később arra gondolt a testőrző vitéz, hogy talán világot kellene gyújtani odabent, vagy valami ennivalót vinni a virrasztóknak. Mintegy véletlenül benyitott, s félénken megkérdezte, nem kíván-e valamit a nagyúr. Béla a sötétből egyetlen szóval felelt:

- Sömmit.

Később fia gyermekkorára emlékezett a király. Sok apró eseményt mondott el, mik voltak első szavai, mit mívelt, hogy neveltette meg az udvart. Majd meg arról beszélt, hogy kormányozta Szlavóniát, Horvátországot és Dalmáciát, milyen igazságos és szelíd volt, s hogy szerették. Azután szép terveit idézte, hogy akarta Béla fia útján legalább részben helyreállítani az „öreg Béla”, Margit dédapja országlását, az igazság, egyszerűség, becsület, őszinteség, könyörületesség országlását. Ezt már István fiától hiába várja. S megint csak temetgette álmait, megint csak azon kesergett, hogy hiába élt.

A hajnal szürkén derengett, s Béla még mindig ott ült mozdulatlanul a székén, Margit ott kuporgott előtte a földön, apja térdére támaszkodva s hallgatva hol keserű, hol érzékeny, hol büszkén fájdalmas, hol reménytelen szavait. Ő maga alig szólt egész éjszaka. De azzal, hogy ott volt, hogy végighallgatta a megrendült, lesújtott embert, s rásugározta Istenben, Béla üdvözülésében bizakodó lelke nyugalma és rendületlen hitét, lecsillapította a vad kétségbeesést. Noha megvigasztalni nem tudta az apját.

Hajnalban lépések kongtak a folyosón, majd megkoppant a vastag tölgyfa ajtó is. Laudeturt mondván, belépett Marcellus atya. Nem csodálkozott azon, amit látott. Csak szelíden figyelmeztette Margitot, hogy matutinumra a kolostorba akar térni.

- Most köszönjtek el egymástól, nagyúr - mondta. - Gyónj, áldozz meg, és nyugodj belé Isten rendelkezésébe. Lányod imád éretted s fiadért is. Jézusban találkoztok.

- Már nemsokára - sóhajtott a király fásultan. Arca gyűrött, fakó volt, szeme beesett.

Margit felkelt a földről, megcsókolgatta atyja kezét, arcát, s összetörve, minden mozdulatánál égető fájdalmat érezve, de azért biztatóan mosolyogva kiment.

*

A klostomba érve, elvégezte hajnali ájtatosságát, majd a mívelőházba ment. Mint távoli, ködös álom, rémlett fel körülötte a kolostor mindennapi, megszokott élete, a sororok alakja és hangja. Hallotta, hogy öccse haláláról, Béla király gyászáról, a királyné bánatáról beszélnek, találgatják, vajon Esztrigánban, a minoriták egyházában temetik-e el a herceget vagy a domokosoknál. Vetélkedni kezdtek, leszólva a minoritákat, s maguk domokosrendiek lévén, a saját szerzetüknek követelve a királyi sarj testét. Mindez igen-igen távolról hatott el Margithoz. Félig ébren, félig révületben ringott valami végtelen, tengerként hullámozó, nagy vízen vagy talán sugárzáson, szeme előtt fénylő fellegek úsztak el, s vele szemközt mintha Jézus ült és evezőt forgatott volna.

Amikor magához tért, ágyán feküdt. Olimpiádisz, Judit, kis Anna, Benedicta, Sabina aggódó arca vette körül.

- Mi történe, ézös sororok? - kérdezte alig hallható hangon.

- Egy álló napja fekszel, s már azt hívénk, meghalsz - siráncokztak a sororok. - Leesél a székről a mívelőházban, s olyan különöseket mondál! Hogy együtt lesztök a hajóban, meg hogy a nagy mélység alatt vagyon a velág... Nem is tudjuk, mi mindönt mondál. Ó, csakhogy élsz!

Benedicta, Judit meg Sabina sírt. Azután a kis Örsébet jött hozzá, ráborult, s kérdezgette, úgy-é, nem hal meg? Az együgyű, jó Ancilla válogatott ételeket hozott neki, melyeket Gerardus mester rendelt.

Margit fel akart kelni. Rémulten hallotta, hogy egy napig volt eszén kívül. Mennyi imádságot, psalmust, véniát mulasztott el, éppen most, amikor atyjáért, anyjáért, öccse lelkéért kell imádkoznia. De nem tudott felülni, visszadőlt váncosára. Mintha ólomba öntötték volna, nehéz volt minden tagja, alig tudott lélegzeni, fullasztó köhögés fogta el, szeme káprázott, feje sajgott. Átkozott test, átkozott test, mindig akkor nem szolgál, amikor a legnagyobb szükség lenne az engedelmességére! Tehetetlen keserűsége könnyeket sajtol a szeméből, de végül is bele kellett nyugodnia, hogy ágyában imádkozik, míg erőre nem kap ismét.

*

Béla herceget valóban Esztrigánban temették el, a minoriták templomában. A király nagyon kedvelte a minoritákat, maga is tagja volt a harmadik rendnek, s gyóntatója ferences volt.

A klastrom lakóit módfelett elkésérítette a minoritáknak ez az „erőszakossága”. Úgy vélték, elhalásztak egy lelket, sőt egy holttestet is. Most már csak az hiányzik, hogy majd a király is hozzájuk temetkezzen. Holott ezek a szerzetesek csúnyán hadakoznak egymás ellen, hol egyik, hol másik csoportjukat jelentette ki maga a pápa is károsnak, s ez csak elég, hogy mindenki tisztán lássa erőszakosságukat. A domokosrendi apácák a maguk királyának, sőt tulajdonának szerették volna tudni Bélát, s megsértődtek, amikor úgy rendelkezett, hogy a herceg a minoritáknál aludja örök álmát.

Ezután ritkán ment el Esztrigánból, a szigetet is alig kereste fel. Kétségbeesése csendes fájdalommal csitult, s a királyné mellett éldegélte szomorú, az ország jövőjéért aggódó, megüresedett életét.

De nem sok időre fia országra szóló, díszes temetése után, egy kora tavaszi napon ismét megérkezett kedves budai palotájába. A királynéval jött. Mindenki beszélte a klastromban, hogy beteg, szüntelen a halálát emlegeti, s leánya közelében akar lenni. Margit szívét mély fájdalom szorongatta. Hiába merült imáiba, hiába voltak az elragadtatás boldog pillanatai, valami keserű csepp reszketett minden érzése és gondolata mélyén. Halálsejtelmek szállták meg, s velük együtt a legmarcangolóbb kételkedés. Szorongott, mint nehéz álomban, az ébredés előtt. Érezte, a rút, gonosz, földi álom a vége felé közeledik - de milyen lesz az a másik, az igazi valóság? Hányszor nézett szembe a halál gondolatával, s hányszor látta őt magát is, teljes mivoltában, borzasztó hatalmában... Már élete is a halálban, a tatárvészben fogant, s a sötét, gyilkos mocsár, melyben gyökerei kihajtottak, folyton rálehelte ijesztő leheletét. Ott lebegett a félelemben, hogy visszajönnek a tatárok, a sororok elbeszéléseiben, emlékeiben, ott a cseh háború híreiben, a belháborúban, a kard és tűz okozta nyomorúság szüntelen látásában, a tisztesség és becsület megromlásában, Béla herceg hirtelen halálában... És ott fenyegetett a király öregségében s betegeskedésében, sőt magának Margitnak egyre romlottabb testi állapotában is. És a klastrom lakói is, akiket Margit gyermekkorától ismert, a szeme láttára közeledtek a sírhoz. Véneké, fogatlanokká, keserűekké, formátlanokká, együgyűekké, betegeké váltak, akik valamikor gyorsak, vidámak, harciasak, kedvesek, szépek, bizakodók voltak.

Margit gondolatai folyton az apja körül kószáltak. Elgondolta, hogy fekszik kedves, megszokott szobájában, hogy töpreng, évődik a jövőn, hogy könyörög Istennek, vigye jóra művét, melyet nem tudott befejezni, s hárítsa el a veszedelmeket, amelyek tisztán jelennek meg előtte. És meghalt, kedves fiára gondol, szeretne belenyugodni a halálába, de nem tud. Jó lenne mindig mellette lennie, megfognia a kezét, megsimogatnia öreg arcát, megcsókolnia dióbarna szemét.

Még azzal is vétkezett, hogy az apját szerette, hiszen nem tudott olyan ájtatosan, mindenről megfeledkezve imádkozni.

A provinciális atyával gyakran beszélgetett arról, hogy ide, a szigetre kellene hozni a királyt. Hiszen úgy szeretett mindig a szigeten lenni, úgy elmerengett a tölgyek szépségén, a csenden, a rigók és fülelilek meg kenderikék füttyén, még palotájában is abban a szobában lakik, ahonnan egyenest át lehet látni a szigetre. Klostrot is azért építtetett Margit számára a szigeten, hogy ott tudja a leányát, ahol maga is szívesen élt volna, ha nem lett volna király.

Itt nem lenne híjával semminek. A vendéglátó házban, ahol a királyné rendszeren lakni szokott, békén lehetne ő is, nem zaklatnák mindenféle csip-csup bosszúsággal, országos ügybe takart ravaszkodásokkal, áskálódással, rossz hírrel, hazugsággal, követeléssel. Gerardus mester gondot viselne rá, a klostrom konyháján neki is főznének, mindennel ellátnák, itt van a kis egyház is, ahol ájtatoskodhatna, s Margit, hogy ápolja.

Mikhál meghányta-vetette a tervet János priorral, Umberto mesterrel, a priorissával, s végezetül úgy döntött, hogy meg kell valósítani. Csakugyan, itt lábra kaphatna, megerősödhetne, megnyugodhatna a király.

El is ment a palotába, és este azzal a hírrel tért vissza, hogy készüljenek, a király jön.

Margit ujjongott. Mintha immár a világ minden gondja-baja elmúlt volna, mintha betetőződött volna az élete, mintha csak ezért fáradozott volna egész életében. Maga is csodálkozott ezen a kitörő érzésen. Nem tudta magyarázatát adni. De mert imádságai a legmagasabb elragadtatás állapotába emelték, s könnyűnek, vidámnak, bizakodónak érezte a szívét, Isten különös kegyelmét látta benne s alig várta, hogy az apja megérkezzék.

Nem így képzelte azonban a megérkezést...

A királyné kíséretében, halálsápadtan, meggörnyedve, csontig soványodva, sípoló lélegzettel, kísérői karjára támaszkodva lépegetett Béla a hűvös, kora tavaszi reggelen a rügyező fák alatt, végső lakóhelye felé. Meg-megállt, megtört tekintettel merengett el a jól ismert, kedves, rügyező fák vidám tavaszi fátyolköntösén, el-elnézett egy tovaröppenő madarat, s mintha mosolygott volna János fráter megjegyzéseiben. Sem a királyné, sem a kíséret tagjai nem mutatták, hogy reménytelennek tartják állapotát. Mária királyné, bár öreg volt már, és teste elnehezdedett, haja is ősz, jobban elviselte az élet csapásait. Nem volt olyan kételkedő, tépelődő lélek, mint az ura, egyszerűbben látott, vagy inkább érzett, s belenyugodott mindenbe, amin változtatni nem lehetett. Még most is egyenesen, bár nehézkesen lépdelt. Az ura mellett haladva s annak a könyökét fogva, tipegett mellette, s amikor fáradtan megállt, ő vidámságot színélve mutogatta, milyen szép egy-egy rügyező fa, milyen üde a pázsit, milyen mulatságosan ballag egy feketerigó az úton, s a méhek milyen boldogan szálldosnak. A provinciális atya a kerti munkákról beszélt. És az urak, akik elkísérték, ugyancsak vidáman viselkedtek, játékosan ugratták egymást, még nevettek is.

A nedves föld, a fák, virágok illata dús hullámokban fürdette őket. A király nehéz lélegzettel szívta az élet bódító balzsamát.

Ez a rövid út is nagyon kimerítette. Amikor a klostromba ért, nyomban az ágya után kíváncskozott. A vendéglátó házat jó előre elkészítették, áthozták Budáról a király megszokott medve- és hiúzbőreit, kedves székét, a kék üvegkupát, melyből inni szokott, viseltes, szakadozott, fekete bársonydolmányját, mely évtizedek óta szolgált, de oda nem adta volna a legdrágább, arannyal hímzett bizánci remekért, a vánkösát s nagy, remekbe írt Evangéliumát, melyből régebben maga olvasott, újabban pedig olvastatott.

A sororok néma sorfala között ment a vendéglátó terembe, kimerülten dőlt az ágyra, szemét a tenyerével eltakarta, és sokáig lihegett, sóhajtozott. Csak akkor ült fel ismét, amikor Margit besietett, s előbb őt, azután anyját ölelte meg.

Egy hétig ott volt a királyné is, akkor a király ráparancsolt, hogy utazzék Esztrigánba, megöli a nyugtalanság, ha nincs ott valaki, akiben bízhat. Így a királyné vidámságot színelve elbúcsúzott, csak a kapuboltozat alatt dőlt zokogva a falnak. Kérte Olimpiádiszt, legyen gondja mindenre. Elsorolta, mit adjanak enni, inni, hogy bánjanak vele. És, ha Isten jónak látná magához venni, nyomban értesítsék őt.

*

Most újra felragyogott a boldog gyermekkor. De a király volt a gyermek. Margit ideje legnagyobb részét apjánál töltötte, csak a regulaszerinti ájtatoskodásra ment ki tőle. Maga főzött neki, még az ételt is megfűjta, megkóstolta, mielőtt odaadta volna, mint egykor a kis Örzsébetnek. Maga adta kezére ruháit, az ágyát is maga vetette meg. Ha lefeküdt, s nyögve, fáradtan kinyújtózott, ő takargatta be a puha medvebőrrel, megigazgatva feje alatt a vánkösát. Szép napfényes időben kinyitotta az ablakot, s odaállítva régi, öblös karosszékét, belesegítette apját. És beszélt neki a tavaszról, a virágokról és madarakról, arról, hogy hordanak már a méhek, s hogy minden jóra fordul. Szavai közé belopta ábrándjait a túlvilági boldogságról, miként fognak örvendezni Isten dicsőségében mind, a meghalt kis Margittal s a többi kedves elköltözöttel együtt. Vidám volt, arca kiszínesedett, a kedvéért még azt is megtette, hogy jobb kappát, tiszta vélo mot öltött. És délutánonként, amikor a község a mívelőházban foglalatoskodott, odakuporodott mellé, mint szokott, s az Evangéliumból olvasott neki.

Ha országos ügyekben jött a nádorespán, a kancellárius, az országbíró, lovászmester, előbb a társalkodóházban apróra kikérdezte őket, mi ügyben háborgatják, s ha úgy ítélte, a király nélkül is dülőre lehet vinni, anyjához küldte, Esztrigánba. Boldogan látta, hogy apja derűsebb, nyugodtabb, megbékéltebb, sőt talán egészségesebb is. Igaz, Gerardus mester csak a fejét ingatta, de mit törődött ő Gerardus mesterrel s minden orvosokkal! Mit hederített ő a test kuruzslóira, ha a lélek fennen szárnyal, s épnek érzi magát. Bízott benne, hogy apja még felépül, és néhány esztendeig ittmarad a földön, hogy lelki üdvösségeért „jóságos” tettet mívelhessen.

A király sohasem beszélt állapotáról, sőt gondolatairól sem. Ellenben mindennap intézett valamit, mint aki útra készülődik. Bár titkolta, Margit s a klostrom minden lakója tudta, hogy legsúlyosabb aggodalmait az ország állapota, jövője okozza. Még mindig félt az újabb tatár betöréstől. Istvánról nem szólt, de egyéb megjegyzéseiből látszott, hogy nem bízik uralkodói képességében. Aggódott, hogy feleségét és Anna leányát meg fogja rövidíteni, bár erről is csak általánosságban beszélt, István említése nélkül. Anna levelekben könyörgött, adja át neki a családi kincseket, nála biztosabb helyen lesznek, mint „másnál”. Béla meg is parancsolta, hogy „alkalomadtán” így intézkedjenek.

Egy délután levelet írt Ottakár királynak, s kérte „arra a szeretetre, mellyel iránta mindig viseltetett, kedves nejét, a kerálné asszonyt, édes leányát és az urakat, azkik hívek maradtak, vegye őtalmába, ha hozzá menekülnének. Kérjük ezt tőled, kedves fiam - írta -, betegágyunkból, mint legutolsó kívánságunkat”. Azután meggyónt, áhítatosan megáldozott, felvette a kenetet.

Egyik napról a másikra éldegélve, kiválasztotta a pillanatot, amikor egyéb ügyekben is intézkedjék. S egy ragyogó, illatos, meleg májusi napon, pontosan: másodikán, megfogta Margit kezét, mélyen, jelentőségteljesen a szemébe nézett, s azt mondta:

- Nincs már remény.

Ágyában feküdt, s csak legyintett, amikor Margit mosolyogva biztatta, hogy még sokáig fog élni.

- Nem, az életre nincs remény - suttogta a király egy kis türelmetlenséggel, azután elfordította a fejét, mint akit nem értenek meg.

Csendesen meghalt.

*

Most immár segíthetett Margit halott atyja megmosásánál, felöltöztetésénél, virraszthatott, míg a kőfaragók el nem készülnek koporsójával, s míg intézkedés nem történik, hogy akarata szerint Esztrigánba vigyék.

Az első nap Margit szinte beleszédült a fájdalomba, keserves könnyeket hullatva imádkozott az egyházban s apja holttesténél, a vendéglátó házban. De másnap matutinumkor szinte vidáman ébredt, s többé nem is borították el a szomorúság fekete felhői. Szívébe csendes béke, megnyugvás költözött.

Most hát valóban nem volt semmi, ami a világhoz kösse. Ha megtagadta is apját és anyját, hogy fogadásához híven Jézust követhesse, csak betörtek hozzá külső életének, családjának minden falakon, fogadalmon, imákon és elragadtatásokon átnyúló, vékony gyökerei. Ha egy-egy gyökér szakadt, a szívéből szakadt. De immár távol volt testvéreitől, akiknek egy részét, a korábban idegenbe szakadtakat, alig ismerte, akit meg rajongva csodált gyermekkorában, távol élte világát, családja, udvari emberei és országos gondjai közepette. Öccse meghalt, anyja pedig sohasem állott olyan közel a szívéhez, mint apja. Kislány korában többet volt együtt Olimpiádiszal, akit anyjának tekintett és nevezett, mint a királynéval. Az egyetlen igazán erős gyökér atyjához kötötte, s most elszakadt örökre ez is. Sok keserűséget, fájdalmat, csalódást szerzett neki, míg élt, de vajon kesergett, csalódott volna-e annyira, ha nem szeretete volna mindenekfelett? Igazában megbocsátotta neki mindazt, amit vétett, megbocsátotta már abban a pillanatban, amikor elkövette. Most ott feküdt a hideg ágyon, bársonydolmában, aranyos övvel, karddal a derekán, kezében pálca, fején kis aranykorona, lábán vadonatúj, bütykös orrú sárga csizma. Arca visszanyerte elefántcsont színét, szeme békésen behunyva, ajka szelíden hallgat, egész alakján megbékélés, nyugalom, az örök álom szelidsége dereng. Ez a láthatatlan, holdfényhez hasonló ezüstsugárzás megnyugtatja és csendes örömből ringatja Margitot. Odafent van már Béla Isten trónusa előtt, s tépelődő, kételkedő, buzgón megalázkodó, csak másokkal törődő lelke ráismer tévedéseire. Isten megbocsát neki, kebelére öleli, s kijelöli helyét a vigadozó égi seregek között.

Ami a vendéglátó házban fekszik, csak üres hüvelyke, gubó, melyből könnyedén elszállt a pillangó, s most fenn csapong a magasban, ragyogó napsugarak tengerében.

Mindenki csodálta Margit vidámságát és nyugalját. Alexandria, Katerina - nem a vén, hanem a tüskés nyelvű - fel is háborodott a nem titkolt vidámságon. De Olimpiádisz, Benedicta, Judit, Sabina megnyugodott rajta. Érezték, több ez a vidámság minden vidámságnál, több a szeretetnél is. Különös kegyelem gyümölcse, melyet a földön bukdácsoló, szomorúságba kötözött ember csak a legritkább esetben nyerhet Istentől.

Néhány napra kitették a király holttestét az egyházba, hogy a sziget ájtatoskodóinak tömege s a Duna-parti, környékbeli nép elébe járulhasson, meghinthesse szenteltvízzel, elbúcsúzhasson tőle, s lelki üdvösségeért elmondhasson egy imádságot. Reggel és este zúgtak a harangok, nemcsak a szigeten, hanem a parton is. Ötven templom hirdette a birodalom uralkodójának, a jó kreszténnek, magyar ország második megmentőjének, hamvaiból feltámasztójának halálát. Szép kort ért, Szent Istvánon kívül egyik király sem érte meg ezt a kort.

A nép csónakon, ladikon, gályán áradt a szigetre. Mindenki sajnálta, bár életében kevesen szerették igazán. „Emléközete, mint ézös méz, oly jóízű marad - mondta János fráter, a sziget-beli dominikánusok priorja. - A békét és igazságot, minden országok oszlopát megerőséjté, s azhol csak teheté, megóalmazá.”

Ravatalához naponként ájtott imádkozni a királyné, Budára utazott István a feleségével és fiával, megérkezett Anna is Macsóból. Küldöttségek jöttek nagy dísszel idegen udvarokból. Buda és a sziget hemzsegett a minden rendű és rangú népek áradatától. Csak Ausztriában, Styriában, Morvában átkozták még az emlékét is. Seregei gyakran kegyetlenül végigpusztították ezeket az országokat, a tatárvész rettenetei között nevelődött katonák, akik között harchoz igazán értő kun töménék is voltak, oly irtóztatóan dúlták, égették, ölték őket, hogy a krónikák legsötétebb lapjai támadtak fel a népek emlékezetében. A kunok száguldó barántái, az első magyar fejedelmek véres hadjáratai. „A vér emberét” látták Bélában s most, hogy meghalt, elmondták messze Nyugaton, „oly szernyőségöket követe el, minőket kresztén kerál még soha. De Isten rettenetes - mondták -, még a föld legkeményebb kerálaihoz is. Béla úr elveszi a pokolban méltó jutalmát!”

Ezek a vélemények beszivárogtak az ország határain, szélteben elterjedtek a nép között, s növelték a gyászt, melyet a király halála okozott. Míg élt, talán sohasem voltak egy akaraton vele, gúnyolták csupasz arca, komor tekintete, hallgatagsága, fényt, pompát, hivalkodást kerülő természete miatt, de hogy meghalt, s a nyugati határokon túl ilyen fellélegzést, örömet s gyűlölködő ítéletet támasztott a halála, egyszerre ráébredtek, milyen nagy király volt.

*

Margit egyre távolabbról szemlélte az apja halála után bekövetkezett dolgokat. Anna nénje összeszedte a családi kincseket, s magával vitte Ottakár udvarába. Emiatt civakodás, keserűség támadt. Sok hű férfiú, aki Bélát szolgálta, félreállt az új uralom előtt, így Henrik bán a fiával, Ivánnal, Baics, Istefán, a királyné udvarbírája, Aba nembéli Péterfia Lőrinc, Locsmánd ura, királyi asztalnokmester, a cseh király rokona, s így Béla süve: Ján úr meg Jakab és Vencel urak, akik a derék csehvel jöttek Kinga férjhezmenésekor a királyi udvarba. Kitört a rút, minden kreszténi parancsot megcsúfoló vetélkedés Mária királyné és fia, Istefán úr között is. István ifjú király az édesanyját legnagyobb ellenségének tartotta. Most, hogy atyja meghalt, gyűlölködéseinek, áskálódásainak fékét eresztette. Az urak nagy része sietett meghódolni István előtt, sokan, akiket a királyné tántoríthatatlan hívének tartott, egyik napról a másikra elhagyták, s az új udvarban ütötték fel tanyájukat.

Minderről végeérhetetlen beszélgetések, találgatások és viták folytak a klastromban. A békesség háza átalakult pletykák, civódások házává, s a sororok, kik fennen hirdették, hogy ne ítélj, mert ítéltetel, keményen ítélték.

Margittól távol maradtak ezek a hullámverések. Csak az illette jólesően, hogy anyja a király holtteste mellett maradt mindvégig, míg a temetési pompa le nem zajlott, s azután is naponta hosszú időt töltött a koporsója mellett, buzgó imádságba merülve. Mária nem sírt, valósággal jéggé fagyott, de hűséges maradt urához halála után is, aminthogy életében sohasem tett az útjába egyetlen szalmaszálat sem, elfogadva olyannak, amilyen volt. Ragaszkodását az sem csökkentette, hogy ura életéből, gondolataiból bizony egyre kevesebb jutott neki.

Így hát Margit még jobban belevethette magát az Istennel s égi jegyesével való egyesülés boldog örömeibe. Imádságait atyja, öccse lelkiüdvének, a magyar föld kreszténi békéjének és saját könnyű halálának elnyeréséért ajánlotta fel. Napról napra hevesebben szomjazta a halált. Már nem rettent meg tőle, úgy gondolt rá, mint régi, félreismert barátira, mint vigasztalóra, Isten simogató eszközére, meredek lépcsőfokra, ahonnét a végső magasságba emelkedünk, s nem mint dohos csontvázra, kiégett szemüregű rémre, rettenetes ölelésű gyilkosra, minden szép és jó, minden élet eltiprójára. Még a szegény Örzsébet soror halálakor úgy nézett szembe a halállal, hogy megdermedt benne a vér, s lázadozott Isten bölcsessége ellen. Atyja halála megértette vele, hogy a halál az utolsó lépés Istenhez.

Nemsokkal a király után még a nyáron meghalt Anna soror, ugyanez, aki Margittal Beszpörimött az új kappa felett vitázott. A hosszú, sovány soror sok időt töltött az infirmatoriumban, Gerardus mester minden orvosságát bevette, magára kente, magára gőzölte és füstölte, végezetül azonban ő is elköltözött a klastromból örökre. Ez a haláleset már fel sem fodrozta Margit lelkének csendességét. Virrasztott, imádkozott érte, de olybá tekintette az egészet, mint amikor valaki átlép a küszöbön, hogy a klastrom falai közül a sziget szabad fáit, madarait közé, a Dunapart végtelenbe vesző útjaira menjen. Itt volt, élt, imádkozott, dolgozott, vétkezett, szomorkodott és nevetett és elment. Ami megmaradt belőle, többé nem Anna soror. Anna soror megvetéssel tekint alá megmosdatott, felöltöztetett és kiterített hullájára, vidáman nevet és elfordul.

*

Gerardus mester, János prior, Mikhál provinciális, Olimpiádisz mind összefogott, hogy Margitot eltiltsa a kemény életmódtól, a túlságos önsanyargatástól, megerőltető munkától és virrasztástól. Margit maga a torlódo események között észre sem vette, milyen gyenge és beteg. De az idegen szem megdöbben láttán. Egyszer János prior szeme láttára esett össze a hóban egy terű hússal, melyet a konyhába vitt. Az öreg prior gyermekes iparkodással loholt hozzá, mosolyogva mókázott a baleset fölött, de alig tudta felsegíteni Margitot. Megkövülve nézte, mint veri ki sápadt, sovány arcát a hideg verejték, hogy reszket a vézna test a vastag, piszkos kappa redői alatt, hogy válik hamuszürkére az ajka, s hogy inog álltában, mint a lengő nádcsál. Megijedt, s befelé akarta vezetni, otthagyni a húst a felborult teknőben.

- Beteg vagy, ézős soror - mondta résztvevőn. - Eredj, feküdj le.

- Nem, nem - suttogta Margit, szégyenében mosolyogva s vékony ujjaival megsimogatva homlokát, vélomával megtörölgetve verejtékező arcát.

Lehajolt, hogy összeszedje a húst, de ismét megszédült. A prior gyorsan elkapta a könyökét, hogy össze ne essék. Most már haragosan követelte, hogy feküdjék le. De Margit csak mosolygott, mintha nem is hallaná, s lihegve várt egy kissé, míg összeszedi magát. Végezetül

mégis becipelte a húst a konyhára, s dolgozott is, de most már maga is érezte, hogy a test nem akarja szolgálni tovább.

Szívébe boldog öröm nyilallott. Mint gyermek a nagy utazás előtt, izgalomban remegett. Egyre csak az *indulásra* gondolt. Repesett a kíváncsiságtól és vágytól: hogy lesz, mint lesz? Elképzelte tízféleképpen is. Sóvárogva várta a pillanatot, amikor Isten lehajlik hozzá, s örökre magához ragadja. A pillanatot, amikor Jézus úr megfogja a kezét, s bevezeti a szentek és boldogok égi seregébe. Amikor Szűz Mária a keblére öleli, megcsókolja. És amikor mindig hallja a kimondhatatlanul édes zene harmóniáit, látja a világ minden titkait, s feltárul előtte az Isten sugárzó értelme.

Olimpiádisz először kérlelte, majd gorombán pörlekedett vele, mint gyermekkorában, amikor még dajkája volt.

- Mit gyötröd magad, ostoba? - kiáltott rá keserűen, s öreg, táskás képen reszkettek a ráncok, szemében a régi indulat tüze lobbant fel, kövér keble pihegett az izgalomtól. - Imhol végére érsz minden erőidnek, noha fiatal vagy. Szemünk láttára akarod megölni magad? Ha még egyszer meglátom, hogy terút cipelsz, sikálsz, véniázol, öszvetöröm a csontjaidat. Ördög ülteté fejedbe azt a gyalázatos konokságot, mellyel fittyöt hánysz minden parancsnak, könyörgésnek. Apáca vagy te? Nem vagy apáca, rossz, haszontalan, engődetlen gyermek vagy, ostoba lúd vagy, disznó vagy, azki földnek túrásában, szarban keresi Istent.

Margit mosolygott.

- Azmikor lefordulál a székről, meglátám, minő sarud s vasöved vagy. Elvevém, elzárám, tudd meg, én valék, ki elvevém. Nem is adom vissza. - Rémülten csapta össze a kezét. - Csak ránézni es borzasztó! Uram Istenöm! Jézus Úr, segélj! Csupa szög az a saru, az a ciliciom. Ha így akarsz élni, maholnap eltemetünk.

Margit halkan mondta:

- Anna soror után én leszök az első, azkit eltemettök.

Olimpiádisz nyitott szájjal bámult rá, azután babszemnyi könnyek buggyantak ki a szeméből, s végiggurultak pecsenyés arcán.

- Leánykám, verágocskám - nyögte, átölelve Margit vékony vállát. - Ne keserítsd az én vén szüvemet... Hát azt akarod, hogy tégöd is én tegyelek sírba? Nem neköm kellene-e előbb elmennem két fiacskám és Tamás úr után? Verágocskám, igaz, sokat vétközék ellened, de hallgass rám! Tekentsd magadat, s lásd, minő állapotban vagy. Sömmi hús nincs immár gyenge tetemidön, arcod, mint a halotté, kezed, mint a csontváz. Elfű a szél is. Öszveesel, ha felemelsz egy mécsőt. Így akarod szolgálni Istent?

- Én, ézös anyám, én leszek az első, azki Anna soror után meghalok - felelt minderre Margit, s megsimogatta, megcsókolta Olimpiádisz arcát. - Mit sírsz? - folytatta mosolyogva. - Nem illő, hogy Jézus úr jegyősei sírjanak a halál és testnek romlása miatt.

Olimpiádisz egy este ismét sort kerített Margit meggyőzésére több apáca jelenlétében.

Margit szokott, távoli mosolyával hallgatta őket. Azután körültekintett, s azzal a kézlegyintéssel, amely hasonlított az apja mozdulatához, csendet intett.

- Korán meghalok - mondta lassan. - Tíz nap még, s nem leszök közöttetök. Szerető atyámfiái, temessetök el engöm a karban, a szent kreszt oltára előtt, azhol annyi éveken által imádék és énekölék, s azhol keresém a bódogságot. Ha kedég a kar ennek miatta igön megszorulna, temessetök engöm az én másik imádkozó helyemön, a sekrestye mellett.

Mindenkinek elszorult a szíve. Csend szakadt rájuk. Végre Sabina, hogy elhessegesse a komor hangulatot, kötekedve szólt:

- De hiszen nincsen sírboltunk!

- Ez mit sem teszen - felelt Margit, komolyan véve a kötekedést. - Ne féljetök attól, hogy testöm dohosságot áraszt, mert az én koporsómból sömmi dohosság ki nem jó...

- Ne szóljatok illyeket - mordult rájuk izgatottan Olimpiádisz.

- Úgy hát kérlek, imádjatok ezután érettem is, ne csupán atyámért és Anna sororért - fejezte be a beszélgetést Margit, s felkelt a helyéről. Mindnyájan elképedve néztek utána, s tehetetlenül csóválták a fejüket.

Lassú, lengeteg járással ment ki Margit a kapitulumházból, mintha a világból távoznék.

Benedicta sírva fakadt, vélomába takarta arcát. Sabina komoran bámult maga elé. Olimpiádisz pedig felkelt, kemény, súlyos léptekkel kiment, s hangosabban tette be az ajtót. Mintha haragudott volna.

*

Tíz nap!

Margit nem tudta, miért mondott tíz napot, s általában miért beszélt arról, hogy rövidesen meghal. De olyan bizonyos volt ebben, mintha könyvből olvasta volna.

A tíz napból néhányat még fenn járva töltött, iparkodott dolgozni, elvégezte ájtatosságait. De azután egy reggel érezte, hogy nem tud felkelni többé.

Míg azelőtt összeszedte erejét, hogy szolgálatra kényszerítse gyenge testét, most nem harcolt a tehetetlensége ellen. Még csak nem is mondta, hogy fel akarna kelni. Ágyába kérte az Evangéliumot, melyet atyja használt, meg arany ereklyetartóját, s a regula szerint előírt időben elvégezte ájtatosságát. Azután csendesen, mosolyogva feküdt, elmélkedett, bámulta az ablakok máriaüvegét, a falakra írott képeket, a bútorokat, egy-egy átsuhanó apáca kappájának rebbenését. Néha köhögött, arcát előntötte a hideg verejték. Letörölte.

Alig moccant, nem evett, egy-egy korty tejet ivott csupán. Gerardus mestert kiküldte, hiszen nem orvosságra volt szüksége, hanem halálra. Mikhál provinciálisnak meggyónt, ájtatosan megáldozott, felvette a kenetet.

- Immár csak négy napom vagyok - mondta reggel az aggódva köréje gyülekező sororoknak.

Másnap reggel így szólt:

- Három napom vagyok, ézös sororok.

S mosolygott, de egyre légiesebb, távolibb mosollyal. A sororok, akik látták ezt a mosolyt, megijedtek. Így mosolygott Béla úr és Anna soror is a halála előtt. Most már nem kételkedtek többé.

A kolostorra ránehezült a halál árnyéka. Folyosókon, cellákban, dormitóriumban, refektórium-ban vörösre sírt szemű, könnyes arcú, helyüket nem találó apácák lézengtek. Az új priorissa, badoborai István úr leánya, Justina, aki nemrég került a klostomba Olimpiádisz priorissa utódjául, képtelen volt rendet tartani az egymásra torlódó, szomorú események közepette. A keménykezű, túlságosan is harcias Olimpiádisz után ő nagyon is halk, gyenge s az új környezetben bizonytalanul tétozózó priorissa volt. Marcellus atya, immár szintén csak egyszerű fráter, tanácsokkal segítette, de nem tudott mihez kezdeni velük. Lótás-futás, kétségbeesés,

bizonytalanság lett úrrá a községben. Felfordult minden rend. Nem főztek, nem ettek, nem aludtak, nem dolgoztak, csak futkostak, sírtak, töprengtek, tanakodtak, intézkedtek.

Mindenfelől apácák és barátok érkeztek. Idegen arcokkal volt tele a klostrom. A provinciális, Mikhál fráter, hírvivőket küldött ki az ország kolostoraiba: Margit a halálán van.

Margit eleinte megkísérelte, hogy szembeszálljon ezzel az örvénnyel. Nyugalmat, csendet, békét akart, s mennél kevesebb szomorúságot, gyászt és idegen embert. Tiszta eszénél volt, bosszantotta, hogy annyit törődnek vele.

- Hát esméig csak a keráli ivadékot látjátok bennem, anyám? - panaszkodott alig hallható hangon Olimpiádisznak, aki egyetlen órára sem tágitott az ágya mellől. - Mire való ez?

- Verágocskám! - zokogott a soror, s karját Margit dereka alá csúsztatva, megigazgatta a fekhelyét. - Ha már így kell lönnie, hogy ily hamar távozol Jézus Úrhoz, hadd búcsúzzanak el tőled, azkik szeretnek!

Margit fáradtan legyintett, s behunyta a szemét. Olyan távol voltak tőle, akik szerették, olyan régen elbúcsúzott már tőlük. Egyedül szeretett volna maradni gondolataival, forró vágyával, hogy égi Jegyesével egyesüljön, a repeső kíváncsisággal: hogy fogja keblére ölelni az örök Isten. Olyan nevetségesnek, szánandónak, szegénynek látta a körülötte kavargó kétségbeesést, tanácstalanságot, készülődést és búcsúzkodást. Mintha az ágya lassan-lassan egyre magasabbra emelkedett volna, nem érezte földi súlyát, teste is testetlenné vált, s érezte, egyre jobban közeledik a pillanat, amikor el kell válnia tőle s minden silányságától, piszkosságától, állati kívánságaitól s tagjaitól. A hangok, zajok hullámverésként gyűrűztek fel hozzá. Ha kinyitotta a szemét, arcok tömegét látta, melyek körülhullámozták, néha összefolytak, néha szét-hullottak. Rájuk ismert világosan: ez itt Elena, amaz a vén Katerina, ott Alexandria tekint felé, emitt meg az özvegy Margaréta... És most fölé hajlik Benedicta arca, könnyben úszó szemét rászegezi, hangja dédelgetően szól, de igen messziről:

- Ne menj el, kicsikém, ne menj... olyan magam maradok nélküled!

Margit mosolyog. Minden világos és átlátszó számára. Nem hazudik most semmi és senki. A világ mezítelenre vetkőzött. Ebben a különös világosságban Marcellus fráter, János fráter, Olimpiádisz, Sabina, Judit, a fiatal Örsébet, az ágy végében konok nyugalommal ülő húga, Margaréta, az ajtófélfának támaszkodó, hideg Csenge, mind-mind olyan, amilyen eddig is volt, hosszú esztendőkön át, Beszpörimtől eddig a teremig, eddig az ágyig. De sokan egészen mások. Benedicta a saját boldogságát siratja, Alexandria a királyi vér utolsó búcsújától rendült meg, az idegen klostromokból érkezett sororok és fráterek az Árpád-nemzetség sarjának országra szóló temetését készítik, a pompát, a néptömeget, a mindenfelé zúgó harangokat látják, hallják. Szegény lelkek - gondolja nagy-nagy szánakozással -, hogy sajnálják magukat!

A regula szerint való ájtatosság és az étkezés idejére azután alig marad valaki a dormitoriumban. Csend száll a teremre, a szobrok némán állanak helyükön, s Margitra tekintenek bő redőjű körhajjukban. Ezek az utolsó, édes magány órái. Margit behunyja a szemét és imádkozik. Nem azok az imádságok ezek, amelyeket előre kigondoltak és megírtak, s amelyeket a regula a nap minden részére előír. Inkább szabadon szálló gondolatok és érzések, önként való kitárulkozás, melyet nem akadályoz immár semmi. Gondok, kötelességek, szomorúságok és vágyak nem zavarják már. Nem hívja hajnalban a matutinum harangcsengése, a mívelőház, a konyha, a kert, a refektórium, a község élete, a test semmiféle szükséglete. Nem háborgatják civódások, irigységek, szeretetek, rokonok, aggodalmak, országos bajok, szegénység és reménytelenség. Az ágy egyre magasabbra emelkedik, talán már le sem tudna lépni róla, ha visszanyerné erejét. Mégis úgy érzi, a test, mely annyiszor megtagadta szolgálatait, most széttágul, szétszóródik a végtelen térben, nem fáj semmi, nem kínozza szomjúság vagy éhség,

fáradtság vagy álom. Mintha a keze sem az ő keze lenne már, meg tudja ugyan emelni, de úgy tekint rá, mint valami idegen tárgyra, szinte csodálkozik rajta. Feje súlyos, de ha nyugton hagyja a vánkoson, nem is érzi. Lábai a messzibe nyúlnak, akarata nem ér el hozzájuk. De nem is akarja megmozdítani őket, csak az esze tudja, hogy járásra valók, járni nem akar. Jó így feküdni, szabadon, könnyen, szinte a magasságban lebegve, mintha ringató hullámok vinnék, emelnék egyre feljebb. Könnyű, tapinthatatlan hullámok, mint a fény.

Csak ne jönne be senki. Csak ne látna többé egyetlen arcot, ne hallana egyetlen hangot sem. A csend simogató puhaságában könnyedén szárnyalnak gondolatai a másik világ felé. Apróra elképzei a Mennyet. S vannak pillanatok, amikor nem tudja, a túlvilág szállott-e le a földre, a dormitorium falai közé, vagy a ház tűnt el, s ő emelkedett immár az égbe. Szent Bonaventura lépeget felé bő csuhában, szelíd szeme komolyan csillog, minden arcvonását látja, még az orrnyergén egy kis bibircsókot is. És így szól Bonaventura atya mosolyogva:

- Meg akarlak ösmerni, hogy jobban szerethesselek...

- Hol is írta ezt Bonaventura atya? - töpreng Margit, s minden erejét összeszedi, hogy emlékezzen a könyvre. Szemét kinyitja, s körülnéz, tapogatózik a pillantásával, mintha meg akarna fogózni a földi világban. A könyvet keresi... - Igen - gondolja aztán és sóhajtott, itt vagyok, a klostromban... a dormitoriumban... Hol vannak a többiek? Mit mívelhetnek vajon?

Sabina arca hajlik fölé.

- Kívánsz valamit, ézós soror? - kérdi gyöngéden, s megsimogatja az arcát.

Margit nem szól, csak gyengén nógatja a fejét. Szeme lezárul.

Mikor ismét körülnéz, Olimpiádisz soror ül mellette. Szeme a régi dajka aggódó szeretetével csüng rajta. Kövér, öreg arca szomorú.

- Gerardus mester jön - figyelmezteti.

- Nem kell - suttogja Margit. - Nem vagyok én beteg.

- Ó verágocskám, leánykám - dűnnyög a soror -, de hátha tudna valamit, azmitől megkönnyebbülnél.

- Anyám, könnyű vagyok...

Fel akarja emelni a fejét, de érzi, hogy nem mozdul. A soror egészen fölé hajlik, kezét a tarkója alá teszi.

- Innod kell?

Csak a szemével int, hogy nem.

- Mondd, kicsim, egyööm, mit kívánsz?

- Anyámasszony nincs itt? - kérdi nyugtalanul, de alig hallhatóan Margit.

- Nincs, kicsikém.

- Hát Istefán bátyám?

- Ű sincs.

- Béla öcsém?

- Béla öcséd? - csodálkozik a soror.

- Ű meghala.

- Kedég most látám - suttogja Margit. - Hát atyámuram, hol vagyon? Esztrigánban?
- Szüvecském, eggyöm, hát hiszen ü es meghala immár! Itt hala meg, a klastromban.
- Igen, igen... - dadogja Margit csodálkozva - hát itt hala meg... - Hallgat, tétován nézeget a teremben. Aztán ismét suttog: - Ne is szóljatok anyámnak, bátyámnak. Nem akarom, hogy eljöjjenek. Magam akarok lenni...
- Nem szólunk, nem szólunk - nyugtatja meg Olimpiádisz, s eszébe jut, hányszor mondta szorúl szóra ugyanezt a király, amikor el kellett végeznie valamit.

*

De mégsem tizednapra halt meg, ahogy mondta, hanem tizenharmad napra. Tán nem volt még elég távol mindentől, tán kötötték még a földhöz afféle gondok, hogy anyjának, bátyjának, rokonainak ne szóljanak? Tán még nagyon is bántotta az ágya körül jövő-menő, sírdogáló, imádkozó ismerősök és ismeretlenek szava, tevékenysége? Még túlságosan mérlegre vetette őket, még érdeklődött irántuk annyira, hogy lássa, mily ostobán, szánalmasan szorgoskodnak a halála körül, mennyire a maguk szegényes életéhez kötik az ő távozását? Mennyire szeretnék, ha jó emléket vinne a Mennybe, ha szép szavakat szólana róluk Istennél, Jézus Úrnál, Szűz Máriánál, az egyházatyáknál és bölcs doktoroknál, a szenteknél és boldogoknál, angyaloknál. És ha elmondaná Béla királynak és a szent királyoknak, hogy magyarok egyházát jámbor papok és apácák szolgálják... És hogy Margitnak tulajdonképpen soha ellenségei vagy akár csak haragosai, megszorítóit nem voltak.

Még nem emelkedett olyan magasra, még nem szakadt el annyira a maga huszonkilenc esztendő, fiatal életének gyökereitől, hogy meg tudott volna halni.

Pedig, Gerardus mester bizalmas vélekedése szerint, a teste már régen lehullott egészen. Kész csoda volt, hogy élt, s még nagyobb csoda, hogy tiszta eszénél volt.

Maga Margit is csodálta, hogy él. Néha elszenderedett, vagy legalább úgy vélték, hogy szendereg. Amikor ismét kinyitotta a szemét, meg kellett kérdeznie a sororoktól, vajon él-e még? Azt hitte, csak rámondják, hogy él. Vagy csak úgy rémlik neki, hogy kérdez és felelnek? Talán csak a túlvilág felé való suhanásában látja önmagát az ágyon fekve, a termet és a sororokat, frátereket. Még itt van a dormitoriumban, de már kilépett a testből, semmi köze hozzá... Egy pillanat, egy villanás... És messze, messze lesz tőle. Már nem is látja. Igen, ott fenn, fenn, fehér fény ragyog, ott vagyon Isten trónusa. Már jön, jön Jézus! Mellette Szűz Mária lebeg. S távolabb, ragyogó köntösű, hófehér lelkek csoportjában ott mosolyog, örvendezik az apja elefántcsontszínű arca, magas homloka, dióbarna szeme, fűrtös haja... Milyen vidám, milyen ifjú és erős!

Valaki zokog. Bosszúsan fordítja fejét a hang irányába, s kinyitja a szemét. Kishúga, Istefán Örszéje sír az ágyra borulva keservesen. Lám - mosolyodik el Margit -, a kislányom! Lassan kinyújtja a kezét és a novícia fejére helyezi. Egyre többen hangos sírásra fakadnak, de Margitnak már nincs annyi ereje vagy kedve hozzá, hogy körülnézzen, ki zokog.

- Ne sírjatok - suttogja.

Hirtelen eszébe jut valami. El kell végeznie ezt is!

- Anyám! Anyám! - sóhajtja, s körültekint, de nem mozdul.

Olimpiádisz nyomban az ágyához fut.

- Szólj, kicsim - biztatja.

- A priorissa... a priorissa...

- A priorissa... - gyűrűz végig a dormitóriumon, a folyosón a kívánság. És a priorissa kitepi magát a tanácskozó sororok és barátok csoportjából a kapitulumházban, s lélekszakadva fut Margithoz.

- Itt vagy?

- Itt - lelkenedik a szelíd, epedő arcú, idős priorissa.

- Nyúlj a vánkossom alá, ézös atyámfia - leheli Margit.

A priorissa óvatosan a vánkoss alá nyúl, s egy kulcsot talál ott.

- Vedd a kócsot - rendelkezik Margit. - Ha meghalok, ezzel vedd elé kénceimet...

Behunyja a szemét, elhallgat. Mindnyájan tanácstalanul várnak, de nem szól többé.

*

Milyen kék a tenger, s milyen vörösek a sziklák! Milyen zöldek az erdők, milyen sárány fénnel tűz a Nap! Be kell hunynia a szemét, mert vakít. Meleg van, balzsamos a levegő, a tengerről könnyű szél suhan. Különös, egyre közeledő melódiák zengenek...

Az út hosszú, de sima és egyenes. Dús lombú, hatalmas fák sora vezet felfelé, egyre feljebb. Hol vannak a szörnyetegek? Valaki beszélt róluk egyszer. A kevélység, fősvénység, irigység szörnyetegei, a bujaság puffadt, szőrös hasú réme, a harag fekete szörnye, a restség hentergő állata. Öreges, duruzsoló hang száll a távolból. Valaki beszélt róluk. Vagy álom volt?

A gyermek könnyedén, sugárzó vidámsággal fut, fut az úton. Fenn a hegyen ragyog a váras. Ilyen várasok az álomban nincsenek! Villognak a falai, szikráznak az ablakai. Messze van, de a gyermek lába könnyű és gyors. Fut...

Margit fut.

- Nyomban odaérek! - kiáltja boldogan s nevet. Szívében öröm csiklandoz. Összeveri a tenyerét, sikong, táncolva szalad, majd lengeti a karjait, mintha repülne, érzi, repülhetne, ha akarna.

- Atyám! Atyám! - kiáltja, mert tudja, hogy a vár egyik ablakából kinéz valaki, és nevetve várja. Le is nyúlhatna érte, felemelhetné magához, felrepíthetné hatalmas, jó, biztos karjaival, de ő fut, fut, s egyre feljebb ér a hegyen ragyogó várhoz.

Milyen rosszat álmodott egyszer. Mikor? Nagyon régen volt. Mintha vascipőben tipegett volna, minden íze-porcikája fájt... És mintha nagyon éhes lett volna... És mintha ostorok csattogtak volna a vállán. Hol volt, mikor volt? Nehéz, vastag kőfalak vették körül, mint a tömlőc falai, s örökké félnie kellett. Hol voltak ezek a falak? Ki építette őket?

Összeszedi az esztét, megáll egy pillanatra. Nem tudja. Nyomasztó, sötét, ködös álom volt. Mit jelent az álom? Valakinek meg kellene fejtenie. Hol az a duruzsoló hang, amely megfejt? Álmában egyszer valaki az álmát fejtegette... Nem volt igaza! Azt mondta, hogy a ragyogó vár a hegyen: álom.

Nevet, és megint futásnak indul. A zene egyre erősödik. Könny buggyan ki a szeméből - már érzi, hogy hóna alá nyúlnak a jó, biztos, erős karok.

- Emelj, magasra... Még! Még! - sikongja, és csiklandozva kacag.

*

Legottan ez szentsígös színnek orcája csudálatos fényösséggel megfényösödék, és vala szemének alatta oly igen szép velágosság, mintha megaranyozták volna az ő orcáját a szeme alatt...

- Elragadtaték kívánságos jegyőse által - suttogta az öreg Marcellus fráter, és a sororok sírva fakadtak, keserű, szerető, önvádló sírással.

- Bódogságában még kigördüle egy könnycsepp - mondta fakón Olimpiádisz soror, és szelíden lefogta a kihunyt sugarú szempárt. - Nyissátok meg az ablakot.

Padasjoki-Budapest, 1937. január-május

A SZERZŐ NÉHÁNY MEGJEGYZÉSE

Amikor 1937 február elején megérkeztem Helsinkibe, alig fújtam ki magam, máris a számomra teljesen ismeretlen, szinte mesésnek látszó, közép-finnországi Padasjokiba utaztam. A legszükségesebb ruhákon kívül csupán a Ráskai Lea Margit-legendáját tartalmazó Nyelvemléktár VIII. kötete volt nálam. Ennek a csodálatosan szelíd, naiv, szorgalmas és lelkiismeretes magyar apácának hamvasan tiszta és üde Margit-történetéből akartam életre kelteni a tatárjárás koráról írt trilógiám befejező részét.

Este nyolc óra tájban érkeztem autóbuszon Padasjoki templomosfaluba, s a csendes, homályosan világított, múlt század végi családi otthonra emlékeztető „kahvila” csendjében vártam a megrendelt lovasszánt, amely az onnan mintegy 6-7 km-nyíre, a Päijänne hatalmas tóvidékének partján álló, kis paraszti házba vitt. A rádióban álmatagon csengő-bongó finn népzene szólt, az asztaloknál néhány csizmás, prémsapkás paraszt beszélgetett, én pedig a kiszolgáló „neiti” kedves, mosolygó tájékoztatásait hallgattam a faluról, a messze környéken szétszórt, magányos családi telepekről, ennek a szinte világvégi tájnak évezredek óta változatlan és változhatatlan mindennapi életéről. Harmincöt fokos hidegben ültem a szánon, metsző északi szél zúgott a hatalmas, ragyogó csillagok alatt. Jobbról hó alatt roskadozó fenyőerdő, balról a befagyott Päijänne végtelenbe vesző, halványszürke síksága. A kis fakó izlandi kanca szaporán szedte lábait a csikorgó, fagyott havon, gazdája féloldalt fordult az ülésen, hogy a szélnek mennél kevesebb felületet adjon, prémes sapkája füleit lehúzta, könyökig érő, prémmel bélelt kesztyűjével lazán fogta a gyeplőt, és lassú, akkurátusan ejtegetett szavakkal, gyermekes komolysággal beszélgetett velem időjárásról, munkáról, családi életéről, teheneiről s minden egyébről, ami ennek az embernek az életét olyan egyszerű és egyben mesebeli tartalommal töltötte meg. Szavait néha alig értettem, annyira erősen hämei tájszólással beszélt. Csodálatos, mindmáig felejthetetlen esti utazás volt ez, minden részlete: a télbe merült táj, a szikrázó csillagok, a szél süvöltése, a levegő jégcsapszerűen éles, egyben üdítő illata, a lovacska horkolása örökre, kitörölhetetlenül és változatlanul él bennem.

A fából épült parasztház egy kicsinyke szobájában forró teával, vajaskenyérrel vendégelt meg a ház fiatal asszonya. A szobácskában hatalmas kályha foglalta el a főhelyet, nyitott bendőjében feltámoogatott, hosszú nyírhasábok pattogtak. A másik meglepő tárgy egy hatalmas, lécekkal megtámoogatott, mennyezetig érő filodendron volt a kis ablak mellett.

Ebben a szobában nyitottam ki másnap írógépet, és ütöttem le billentyűin a *Boldog Margit* első sorait.

És ennek a művemnek a szövegében valahol mélyen, messzi, ma is érzem és látom a padasjoki faház egyszerű bútorait, hatalmas, lángoló kályhatüzét, kicsiny, függönyös ablakait, a sarokban a sötétzöld filodendron levélkaréjait, kint pedig, az ablak előtt, északra, északkeletre és nyugatra a vakító napfényben roskadozó fenyőerdő és a síkság, a másfél méteres hó, a bevájt, mély gyalogutak és távol a végtelenbe vesző Päijänne hó és jégvilágát. Elképzelhetetlenül tökéletes csend volt itt, soha nem sejtett magányban, révültségben, mozdulatlan nyugalomban múltak az órák, mint valami kozmikus méretű homokóra nesztelenül hulló homokszemcséi. A ház élete, a család, vagyis a gazda, a felesége és öreg édesanyja mindennapi munkája olyan nesztelenül folyt a szobámon kívül, hogy halk beszélgetésük is csak alig-alig fodrozta a végtelen csendet, amiben éltem.

Esténként pedig a kályhából lobogó tűz játékos fényét másvilági, remegő, titokzatos fény olvasztotta magába, amely odakint a sötét látóhatár mögül hol vakító fehér kékben és küllőkben, hol smaragdzöld, narancssárga, majd bíborvörös lengő redőkben lobogott föl az égboltozat közepéig, s olyan szívremegtető, szinte hallható zizegéssel borította tűzbe a világot, mintha egy merőben más bolygóra, talán a Vénuszra vagy a Merkúrra, a tűz, a lángok, a sugárzások nem evilági tájaira kerültem volna. Ezeket az estéket és éjszakákat, ezeket a ragyogásokat és sugárzásokat, ezt a magányt, ezt a mindennel és mindenkivel való eladdig ismeretlen egygyéválást látom, hallom, érzem a *Boldog Margit* lapjai mögött ma is.

Mérhetetlen ajándék volt számomra az a kis szoba, az a táj, az a tűz és az a nyelv, mert a másként el nem képzelhető művet támasztotta bennem életre. E nélkül a táj nélkül, e nélkül a csend és fényáradat nélkül, más házban, más szobában, bizonyára mást és másként írtam volna, de hogy azt írjam, amit írni akartam, és amit írnom kellett, a közép-finnországi Hakola-házban kellett visszavonulnom a világtól.

Az olvasót talán érdekelni fogja, hogy amikor a munkát Helsinkiben, a Torni-szállóbeli, megszokott szobámban, majd budai otthonom dolgozószobájában folytattam és befejeztem, soha el nem tűnt lelkemből a padasjoki havas táj és az északi fény megfoghatatlan szépsége, soha el nem fogytak azok a kincsek, amiket egy tőlünk sok ezer kilométernyire élő finn parasztember házában találtam.

Noha alig hiszem, hogy lényeges volna, ismét leszögezem olvasóim és az irodalomtörténet számára, hogy a *Boldog Margit* szövegén sem változtattam semmi lényegeset, csupán néhány apró tévedést, nyelvi alakot, nyomdahibát vagy egy-egy drasztikusabb jelzőt. Tehát ezt a régebbi művemem sem „erősen átdolgozott formában” teszem közzé.

Akarattya, 1963. július

K. J.